

**Vezetőtanítók és Vezetőtanárok
XIV. Országos Módszertani Konferenciája
2022. szeptember 23-24.
Debrecen**

TANULMÁNYOK

Szerkesztette: Albert Andrea

A tanulmányok tartalmáért a szerzők felelősek.

ISBN 978-615-01-6549-3

Kiadja a Gyakorlóiskolák Iskolaszövetsége
6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 8.

Felelős kiadó: Láng György

Tartalomjegyzék

„MÓDSZERTANI SOKSZÍNŰSÉG AZ OKTATÁSBAN”	4
BÁTORI GABRIELLA Határátlépő pedagóguslét, avagy természettudományos tehetséggondozás az egri Gyakorlóban	4
DR. CSÁSZÁRNÉ JOÓ GYÖNGYI - KISS ILONA Érzelmi intelligencia fejlesztése az alsó tagozaton - Együttműködési játékok iskolánkban	12
FARKAS JUDIT Készülj fel arra az esetre is, hogy nem sikerül meggyőzni a másikat	17
FARKAS ZOLTÁN Clio ráncsa, Maya fátyla - A történelemtanítás csapdáiról	29
JÉNEY ILDIKÓ-SZÁNTÓ SZILÁRD Az indirekt innovatív oktatási stratégiák megvalósítása testnevelésórán	37
JÓZSA TÍMEA Regényfeldolgozás a STEAM metodikával - Élményközpontú tanulás a 21. század iskolájában	46
KUKK IBOLYA HUNGAROMÁNIA- digitális kalandozás a hungarikumok körül	52
KURSINSZKY VIOLA A tanulói eszköz- és hangszerhasználat lehetőségei az ének-zene órákon	64
ORDASINÉ KIRÁLY CSILLA Angol nyelvi projekthetek	67
SZEMERÉDY-MÁLYUSZ ENIKÓ Tanulási stílusok jellemzői	74
SZILI HENRIETTA Az alsó tagozatos gyermekek anyanyelvi kompetenciájának fejlesztése játékokkal	81
DR. ZS. SEJTES GYÖRGYI Szövegeljünk a tanórákon! - Feladattípusok a szövegértési képesség fejlesztésének folyamatához	87
„ÚJ MÓDSZEREK A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN”	97
BAJINÉ TAKÁCS MARGIT Online versenyre készülve Tehetséggondozás a könyvtárban- Kihívások, nehézségek, lehetőségek	97
SÁRINÉ DR. GÁL ERZSÉBET Az online tesztelés és elfogadottsága a diákok körében	102
„AZ ISKOLA SZEREPE A TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉGVÉDELEMBEN”	112
BONDÁR-PUSKÁS EDIT ÁGNES 3, 2, 1... Megyeek! Stresszválasz, bántás és bántalmazás az iskolában. Avagy az érzékeny és a magabiztos gyerek is lehet boldog?	112
DR. ENGINÉ MOLNÁR CSILLA – PODMANICZKINÉ PAPP ZSUZSANNA Sportolj, mert mozogni és jónak lenni jó!	123
RÁCZ KLÁRA „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon”	128
„NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK HELYE A NEVELÉSBEN”	140
FARKASNÉ PÉCSI ÉVA Erasmus + és más külkapcsolati lehetőségek az általános iskola felső tagozatán	140
DR. KOMÁROMI ISTVÁN A „Határtalanul!” – programok sajátos szerepe és jelentősége az oktatásban és nevelésben, az iskolák nemzetközi kapcsolatrendszerében	147
„AMI KIÁLLTA AZ IDŐ PRÓBÁJÁT”	159
FEHÉRNÉ SZÓRÁTH MÁRTA A tanítási óra motorja: a motiváció	159
KISS EDIT - OROSZ MAGDOLNA „Minden apró cselekedet számít” - környezeti nevelés a FROOTS & SHOOTs keretein belül	162

SALÁNKI FERENC Mentsük meg a teknőcöket!	166
„KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADI OKTATÁSBAN”	180
DUSA ERZSÉBET DIÁNA A Szitakötő oktatási program a tanórákon	180
NYIRŐ GIZELLA Iskolakert a Mecsek lábánál	184
OSZOLI-PAP MÁRTA Csillagokkal kódoló - avagy a népmesék és az Alfa-generáció találkozása	194
SÁPINÉ DR. BÉNYEI RITA – DR. CSERNOCH MÁRIA– ÖKRÖS TAMÁS- PACZNÉ IVÁN EDIT Az akciókutatás, tanórákutatás lehetőségei a tanárok továbbképzésében és a tanárképzésben	203
„A DIGITÁLIS OKTATÁS JÓ GYAKORLATAI”	210
BERNÁTH MAGDOLNA Jó gyakorlat a házi olvasmányok feldolgozási lehetőségeiről A digitális oktatás tapasztalatai	210
KAKUKNÉ NAGY ERZSÉBET - ÖZVEGY JUDIT Ők építik a jövőt – játékból ötlet, ötletből megvalósítás	225
KÖRNYEINÉ HERMANN ÁGNES Játék az elemekkel - Digitális projekt	231
„MENTORÁLÁS A HALLGATÓI KÉPZÉSBEN”	241
JUHÁSZ M. TÜNDE Mankókkal a mumusok ellen	241

BÁTORI GABRIELLA

**Határátlépő pedagóguslét, avagy természettudományos tehetséggondozás
az egri Gyakorlóban**

*(Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gyakorló Általános, Közép-,
Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet, Eger)*

„Egyszer egy tanítvány megkérdezte a Mestert:

- Sokat kell-e még várni arra, hogy a dolgok jobbra forduljanak?
- Hát, ha várunk, akkor még sokat! – felelte a Mester.” (közmondás)

A természettudományos tantárgyaknak alapvető rendeltetésük: a világ megismerése (hozzájárulnak, hogy megértsük környezetünket, az ember helyét a természetben), kiemelkedő feladatuk van a lényeglátás készségének fejlesztésében, emiatt fontos szerepet kell kapniuk az iskolai oktatás-nevelés folyamatában (Dr. Vida József és Misz József 2011. A fizika tantárgy helyzetének megítélése napjainkban, felmérések tükrében. Miskolc Pedagógiai Intézet. Eszterházy Károly Főiskola, Eger)

Versenyképesen fejlődő gazdaságban, az innovatív gondolkodás biztosításához elengedhetetlen a természettudományok területén gyakorlati tudással rendelkező szakemberek képzése. A NAT 2020 kerettanterve még jobban megnyirbálta az eddig is alacsony óraszámokat a természettudományos tantárgyak területén.

A pedagógusok munkájuk során egyre összetettebb kihívásokkal szembesülnek, melyekkel egymaguk nem tudnak megbirkózni. Az érintettek között együttműködés szükséges, ami határátlépéssel jár, és új tanulási helyzeteket teremt a problémakezelési folyamatban résztvevők számára. (Thomson Stephanie és Cornelius Sarah és Kopp, Erika és Jaap van Lakerveld 2021. Határátlépések a tanárképzésben. Pedagógusképzés 20(48), 2021/1)

A természettudományokat tanító tanárok bajban vannak, hiszen egyszerre kellene elsajátíttatni az alacsony óraszám mellett is a megfelelő szintű ismeretanyagot, ugyanakkor felkelteni az érdeklődést a tantárgy iránt, tehát motiválni a tanulókat. Nem az ismeretanyagok készségi szintű elsajátítása lett az oktatás célja, hanem hogy a diákok jól érezzék magukat az iskolában, a tanórákon. Ez a kettősség komoly kihívást jelent a fizika, kémia, biológia és földrajz tanárok mindennapjaiban.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A természettudományos tárgyak oktatása a NAT 2020 előírásai szerint az általános iskola 5. osztályától a gimnázium 11. osztályáig tart kötelező jelleggel. Az 5., a 6. természetismeret oktatására van lehetőség. A 11. osztályban a természettudományos érettségi tárgyat nem választó diákok összevont természettudományt tanulnak.

Az óraszámok folyamatos csökkenése egyre inkább azt eredményezi, hogy a természettudományokat tanító tanároknak össze kell dolgozni a diákok ilyen irányú műveltségi szintjének eléréséhez. Ehhez elengedhetetlen a fizika, a kémia, a biológia és a földrajz tantárgyak követelményrendszerének ismerete valamennyi természettudományos tárgyat tanító pedagógus esetén. Mára már nincs órakeret arra, hogy pl.: a radioaktivitást a kémia és a fizika is teljes mélységében elmagyarázza. Bízunk kell egymásban, fel kell használnunk diákjaink más tantárgyi órákon megszerzett tudását.

Határátlépő természettudományos tanárookra van szükség.

Négyféle tanulási mechanizmus váltható ki határátlépés kapcsán (Akkerman & Bakker, 2011):

1. azonosítás: a határ által elválasztott területek jellemzőinek megértésére irányuló folyamat;
2. koordináció: a határon átívelő, potenciálisan eltérő munkamódszerek integrálásának folyamata;
3. reflexió: saját gyakorlat újragondolásának folyamata valami attól eltérővel történt találkozás hatására;
4. átalakulás: saját gyakorlat megváltoztatásának folyamata valami attól eltérővel történt találkozás hatására.

Akkerman és Bruining (2016) szerint e tanulási mechanizmusok között nincs alá-fölé rendeltségi viszony, és egyik sem tekintendő jobbnak a többinél, inkább a körülmények határozzák meg, hogy ezek közül melyik a leghasznosabb és legmegfelelőbb. (Thomson Stephanie és Cornelius Sarah és Kopp, Erika és Jaap van Lakerveld 2021. Határátlépések a tanárképzésben. Pedagógusképzés 20(48), 2021/1)

A határátlépő pedagógus igénye kettős értelemben jelenik meg a természettudományok tanítása területén:

Egyrészt szakmai értelemben, mert folyamatos kapcsolódási pontokat keressünk egymás diszciplínáiban, egyre nagyobb szüksége van a természettudományos tantárgyat tanító kollégának a fizika, a kémia, a biológia és a földrajz tantárgy ismereteinek egyre átfogóbb elsajátítására. Ez a pedagógus részéről folyamatos önművelést, ismereti bővítést jelent.

Másrészt határátlépés módszertani értelemben is, mert az 1. osztálytól a 12. osztályig kell megtalálni a módszertani lehetőségeket az érdeklődés felkeltésére, a foglalkozások

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

megtartására. Együtt kell jelen lenni a tanítói, a felső tagozatos tanári, illetve a gimnáziumi tanári kompetenciáknak, tanulásszervezési módszereknek.

Egy lehetséges megoldást jelenthet az egri Gyakorlóiskolában már 2013 őszén elindított, az MTMI területek népszerűsítését célzó kezdeményezés, mely mára, létfontosságúra nőtte ki magát a természettudományos tárgyak oktatásában. Ekkor az 1. és az 5. osztályokban indítottuk be a természettudományos laborgyakorlatok foglalkozásokat. Itt igazán igaznak bizonyult a mondás: nem lehet túl korán kezdeni.

Immár 9 éves tapasztalattal rendelkezünk ezen a területen. Az első ilyen osztályaink diákjai mára már gimnazisták, akik mérnöknek, orvosnak, kutatónak, tanárnak készülnek.

Mára láthatóvá, kézzel foghatóvá váltak az eredmények.

- A természettudományos tagozat népszerűsége növekszik. Mára ez a tagozat az 1. évfolyamos képzési kínálatunk legnépszerűbb tagozata.
- A tagozatos diákok több mint fele középiskolában továbbtanulási célként valamilyen MTMI területet jelölt meg.

A laborfoglalkozások beindításához és az elmúlt években elért eredményeink megőrzéséhez elengedhetetlen volt a megfelelő infrastruktúra, illetve a humán erőforrások feltérképezése.

Ezekhez a foglalkozásokhoz a feltételeket két TÁMOP-os pályázat teremtette meg. 2011-ben a Barkóczy utcai épületben, majd 2013-ban a Bartók téri épületben is megépült az egyenként 40 főt befogadni képes modern természettudományi laboratórium. Ennek eredményeként korszerű demonstrációs eszközök és tanulókísérleti készletek álltak és állnak rendelkezésre a fizika, a kémia, a biológia és a földrajz tanításához. A humán erőforrást a természettudományos tehetséggondozás területén képzett kollégák, a már bevált jó gyakorlatok, valamint az NTP-s és TÁMOP-os pályázatok elkészült anyagai jelentették.

A 2017 szeptemberében a sikeres, 39 hónap futamidejű EFOP 3.2.5-ös pályázat koronázta meg az eddigi munkánkat. Olyan lehetőséget teremtve, mely folyamatosan biztosítani tudta a laborfoglalkozások anyagi és humán szükségletét. A pályázatnak köszönhetően nem kellett lemondanunk az eddigi bevált foglalkozásainkról, fejleszteni tudtuk a természettudományos szertár eszközállományát, biztosítani tudtuk a laborfoglalkozások és a tanórák anyagszükségletét.

Nagyon sokat hallunk manapság arról, hogy a diákokat motiválni kell, fel kell kelteni az érdeklődésüket. Arról viszont keveset, hogy csak motivált pedagógus képes a diákokat motiválni. A tanárok motiválásához az anyagi megbecsülés mellett a megfelelő munkakörülmények biztosítása is hozzá tartozik.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

1. ábra: Mi a teendő?

Az egri Gyakorlóiskola ebben élen jár. A folyamatos sikeres pályázatoknak köszönhetően a természettudományos laboratóriumunk felszereltsége magas színvonalú és folyamatosan fejlődő.

Pedagógusaink munkájának segítéséhez, a laborfoglalkozások, az erdei iskolai táborok, a nyári táborok foglalkozásainak összeállításában segít az, hogy sikerült 220 foglalkozás anyagát digitálisan is elkészíteni.

Az elkészült anyagok azonban nemcsak iskolánk pedagógusait segítik, hiszen bárki számára hozzáférhetőek.

Így az EFOP-os pályázatnak köszönhetően készült el a <https://leszek-e.uni-eszterhazy.hu/> webes felület, melyen tematikus rendben, évfolyamokra, illetve táborokra bontva található meg a már kipróbált és bevált természettudományos foglalkozások anyagai.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

The screenshot shows the website for the 'Leszek-E' project. At the top left is the logo of Eger University (EGER 1774 ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM). The main title 'Leszek-E' is centered. Below it, there is a navigation bar with links: 'Bemutatók', 'Hírek', 'Középiskolába készülők', 'Leszek-e természettudós', 'Légy természetszerető', 'Éjjel-nappal természet', and 'Videók'. The main content area has the heading 'Leszek-E?' followed by the project title 'MTMI pályaorientáció, készség- és kompetenciafejlesztés az egri „Gyakorlóban”' and the EFOP number 'EFOP-3.2.5-17-2017-00012'. Below this, there are several paragraphs of text explaining the project's goals and objectives, such as 'A projekt céljai:' and 'Az Európa 2020 stratégia szerinti a diákok mintegy 14-15%-a kimarad az oktatásból és képzésből...'

2. ábra: az EFOP pályázat webes felületének nyitó oldala

Ezen a felületen a természettudományos táborok (Leszek-e természettudós, Légy természetszerető, Éjjel-nappal természet) tematikus anyagai, illetve a laborfoglalkozások (Középiskolába készülők) évfolyamokra lebontott anyagai találhatóak meg.

Foglalkozás neve		Ajánlott korosztály	Elkészült foglalkozások száma	Összes foglalkozás
1.	Középiskolába készülők	5. évfolyam	30	220
		6. évfolyam	30	
		7. évfolyam	30	
		8. évfolyam	30	
2.	Leszek-e természettudós	Alsó tagozat	30	
		Felső tagozat	30	
3.	Légy természetszerető	Felső tagozat	10	
4.	Éjjel-nappal természet	Felső tagozat	30	

1. táblázat: A foglalkozások digitális anyagai

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

ESZTERHÁZY KARDYI EGYETEM
TANÁRSZAKKÉPZŐ INTÉZET
LABORFIZIKA

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
EUROPEI UNIÓ
EUROPEI SZOCIÁLIS ALAP
BEFEKTETÉS A JÖVŐRE
SZÉCHENYI 2020

07. 10. Fokoljunk

Eszközök:

- kémcső
- 2 db mérőhenger
- milliméterpapír
- filctoll
- vonalzó
- kicsi vasgolyók

Anyagok:

- víz
- ételfesték
- porcukor

A kísérlet menete:

1. Helyezzük a kémcsőbe henger alakúra hajtott, előre beosztott milliméterpapírt.
2. Helyezzük a kémcső aljára néhány ólomgolyót.
3. Az egyik mérőhengert töltjük meg vízzel.
4. A másik mérőhengerbe tett vízben oldjunk fel porcukrot, majd csepegtessünk bele ételfestéket.
5. A kémcsövet először a vízbe, majd a festett porcukros vízbe helyezzük. Mindkét esetben leolvassunk a kémcsőben a folyadékszint magasságát.

$h_{\text{víz}} = \dots\dots\dots$ $h_{\text{cukros}} = \dots\dots\dots$

6. Mindkét folyadékban a kémcsőre ugyanakkora felhajtóerő hat.
A víz sűrűségének ismeretében a cukros víz sűrűsége meghatározható.

$$\rho_{\text{víz}} = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$$
$$\rho_{\text{cukros}} = \frac{\rho_{\text{víz}} \cdot h_{\text{víz}}}{h_{\text{cukros}}} = \frac{\dots\dots\dots}{\dots\dots\dots} = \dots\dots\dots$$

Gondolkodj!

1. Hol használható ez a sűrűségmérési módszer?

3. ábra: Középfiskolába készülők 7. évfolyam laborfoglalkozása: Fokoljunk

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

Magyarország KORMANYA

Európai Unió
Európai Szociális
Állam

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

T.01. Víznek árja

A patak sodrásai sebességének meghatározása

Eszközük:

- 5 méteres mérőszalag
- stopper
- fadarab
- számológép

4. ábra: Légy természetszerető felső tagozat tábori foglalkozása: Víznek árja (részlet)

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

1825 1914
SZÉCHENYI BARTÓK EGYETEM

Magyarország KORMANYA

Európai Unió
Európai Szociális
Állam

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

T.05. Tűz, te gyönyörű

Tűzgyújtási módszerek

Eszközök:

- gyújtólencse
- elem

Anyagok:

- vékony rágópapír
- papírzsebkendő

5. ábra: Légy természetszerető felső tagozat tábori foglalkozása: Tűz, te gyönyörű (részlet)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A foglalkozások elkészítésekor, a kísérletek kiválasztásában több szempont is vezérelt:

- A jó gyakorlatok illeszkedjenek a NAT követelményeihez, segítsék a diákokat az ismeretek mélyebb elsajátításában.
- A jó gyakorlatok nagy része ne igényeljen speciális eszközöket, azokat hétköznapi anyagokból egy kis kreativitással elő lehessen állítani.
- Legyen gondolatébresztő a természettudományokat tanító pedagógusok számára. ösztönözze őket saját jó gyakorlat fejlesztésére.
- A jó gyakorlatok többsége ne igényeljen speciális fizika tanárt. Azt kémia, biológia, földrajz szakos tanár is meg tudja valósítani.
- Az elkészült anyagok nyilvánosak legyenek, bárki számára hozzáférhető, használható legyen.
- Minden foglalkozás 45 perces időkeretre tervezett.

A laborfoglalkozások bevezetése és folyamatos továbbvitele egy olyan lehetőséget teremtett, mely már a kisiskolásokkal megismerteti a természettudományok világát. Ezeken az első osztálytól nyolcadik osztályig tartó foglalkozásokon nem válnak szét a diszciplínák, hanem a foglalkozást tartó tanár válik határátlépő pedagógussá.

Hatékony szakmai együttműködés és a határátlépés során kölcsönös tanulás megvalósulása esetén mind egyéni, mind csapat, mind pedig szervezeti szinten nagyobb hatékonyság várható. A határátlépésből a szakemberek és a többi érintett egyaránt profitálhat, ahogy a tanulók is, akik ezáltal összehangoltabb, rugalmasabb, igényeiknek megfelelőbb oktatásban részesülhetnek. (Thomson Stephanie és Cornelius Sarah és Kopp, Erika és Jaap van Lakerveld 2021. Határátlépések a tanárképzésben. Pedagógusképzés 20(48), 2021/1)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

DR. CSÁSZÁRNÉ JOÓ GYÖNGYI - KISS ILONA

Érzelmi intelligencia fejlesztése az alsó tagozaton -

Együttműködési játékok iskolánkban

(SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,

Napközi Otthonos Óvodája, Szeged)

Évről évre azt tapasztaljuk, hogy a gyerekek egyre kevesebb játékot ismernek. Valószínű, hogy a „Z” -generációt körbe vevő digitális eszközök tárháza elviszi figyelmüket a virtuális térbe. Ezért fontos, hogy a gyerekek tanuljanak meg játszani. A **játékos tanulás** csábító, hiszen játékosan fejleszti a gyerekeink érzelmi intelligenciáját. Mivel mozgással is összeköthető, így fizikai képességeket is fejleszt. A játékok sokoldalú mozgásanyaga által történő mozgás fejlesztése tagadhatatlan. A játék közbeni tevékenység javítja a mozgás koordináltságát és növeli a tanulók mozgáskultúráját. Így járul hozzá az egészséges testi és lelki fejlődéshez az örömeztetés, melyet a játék maga kivált gyermekeinkben. A mozgásos játék elmélyíti a testneveléshez kapcsolódó pozitív érzelmi viszonyulást is. Segít a szabadidő hasznos eltöltését, és a szemléletmód kialakításában is fontos szerep kap. (Bíró, Juhász, Széles-Kovács, Szombathy, Vácz, 2015.)^{[1][2][3][4][5][6][7][8][9][10]}

Az alsó tagozaton a másik fontos fejlesztő tevékenység a **mesehallgatás** és a már olvasni tudó gyerekek számára a rendszeres **mese olvasása**. A mesék akkor tudnak hasznosak lenni, ha a tanulságot le tudják vonni először még a felnőttel együtt, majd később már önállóan is képesek megfogalmazni azt. Erre épül a későbbiek folyamán a drámajáték, mely szakavatott pedagógus kezében szintén hat az érzelmi intelligencia fejlődésére.

Az **érzelmi intelligencia** magában foglalja az önkontrollt, a lelkesedést, a motivációt, a kitartást, az empátiát és az emberi kapcsolatokban való jártasságot. (Goleman,1997) Kisgyermekkorban a lelkesedés, a motiváció sokkal nagyobb mértékben van jelen, mint életünk további szakaszában. Az érzelmi intelligencia fejlesztésénél olyan tevékenységformában kellett gondolkodnunk, ami közel áll a gyerekekhez. Erre - az életkori sajátosságokat figyelembe véve – a játék tűnt a legalkalmasabbnak. (Kiss,2017.) Alsó tagozaton a mozgásos és nem mozgásos játékok során a gyermekek önfeledten érzelmileg bevonódva élnek át az érzelmi intelligencia 5 területét. A tevékenység során egymásra figyelnek, meglátják egymás jó oldalát és gyenge pontjait. A játékok során fejlődik együttműködési stratégiájuk és megtanulják az érzelmeikkel való bánásmód képességét, azaz az érzelmi intelligenciájuk fejlődik.

Az együttműködési játékok kiválóan alkalmasak arra, hogy az érzelmi intelligencia területeit „érzékenyítsük”. Tanulóink, így közösségben sajátíthatják el a csapatban való működés alapjait,

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

melyre az életük folyamán még nagy szükségük lesz. **Szociális készségeik** nemcsak a szabálytanulással vagy a szerepjátékokkal fejlődnek, hanem fejlődik empátiájuk és a másik elfogadási készsége is. Ezekben a játékokban nem az „ego” érvényesül, hanem a közös hang, a másokkal való együttműködés képessége fejlődik. Nem mehetünk el amellett sem, hogy ezekkel a játékokkal a gyerekek **önszabályozása** alakul, hogy bizonyos **önfegyelem** és **önkontroll** szükséges a végig vitelükhöz. Ezek az **önismeret** fejlődéséhez közvetlenül járulnak hozzá, még ha ez egy-egy játékban rejtve is marad számukra.

Az együttműködési játékok átadása közvetlenül segíti a hallgatói képzést is, akik gyakorló tanításuk során tanulják meg tőlünk ezeket a még nem igazán ismert játékokat és adják, majd tovább tanárként a következő nemzedéknek. Három ilyen játékot mutatunk be, melyet be lehet vezetni a 6-12 éves korosztálynál.

A játék és a mozgás legyen élvezetes minden korosztály számára, mert a „homo ludens” – a játszó ember - ott rejtőzik kicsiben és nagyban egyaránt. *(Császárné Joó Gy. 2013.)*

“Mindenkinek szeret játszani, fiatal idős egyaránt. Mindenkinek meg kell találnia a számára leginkább megfelelő elfoglaltságot a játékok közül. A játék hatásos eszköze a szellemi fejlődés elősegítésének is. Azáltal, hogy a gyermek játék közben koncentrálni, figyel – a játékra, a társára, az ellenfélre, a szabályok betartására –, tökéletesíti figyelmét, így magasabb szintre emelkedik gondolkodási képessége. Fejlődik helyzetfelismerő képessége, ítéletalkotása, kezdeményező és szervezőkészsége, képzelete és emlékezete. Ezek mind támogatják az értelmi fejlődését, a kognitív képességeket.” *(Bíró, Juhász, Széles-Kovács, Szombathy, Váczi, 2015.)*

Játék hatására fejlődik maga a testgyakorlás, alakul a sport szeretete, melynek megszilárdításával egész életre kialakulhat a mozgás iránti igény is. Célunk, hogy hallgatóink legyenek tisztában a játék vezetés módszertanával, a játékok tanításának fontosságával, mely nagyban hozzájárul a gyermekek személyiségének fejlesztéséhez. Képzésük során nagy gondot fordítunk az új játékok tanítására, továbbadva tudásunk a következő tanárgenerációnak. Mindig kapnak tanítási feladatként játékos képességfejlesztő órát, amiért első hallásra hálásak, mert azt gondolják könnyű feladatot kaptak. A megtartott órák elemzésekor derül ki számukra, milyen akadályt vettek jól vagy rosszul a megtartott órájuk alatt, melyek voltak a játékos óra buktatói számukra. Megtapasztalták, hogy a játék nevelő hatása akkor érvényesül, ha módszertanilag jól kiválasztott és megfelelően irányított.

Egy új játék vezetésének módszertani lépései:

1. A játék megnevezése. (Azért fontos, hogy a tanulók emlékezetéből előhívható legyen.)
2. A játék rövid menete. (El kell mondani, hogyan zajlik.)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

3. A játék legfontosabb szabályai. (Általában három még megjegyezhető a tanulók számára.)
4. Kérdezési lehetőség, ha valaki nem értett valamit. (Tisztázó kérdések és válaszok.)
5. Új játéknál próbajáték elrendelése. (A megértést segíti bonyolultnak tűnő játék esetén.)
6. A játék lejátszása, amelyben a tanár a bíró is egyben.
7. Az eredmény megállapítása. (Ha nincs győztes, úgy a taktika is kiemelhető.)
8. A győztes csapat kihirdetése, amennyiben van győztes. Együttműködési játékok esetén ez elmarad.

Módszertani javaslatok a testnevelés órai játékokhoz

1. Az alább leírt együttműködési játékok hosszas előkészületet nem igényelnek, az óra fő részéhez tartozó játékok könnyen kivitelezhető és megtanítható játékok.
2. Alkalmazható munkaformák: együttes osztályfoglalkoztatás, egyéni, páros kiscsoportos vagy csapat jellegű játékok körébe tartozik.
3. Időtartam: 3-10' perc között.
4. Alkalmazási terület: testnevelési óra (testnevelés tanmenetbe könnyen beilleszthető) vagy osztályfőnöki óra, esetleg délutáni sportfoglalkozások alkalmával, teremben vagy szabadterén egyaránt.
5. A játékok nevelő hatása, akkor érvényesül igazán, ha pedagógiailag megfelelően irányítottak.

Példák az együttműködési játékokra

"A kutya meg a gazdája"

Cél: figyelem, empátia és együttműködés fejlesztése

Korcsoport: 6-12 év

A játék menete: a gyerekek szabadon párt választanak maguknak. Megegyeznek ki legyen először gazda és ki a kutya, aki majd követi a gazdáját mindenhol a teremben szabadon.

Szabályai:

1. A kutya szorosan a gazdi mellett követi a mozgását és fordulatait
2. Ne távolodjanak el egymástól.

Értékelése: nincs győztes vagy vesztes, a játékot nem versenyszerűen játszadjuk!

Módszertani javaslat: az esetleg kimaradó tanuló frusztrált érzése oldható, ha a tanár lesz párban vele, vagy egy gazdának két kutyája lesz.

„Maciölelés”

Cél: figyelem, empátia és együttműködés fejlesztése, számfogalom kialakítása

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Korcsoport: 6-12 év

A játék menete: a tanár bemutatja az egy maciölelést (saját vállára teszi a kezét keresztbe, mintha átölelné magát). A tanár bemondja „Két maci ölelés” – és két gyerek egymás vállát fogva megállnak egy pillanatra várják a következő bemondást.

Szabályai:

1. Csak annyi maciölelés lehet, amennyi elhangzott.
2. A kimaradó tanuló új csoportot keres.

Változat: a gyerekek is mondhatnak maciölelés számot, amikor beindul a csoport önszabályozó mechanizmusa.

Értékelése: nincs győztes vagy vesztes, a játékot nem versenyszerűen játszadjuk!

Módszertani javaslat: az esetleg kimaradó tanulók frusztrált érzése oldható, ha kellően gyorsan jön a következő instrukció. A játék vége felé a pontos létszámnyi maciölelést mondjuk, hogy körben összeölelkezessen az osztály.

„Hogy vagy hogy vagy?”

Cél: önkontroll, figyelem, szabálykövetés, térérzékelés és gyorsaság fejlesztése.

Korcsoport: 6-14 év

A játék menete: a tanulók arckörben állnak a terem közepén, a válluk majdnem összeér, egy tanuló a körön kívül jár/fut. Megérint valakit hátulról és annak az ellenkező irányba kell elindulnia, hogy minél hamarabb visszaérjen a saját üres helyére.

Szabályai:

1. Középen találkozáskor meg kell állni egy pillanatra.
2. Kezet fogni a másikkal és megkérdezni gyorsan „hogya vagy, hogy vagy?”
3. Aki nem ér vissza időben a helyére az lesz a következő érintő.

Értékelése: nincs győztes vagy vesztes, a játékot nem versenyszerűen játszadjuk!

Módszertani javaslat: lehetőleg egy játék alatt mindenkire kerüljön sor, hiszen a népszerűbb gyerekeket többször választják. Ezért fontos néhány segítő szóval instruálni, hogy olyat érintsenek meg, aki még nem mozdult el eredeti helyéről. Túl nagy létszám esetén érdemes két kört kialakítani.

Összegzésként elmondható, hogy ezekben a játékokban is fokozott érzelmi hatások érik a gyermekeket. Maga a játék örömet, sikerélményt és kielégülést nyújt számukra, mellyel érzelmi intelligenciájuk fejlődik. A siker remélése és az arra való törekvés, az ember egyik legfontosabb pozitív érzése, mert a siker kulcsa nem más, mint maga az **önbizalom**, ami a játékok által fejlődik leginkább ebben az életkorban. Ne feledjük, hogy a játékokban előforduló negatív hatások is fejlesztenek, hiszen a tanulóknak el kell viselniük a kudarc élményt és megtanulják általa a kontrollálni érzelmeiket. Az **önszabályozás** már ebben a korban elkezdődik,

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

gondoljunk csak arra, amikor a 'fair play' szabálya kerül szóba egy játék során. Képes lesz feldolgozni a sikerélmény mellett a kudarcélményeket is, és fokozott érzelmi hatások elviselésére és kezelésére tanít. A játékok segítik az **empátia** és a **szociális készségek** széles tárházának fejlődését is. Az egymásrautaltság és a másik segítése javítja a társas készségek alakulását. Az **önuralom** és a helyes **önértékelés** is fejlődik, főleg társas helyzetekben. A pedagógusok jól tudják, hogy a játékok mennyire segítik a gyermek szocializációját minden életszakaszban. A játékok további pozitívuma, hogy kiváló lehetőséget nyújt a pedagógus számára a tanulók jobb megismeréséhez. Az önfelelt játékban mutatkoznak meg a gyermek jellembeli tulajdonságai, egymáshoz való viszonyuk és értékrendszerük.

Irodalom

1. Bíró M. – Juhász I. – Széles-Kovács Gy. – Szombathy K. – Váczi P. (2015): Mozgásos játékok Eger, EKE Líceum Kiadó
2. Császárné Joó Gy. (2013): Rég elfeledett játékaink (Konferencia előadás anyaga)
3. Goleman, D. (2007): Társas intelligencia – az emberi kapcsolatok új tudománya, Bp., Nyitott Könyvműhely
4. Daniel Goleman: Érzelmi intelligencia Háttér Kiadó, 1997
5. Kiss Ilona (2017) „Játékos” tehetséggondozás kisiskoláskorban (Konferencia előadás, Pécs)

Internetes irodalom

1. Joó Gy. (2016): Legyen helyén a szíved! (Érzelmi intelligenciáról röviden)
Easy Herald online újság
<http://easylearning.hu/easy-herald/legyen-helyen-a-szived/>

FARKAS JUDIT

Készülj fel arra az esetre is, hogy nem sikerül meggyőzni a másikat

Érveléstechnikák elsajátíttatása, mint a történelemoktatás megújításának egyik lehetséges útja
(Szegedi Tudományegyetem Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola)

A viták az ember társas érintkezéseinek természetes velejárói. Minden tanár tudna mesélni az osztályfőnöki órákon lejátszódó vitákról, a hová menjünk osztálykirándulni problémakörtől a fegyelmezési kérdéseken át a komoly értékalapú érvelésekig. Szaktantárgyi órán is egyre többen használják a disputa módszerét, a történelem tanórán is adják magukat a szembeállításon alapuló tartalmak, s nagyon hasznos, ha ezek megbeszélésére van időnk. A cél azonban az, hogy túllépünk a klasszikus forгатókönyveken, azaz a Kossuth-Széchenyi, Kossuth-Görgei, Kossuth-Deák szembeállítás érettségien is elvárt, megtanult ismeretek „felmondásával” is teljesíthető kontráin. Cél az, hogy a történelem órákon definiálható problémák kapcsán olyan technikákat készség szintre emelve sajátítson el a diákok minél szélesebb köre, amelyek lehetővé teszik, hogy bármilyen élethelyzetben képesek legyenek személyeskedés nélkül, észszerűen és relevánsan érvelni. Merthogy „[...] a vita nem csupán logikai konstrukció, hanem társas, személyek között zajló interperszonális jelenség.” (Szivák, 2010: 13) S hogy a kihívás még komplexebb legyen: mindezt a digitalizált világ korlátai / lehetőségei között kell értelmeznünk.

1. A vita műfajának általános jellemzői

A vita két, valamely témában eltérő állásponton lévő személy párbeszéde, véleményük ütköztetése. A felek éppúgy képviselhetik önmagukat vagy egy társadalmi csoportot, ahogy egy valós vagy fiktív történelmi szereplőt. A vita témája gyakorlatilag bármi lehet (erről még később lesz szó részletesen), egy dolog azonban rendkívül fontos: érdemi vita csak jól definiált, jól körülhatárolt téma kapcsán bontakozhat ki.

Mivel a vélemények ütköztetése adja a vita lényegét, ezért óhatatlanul együtt jár egy érzelmileg felfokozottabb állapottal, ám az volna a cél, hogy ne az emóciók, hanem az intellektus uralja a párbeszédet a felek között. Fontos megértetni a vitázó felekkel, hogy az érzelmi túlzások nem erősítik az érveket, sokkal inkább olyan személyes(kedő) irányba viszik el a vitát, ami miatt az inkább emlékeztet egy indulatokkal is operáló veszekedésre, amiből nagy valószínűséggel valamelyik fél sértetten kerül majd ki. A vitában tehát meggyőzni kell a másikat és nem legyőzni. Csak az igekötőben tér el a két szó egymástól, mégis mekkora különbség van jelentésüket tekintve!

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

„A vita olyan együttműködésen alapuló tanulási tevékenység, amely egyrészt a saját álláspont melletti érvelésnek, másrészt más álláspontok figyelmes *meghallgatásának*, a *mérlegelésnek*, az *empátiának* és a *toleranciának* a képességét alakíthatja ki a résztvevőben. Vita közben olyan fontos készségek is fejlődnek, mint az *együttműködés*, a *problémamegoldás* vagy a *konszenzusra* való hajlam. [kiemelések tőlem. FJJ] A vitában négy interperszonális képesség jelentősége hangsúlyos:

- annak ellenőrzése, hogy jól értettük-e a másikat,
- a vitapartner érveinek értelmezése,
- a vitapartner érzéseinek megértése,
- a saját gondolatok, érvek és érzések megfogalmazása.” (Szivák, 2010: 11)

2. A vita műfaj megjelenése a köznevelésben

A hagyományos, erősen frontális oktatási módszertan munkaformái között a vita életidegen. Annak a tanárnak is igen nehéz dolga van, aki egy olyan intézményben szeretné bevezetni a módszert, ahol erre a többi tanár nem, vagy csak kevéssé nyitott. A vitarutin megszerzéséhez sokat kell gyakorolni, fejlesztéséhez pedig szükséges lenne, hogy sokféle megközelítésben, sokféle témában kipróbálhassák magukat a diákok. Természetesen, az óraszámok és a megtanítandó tananyag szorításában a pedagógusoknak kevés lehetősége van időigényes módszerek rendszeres alkalmazására a tanórák keretén belül – és a vita mindenképp ilyen –, sikeres azonban akkor lehet ez a projekt, ha az intézményben több, eltérő tudományterületen érintett tanár is magáénak érzi a meghonosításukat. Ki kell hangsúlyozni azonban, hogy – mint minden konstruktív tevékenységforma – a vita is akkor válik sikeres módszerré, ha folyamatosan alkalmazzák. A diák és a tanár is ekkor képes az eredmények és/vagy kudarcok alapján levonni a következtetéseket, reflektív módon újratervezni, és más metodikát, megoldást kipróbálva új utakat keresni, fejlődni. A vita nem alkalmas arra, hogy néha egy-egy óra vagy téma „színesítésére” használjuk, mert az élményszerűség egyik alapfeltétele a megfelelő rutin kialakítása, a szabályok és eljárások készség szintű alkalmazása.

A vita munkaforma olyan tudatos előkészítést igényel, ami túlmutat a megszokott 45 perces tanórákon, ahol a feldolgozott tananyagot jól behatárolják a központi szabályozók (NAT, kerettanterv), az ezek alapján készült tankönyvek és a kimeneti szabályozás (érettségi). A vita akkor lesz eredményes, ha a pedagógiai célok egyértelműen meghatározottak, a folyamat részelemei körültekintően tervezettek, a szerepek jól definiáltak, a sikerkritériumok előzetesen tisztázottak.

A vita abból a szempontból is túlmutat a tanterem által meghatározott oktatási metodikán, hogy – bár nem elhanyagolható hozzáadéka – de a szaktárgyi ismeretek bővítése nem elsődleges

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

funkciója, hanem a kognitív és érzelmi fejlesztés holisztikus hatása révén erősíti az önkritikát, fejleszti a résztvevők logikai, retorikai és kommunikációs kompetenciáit.

Általánosságban a vita gyakorlatilag valamennyi korosztály körében használható módszer, de a korosztályi sajátosságokat, attitűdöket mindenképp figyelembe kell venni. Szaktárgyi tartalmak elmélyült feldolgozása például inkább a középiskolás korosztálytól lehet reális elvárás, egyrészt mert lexikai tudásuk szélesebb körű, árnyaltabb, másrészt kompetenciáik fejlettebbek, harmadrészt életkorukból adódóan vitázó kedvük, kritikai hajlamuk ugrásszerűen megnő. Mindezek segítenek a cél elérésében, hiszen a kognitív fejlődésben bekövetkező változások alkalmat adnak a vitakultúra fejlesztésére, az érzelmi reakciók és az észérvek közötti különbségtétel elsajátítására.

3. A vita műfaj megjelenése a tantervi szabályozókban

Az oktatáspolitikai fontos alaptantervi dokumentumai, a Nemzeti alaptanterv (NAT), az ehhez kapcsolódó kerettantervek elméletileg teret engednek a többszemponú tanításnak, a kritikai gondolkodás fejlesztésének, és rögzítik az eltérő nézőpontok megismerésének fontosságát is. A 2012-es NAT a köznevelés feladata és értékei között az állampolgárságra, demokráciára nevelés kapcsán külön is megemlíti, hogy „a részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló kritikai gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését.” A vita több műveltségi terület anyagában is külön fejlesztési területként jelenik meg. Magyar nyelv és irodalom területen többször is szerepel, de a mozgókép-kultúra és médiaismeretben, valamint a matematikában szintén definiált elvárás a fejlesztése.

Az ember és társadalom műveltségterület kiemelt fejlesztési területei közé sorolja a társas kapcsolati kultúrát, az aktív állampolgárságra és a demokráciára nevelést. Az e területeken történő előrelépés nehezen képzelhető el a vita- és érveléskultúra fejlesztése, gyakorlatorientált és rutinos művelése nélkül.

A vita jelentősége a 2020-ban elfogadott új NAT-ban és az arra épülő kerettantervekben sem változott, egyaránt fontos szerepet kap a szövegalkotási képességek, illetve az önálló véleményformálás (mérlegelő gondolkodás) képességének fejlesztésében. A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy kapcsán már a bevezető szöveg is leszögezi: „A történelem természete szerint értelmező jellegű, a tényekről alkotott különböző vélemények szükségszerűen vitákat eredményeznek. A történelemtanulás során ezek a viták arra ösztönzik a tanulót, hogy elgondolkodjon az emberi értékekről, illetve az élet alapvető dilemmáit megjelenítő olyan fogalmakról, mint például az igazságosság, hűség, hatékonyság, empátia és felelősség. A viták úgy szolgálhatják a történelemtanulást, ha a tanulóban világossá válik a

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

történelmi tény és interpretáció közötti különbség, illetve ha megerősödnek benne társadalmunk és európai, zsidó-keresztény gyökerű civilizációnk alapértékei.”

Ha az elvárásokat az iskola teljesíti, akkor az érettségire a diák eljut addig a szintig, hogy társaival képes legyen megvitatni történelmi kérdéseket, valamint a vita során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját. (Kár, hogy ebből az érettségi során nem sokat tud megmutatni □)

A történelem, társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek kerettantervben általános elvárás a „mások érvelésének összefoglalása és figyelembevétel. A véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése”, konkrét példákkal a következő témák szerepelnek:

- pl. az ország előtt 1526-ban álló alternatívák megvitatása;
- pl. rabszolgakérdés, női emancipáció;
- pl. Magyarország részvétele az I világháborúban;
- pl. a doni katasztrófa, a holokauszt;
- pl. Brazília, Oroszország, India, Kína) megnövekedett szerepe [a globalizáció kapcsán]
- Aktuális szocializációs kérdések, dilemmák és problémák megvitatása. [társadalmi ismeretek]
- A többes identitás fogalmának és gyakorlati érvényesülésének megvitatása. [társadalmi ismeretek]
- Vita az adózási morállal kapcsolatos kérdésekről. [gazdasági ismeretek]

A 2020-as történelem kerettanterv általános elveiben nem különbözik az előző változattól, konkrét témajavaslatból viszont jelentősen többet találunk már benne. Ez arra utal, hogy mivel a vita módszerének elterjesztéséhez több támpontot, segítséget, ötletet kíván adni a pedagógusoknak, fontosabbnak tartja a vitakészség fejlesztését a korábbi szabályozóknál. Ezt erősíti, hogy a 2020-as szabályozástól önálló tantárggyá váló Állampolgári ismeretek is kiemelten kezeli a vitakészség fejlesztését, amit egyértelműen jelez, hogy a javasolt tevékenységek között külön kiemelten nevesíti.

Javasolt tevékenységek:

- A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása.
- A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján.
  - Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól.
  - Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól.
- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról. (XVIII. század)
- Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

- Széchenyi és Kossuth programja és vitája.
- Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben.
- Vita a szabadságharc vereségének okairól.
- Vita a szocialista eszméről, és hatásokról a korabeli közéletre.
- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról.
- A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitörésében játszott szerepének megvitatása.
- Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól.
- Vita az Európai Unió szerepéről életünkben.

Az állampolgári ismeretek tárgya keretében is megjelenik a vita a fejlesztési feladatok és az általános elvek között. A terjedelmi korlátok miatt csak a javasolt tevékenységeket idézem:

- „Vita: a család fogalma és társadalmi funkciói
- Vita: a fenntarthatóság szerepe a pénzügyi tervezésben
- Vita: a közteherviselés szerepe az állam működésében, hogyan javítható az adómorál
- Vita: a globalizáció hatása a közösségekre, a nemzetekre és a környezetre
- Vita: az állami szerepvállalásról a gazdasági életben
- Vita: az automatizáció, a digitalizáció és a robotizáció gazdasági és társadalmi következményei, a munkaerőpiacra gyakorolt hatásai
- Vita: A tudatos fogyasztó jellemzői, a különféle fogyasztói magatartásformák hatása a természeti környezetre, az emberiség ökológiai lábnyomára
- Vita: a tudatos és megalapozott hitel felvétele / miért van szükség a hitelre?
- Vita: a kis- és középvállalkozások szerepe, gazdasági, társadalmi fontossága.”

4. A vita típusai

A téma kiválasztásakor azt is el kell dönteni, hogy milyen típusú vita során kívánjuk feldolgozni. Ezek lehetnek:

- ún. tétel vita, amely egy tudományos állításra, illetve annak cáfolatára vagy épp alátámasztására épül;
- ún. definíciós vita, amely olyan tudományos vita, amelynek fókuszában egy szakkifejezés tartalma vagy értelmezése áll;
- ún. elvi vita, amely egy elv, vagy világnézet kapcsán bontakozik ki;
- ún. eseti vita, amely egy konkrét ügyről, konfliktusról, nézeteltérésről szól.

5. A vita előkészítése, szervezési feladatok

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A vita egy Janus arcú metodikai elem. A kettősséget az adja, hogy abból a szempontból könnyen beilleszthető a napi oktatásszervezési feladatok közé, hogy nem igényel az iskolai részéről komolyabb infrastrukturális beruházást, humán erőforrásokat tekintve viszont annál komolyabb feltételek biztosítása a nívós munka biztosítója. Ráadásul a vita módszerét az a pedagógus tudja hatékonyan alkalmazni, aki ki tud lépni a hagyományosnak tekintett tanári szerepből, s egyenrangú partnerként kezeli a résztvevőket, legyenek azok diákok vagy tanártársak. Ez azért elengedhetetlen, mert pedagógiai értelemben az a vita sikeres, amelyik a résztvevőkben kialakítja és erősíti a másik elfogadásának, partnerként való tiszteletének attitűdjét, támogatja a vesztes és a győztes pozíció felismerését és feldolgozását. De az sem szabad elhallgatni, hogy nem mindig sikerül megvalósítani a tervezett célokat, s bizony a vita elfajulhat, vagyis a vitázók eltérnek a tárgytól, esetleg személyeskedő állításokat fogalmaznak meg, vagy a hangnem eldurvul. A leggyakoribb probléma azonban, hogy a vita meddővé, egy helyben „járóvá”, öncélúvá vagy épp egymás mellett elbeszélővé válik.

A vita sikerességét alapvetően meghatározza a tervezés, de létfontosságú, hogy elkerüljük a túltervezést. A tartalmas, nívós vita elképzelhetetlen tudatos felkészülés nélkül, de az improvizáció lehetőségének megőrzése kell az együttműködéshez, ez teszi élvezetessé, teremtővé a párbeszédet. A túltervezés megölheti a reflexión és önreflexión alapuló konstruktivitást. A tervezettség megfelelő fokának megtalálása tehát az intellektuális felkészültség mellett tapasztalatot és a célcsoport alapos ismeretét (egyéni jellemzők és társas viszonyok) igényel.

A tervezéskor érdemes minimális és maximális célt kitűzni, valamint – ha szükséges – akkor a csoportra általánosan érvényes fejlesztési célok mellett egyénre szabott fejlesztést is kitűzni. A célkitűzésben is fontos a realitás talaján maradni, mert a motivációját veszítheti a csoport akkor is, ha túl alacsonyan határozza meg a tanár az elvárt szintet, és akkor is, ha a túlzott elvárások miatt kudarcként élik meg a feladatot.

A téma és/vagy a vizsgálati szempont kiválasztásakor figyelni kell arra, hogy az adott csoport számára motiváló legyen. Ebben a kérdésben a tanárnak olykor „önmérsékletet” kell tanúsítania, hiszen egy adott téma fontosságának megítélésben a diák és a tanár nem feltétlen ért egyet. A tanárt vélhetően befolyásolja az, hogy még milyen tananyagot kell az elkövetkezőkben feldolgoznia, vagy az, hogy az adott téma mennyire kap hangsúlyt pl. az érettségin. Az emelt szintű érettségin megjelenő összehasonlító komplex esszé megírását nagyban segítheti, ha a diákok jártasak az összevetésen alapuló problémafeltárásban, -elemzésben. A diákokat ezek a szempontok kevéssé befolyásolják, a sikeres vita érdekében viszont minden esetben a tanulók megközelítését kell prioritásként kezelni. A diákok

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

motiváltak lesznek, ha az adott téma kiválasztásában részt vehetnek, könnyebben azonosulnak a feldolgozáskor kialakuló szerepekkel, problémákkal, indítékokkal és helyzetekkel. A rutinosan vitázó csoportok már nem csak a téma kiválasztásában vehetnek részt, hanem a feladat elő-/elkészítésében is.

A vitaforma kiválasztása szintén mérlegelést kíván. Leggyakrabban két egyén között zajlik a disputa, ők akár önmaguk, akár egy-egy csoport szószólójaként is felléphetnek. A különbség a felkészülés módjából fakad, hiszen ez lehet egyéni vagy csoportos. Ez utóbbi esetben a többiek háttérből segítik a szószóló tevékenységét akár a vita alatt is, ezáltal bevonódnak az egész folyamatba. A csoportos vita esetében valamennyi tanuló aktív résztvevője a vitának úgy is, hogy bármelyikük hozzászólhat, ugyanakkor így kevésbé várható el, hogy az eseményeket kívülállóként is értékelni tudják. Az egyéni viták esetén ki kell találni, hogy a többi diák milyen feladatot kap, pl. megfigyelési szempontok segítségével elemzik a disputát, majd megbeszélik a tanár vezetésével a tapasztalatokat (pl. a vita lényeges elemei, fordulópontjai, érvrendszere, stílusjegyei stb.) Elvileg elképzelhető a több párban egyidejűleg zajló vita is, ám ezt tantermi keretek között nehézkesen lehet megvalósítani még akkor is, az osztály többi tagja megfigyelőként járja körbe a vitázó párokat.

Ha a téma és a vitaforma kiválasztása megtörtént, akkor következik a konkrét tervezés, tehát az időterv elkészítése. Ennek részei:

1. felkészülés

2. a vita

- teljes időtartama
- belső időkorlátok, szakaszok
  - hozzászólások típusának megfelelő időkeretek kialakítása (pl. vitaindító, hozzászólás, válasz, viszontválasz, összefoglaló stb.)
  - fontos, hogy minden fél számára arányos legyen, egyenlő lehetőséget biztosítson
  - ha szükséges, az esélyegyenlőség érdekében többletidő vagy segédeszköz biztosítása
  - az időkeretek betartatása a vitavezető feladata

3. értékelés

Az időkeretek meghatározásakor a téma és a vitaforma mellett a tanulócsoport létszámát, összetételét, életkorát, előzetes tematikus tudását és a vitában való jártasságát kell figyelembe venni. Tapasztalatlanabb diákok vagy a tantervi időkeretek szorításában érdemes lehet szűkebb témát vagy egyszerűbb vitaformát alkalmazni. A disputában járatlan diákok esetén érdemes

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

lehet minden tervezési egységénél többletidővel is kalkulálni, így egy felesleges stresszfaktort ki lehet küszöbölni.

Fontos, hogy a vitázó feleknek mind időben, mind térben ugyanolyan feltételeket biztosítson a szervező tanár, legyen az a szóvivő vagy a csoporttagok helye, a fényviszonyok, IKT-eszköz, a projektor láthatósága (ha a vita során használják).

4. A vita szereposztása

4.1. vitavezető

Iskolai környezetben kézenfekvő megoldásnak tűnik, hogy a tanár legyen a vitavezető, hiszen nagy valószínűséggel kompetens az adott témában, a vitamódszerről is rendelkezik elég tapasztalattal, valamint pedagógiai munkájából fakadóan jártas a közösségi kommunikáció különböző fajtáiban, tudja kezelni a lehetséges problémahelyzeteket, konfliktusokat. Csapdát jelenthet azonban, ha vitavezetőként is tanári szerepben „ragad”, s nem tud „csupán” moderátori attitűddel jelen lenni. Szerencsés eset, ha vannak tapasztaltabb diákok, hiszen közülük is kikerülhet a vitavezető. Ennek feltétele, hogy legyen olyan személy köztük, akit egyrészt mindenki elfogad, másrészt feltételezhetően pártatlan tud maradni.

4.2. vitapartnerek

A vita szereposztásának is az előzetesen kitűzött pedagógiai célt kell szolgálnia, azaz ennek alárendelten kell arról dönteni, hogy a tanár válogatja-e össze egy-egy csoport tagjait, vagy hagyja, hogy a diákok maguk döntsenek, vagy a véletlenre bízva a csoportalakítást. Mindezt azért kell alaposan átgondolni, mert a vitahelyzetek majdnem minden esetben érzelmileg felfokozott, könnyen kiéleződő szituációt jelentenek, aminek köszönhetően a különböző csoportdinamikai folyamatok felerősödnek. Ez jól kihasználható a szociális kompetenciák előtérbe helyezésére, különböző nevelési célok megvalósítására, a tolerancia, a kooperáció fejlesztésére, a konfliktuskezelés különböző módjainak megtapasztalására

6. Lehetséges vitatémák

Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – néhány olyan témajavaslatot villantok fel, amelyekben két történelmi személy között zajlik a disputa. A viták témája a kimeneti szabályozókban megjelenő tananyaghoz kapcsolódik, ezzel segíti a megtanultak elmélyítését, megteremtí a többszemponú elemzés lehetőségét. A viták egy része akár meg is történhetett volna, hiszen kortársak voltak a főszereplők, másik része teljes mértékben fikció, mert pl. nem egy időben élő személyeket állítottam párba. Itt a terjedelmi korlátok miatt nincs arra lehetőség, hogy a vitákat részletesen bemutassam, de a konferencián tartott előadásban erre fogok fókuszálni.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

vitapartner 1.	vitapartner 2.	téma
Periklész	Augustus	A vita arra példa, amikor nem egy történelmi korban élő két személy nevében zajlik a disputa. A vita fő témája a hatalomgyakorlás módja, milyen politikai szerepet szán a népnek (démosz / plebejusok) az athéni demokrácia virágkorában működő sztratégosz és a római köztársaság válságát megoldó, a császárságot megalapozó princeps. Ez a téma lehetővé teszi azt, hogy a diákok megértsék a két korszakos politikus tetteinek mozgatórugóit, belelássanak a politikai játszmákba.
II. András	IV. Béla (1241 előtt)	A forrásokból tudjuk, hogy a két uralkodó (apa és fia) között a valóságban is lezajlott a vita a királyi hatalom gyakorlása, királyi intézkedések (pl. birtokpolitika) kapcsán. Ez a vita érthetőbbé teszi a diákok számára az uralkodói intézkedések mögötti indítékokat.
Mátyás	II. Pius pápa	II. Pius reneszánsz tudós, nagy humanista volt, aki pápaként kiemelt feladatának tartotta egy török elleni kereszties hadjárat megszervezését, s Mátyással való vitája is e körül bonyolódik. Fontos, hogy II. Pius 1464-ben elhalálozott, tehát pápasága Mátyás uralkodásának első szakaszára esik. A vita következtében világossá válhatnak azok a külső tényezők, amelyek erősen befolyásolták a Mátyás uralkodásának első éveiben hozott intézkedéseket.
Szulejmán	II. Lajos	Fiktív szituáció a vita alaphelyzete: a mohácsi csata előtt Szulejmán próbálja meggyőzni II. Lajost, hogy engedje át a török hadakat Magyarországon. Szulejmán célja Bécs elfoglalása. A vita következtében a diákok mérlegelni tudják a két ország erőviszonyait, az esélyeket, a külpolitikai kapcsolatrendszeréből fakadó lehetőségeket és korlátokat.
Habsburg Ferdinánd	Szapolyai János	A váradi egyezmény előtti időszak, amikor V. Károly német-római császár követe próbálja meggyőzni külön-külön Szapolyait és Ferdinándot arról, hogy egyezzenek meg a magyar királyi trón kapcsán. A vita világossá teheti azokat az indítékokat, amelyek végül a titkos egyezmény megkötéséhez vezettek.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

reformáció egyik magyar vezetője	ellenreformáció egyik magyar vezetője	Egy hitvita keretei között akár fiktív szereplők, akár a kor jelentős hittudósai is összemérhetik tudásukat. Érdekes nem teológiai kérdéseket középpontba állítani, hanem a három részre szakadt ország életéből kiemelni valamilyen nehézséget. (Pl. a Habsburgok szerepe az ország széttagoaltságának fenntartásában.)
gótika vezető építésze	reneszánsz / barokk vezető építésze	Lehetnek fiktív figurák a főszereplők. A feladat lényege az építészeti sajátosságokban is megjelenő életszemléletek ütköztetése, aminek köszönhetően a két korstílus sokkal plasztikusabban megjelenhet a diákok előtt.
Bethlen Gábor	II. Ferdinánd	Bár Bethlen és II. Ferdinánd nevében a valóságban a követek tárgyaltak, de az órán könnyebb lenne a két uralkodót a disputa középpontjába állítani. A nikolsburgi békéhez vezető alkufolyamat lehet a vita fő témája.
Zrínyi Miklós	I. Lipót	Bár a két főszereplő között ez a vita nem zajlódt le a valóságban, de a diákok számára tanulságos lehet, ha megvitatják, milyen érvek szólnak a magyar nemzeti hadsereg létrehozása mellett (Zrínyi) és mi ellene (I. Lipót). Ha a diákok a politikatörténet iránt érdeklődnek inkább, akkor egy törökellenes hadjárat megtervezése állhat a vita fókuszában. (Zrínyi a hadjárat mellett, I. Lipót a hadjárat ellen)
II. Rákóczi Ferenc	XIV. Lajos	Bár a két főszereplő között ez a vita nem zajlódt le a valóságban, a Rákóczi-szabadságharc mozgásterének megértéséhez sokat segíthet egy olyan vita, amikor 1704-ben a franciák höchstädti vereségét követően Rákóczi a korábnál nagyobb támogatást kér a francia királytól.
I. Lipót	XI. Ince	A vita fő téma a Szent Liga létrehozása, a török kiűzése Magyarországról. Ennek feldolgozása során érthetővé válnak a diákok számára azok a nemzetközi viszonyrendszerek, amelyek alapvetően meghatározták a korszakban Magyarország sorsát.
Ferenc József	I. Miklós	A krími háború kitörésének időszaka lehet a vita fő témája, amikor I. Miklós cár arra számít, hogy Ausztria a törökök ellen hadba vonul, ám Ferenc Józsefnek más tervei voltak. A vita alkalmat

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

		adhat arra, hogy a diák megértse a 19. század közepi nemzetközi politika fő mozgatórugóit.
Ferenc József	II. Sándor	A berlini kongresszus a balkáni konfliktusok egyik kiemelt fordulópontja volt, ahol az orosz és az osztrák érdekek ütköztek. A két állam balkáni tervei állhatnak a vita középpontjában.
Bismarck	Ferenc József	A német egység két alternatíváját lehet a vita során feldolgozni, s így a diákok számára világosabbá válik az elképzelés és a reálpolitika közötti különbség.
Széchenyi István	Batthyány Lajos	A két arisztokrata származású magyar politikus vitáját is mindenképp egy konkrét problémakör köré érdemes szervezni. Ilyen lehet, pl. hogy miként alakult a Bécshez való viszonyuk 1848 március – áprilisban VAGY augusztus-szeptemberben.
Deák Ferenc	Teleki László	Az 1861-es országgyűlés több szempontból is jelentős fordulópontja a magyar történelemnek, s ekkor ez a két politikus játszotta a meghatározó szerepet. A felirat / határozat tárgyában zajló országgyűlési vita rávilágíthat azokra a mozgatórugókra és reményekre, amelyek a korszak politikai elitjében éltek.
Trockij	Sztálin	A világhorradalom koncepciója csak egy elem a két politikus elképzelései közötti eltérések közül, de a diákok számára talán a legkönnyebben megfogható. A vita egy valószínűleg tekinthető szituációban 1924-ben, Lenin halálakor zajló, és rávilágíthat a bolsevik / kommunista ideológia térnyerésének lehetőségeire a korszak Európájában.
Roosevelt	Hitler	A nagy gazdasági világválság kezelése lehet a vita fő témája, azaz a válság megoldására hozott intézkedéseket lehet összevetni. A gazdasági intézkedések hasonlósága és a politikai eszköztár markáns különbsége rávilágíthat a célok és eszközök koherenciájára és ambivalenciájára.
Teleki Pál	Horthy Miklós	1941-ben Jugoszlávia megtámadását megelőző napokra helyezhető a vitahelyzet, s ezzel könnyebben megérthető, hogy az esemény valóban jelentős fordulópontot jelent a magyar politikában és ezáltal az ország nemzetközi helyzetében.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Nagy Imre	Rákosi Mátyás	1953-ban Sztálin halála nemcsak a Szovjetunióban zajló események szempontjából jelent fordulópont, hanem Magyarországon is. A vita a Nagy Imre képviselte reformok fontosságát és létjogosultságát / realitását járhatja körül, ezáltal a diákok számára érthetővé téve a szocialista tömbön belüli lét korlátait.
Nagy Imre	Kádár János	A vita fő témája 1956. október 28. és november 1. közötti időszak, amikor a két politikus útjai és elképzelései elváltak. A vita megvilágíthatja, hogy milyen belső és külső tényezők alakították a forradalom sorsát, mennyiben volt reális lehetőség a semlegesség.
Kennedy	Hruscsov	A hidegháború idején a legélesebb konfliktus az 1962-es kubai válság volt. A vita az USA és a SZU álláspontjának ütköztetésére alkalmas, s így átláthatóbbá teszi a diákok számára a két szuperhatalom közötti politikai játszmák mozgatórugóit.

Irodalomjegyzék

Szivák Judit: A vita Gondolat Kiadó – ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Budapest 2010

NAT 2012 Magyar Közlöny 66. szám 2012. június 4-ei szám

NAT 2012 kapcsolódó kerettantervek: 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 3. melléklet

NAT 2020 Magyar Közlöny 17. szám 2020. január 31-ei szám

Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára

(https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf)

Kőfalvi Tamás: A versengés a történelemtanításban SZTE Szeged, 2020

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

FARKAS ZOLTÁN

Clio ránca, Maya fátyla -

A történelemtanítás csapdájáról

(SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola)

Áttekintve az elmúlt évtizedekben a történelemtanításban zajló – alapvetően pozitív – folyamatokat, illetve a tanítás során szerzett személyes és vezetőtanári tapasztalatokat, rendszeresen visszatérő problémaként szembesültem azzal a kérdéssel, hogy lehet-e, érdemes-e történetfilozófiai megalapozás nélkül történelmet tanulni, illetve a történelem tantárgyat tanítani. A probléma számos szituációban képes megmutatkozni, például a módszertanos hallgatók az egyik legnehezebben kezelhető élethelyzetnek tartják, amikor a diákokat megszemélyesítő – egyébként rendkívül empátikus – hallgatótársak rákérdeznek a történelemtanítás létjogosultságára, céljára, funkciójára. Ilyenkor a leggyakrabban a tantervi előírásokra, az érettségire, esetleg az időhiányra, illetve a megszokásra hivatkoznak, vagy egyszerűen elhárítják a kérdést, mint olyat, ami túlmegy a szaktanári kompetencián. Élesebb helyzetben, vagyis a tanítási gyakorlatok során ugyancsak felvetik a diákok a fenti kérdéseket (Miért kell egyáltalán történelmet tanulnunk? Mire megyünk ezzel az ún. történelmi tudással? Miért kell ennyi információt észben tartani? Kinek használ ez a sok „állítólagos tudás”? Tanult-e már valaha is valaki a történelemből? stb.), ráadásul ők jobban is ragaszkodnak ahhoz, hogy érdemi választ kapjanak, ami igencsak komoly fejtörést okoz egy erre tudatosan fel nem készülő tanárjelöltnek. (Az Alfa generáció prognosztizált kohorsz-élményei pedig még pragmatikusabb és jelenorientáltabb nemzedéket jeleznek, akik számára ezek a kérdések természetesen lesznek. (Federmeier, 2022)

Amennyiben nem (kötelező) érettségi tantárgyat tanít az ember, gyakrabban tapasztalja meg az adott tantárgy létjogosultságára vonatkozó kérdést, főként, ha az nem is része a tantervi kánonnak sem, de egyre gyakoribb, hogy a középiskolások megkérdőjelezzik a történelem tantárgy helyét és rendeltetését az oktatási palettán, de még gyakrabban tesznek fel a tantárgy hatékonyságára vonatkozó kérdéseket – de nem módszertani, vagy tanulási szempontból, hanem életrelevanciájára vonatkozóan. Számos olyan jó képességű diákkal találkoztam, akikkel tartalmas vitát volt módomban lefolytatni ezekről a kérdésekről, és amellett, hogy igyekeztek megérteni, milyen „hasznuk” származhat a történelemből, hosszas listát tudtak felállítani a történelemtanulás „káros”, vagy „nem értékarányos” voltáról, amin többnyire azt értik, hogy történelem tananyag elsajátításába fektetett energiák, és azok releváns alkalmazása között nincs egyenes arányosság, ráadásul úgy vélik, hogy a szummatív jellegű értékelések

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

éppen azokat tanulói és tantárgyi kompetenciákat nem várják el, amiket a történelem megértéséhez alapvetőnek tartanak (pl. vita, egyéni argumentáció, kontrafaktuális történelmi vizsgálódások, döntési helyzetek stb.).

A fenti élmények és tapasztalatok ösztönözték a címadást is, hiszen diákszemmel úgy tűnik, mintha a történelem tantárgy egy avított, életidegen tevékenységforma lenne, ami benne ragadt az oktatási rendszerben, s kevésbé hisznek abban, hogy a történelemből érdemben lehet tanulni, illetve mások történelmi hibáit el tudjuk kerülni – jó esetben szórakoztató és tanulságos jellegét díjazták. Mintha Clio, a történelem múzsája elvesztette volna elevenségét és fiatalos lendületét, és homlokát ráncolva töprengene azon, hol is vesztette el a kapcsolatát a diákokkal – és a tanárokkal – (vagy talán mindig is így volt, és a tehetetlenség nyomasztó terhe okozza a ráncait)? Tépelődségének jogosságát azonban mi magunk is átérezzük, hisz tapasztalati evidenciának tartjuk, hogy valódi történelmi tudás nélkül nincs teljes értékű emberi élet, ráadásul az elmúlt évtizedekben a történelemtanári szakma számos innovációval élt – gondoljunk csak a forrásközpontú történelemtanításra, a folytonosan optimalizált érettségi követelményekre és feladattípusokra, a projektalapú eljárásokra, a jelenismeret beemeléseire, a gazdasági, társadalmi és pénzügyi ismeretek történelem tantárggyal való harmonizálására stb. Azt is el kell ismerni, hogy maguk a diákok is belátják, történelmi tudásra, tapasztalatokra szükségük van, legfeljebb másképp, más hangsúlyokkal és legfőképpen számukra is értelmezhető módon, generációs kódjuknak megfelelően tálalva. Ez utóbbin azt értik, hogy nem mindig egyértelmű, hogy minek is kell történnie a történelmi stúdiumaik során, milyen hozadéka kellene, hogy legyen, mit tesz hozzá a személyiségükhöz (avagy mit veszítenének azzal, ha nem lenne a történelem tantárgy része a képzési rendszerüknek). Ez kísértetiesen emlékeztet a hindu mitológiában és a nyugati filozófiában Maya fátylaként elhíresült metaforára: „a maja, a megtévesztés fátyla borítja a halandók szemét, hogy eképp olyan világot lássanak, melyről sem azt nem lehet mondani, hogy van, sem azt, hogy nincs; mert az álmhoz hasonlatos, és hasonlatos a napragyogáshoz a homokon, amit messziről víznek vél a vándor, vagy az odavetett kötélhez, melyet kígyónak néz.” (Schopenhauer, 1991: 39) Az eredeti szanszkrit kifejezés szerint a maja / májá kifejezés két tagból áll, a „má” nemet jelent, a „já” pedig az „ez” jelentésben áll (Schopenhauer, 2021: 642), vagyis a káprázat és a csalás hindu istensége (Mitológiai enciklopédia II., 1988) mintha ugyanazt üzenné, mint amit a diákok emlegetnek fel, hogy a történelem tantárgynak „nincs köze a valósághoz”, nem tud relevánsan reflektálni napjaink kihívásaira, és javarészt életidegen, holt tudásanyagot kér számon, a tananyag mintha Maya fátylával fedné el előlük magát a történelmet. Mintha Nietzsche kritikáját visszhangoznák: „A történelem mértéktelensége az élet plasztikus erejét támadta meg,

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

az élet nem ért hozzá többé, hogy a múltat erősítő táplálékként használja.” (Nietzsche, 2004: 173)

Ez a fajta elidegenedés okozhatja Clio ráncait is, de mi válthatja ki ezeket a folyamatokat, hisz a történelemtanárok épp azon vannak, hogy a történelmi múlt és a jelen közötti határt felszámolják, hogy bevezessék diákjaikat a történelmi folyamatokba, a történelem mozgásait fel- és megismertessék velük. Hogy az eltávolodás, elidegenedés okait meg tudjuk állapítani, először a tantervi dokumentumok vonatkozó elemeit igyekszem összegezni a középiskolai korosztályra vonatkoztatva.

NAT-ok, kerettantervek

A 2012-es Nemzeti Alaptanterv mélyreható elvárásokat fogalmaz meg a történelemtanítás létjogosultságára és rendeltetésére vonatkozóan: „A történelmi tudás meghatározó önmagunk és mások megismerése szempontjából, hiszen az egyén és közösségeinek helyzete mindig annak a következménye, amit előtte más emberek és közösségek gondoltak, tettek és tapasztaltak. A mai politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális jelenségek és a hozzájuk kapcsolódó vélekedések a történelmi folyamatok aktuális termékei, jelenkori állomásai. A történelmi tudás érthetővé teszi egyrészt azt, hogy a múlt alakította a jelent, és emiatt érdemes tanulmányozni; másrészt azt, hogy a jövőt a jelen fogja alakítani, ezért ennek a múlt segítségével történő megértése fontos és szükséges. A történelem tanulása során lényeges annak felismerése, hogy a történelmi folyamatoknak okai és következményei vannak - ezért is értelmezhetőek utólag -, de nem determináltak: emberi értékválasztások, szándékok, cselekedetek alakítják őket.” (110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet) Egyértelműen jelzi a történelem tantárgy tudományos megalapozottságát, a múlt és jelen közti kapcsolódási pontokat, valamint a történelmi folyamatok és értékek értelmezésének szükségességét.

A 2020-as Nemzeti Alaptanterv szinte szó szerint megismétli a történelem tantárggyal szemben támasztott elvi elvárásokat, ami arra utal, hogy a korábbi tapasztalatok alapján ezt a kiindulópontot, mondhatni történetfilozófiai alapot továbbra is követendőnek és követhetőnek ítélték a készítőik. Mindkét NAT esetében meghatározták a fentiekkel összefüggésben a célokat és az elvárásokat is, de ezek elvi tekintetben már nem egészítették ki azt a koncepcionális alapot, amit a fentiekben olvashattunk. Mindezek összhangban vannak a történettudomány, a történelemtanári szakma és a diákok alapvető elvárásaival is, s gondolhatnánk, hogy Maya fátyla lehullt, Clio ráncai kisimultak, és a történelemtanítás kellő fundamentum birtokában jó úton jár.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Mivel a történelem tantárggyal kapcsolatos elsődleges elvárásokat a makroszintű tantervi dokumentum, a NAT rögzíti, érdemes megvizsgálnunk, hogy az ehhez szorosan kapcsolódó, a konkrét szakmai, tantárgyi és az egyes iskolatípusokhoz kötődő elvárásokat tartalmazó kerettanterv hogyan artikulálja, bontja ki a fentiekben vázolt fundamentumot.

A 2012. évi NAT-ra épülő 9-12. évfolyamos gimnáziumi kerettanterv – érthető módon – már konkrét elvárásokat fogalmaz meg (részint a NAT-ban is rögzített célok és elvárások alapján), részint az alapvető tantárgyi kompetenciákat igyekszik tisztázni, de külön már nem tér ki a teendők, elvárások, fejlesztési követelmények elvi, történetfilozófiai alapjaira, vagy csak nagyon felszínesen érinti azokat. Viszont számos olyan elvárást fogalmaz meg, amik aktuálisak, és elviekben a diákok igényeire reflektálnak. Ilyenek például a történelem tantárgy szerepe a „tanulói személyiség fejlődésében, társadalmi cselekedeteik tudatosulásában. Fontos a történelmi eseményekben részt vevő egyének és csoportok nézeteinek és tetteinek megismerése, az ezek mögött húzódó motívumok, szándékok és élethelyzetek felismerése, megértése, a résztvevők felelősségének belátása.” Vagy ilyen „a nemzeti azonosságtudat kialakítása”, „a tudatos közéleti részvételre való felkészítés”, „a környezettudatosságra és fenntarthatóságra nevelés”, de számos más alternatívát vet még fel, ami a diákok elvárásaira rezonál. Ezt érdemben egészítette ki az a történelem érettségivel kapcsolatos attitűd, melyet F. Dárdai Ágnes és Kaposi József összegzett: „[...] A történelmi tanulás mindenekelőtt történelmi gondolkodást jelent, annak a képességnek a birtoklását, hogy a tanuló a múlt-jelen-jövő hármas dimenziójában tudjon gondolkodni, hogy életkori sajátosságainak és fejlettségi szintjének megfelelően ismerje és tudja alkalmazni a történettudomány vizsgálati eljárásainak legfontosabb alkotóelemeit (történelmi probléma felismerése, megfogalmazása – a heurisztika, a kritika, az interpretáció módszereinek ismerete és alkalmazása – történelmi probléma megoldása válaszadással és ítéletalkotással).” (Szabó, 2012)

A 2020-as NAT-hoz illeszkedő 9-12. évfolyamos gimnáziumi kerettanterv mintha több ponton is túlmenne a korábbi kerettanterveken az elvi alapokat illetően, midőn hangsúlyozza, hogy „A történelemtanulás során végzett változatos tevékenységek révén alakuljon ki a tanulóban a múlttól, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás.”, ráadásul „A középiskolai történelemtanulás motiválja a tanulót arra, hogy felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt.” Ezek a kitételek ugyan más megfogalmazásban, vagy látenszen korábban is szerepeltek a kerettantervben, de itt mintha nagyobb szerephez jutnának, legalábbis mintha a kerettanterv megfogalmazói ezt sugallnák. Mindez összefüggésben állhat azzal is, hogy a jelenségalapú történelemtanításban szándékosan áthelyeződni látszik a történelemtanítás fókusza. (Sújtó, 2018)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Összességében elmondhatjuk, hogy a NAT-ban rögzített történetfilozófiai alapokat a kerettanterv vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon visszafogottan jeleníti meg, ami indokolható azzal, hogy más a feladata egy makro- és más egy mezoszintű tantervi dokumentumnak. De mi a helyzet a tankönyvekkel, hiszen a történelemtanárok jelentős részben még ma is tankönyvcentrikusan tanítanak – legalábbis ezt támasztják alá a tanárjelöltekkel és a történelem tanárszakos hallgatókkal folytatott beszélgetések, illetve a nem reprezentatív diagnosztikus felmérések.

A jelenleg forgalomban lévő három hivatalos középiskolai történelemtankönyvet vizsgálva azt láthatjuk, hogy alapvető koncepcionális, történetfilozófiai kérdéseket rendszerbe foglaltan egyetlen tankönyv sem tárgyal. Az Oktatási Hivatal által kibocsátott NAT 2020 kompatibilis tankönyvében ehelyett azt a célt jelölik ki, hogy „a tananyag feldolgozása során az alapvető ismeretek elsajátítása mellett fejlődjenek a különböző kompetenciák (térdépelemzés, szövegértelmezés), és emellett kialakuljanak a történelmi gondolkodás alapjai.” (4.) Ez az attitűd általában is jellemző a tankönyvekre, midőn azzal a pedagógiai megoldással igyekeznek élni, hogy feladatokon keresztül – mintegy észrevétlenül – vezetik be a diákokat a történelem rejtjelmeibe. A Száray Miklós névvel fémjelzett gimnáziumi történelemtankönyv a bevezetőben jobbra csak egyfajta technikai leírást tartalmaz annak érdekében, hogy a fő célt, az „önálló gondolkodást” a diákok megvalósíthassák. (3.) Valójában ez a kötet sem tartalmaz történetfilozófiai megalapozást. A Szent Imre Könyvek sorozatban megjelent 9. évfolyamos történelem tankönyv jut ezen a téren a legmesszebb. A diákok számára írt bevezetésben egyszerre igyekeznek bizonyosságát adni annak, hogy a történelem izgalmas kihívás, másrészt megpróbálják láttatni a múlt és a jelen közötti kapcsolódási pontok fontosságát. „A történelem olyan, mint az élet: változatos, izgalmas, egyszerre kiszámítható és kiszámíthatatlan. Nemcsak minden tudományterülettel érintkezik, hanem a múlt embereinek magánélete is a részét képezi. A történelem olyan, mint mi vagyunk. Az ember tulajdonságai alig változtak az évezredek során, az viszont, hogy milyen körülmények között cselekedhetett és cselekedhet, rohamosan változott.” (5.)

Mindhárom tankönyv esetén elmondható, hogy többé vagy kevésbé, de mindegyik taneszköz igyekszik az önálló gondolkodás, és a történelmi látásmód kialakításához olyan feladatokat, mellékleteket biztosítani, melyek az érdeklődő diákokat közelebb hozhatják a történelem lényegéhez. Az is igaz, hogy korábban a történelem tantárgy megalapozásának, értelmezésének nagyobb súlya volt, de fokozatosan kikopott mind a kerettantervekből (az utóbbi kettőben már nem szerepel), mind a tananyagból, mind a tankönyvekből, aminek számos oka van, de valószínű, hogy a tanári tapasztalat révén alakult így, de még inkább hozzájárulhatott ehhez a

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

kérdéskörnek az érettségi szempontjából irreleváns volta, ami miatt „racionalizálási szempontoknak” is áldozatául eshetett, ugyanis „ami nem kell az érettségim, arra nem is vesztegetünk időt”. Ez a fajta tanári kényszerpálya sokszor spontán módon szelektál.

Ám ha a mindennapi tanári gyakorlat szelekciós rostáján természetes módon hullott ki a történelem értelmére, lényegére és létjogosultságára való rákérdezés igénye, tudatos szándéka, akkor van-e értelme azon töprengeni, hogy miként hozható mindez helyre, vagy egyáltalán helyre kell-e hozni. Erre a kérdésre csak akkor tudunk érdemben válaszolni, ha számba vesszük azokat a tényezőket, amelyek tehertételeivé váltak a hazai történelemtanításnak és egyre elidegenítőbb hatást gyakorolnak a diákokra. Az első ilyen szempont a megszokás, ami egyfajta tehetetlenségi erővel hat a történelemtanulmányokra, és ezen azt értem, hogy a bevált, vagy annak tűnő módszereket alkalmazzuk és örökítjük át azokra a diákjainkra, akikből történelemtanárok lesznek és sui generis valamiféle elkötelezettséget éreznek a történelem iránt. A hallgatók visszajelzései alapján ez a leginkább „bevált módszer” a „félfrontális” óravezetési módra épül és alapvetően még mindig információközpontú, megtoldva azzal, hogy bizonyos forrásokat is beépítünk a tananyagba, illetve időnként kreatívabb feladatokat is alkalmazunk. Ezt legitim eljárássá erősíti minden történelemtanár réme, az időhiány, az időzavar, illetve az életszerűnek vagy transzverzális megalapozottságúnak nem tekinthető érettségi követelmények rendszere, holott a kimenetszabályozottság révén az érettségi határozza meg talán leginkább a középiskolai történelmi tanulmányokat. Részint ez a tehetetlenségi erő okozza azt a válaszképtelenséget is, ami akkor áll elő, ha diákok kérdeznek rá a tanárjelölteknél a történelem értelmére, mert javarészt a megszokás, a tantárgyi, módszertani paradigmák rabjai. Holott számos tanulmány, történetfilozófiai értekezés áll(na) a rendelkezésükre, ezek közül is olvasásra és megfontolásra javaslom Tomka Béla *Miért tanulmányozzuk a történelmet?* c. összegzését, melyben több aspektusból is körbejárja a történelem tanulmányozásának deklaratív és rejtett céljait, lehetőségeit.

A fentiekhez képest azonban mélyebb problémát jelent szaktanárok és a történelemszakos hallgatók történetfilozófiai felkészültsége, ami korunk kihívásai közepette hatványozott tehertételnek mutatkozik, hiszen a történelemtanárnak egyszerre kellene tudnia eligazodnia, illetve eligazítania a diákokat a posztmodern narratívák világában, az előregedő történelemtanári szakmának pedig a generációs szakadékból eredő kihívásokkal is tudnia kellene számot vetnie ahhoz, hogy eleget tudjon tenni a NAT fentebb jelzett elvárásainak.

Minderre plasztikusan világít rá Gyertyánfy András: *A történelemtanítás kettős céljáról* c. tanulmányában, melyben a hallgatói visszajelzések és a nemzetközi szakirodalom alapján egyaránt fontosnak tartja a „történelmi tudat” mellett a „történelmi gondolkodás” kialakítását,

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

fejlesztését is. Értelmezésében a történelmi tudat „szerint a történelemtanítás célja, hogy segítse a fiatalokat az életben való eligazodásban. Közvetve önazonosságuk kialakulásában.” (Gyertyánfy, 2022) Ehhez három követelmény meglétét tartja szükségesnek, a multiperspektivitást, a kontroverzitást és a pluralitást, és arra a végkövetkeztetésre jut, hogy ezek a történelmi gondolkodás nélkül nem igazán hatékonyak. A történelmi gondolkodást pedig akként definiálja, mint „azok a tantárgyspecifikus képességek, amelyek lehetővé teszik a történelmi ismeretek szerzését, rendszerezését, elbeszélését, valamint a történelem egészének értelmezését.” A két felfogás közötti kölcsönös közeledés elengedhetetlen, és a kapcsolódást jelentő „reflektált történelmi tudat” jelensége meglátásom szerint csakis történetfilozófiai alapvetések és alapkészségek révén alakíthatók ki a diákokban. Ezekre a készségekre pedig minden bizonnyal az eddigieknél is nagyobb szükségük lesz.

Korunk globális kihívásai olyan döntések meghozatalára kényszerítik majd a jelenlegi tanulói generációkat (főként a Z-t és az Alfát), melyeket hatékonyan és felelősségteljesen csak akkor tudhatnak meghozni, hogyha igazi rálátásuk lesz a történelmi folyamatok valódi természetére, a múlt – a jelen – és a jövő hármasságának koegzisztenciájára. Ez mindannyiunk közös érdeke, ezért ideje újragondolnunk, hogy mit tart a történelemtanári szakma a történelemtanítás valódi feladatának, és hogy milyen új és releváns megoldásokkal, módszerekkel tudjuk felkészíteni diákjainkat az aktuális kihívásokra. Ezek a válaszok azonban történetfilozófiai alapok nélkül nem adhatók meg, ezért is javaslom a történelem lényegére irányuló kérdések szisztematikus(abb) beépítését a történelem tantárgy rendszerébe. Másfelől pedig azért is, nehogy Ny. Bergyajev XX. század eleji jóslata jusson újból érvényre, hisz egy ilyen katasztrófát már nem biztos, hogy korrigálni tudunk. Bergyajev szerint ugyanis „A történelmi katasztrófák és fordulópontok, amelyek a világtörténelem bizonyos momentumaiiban különösen élesen jelennek meg, a történelmi folyamat újragondolására és ilyen vagy olyan történetfilozófiai rendszer felépítésére ösztönöznek. Ez a múltban mindig is így volt.” (Bergyajev, 1994: 9)

Ám ha túlzottnak tartjuk is ezeket a nagyívű, már-már magasztosnak tetsző elvárásokat, akkor is tartozunk annyival diákjainknak, hogy nem egyszerűen egy tantárgyat tanítunk, nem pusztán megismertetjük velük a múltat, hanem igyekszünk ezt meg is szólaltatni, vagyis a történelmen keresztül egy olyan gondolkodásmódot igyekszünk közvetíteni a számukra, mely segít(het)i őket eligazodni a mindennapok, a múlt- és jövőbeli korszakok egyre komplexebb világában, s nem Maya csalóka és megtévesztő fátylán keresztül kénytelenek szemlélni szűkebb és tágabb környezetüket.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Irodalomjegyzék

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
(Letöltés ideje: 2022. június 25.)

A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról, Magyar Közlöny 2020. évi 17. szám

A 2012-es NAT-hoz illeszkedő kerettantervek: https://kerettanterv.oh.gov.hu/03_melleklet_9-12/index_4_gimn.html (Letöltés ideje: 2022. június 26.)

A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat (Letöltés ideje: 2022. június 26.)

Bergyajev, Nyikolaj: A történelem értelme, Aula K. 1994

Federmayer Katalin: A kultúraváltás tinédzserei, <https://osztalyfonok.hu/7124/> (Letöltés ideje: 2022. június 28.)

Gyertyánfy András: A történelemtanítás kettős céljáról, Történelemtanítás Online történelemdidaktikai folyóirat 2022. 1. szám.

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/04/gyertyanfy-andras-a-tortenelemtanitas-kettos-celjarol-13-01-03/> (Letöltés ideje: 2022. június 22.)

Mitológiai enciklopédia I-II. Gondolat K., Bp. 1988

Nietzsche, Friedrich: Korszerűtlen elmélkedések, Atlantisz K., 2004

Schopenhauer, Arthur: A világ mint akarat és képzet, Európa K., 1991

Schopenhauer, Arthur: A világ mint akarat és képzet I., Osiris K., Bp., 2021

Sujtó Attila: Paradigmaváltás a történelemoktatásban? – Beszámoló a Történelemoktatók Szakmai Egyesületének NAT-fórumáról, 2018, <https://ujkor.hu/content/paradigmavaltas-a-tortenelemoktatásban-beszamolo-tsze-nat-forum> (Letöltés ideje: 2022. június 20.)

Szabó Márta: Az új Nemzeti alaptanterv Ember és társadalom műveltségterülete, 2012, <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2012/06/szabo-marta-az-uj-nemzeti-alaptanterv-ember-es-tarsadalom-muveltsegterulete-03-01-07/> (Letöltés ideje: 2022. június 24.)

Tomka Béla: Miért tanulmányozzuk a történelmet? Történelemtanítás Online történelemdidaktikai folyóirat 2018. 1-2. szám.

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/08/tomka-bela-miert-tanulmanyozzuk-a-tortenelmet-09-01-02/> (Letöltés ideje: 2022. június 25.)

JÉNEY ILDIKÓ–SZÁNTÓ SZILÁRD

Az indirekt innovatív oktatási stratégiák megvalósítása testnevelésórán

Digitális feladatkártyák alkalmazása, a komplex személyiségfejlesztés megvalósítása
az értékelés folyamatában

(ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest)

I. A projekt célja

Napjainkban sajnos azt tapasztaljuk, hogy a gyermekek mozgáshoz kapcsolódó attitűdje és a mozgásszegény életmódjukból fakadó élettani hatások károsan befolyásolják az egészséges életmód kialakulását. Egyre mozgásszegényebb környezetben nőnek föl. Ennek következtében egyre több a túlsúlyos, vagy elhízott tanuló. Sokaknál tapasztalható idegrendszeri probléma, részképesség hiány, de azok a népbetegségek is egyre gyakoribbak, amik a megelőző évtizedekben inkább a felnőtt lakosság körében voltak elterjedtek: kettes típusú cukorbetegség, szív és érrendszeri megbetegedések, magas vérnyomás és egyes daganatos betegségek.

Véleményünk szerint ennek a problémának az enyhítése megoldható a mozgáshoz kapcsolódó pozitív élmények hatására létrejövő attitűdök fejlesztésével, ami a testnevelésóra keretein belül hatékonyan megvalósítható. A bemutatásra váró tanítási egység feldolgozásával szeretnénk egy olyan perspektívát mutatni, amely lehetővé teszi minden diák számára a pozitív mozgásélmény megtapasztalását.

II. A projekt leírása

A tanítási egység feldolgozásánál arra törekedtünk, hogy a gyerekek olyan komplex személyiségfejlesztésben részesüljenek, ahol a motoros képességek mellett a kognitív és affektív fejlesztés is jelentős mértékben felszínre kerül.

Projektünk megvalósításához olyan tanulási környezetet szeretnénk volna kialakítani, ahol az alfa generációs gyermekek, a számukra szinte nélkülözhetetlen info-kommunikációs eszközök bevonása mellett tapasztalják meg a mozgáshoz kapcsolódó pozitív élményeket. A 2020-as tantervben kiemelten szerepel a digitális eszközök használata minden tantárgy esetében. Hipotézisünk szerint a magas szituációs érdeklődés hatására kedvező irányba mozdul el az egyéni és csoportos motiváció, a diákok szívesebben és aktívabban vesznek részt a testnevelésórán és a mindennapi élet során is aktívabbá válnak. Éppen ezért bevontuk őket a tervezési feladatokba, lehetőséget adtunk nekik az önértékelésre, a társtanításra, biztosítottuk számukra a differenciált (egyéni fejlődési ütem), biztonságos tanulási környezetet, szükség esetén a tanári segítségadást.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Igyekeztünk a tanulási folyamat jelentős szakaszában a tantárgyközi kapcsolatokat előtérbe helyezni. Elsősorban a digitális kultúra területén megmutatkozó potenciálok motiválták a legjobban a tanulókat, hiszen a digitális feladatkártyák megvalósításában, az önértékelő és társértékelő lapok szerkesztésében is jelentős részt vállaltak.

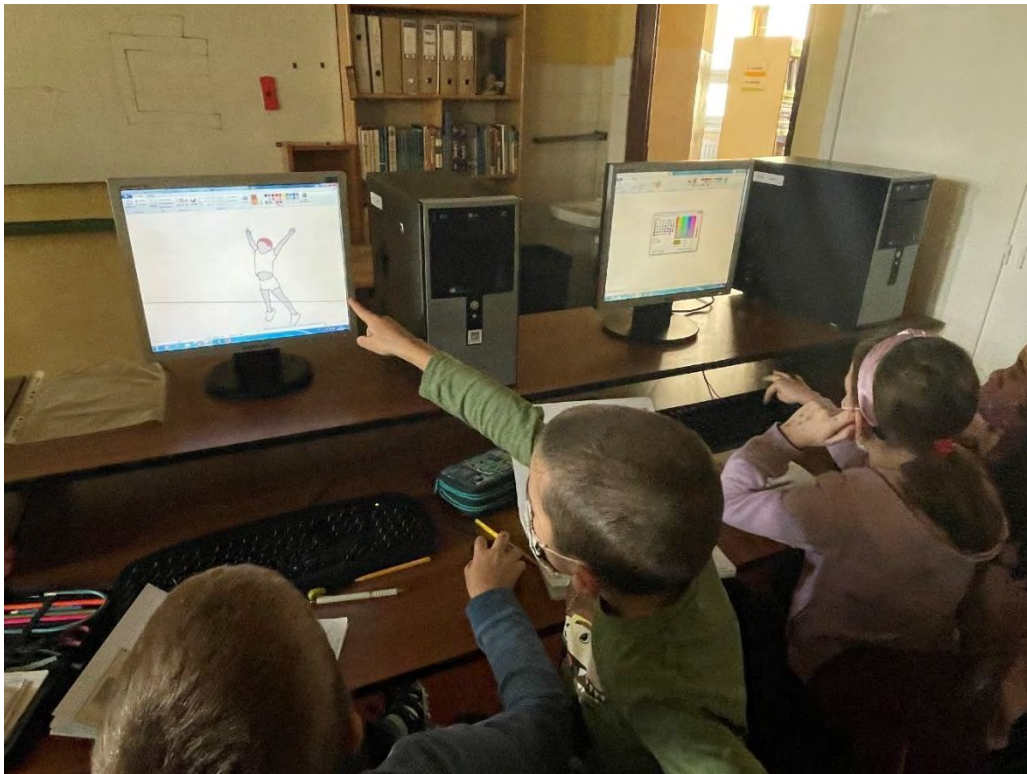
A digitális feladatkártyák elkészítéséhez tanulói bemutatókat rögzítettünk videóra, majd a natúr felvételek alapján került sor az animálásra. Bár ebben a gyerekek nem tudtak tevékenyen részt venni, de több olyan feladatot is végeztek már szakkörökön, ahol egyszerű mozgások animációját végeztük. Az animáció elkészítésekor fontos szempont volt, hogy a látványvilág reduktív legyen, részletgazdagság ne vonja el a vezető mozgásműveletekről (tanulási szempontok) a figyelmet. A feladatközlés módszere ezáltal a vizuális közlésformák közül egy direkt közlés, magyarázó jellegű képsor.

Az animáció az oktatásban nagy lehetőségeket hordoz, sűrített a képi világ, lényegkiemelő, folyamatokat tud bemutatni, amelyek bármikor visszapörgethetők, újra megtekinthetők, elemezhetők. Vizuális szempontból a gyerekek számára arra jó példa, hogyan lehet az animációt közhasznú információk felé fordítani, a tanulás irányába.

A 3-4. évfolyamos tanulók az informatika szakkörön a szövegszerkesztési ismereteiket bővítették. Itt készültek el a későbbiekben bemutatóra kerülő Önértékelő, Társértékelő és Tanári értékelő lapok.

A vizuális kultúra területén a digitális feladatkártyák látványvilágának tervezése volt a feladatuk. Már az 1-2. évfolyamon tanuló diákokat is bevontuk a látványvilág tervezési folyamatába, a feladatkártyák színvilágának megtervezésébe. A 3-4. évfolyamosok szintén az informatika szakkör keretében tanulták a digitális színezést. Ezeken a foglalkozásokon született az ötlet (amit később megvalósítottunk), hogy a sípályák mintájára a feladatok nehézségi fokát kék, piros és fekete háttérrel jelöltük.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

1. ábra Digitális színezés informatika szakkörön

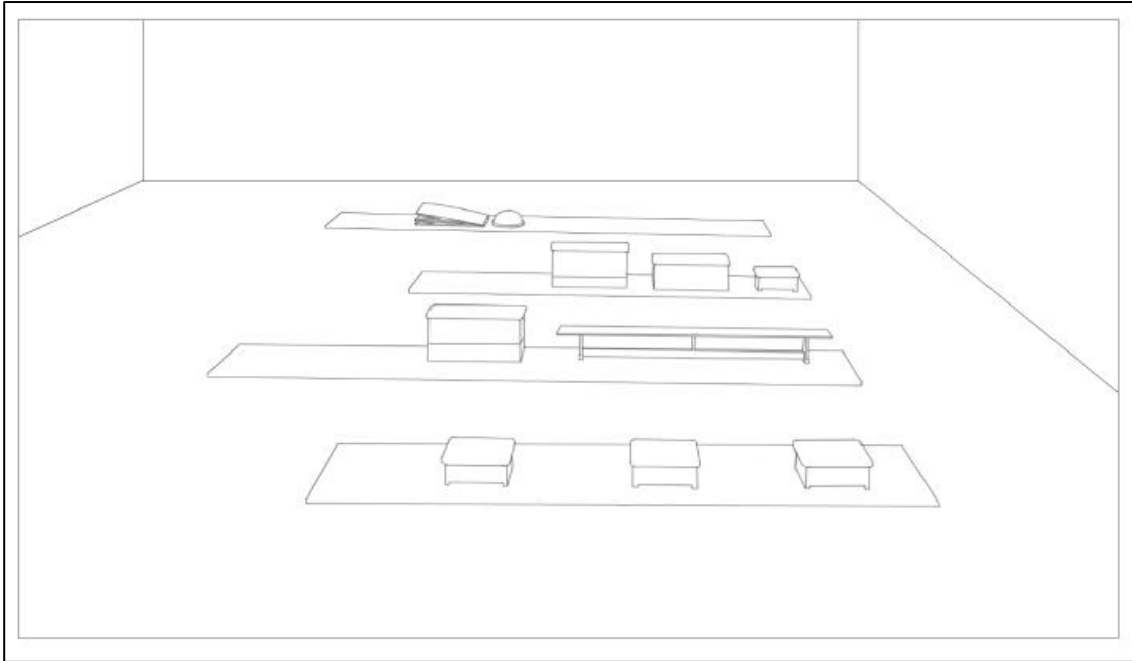
A magyar nyelv és irodalom, valamint a szövegértés területén az értékelőlapokon található tanulási és megfigyelési szempontok értelmezése segítette a komplex személyiségfejlesztésben, hiszen nem a „hagyományos” feladatközlési technikákat alkalmaztuk a projekt gyakorlati megvalósítása során. Az értékelőlapok önálló használatával és a társ megfigyelésével az autonómia fejlesztésében is jelentős szerepet kaptak a tanulók.

A digitális feladatkártyákon látható mozgások és az értékelőlapok szempontsorai alkalmasak arra, hogy a szövegértés és értelmezés területén is fejlesztést biztosítsunk. Sikeres szöveg és animációs feladatkártya párosítása esetén bizonyosságot nyerhetünk a tanulók szövegértéséről.

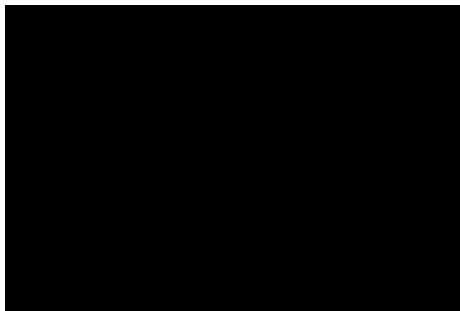
„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

3. ábra Térrajz

IV. A tematikai egység részletes leírása

1-2. óra: A megfelelő kondicionális képességek kialakítása utánzómozgások és támaszgyakorlatok segítségével történt. Elsősorban pad, zsámoly, KTK, bordásfal felhasználásával. Az általános fejlesztés mellett célgimnasztikával és rávezető gyakorlatokkal támogattuk a képességfejlesztést.

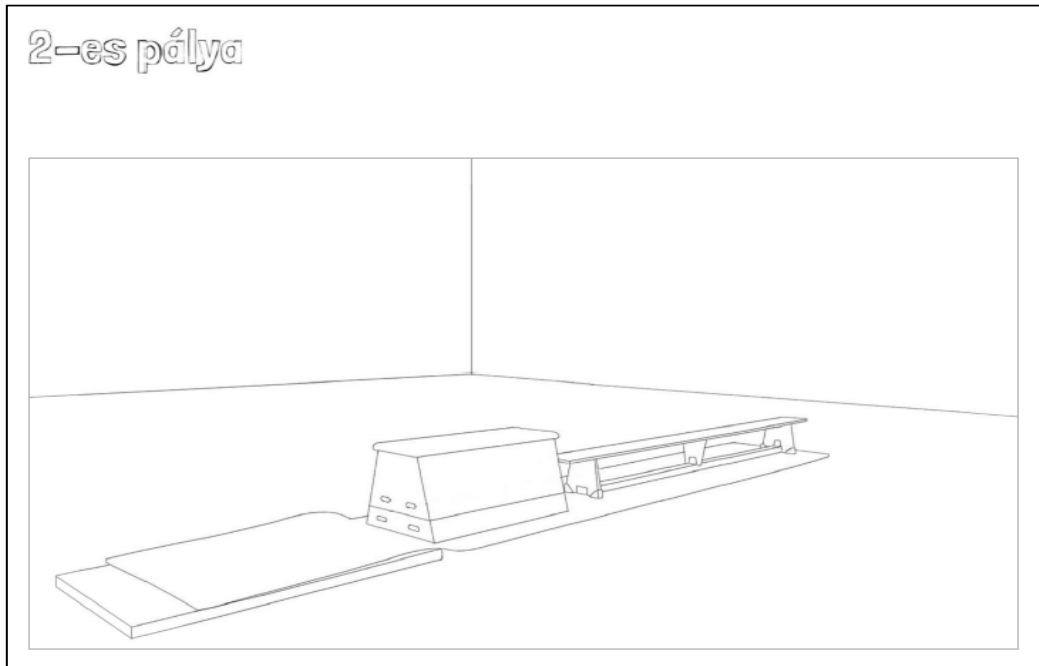
4. ábra Kondicionális képességek kialakítása

<https://youtu.be/vVeWmAOZJJg>

3-4. óra: Hagyományos papír alapú feladatkártyákkal dolgoztak a gyerekek. Elsősorban a teremrend kialakítása, az eszközök biztonságos mozgatása, az együttműködés és a csoportos tervezés, valamint a megvalósítás került a fókuszba. A gyerekek kooperatív feladatként oldották meg a terem berendezését, az eszközök mozgatását és elhelyezését. A folyamatot meg kellett tervezniük és végre kellett hajtaniuk. Ezeken az órákon már előtérbe kerültek a helyes végrehajtáshoz szükséges tanulási szempontok. Történt tanári bemutatás, tanulói bemutattatás,

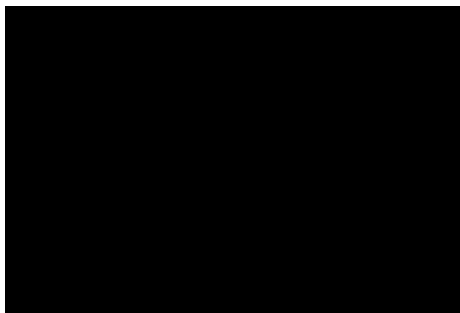
„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

kiemeltük a mozgás hatékony és pontos végrehajtása szempontjából fontos vezető mozgásműveleteket.

5. ábra Papíralapú feladatkártya, 2-es pálya

Ezen a ponton kerültek elő az Önellenőrző lapok, ahol a tanulók a saját tevékenységüket értékelték egy egyszerű játékos feladat végrehajtása közben. Az előzetesen tanult felugrásokkal tudták kiváltani magukat a fogójáték során. A tanulási szempontok, a helyes végrehajtás kritériumait kellett megfigyelni magukon. Bár egyszerűnek tűnik ez a feladat, mégis nagy kihívást jelent, hiszen egy fogó játék elsődleges célját kellett átalakítani a gyerekeknek úgy, hogy a helyes mozgásvégrehajtást meg tudják magukon figyelni.

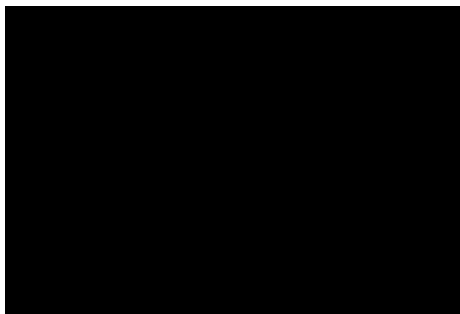
6. ábra Papíralapú feladatkártya, eszközök mozgatása

https://youtu.be/HcfsazN_s_k

5. óra: Az egyik legizgalmasabb szakaszába lépett a projekt megvalósítása. A testnevelésórán a motoros fejlesztéssel szemben előtérbe került a kognitív és affektív fejlesztés. Bemutatásra kerültek a digitális feladatkártyák. Tanulópáronként 1-1 táblagépet kaptak a diákok, amelyen megtanulták az eszköz biztonságos és stabil kezelését. Ezt követően az összes pályát végig

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

vettük, kielemeztük a megfigyelési és tanulási szempontokat, amely alapján a következő órától a társtanítást és társértékelést meg tudták valósítani. A differenciált feladatvégrehajtásra is felhívtuk a figyelmet, hiszen a gyakorlatok nehézségi fokát egy színskála alapján alakítottuk ki: kék- legkönnyebb, piros- közepes nehézségű-, szürke- legnehezebb feladat. Öröm volt látni, ahogy minden tanuló motiváltan bevonódott a megbeszélésbe. Sok-sok olyan kérdés is felmerült, amelyre előzetesen nem számítottunk. Kicsengetéskor a tanulók úgy távoztak az órától, hogy legszívesebben a tornaterem felé vették volna az irányt. A motiváció szempontjából ideálisabb helyzetet elképzelni sem lehetett, a gyerekek szituációs érdeklődése leírhatatlan volt. Nem az volt a kérdés számukra, hogy vajon meg tudják-e csinálni a feladatokat, hanem az, hogy mikor csinálhatják már meg.

7. ábra Táblagépek alkalmazása, digitális feladatkártyák használata

<https://youtu.be/tRm3UdpfMkE>

6-7. óra: A digitális feladatkártyák gyakorlatban történő alkalmazása valósult meg ezeken az órákon. A motoros fejlesztés mellett továbbra is hangsúlyosan megjelent a kognitív és affektív fejlesztés is, sőt a szociális készségek is előtérbe kerültek: kommunikáció és konfliktuskezelés. A társtanításnál a korábbi órákon kiemelt tanulási és helyes végrehajtási szempontokat kellett megfigyelniük egymáson a tanulóknak. Sikeres végrehajtáskor a Társértékelő lapon pipálták tanulóparjuk teljesítményét. Szükség, vagy bátortalanabb tanuló esetén a tanári segítségadással lehetett az önbizalmukat erősíteni. Ez a fajta autonómia szintén jó hatással volt a tanulói motivációra, de a felelősség tekintetében komoly elvárást támasztott a tanulókkal szemben. Természetes, hogy néhány esetben a társértékelés konfliktust eredményezett, de ez az a pont, ahol a pedagógus szerepe is felértékelődött. Mivel a feladatokat a táblagépről nézték meg a diákok, így a tanórai managementre sokkal több energia jutott.

A Társértékelő lapok segítségével tudták „kvalifikálni” magukat a gyerekek a bemutatásra. A feladatok végrehajtásával szereshető pontrendszert úgy került kidolgozásra, hogy a leggyengébb képességű diák is elérhesse a szekrényugrás bemutatásához szükséges minimum pontszámot.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

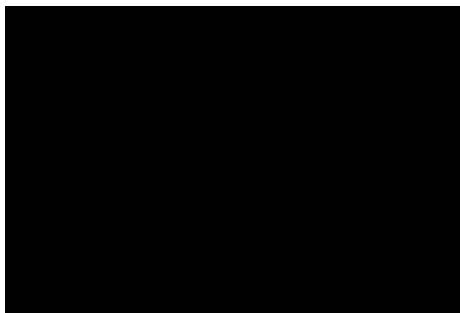
8. ábra Társtanítás, társértékelés

<https://youtu.be/vFnMPPGm-M0>

8-9. óra: Ezeken az órákon szembesülhettünk a projekt sikerességével. De még mielőtt elemeznénk ezt, tegyük fel a kérdést! Mikor nevezhetjük sikeresnek és eredményesnek a projektet?

Ehhez vissza kell kanyarodni az eredeti céljainkhoz. Vajon minden gyermeknek sikerült a mozgáshoz- jelen esetben a szekrényugráshoz- olyan pozitív mozgásélményt kapcsolnia, amely alapján a tanulási folyamatot kihívással telinek, teljesíthetőnek érezte? Képesek voltak a folyamat végére felismerni azt a fejlődési ívet, amit befutottak a 9 tanóra során? Képesé váltak beazonosítani és kivitelezni azokat a vezető mozgásműveleteket, amelyeknek a segítségével a szekrényugrást végre tudják hajtani? Ha igennel válaszoltak a diákok és külső szemlélőként mi is ezekre a kérdésekre, akkor valóban sikeres és eredményes volt a tanulási-tanítási folyamat!

Ha az érdemjegyeket tekintjük a program sikerességének indikátoraként- bár ez távol álljon tőlünk- akkor elmondható, hogy két jó (4) értékelés született, a többiek jelest (5) kaptak. Minden tanuló segítségadás nélkül képes volt felguggolni és függőleges repüléssel leugrani a 3 részes szekrényről, mindössze 1 tanuló nem tudott felguggolni még segítségadással sem a 4 részes szekrényre, a 27 diákból 19 segítségadással, vagy biztosítással megcsinálta 5 részes szekrényen is az ugrást, legtöbbjük nem csak függőleges repüléssel, hanem homorított és terpesz leugrással is.

9. ábra Tanári értékelőlap

<https://youtu.be/EigQUELGmDY>

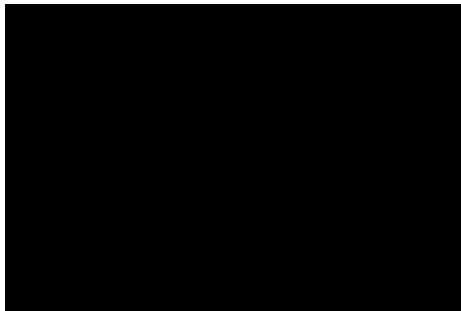
„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

V. Összefoglalás

A pozitív motivációs környezet, a hagyományostól eltérő, a gyerekek igényeihez igazodó és újszerű módszertani megoldásoknak köszönhetően, egy sikeres projektet tudhatunk magunk mögött.

A program fő erényei közül kihangsúlyozom a tantárgyközi ismeretek sokoldalú lehetőségének kiaknázását. Megjelent a digitális kultúra, a környezetismeret, az olvasás és szövegértés, valamint a vizuális kultúra is.

A gyerekek komplex személyiségfejlesztésen mentek keresztül, hiszen a motoros képességek mellett a kognitív és affektív területek fejlesztése is fókuszba került. Az önértékelés, a társtanítás, a társértékelés közben a szociális kompetenciájuk és az autonómiájuk is jól fejlődött. A differenciálásnak, az egyéni fejlődési ütemnek megfelelő feladatvégrehajtásnak, a mozgásvégrehajtáshoz kapcsolódó ismeretek tudatosításának, a segítségnyújtásnak és a pozitív motivációs környezetnek köszönhetően a kockázatvállalás területén is hatalmas fejlődést mutattak a gyerekek.

10. ábra Tudatosítás, lezárás, szintetizálás

<https://youtu.be/AjpiWpcliAM>

Irodalomjegyzék

https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

Csányi Tamás és Révész László- A testnevelés és sport oktatásának elmélete és módszertana-
Középpontban a tanulás, Magyar Diáksport Szövetség, 2021, Budapest

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

JÓZSA TÍMEA

Regényfeldolgozás a STEAM metodikával - Élményközpontú tanulás a 21. század iskolájában

(PTE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium 1. Számú Általános Iskolája, Pécs)

A 21. századi gyerekeket, az „Alfa” generációt, akik vizuálisan kapják az információk nagy részét a mindennapokban, és akik úgy születtek, hogy „kütyük” voltak körülöttük, már nem lehet csak frontális módszerekkel oktatni. Ők az újdonságot, az érdekességet, a változatosságot keresik. Éppen ezért gyakran alkalmazok tanóráimon és tehetséggondozó óráimon a tanítás-tanulás folyamatába építhető online játékokat, valamint digitális alkalmazásokat, amelyek segítik a tanulásban való jártasság kialakítását, és a gondolkodási képességek komplex fejlődését.

A tanítás- tanulás folyamatát segítő eszközök folyamatosan bővülnek, lépést tartva a 21. század elektronizált világával. Az újítások egy része a szokványostól való elmozdulást igényli. Ennek nagyon fontos tényezői a megszokottól lényegesen eltérő szemléleti alapokon álló oktatási programok bevezetése. A 21. századi oktatásban egyre nagyobb szerepet kapnak a kreatív, problémamegoldó kompetenciák és az innovatív megoldások. Fejlődnek az ismeretek átadásának módszerei is, és egyre népszerűbb az élményalapú tanítás.

A konstruktív alapokon álló élmény- és projektalapú oktatást hosszú évek óta előnyben részesítem, mert kísérletező, felfedező, különböző tudáscsoportokat integráló szemléletet közvetít. A tanítás- tanulás folyamatában szívesen alkalmazom a csapatmunkát, kiemelet szerepet tulajdonítok a kooperációnak, az együtt gondolkodásnak, a készségek közös kihasználásának, végül, ám nem utolsó sorban a digitális tartalmak alkalmazásának.

„A projektoktatás gondolata már a 20. század elején megjelent, a módszer atyja John Dewey, kidolgozója William Heard Kilpatrick volt. A projektoktatás / projektpedagógia lényege az, hogy a tanulókat megtanítsuk tanulni, továbbá sarkalljuk őket a kooperatív tanulási formák használatára.” (Szily, 2020.) A tanulóknak a tevékenységközpontú, tapasztalatszerzésen alapuló, élményközpontú ismeretszerzés sokkal biztosabb tudást nyújt.

A digitális kompetenciák fejlődése érdekében számítógépen, Tableten elvégzendő feladatokat és játékokat építünk a tanórákba mind ismeretszerzés, mind gyakorlás céljából már közel tíz éve. Még fejlesztő pedagógusként kezdtem az online játékokat beépíteni foglalkozásaimba nem csak a tanulók motivációjának fenntartása érdekében, hanem készség- és képességfejlesztés céljából is. Később tanóráimat és a projekteket a számítógépen végzendő egyéni vagy csoportos kutatómunkával színesítettem. Néhány éve használom saját készítésű, online kvízzjátékokat.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Egy-egy interaktív tanóra vagy csak tanórai egység ösztönözi a tanulókat. Motivációjuk megnő, mely engem is lelkesít. A digitális eszközökön megismert és elsajátított tartalmak igen sokoldalúan integrálhatók mindennapi iskolai életünkbe. Célom minél több interaktív, illetve digitális tartalom beépítése tanóráimba, valamint hogy a digitális és a hagyományos tartalmak közötti összhang megteremtésével minél hatékonyabban tegyem pedagógiai módszertani gyakorlatom részévé az IKT eszközöket.

A 2019-2020-as tanévben a digitális távoktatás ideje alatt akkor másodikos osztállyal Bálint Ágnes Szeleburdi család és Hajónapló regényeit dolgoztuk fel magas fokú tantárgyi integráció megvalósításával a digitális térben, a MS Teams felületén.

A projekttel a célom az volt, hogy az online oktatás ideje alatt digitális formában dolgozzunk fel két regényt (Bálint Ágnes: Szeleburdi család; Hajónapló) IKT eszközök segítségével egy digitális osztályteremben úgy, hogy a tananyaggal a Kerettantervben és az iskola Helyi Tantervében meghatározottak szerint haladjunk, egy saját tematikus terv, komplex projekterv alapján. Minden tantárgyhoz a regényhez kapcsolódó, saját készítésű (interaktív) feladatokat és játékokat alkalmaztunk. A kapcsolattartásra a Microsoft Teams felületét, a feladatvégzéshez a OneNote munkafüzeteket használtuk. Másodikos gyerekekkel valósítottam meg a projektet, így fontos lépésnek tartottam a digitális kompetenciák fejlesztése mellett a digitális kommunikáció és együttműködés kialakítását a „virtuális osztályteremben”, valamint az internethasználat lehetőségeinek és kockázatainak tudatosítását a kreatív és kritikus internethasználat fejlesztése céljából. A tananyagban túlnyomó többségben a gyakorlás szerepelt, ezért a hangsúlyt az online tanulásra helyeztem, mellyel a tanulók feladattudatát, kötelességérzetét, gondolkodási képességeit erősítettem. Az új ismeretek feldolgozását online tanórákkal oldottam meg a közösen használt platformon. Fontos volt számomra ebben a néhány hónapban odafigyelni arra is, hogy eltaláljam azt a gép előtt végzendő feladatmennyiséget, hogy óvjam tanítványaim egészségét mind a testtartásuk, mind a szemük épségét tekintve. Így a napi délelőtti körülbelül fél- egy órás találkozások mellett az önálló délutáni feladatvégzés nem több 30-40 percnél. A feladatok szerkesztésében egy tanító szakos, negyedéves hallgató is részt vett, aki összefüggő tanítási gyakorlatát az online térben folytatta.

A 2020-2021-es tanévben elsődleges célkitűzésem a hagyományos oktatás és a digitális tanulás integrációjának, valamint a hagyományos és a virtuális osztályterem kombinációjának megteremtése volt, a tanulók gondolkodásának és digitális kompetenciáinak további fejlesztésével, fókuszban az önálló tanulás támogatásával.

Először a Microsoft Office 365 Teams platformon létrehoztuk az osztályban tanító napközis kollégával új, harmadikos osztálytermünket. A tantárgyak mellett egy házi feladatok csatornát

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

is beépítettünk a rendszerünkbe. A tanév kezdetén a hiányzó tanulóknak a hetesek itt küldték a napi feladatokat, majd az idő előrehaladtával, a hiányzó tanulók napi online bekapcsolódásával az órákba, az idegen nyelvi tanórák feladatait küldték itt a tanulók egymásnak.

Amikor osztályom másodikos volt a digitális távoktatás idején, főként lapon vagy asztali számítógépen csatlakoztak a tanulók az online tanórákhoz. A 2020-2021-es tanév elején megtanítottuk az osztályban tanító napközis tanító kollégámmal együtt az okostelefonon és a tableten a Wifi beállítását, a Teams kezelését. Rátöltöttük az eszközökre azokat az alkalmazásokat, melyeket a tanév során használni fogunk (QR- kód olvasó, Word, PowerPoint). Minden kedden és pénteken okos eszközt hoztak magukkal a gyerekek. (Köszönjük az szülőknek az eszközök biztosítását.) Ezekon a napokon projekteket végeztünk a tantárgyi integráció magas szintű megvalósításával.

Néhány hét elteltével a tanulók már rutinosan használták a különböző applikációkat. A Teamsen csoportmunkát is végeznek.

Az osztály egy közös Learningapps. fiókot hozott létre.

A harmadik osztály folyamán az alábbi alkalmazásokat sajátították el a tanulók: MS Teams, LearningApps. Org, Flippity, Scratch, Flipsnack, Genially, PPT kvízzjátékok: Target, Word, PowerPoint, Google play- Blue-Bot, Fodey- newspaper generators, Thinglink, Whiteboard, QRSTAT-QR kód generálás, Wakelet, AnswerGarden, Kahoot, Quizizz, Icoograms.

A közelmúltban több tanulmányt olvastam el a STEAM-metodikáról, mely mesterprogramom egyik részét képezi. Ennek a holisztikus szemléletet közvetítő projekt módszernek az élményalapú tanulás és tanítás a lényege. A jelenségekre összpontosít, illetve az azokban megjelenő többrétű tudásra. Így nem a tantárgyakra bontás az alapja. Mi, tanítók abban a szerencsés helyzetben vagyunk, mivel a gyerekeknek az osztályunkban szinte minden tantárgyat magunk tanítunk, hogy komplex módon tekintünk az oktatásra, így a tantárgyi integrációt maximálisan megvalósíthatjuk bármely tanóránkon. A projektoktatás adta lehetőségek tárháza pedig számunkra kimeríthetetlen.

A robotika, és a programozás gondolkodásfejlesztésbe történő beágyazásával színesítem pedagógiai gyakorlatomat a tanítás- tanulás folyamatának napi tevékenységeiben. Padlórobotokat alkalmazok a projektnél a programozás alapismereteinek elsajátítása.

A padlórobotok lehetőséget adnak a mai gyerekeknek a közös játékokra és tanulásra egyaránt. A velük való játék közben remekül fejleszthetők a programozási alapkészségek és a gondolkodási képességek, középpontban a problémamegoldó és az algoritmikus gondolkodással, melynek hatékony fejlesztését a gyerekek kognitív és befogadó képességei teszik lehetővé az alsó tagozatos korosztálynál.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Már kisiskolás korban szükséges kialakítanunk a feladatok megoldásának tudatos megtervezését, hogy megtanulják a gyerekek a lépések átgondolását, azok helyességét, sorrendjét és a hibáit, egyfajta stratégia kidolgozását. A sikeres problémamegoldás magabiztossá, motiválttá teszi a tanulókat.

A blokk alapú programozás megismerésére és elsajátítására Scratch játékokat alkotnak a gyerekek a regény történetéhez illeszkedve, a szereplők és a jelenetek játékokban való megjelenítésével. Az egyszerű algoritmusok megtervezésétől az összetettebbek felé haladnak. Megszerkesztik a játékteret, a szereplők karakterét. Megtervezik a játék eseményeit, változókkal látják el azok sorrendjét, kimenetelét. Időzítővel, pontok számlálásának beépítésével színesítik a játékot. A programozás közben a gondolkodási képességeik komplex módon fejlődnek. Mivel minden játékot párban vagy csoportban alkotnak a tanulók, így együttműködésük és kommunikációjuk is nagymértékben fejlődik.

Az algoritmusok és programnyelvek ismerete nem kötelező, de a logikus és az algoritmikus gondolkodás, valamint az ok-okozati összefüggések megértése nélkülözhetetlen alapkészség már gyerekkorban is. Steve Jobs, aki a világ egyik legbefolyásosabb embere volt a programozás világában, a következőt mondta: "Azt gondolom, hogy mindenkinek meg kell tanulni számítógépet programozni, mert az megtanít gondolkodni." (Jobs, 2007.)

Az élményalapú tanulás és a projektmódszer eddigi alkalmazásának továbbfejlesztését a STEAM-metodikával történő regényfeldolgozással valósítottam meg. Az említett módszerrel dolgoztuk fel akkor harmadikos osztályommal Berg Judit Rumini című regényét, melynek produktuma egy társasjáték a Bee-Bot és Blue- Bot padlórobotok használatával, QR- kódokat tartalmazó képekkel ellátott játéktáblán.

A történelmi olvasmányok megismerésénél is a STEAM metodikát alkalmaztam. A projekt a Kód a múltba címet kapta, mert kódolási technikákat is integráltam a programba.

Negyedik osztályban, a 2021- 2022-es tanévben is folytattuk a regények feldolgozását a STEAM metodikával: Berg Judit és Kertész Erzsike: A négy madár titka, Fiala Borcsa: Balatoni nyomozás, Berg Judit: Két kis dínó Budapesten. Az osztály egyik tanulója írt egy novellát karácsonyra Ugató hármassal címmel, melyre adaptáltuk a módszert, és a padlórobotokkal játszható társasjátékot is elkészítettük. A történelmi olvasmányoknál QR kóddal a múltba címmel ugyanezen módszert használtuk. Itt nem társasjátékot alkottunk, hanem egy lapozható online füzetet a plakátokkal és rajtuk a Qr kódokkal.

Az oktatási módszer jegyében magasfokú tantárgyi integrációval a természettudományos tantárgyakat kapcsoltuk össze a humán tárgyakkal. Az analóg tárgyalkotás mellé hozzárendeltük az olvasás örömét, a digitális világot, valamint a programozást. Nagy hangsúlyt

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

fektettem a változatos, játékos, ám ugyanakkor problémamegoldó, a szövegértést, valamint az információszerzés és- feldolgozás képességét fejlesztő feladatok készítésére, a digitális kompetenciafejlesztésére. Az IKT eszközök használatának sokszínűsége mellett a közös élmény jellemzi a projekteket.

A padlórobotokkal játszható társasjátékokhoz a játékkártyákat és a képeket, a Qr kódokat mind a tanulók készítették csoportokban. A játékszabályt is ők alkották. A társasjáték hatalmas élmény volt minden esetben.

A mozgás projektbe történő integrációja minden regénynél, valamint a történelmi olvasmányoknál is megjelent. Berg Judit Rumini című regényénél a farsanghoz kötöttük a mozgást. A regény szereplőinek nevét felírtuk egy- egy cetlire, mindenki húzott egy nevet, akinek beöltözött. Just dance alkalmazásra mulattak a kalózok és a Szélkirálynő legénysége. Berg Judit és Kertész Erzsébet A négy madár titka című regényénél egy extrém kötélpályán próbálták ki a tanulók, hogy repkedhetett Gerda és Kiki, a két főszereplő madárként a fák ágai között. Fiala Borcsa Balatoni nyomozás című regényénél egy uszodai vizes kalandban volt részük a gyerekeknek. A történelmi olvasmányoknál városunkban a várfalnál számháborúztunk és zászlószerzőt játszottunk. Berg Judit Két kis dínó Budapesten című regényénél egy akadálypályát építettünk testnevelés órán.

Hazánk nagytájainak összefoglalását is a STEAM metodikával tettük meg egy hat tanórán átívelő projekt során. Csoportokban alkottak a tanulók tankockákat, Scratch játékokat, online képszerkesztő alkalmazásban képeket.

A regények és az olvasmányok feldolgozása nagyon sok élményt nyújtott mindannyiunknak. A motiváció és a kíváncsiság folyamatos fenntartását csak fokozták a karakterek és a velük való azonosulás. Hogyan is valósult meg maga a STEAM metodika a projektek során?

- S (Science)-természettudományos tartalmak,
- T (Technology)-a technológia, mint eszköz sokféle alkalmazása,
- E (Engineering)- mérnökiesség, tervezés: az algoritmikus gondolkodás, az alkalmazási képesség és a magasabb rendű gondolkodási készségek és képességek együttes mozgósítása a programozás során,
- A (Art)-művészetek: a regény, mint műalkotás, dramatizálás, illusztrációk, kreativitás, képzelet, saját versek és képregény alkotása
- M (Math)- matematika: problémamegoldó-, logikus gondolkodás fejlesztése, információk rendszerezése, elemzése, összegzése.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A módszertani ötlet adaptálható mesék, novellák, regények feldolgozásához. Az analóg alkotásokat digitális formába önteni játszani könnyedséggel megtehetjük, ötvözve a hagyományos és a modern pedagógiai módszereket.

A digitális tartalmakat sokkal intenzívebben építem be a tanórákba, mint korábban, ezzel színesítve módszertani eszköztáramat, valamint fejlesztve a tanulók gondolkodását, digitális kultúráját és kompetenciáit.

Az információs és technológiai társadalom hozta változások az oktatás területén is érzékelhetővé válnak. Kreativitás, együttműködés, problémamegoldó kompetencia, innovációs megoldás, élményalapú oktatás. Ezek a fogalmak beépülni látszanak életünkbe, ezért úgy gondolom, hogy az oktatásnak is válaszolnia kell mind módszertanában, mind eszközeiben az új jelenségekre.

A 21. századi iskolában, ha megtaláljuk a hagyományos és a modern pedagógia, az analóg és a digitális világ megfelelő ötvözési módját, módszertani sokszínűségünk bővítése mellett hatalmas élményt nyújtunk az Alfa generációnak.

Irodalomjegyzék

<https://www.szily.hu/projektoktatasi> (2020.10.22.)

<https://www.gyerekakademia.hu/> (2020. 10. 17.)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

KUKK IBOLYA

HUNGAROMÁNIA- digitális kalandozás a hungarikumok körül

*(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és
Általános Iskolája Arany János téri feladatellátási helye, Debrecen)*

I. Bevezetés

A világ felgyorsulásával és változásával egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy az oktatási kérdéseket, így a módszertant, az eszközöket és a tananyagot is szükséges újragondolni, és a 21. századi elvárásainak megfelelően változtatni, alakítani rajtuk. Oktatásunk legfontosabb célja, hogy fejlessze azokat az akadémiai, személyes és szociális készségeket, melyek lehetővé teszik a diákok számára, hogy megállják a helyüket később a munka világában. A dinamikusan változó, és tudásalapú gazdaság számára magasan képzett, kreatív és rugalmas munkavállalókra van szükség, akik rendelkeznek azokkal a képességekkel és készségekkel, amit a szakértők a XXI. századi szuperképességnek, 4 K- nak neveznek. Ezek a:

- kritikus gondolkodás,
- kommunikáció,
- kollaboráció,
- kreativitás.

Egyes kutatók már nem is négy, hanem hat összetevőről beszélnek, amely a digitális generációk tanulását elősegítik. (Gyarmathy, 2019)

A kritikus gondolkodás során az egyén számos általános kognitív készségét használja így az elemzést, az értékelést és új ötletek hoz létre, amely szorosan kapcsolódik a problémamegoldáshoz. A kommunikáció az internet megjelenése óta egyre változik, és mind fontosabb részévé alakul mindennapjainknak. A kollaboráció már nem pusztán egy térben történik meg, éppen ezért szükséges a kulturális tudatosság és a technológiai tudás és ismeret is. A csapatmunka elengedhetetlen a fejlődéshez a különböző szintű projektek megvalósításához. A kreativitás pedig elengedhetetlen, ezért arra kell ösztönözni a diákokat, hogy saját gondolataik és ötleteik legyenek, amellyel kezelni tudják a felmerülő helyzeteket, kihívásokat. Összességében aktívvá kell tenni őket a passzív befogadói szereppel szemben.

II. A projekt célja

Ezeket a szempontokat figyelembe véve Az OFI Hétszínvilág olvasókönyvének Szülőföldem szép határa, Híres magyarok és a Kiegészítő olvasmányok fejezeteit fűztem össze és alakítottam át egy virtuális kalandozássá, mely a HUNGAROMÁNIA nevet kapta.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A feldolgozás során a projektmódszert alkalmaztam, annak számos előnye miatt. Ez a módszer az, amely leginkább fejleszti a kommunikációs és szociális képességeket, a kreativitást, az ismeretszerzési képességet, a problémamegoldó és analitikus gondolkodást, az önállóságot, a kooperációt, a tervezést, az alkalmazkodást, az információk megosztását, vagyis hozzájárul a XXI. századi képességek fejlesztéséhez.

A Hungarománia projekttel az volt a célom, hogy online és offline formában szerezzenek a tanulók ismereteket a hungarikumokról, ismerjék fel azok egyediségét, tudatosan keressék és válasszák a hazai termékeket, legyenek büszkék hazánk kulturális örökségeire, agrár- és élelmiszergazdaságára, természeti környezetére. A projekt során készítsenek egy olyan útinaplót, amelybe beillesztik elkészült munkáikat, számításokat végeznek, megfogalmazzák egyéni élményeiket, véleményüket. A feladat során egyéni érdeklődésüknek megfelelően választhattak útvonalat, megteremtve az ismeretszerzés változatos lehetőségét, a tudás elmélyítését, és személyessé tételét. A Hétszínvilág tankönyv szövegeit felhasználva, azokra építve bővíthették tudásukat, miközben megismerkedtek különböző alkalmazások használatával, bemutathatták, megismerhették és értékelhették egymás munkáját. A gyerekek nem csak útvonalat, hanem feladatokat is választhattak, amely alapján kitűzőket, jelvényeket, a projekt zárásaként oklevelet szerezhettek.

Március végétől 12 héten át tartott a projekt heti 2 órában mind a digitális távoktatás, mind a jelenléti oktatás keretei között. A virtuális kirándulást két útvonalon, útvonalanként 6 állomáson keresztül valósítottuk meg, amelynek során számos digitális alkalmazást ismertek meg a gyerekek. Ezek segítségével mélyíthették ismereteiket, vizuálisan jelenítették meg az információkat, ezzel támogatva önálló, személyre szabott tanulásukat. A személyre szabott tanulás a tanulóra méretezett, egyéni fejlesztést szolgáló feladattervezés, ahol az azonos tananyagot különböző szinten dolgozzák fel a gyerekek. A tevékenység nem csupán azért szükséges a tanuláshoz, hogy tapasztalatok útján mélyebb megértés jöjjön létre, hanem azért is, mert az aktivitás segít fenntartani a figyelmet, és tevékenység közben jobban kiderül, ki milyen képességekkel rendelkezik. Az egyéni fejlődés sokféle, ezért sokféle úton tudnak tanulni a gyerekek. Az adaptív tanulás kiindulási alapja az a felismerés, hogy az egyes tanulók tanulási képességei, adottságai egymástól lényegesen eltérnek. Ennek következtében az iskola feladata, hogy biztosítsa az eltérő tanulási környezetet, és eltérő tanítási eljárásokat, amelynek során fel kell tárni a tanulók jellemzőit, a tanulásra való felkészültségüket (kognitív képességek, személyiségvonások, motivációs jellemzők, kognitív stílusok stb.). A feltárás alapján valósul meg az oktatás szervezése az egymástól lényegesen eltérő tanulási eljárások kialakítása.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

(Kőpatakiné, 2009) Az optimális fejlesztés és a tanulás leginkább úgy valósítható meg, ha adott keretek között a diák vagy diákcsoport választhatja meg a tanulásához a feladatokat, és oszthatja be az idejét. Az online és offline tanulási terek váltogatása segítette a személyre szabott tanulás eredményességét.

A projekt több tantárgyat is magában foglalt. A szövegfeldolgozás kapcsán a gyerekek útinaplót írtak, melybe élményeiket, érzéseiket is megírták. Az ismeretközlő szövegek megismerése során fejlődött szókincsük, számos szólást, kifejezést ismertek meg. Készítettek képregényt, írtak újságot, mely az írásbeli szövegalkotásukat fejlesztette. Természetismeret órán megismerték hazánk nagy tájait, és a térkép használatát, melyet most tovább mélyítettünk a <https://www.google.hu/maps> és a <http://www.utvonalterv.hu/> használatával. A gyerekek matematikai számításokat végeztek, és összeadták, hogy hány km-t tettek meg a virtuális kalandozás során, ehhez hány napra, órára lenne szükség. A számítások után megfogalmazták, hogy hol lehetne az autót környezetbarát utazási eszközökkel (kerékpár, közösségi közlekedés) felváltani. A művészetek, zene (nóták felismerése), rajz (matyó hímzés), technika (busóálarc készítése) kiegészítették, mélyítették és élményszerűvé tették a gyerekek ismereteit. Mindig fontos pedagógiai feladatnak éreztem, hogy tanítványaim megismerjék hazánk kulturális, nemzeti értékeit, kialakuljon kulturális identitásuk. A tankönyv szövegei lehetőséget adtak a hagyományok (mohácsi busójárás, hollókői locsolkodás), a hungarikumok (pl. kalocsai fűszerpaprika, bajai halászlé, akácméz) megismerésére, a tolerancia fejlesztésére. A hungarikumokat nem csak magyarul, hanem angolul is megismerték a tankocka feladatainak segítségével. Kolléganóm segítségével csoportmunkában tablót is készítettek a hungarikumokhoz.

A projekt első hónapjában digitális oktatás zajlott, amely segítette a feladatok előkészítését, a motiváció felkeltését, a tanulási útvonalak kiválasztását. Ezt követően jelenléti oktatásra álltunk át, melyben a szövegek, információk feldolgozása, és a digitális alkalmazások elsajátítása zajlott. Itt szükség volt az önállóságra, nyitottságra és a kritikai gondolkodásra. A tanulók számára olyan digitális tartalmakat mutattam meg, amelyek ingyenesek, könnyen elérhetők, amellyel fejlődik önálló tanulásuk, fantáziájuk, kifejezőkészségük, és amelyek alkalmasak a tanulást élménnyé varázsolni.

III. A projektben használt IKT eszközök

Napjainkban elengedhetetlenül fontos az IKT eszközök, alkalmazások integrálása az oktatás folyamatába. A tudatosan kiválasztott digitális eszközök különböző tanulászervezési

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

megoldásokat foglalnak magukba, mint a kutatómunka, az aktív tanulás, alkotás, együttműködés, vagy a prezentálás.

1. Mentimeter

A Mentimeter egy online visszajelzést nyújtó alkalmazás, amelyet link formájában tudunk küldeni ki tanulóknak felé. Az alkalmazást a projekt kezdetén az előzetes ismeretek feltérképezésére használtam. Az általam feltett kérdésre (Mi jut eszedbe a hungarikum szó hallatán?) szófelhőt készített az alkalmazás, amely így látványossá tette a válaszokat. A projekt végén a vélemények begyűjtésére használtam a Mentimetert, ahol nyílt végű kérdésre (Mit javasolnál a hungarikumok közé? Miért?) szövegbuborékba írhatták a gyerekek a válaszaikat, amit aztán kivetítve meg tudtuk nézni.

2. Canva

A Canva egy grafikai tervező alkalmazás, melynek segítségével plakátot, boros címkét, infografikát, Instagram- bejegyzést, étel receptet, logót készíthettek a gyerekek sablonok felhasználásával. Azért választottam ezt az alkalmazást, mert kiválóan alkalmas vizuális tartalmak létrehozására, emellett ingyenes, magyar nyelvű, könnyen elsajátítható, ezért nagyon kedvelték a gyerekek.

3. SlidesMania

Ezen az oldalon számos PowerPoint sablon található, amelyet letöltve szerkeszthetnek a tanulók. A <https://slidesmania.com/?s=breaking+news> sablon felhasználásával saját híradót készítették a gyerekek a busójáráshoz és a hollókői locsolkodáshoz kapcsolódóan. A diákat kiegészítették gifekkel, és hangalámondással. A projekt zárófeladatához, az útlevelek sablont <https://slidesmania.com/?s=passport> is innen választottam, amelybe képet, szöveget, hangot egyaránt be lehet szűrni. Ebbe össze tudták gyűjteni a gyerekek a munkájukat, és egyedivé tudták alakítani.

4. Nearpod

A Nearpod lényegében egy interaktív prezentáció-készítő, amibe tartalmat és interaktív elemeket lehet beszúrni. Az összeállított anyagot élőben vagy időben elcsúsztatva lehet játszani. Azért választottam mert egy prezentációban több játékot pl. quiz kérdések, szövegkitöltős, párosítás feladatok vagy memória játékot lehet játszani, sőt beszúrható a Youtube-ról videó, amihez kérdéseket és feladatokat lehet fűzni. A "Time to Climb," egy izgalmas gamifikált kvíz, amelyet nagyon élveztek a gyerekek, és amelyben könnyen követhető ki mit, hányszor és hogyan válaszolt meg.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

5. Wakelet

A Wakelet egy ingyenes felület, amely tartalmak létrehozását és rendszerezését teszi lehetővé. Ide tettem fel a projekthez készített feladatokat, alkalmazásokat, a gyerekek munkáiból egy-egy mintát. Itt követhették nyomon a haladásunkat, még egyszer megnézhatték a digitális és nem digitális feladataikat.

6. Szófelhő

A szófelhő egy lehetséges módja a szöveges tartalmak képi megjelenítésének. Igazából az adatvizualizáció egy látványos és nagyon könnyen érthető formája, ami kiemeli a leggyakoribb szavakat és kifejezéseket egy tetszőleges szöveghalmazból. Segítségével a gyerekek rendszerezhetik ismereteiket, alkalmas az összefüggések megláttatására.

7. QR kód

A QR kód már széles körben elterjedt, illetve terjedőben lévő technológia. Az oktatásban is egyre jobban teret nyer, hiszen az óra menetébe bárhova beilleszthető. A gyerekek maguk készítettek QR kódokat, amelyekbe szöveget, képet, linket illesztettek, ezeket megosztották társaikkal.

IV. A projekt elemei

1. Előkészítés, ráhangolódás

A projekt előkészítését, a motiváció megteremtését nagyon fontosnak éreztem, ezért választottam a motivációs videó készítését, melyben felvázoltam, mivel fogunk foglalkozni a következő időszakban. Fontosnak éreztem, hogy tudjam, milyen előzetes ismereteik vannak a gyerekeknek, mire építhetek. Ezt a Mentimeter alkalmazással mértem fel, ahol a szófelhőben vizualizáltan jelentek meg a válaszok. A kapott válaszokat rendszereztem gondolattérkép segítségével, így szemléletesebb lett a gyerekek előtt, hogy a hungarikum kifejezés igen szerteágazó fogalom, illetve évről- évre újabb és újabb hungarikumokkal gyarapszik az értéktár. Ahhoz, hogy a gyerekekhez még közelebb hozzam a témát, arra kértem őket, hogy küldjenek olyan fotókat, ahol valamilyen hungarikummal együtt szerepelnek. Így születtek a kolbászos, hagymás, paprikás és egyéb képek, amelyeket PPT bemutatóként tettem fel a padletünkre és nagyon sokszor megnéztünk. Szerettem volna, ha a gyerekek érdeklődésük alapján választanak maguknak útvonalat a virtuális kalandunkhoz, ezért készítettem két szófelhőt, amelyekbe elrejtettem azokat a kifejezéseket, amelyek az adott települést, és az ott lévő hungarikumot jellemzik. A szófelhőket egy Google űrlapba szerkesztettem, ahol szavazhattak a gyerekek az útvonalra. Ezt követte az útvonal megismerése Wordwall segítségével. A projektünkhöz készült egy tábló, amelynek avatarjait a Toon.me alkalmazás segítségével készítették el a tanulók. A

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

hungarikumokat védjegy védi, amelynek jelentését megbeszéltük, majd a gyerekek maguk is terveztek online és offline logókat. Az előkészítő időszak 3 hetet vett igénybe, heti 2 órában foglalkoztak a gyerekek a témával.

1. ábra: Logó tervezése offline

2. ábra: Tablókép avatarokkal

2. Feldolgozás

A virtuális kalandozásunk 6 állomásból állt, mely két utat (hegyi út, alföldi táj) foglalt magába. Az ismeretközlő szövegek feldolgozása a tankönyv szövegeinek felhasználásával történt, amelynek mélyebb megértését feladatlapokkal, a munkafüzet feladataival, interaktív feladatokkal segítetttem. Az állomásokhoz különböző digitális feladatok tartoztak, amelyek

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

közül a tanulók választhattak. A digitális alkalmazásokat CiscoWebexen mutattam be, illetve rövid szöveges leírásokat készítettem róluk, amelynek alapján a gyerekek maguk is elkészítették alkotásaikat. Az online és offline alkalmazásokat igyekeztem úgy összeválogatni, hogy az kiegészítse, mélyítse, vizuálissá tegye az adott témát. A feladatokat és munkáikból egy-egy mintát elhelyeztem a Wakeleten, ahol inspirálódhattak, illetve nyomon követhették a projekt menetét. A téma feldolgozása kezdetben online zajlott, majd a jelenléti oktatás bevezetésével az osztályteremben folytattuk tovább a munkát.

A hegyi utakon járók Hortobágy, Tokaj, Mezőkövesd, Hollókő, és a Pilis érintésével „érkeztek meg” Budapestre. Az alföldi utakon bolyongók Békéscsaba, Makó, Baja, Mohács, Kalocsa útvonalon át „érték el” a fővárost. A feladatok sokrétősége miatt szinte valamennyi tanuló talált magának érdeklődésének, intelligencia területének megfelelő tevékenységet.

Howard Gardner, a Harvard Egyetem pedagógia- és pszichológiaprofesszora az emberi értelem természetét vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy legalább nyolc különböző intelligencia létezik, amelyek különböző mértékben, de minden egészséges emberben adottak. (Gardner, 1983) Az elméletében leírt területek jól használhatók azzal a kitételrel, hogy nem intelligenciákról, hanem képességekről van szó. Az intelligenciák szinte soha nem elszigetelten működnek, a mindennapi életben több intelligencia segítségével kell megoldanunk összetett feladatokat. Az egyes intelligenciák különböző készségekkel, érdeklődési körrel írhatók le, jellegzetes tevékenységek kapcsolhatók hozzá. A két agyfélteke különböző szerepet játszik a gondolkodásban. A bal félteke feladata a beszéd, az írás, az olvasás, a logikai elemzés, valamint a sorba rendezés, a listakészítés és az adatok egymás utáni feldolgozása. Oktatásunk elsősorban a bal félteke működésén alapul és gyakran háttérbe szorulnak a jobb félteke feladatai, mint a képzelet, a képi- térbeli és a zenei gondolkodás. Pedig az eredményes tanuláshoz agyunk mindkét felére szükség van.

A főbb képességterületek a fejlődés sorrendjébe rendezhetők (Gyarmathy, 2019):

- Az alapvető modalitások területei: testi kinezetikus, zenei, téri-vizuális.
- A verbális, elemző, logikai területek: nyelvi, logikai-matematikai, természeti-gyakorlati.
- A személyes képességek: társas, spirituális- intraperszonális.

A feladatokat igyekeztem úgy választani, hogy lehetőség szerint mind a nyolc intelligenciaterületet lefedjem.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

<i>Képességterületek:</i>	<i>Feladatok:</i>
<i>Testi- kinezetikus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - hímzés offline és online a Paint segítségével - hungarikumok a környezetünkben (installáció)
<i>Zenei</i>	<ul style="list-style-type: none"> - dalok felismerése
<i>Téri- vizuális</i>	<ul style="list-style-type: none"> - képregény írása a hungarikumokhoz - MÉM készítése - infografika a mézről, fűszerpaprikáról - kódolós feladat (Beebot) - szófelhők készítése - boros címke, plakát, ételrecept tervezése - QR- kód készítése a másik csoport számára - bélyeg készítése és elhelyezése az útlevelebe (https://bighugelabs.com/)
<i>Nyelvi</i>	<ul style="list-style-type: none"> - vásári kikiáltó írása - fogalmak értelmezése - közmondások jelentése - Learningapps mátrix, minden feladat végén egy szótag a megfejtés
<i>Matematikai- logikai</i>	<ul style="list-style-type: none"> - kódolós feladat (Beebot) - matematikai számítások - titkosírás
<i>Természeti- gyakorlati</i>	<ul style="list-style-type: none"> - hazánk nagy tájai, nemzeti értékeink - tiszavirágzás - méz fontossága
<i>Társas (interperszonális)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - javaslati tervek - híradó készítése sablon segítségével hangalámondással - újságírás sablon segítségével Puskás Ferenc tevékenységéről - képeslap küldése (https://iwishyouto.com/) - idegenvezetés (hangrögzítő) - Instagram bejegyzés készítése
<i>Személyes (intrapersonális)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Tricider szavazás, vélemények megosztása (pl. Mi nem lehet az életünkben tiszavirág életű?) - Mivel egészítenétek ki a hungarikumok listáját? (https://www.mentimeter.com/) - útinapló készítése PowerPoint sablon felhasználásával

3. ábra: Képességterületek és azokhoz kapcsolható tevékenységek

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

4. ábra: Nyelvi képességek fejlesztését bemutató feladatok

A tevékenységre 6 hetet terveztem. Minden héten egy alföldi és egy hegyi útvonalat dolgoztunk fel, így erre a részre 12 órát szántam. A digitális alkalmazásokat délután, a napközis foglalkozás alatt is gyakoroltuk, mert igényelték a gyerekek. Ilyenkor megnézték, formálisan értékelték egymás munkáját.

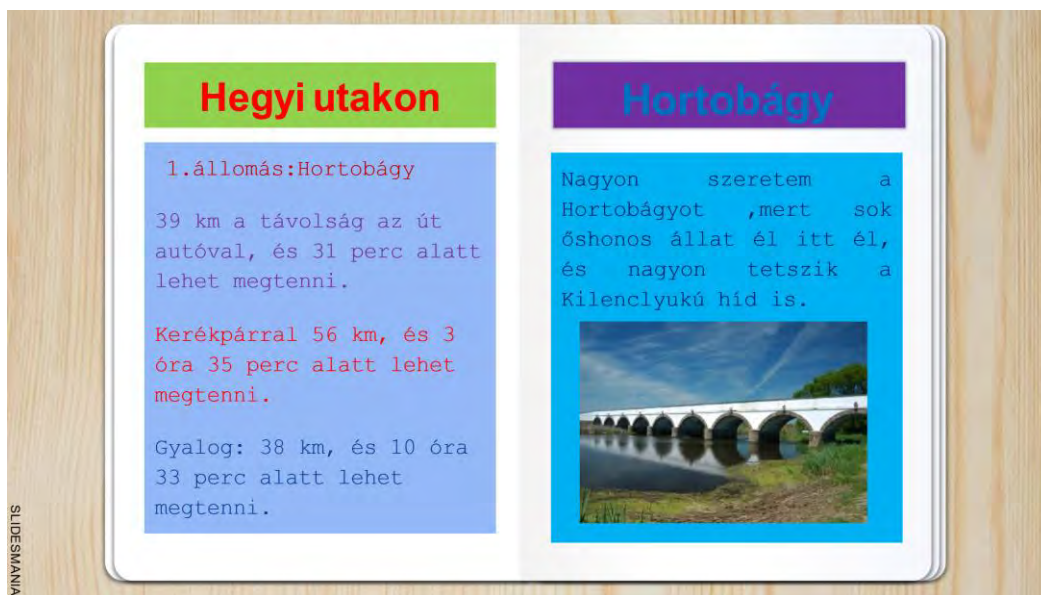
3. Felülvizsgálat

Utazás során gyakran hallgatunk zenét, így a lezárás szakaszában mi is megismerkedtünk a nótákkal, amelyek szintén hungarikumnak számítanak. A Genially alkalmazás segítségével kvíz feladatot oldottak meg a gyerekek, és az éneket tanító kolléganőm segítségével el is énekelték a felismert dalokat.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Mivel az osztály angol nyelvet tanul, ezért ezt a területet is bevontam a projektbe. Az angol tanító kolléganőm a Learningapps tankockáit alkalmazva gyakoroltatta a gyerekekkel a hungarikumok angol megfelelőit, illetve csoportmunkában angol nyelvű tablót készítettek a pásztorkutyákról, a matyó hímzésről és Puskás Ferencről.

Ebben a szakaszban zajlott az útlevelek, útinaplók elkészítése, közös felületre való elhelyezése, megosztása. A gyerekekkel folyamatosan néztük, elemeztük az elkészült munkákat, megbeszéltük hogyan lehetne még egyedibbé tenni a naplót. Egymástól is kértek, és kaptak a gyerekek segítséget egy-egy ötlet kapcsán.

5. ábra: Útinapló

A projekt végén szerettem volna felmérni, milyen mértékben sajátították el a gyerekek az ismereteket, mit tudnak a hungarikumokról. Ehhez egy online interaktív prezentáció- készítő alkalmazást választottam, a Nearpodot. Az alkalmazásba tartalmakat és digitális játékokat egyaránt be lehet szűrni, és nagy előnye, hogy az eredmények azonnal láthatóak. Az interaktív elemek között található a "Time to Climb," ami egy izgalmas gamifikált kvíz, ahol avatárak bőrébe bújva versenyezhetnek a gyerekek egy időben egymással. A verseny közben látják a gyerekek saját, és társaik eredményét is, és azonnali visszajelzést kapnak a teljesítményükről. Ez a versengés nagyon tetszett a gyerekeknek és segített a motiváció fenntartásában. Ugyanakkor saját számomra is visszajelzés volt az elvégzett munka eredményességéről.

A projekt megvalósítása során folyamatosan gazdagodott a Wakelet gyűjteményünk, mely bemutatta a tevékenységeket, a digitális alkalmazásokat. Az értékelésre, feedbackre nagyon figyeltem, és a gyerekek teljesítményét Excel táblázatban foglaltam össze, jelezve, hogy ki, milyen tevékenységet választott. Három feladatonként kitűzött kaptak a gyerekek, amelyet a

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

<https://www.makebadg.es/> alkalmazás segítségével készítettem el. A megszerzett jelvényeket táblázatban mutattam be minden héten a gyerekeknek, amely nagyon ösztönzően hatott rájuk, és amelyet később betehettek az útlevelekbe is.

Szerettem volna megtudni, hogyan gondolkodnak a gyerekek a projektről, melyik feladat mennyire tetszett nekik, és melyik volt a kedvencük. Ehhez Google Úrlapot szerkesztettem számukra, amelyből kiderült számomra, hogy leginkább a képi feladatokat (QR- kód, szófelhő, Canva grafikái) szerették. Ez nem volt különösebben meglepő számomra, hiszen ezt a generációt a képiség, a nagyfokú vizualitás jellemzi, ezért is végezték olyan szívesen a feladatokat.

Szerettem volna, ha végig gondolják azt is, hogy mi kerülhetne még be a hungarikumok közé, hiszen ez egy változó lista. Erről a Mentimeter segítségével kérdeztem meg őket, ahol lehetőség van nyíltvégű kérdésre is válaszolni, és görgetve láthatják egymás válaszait is a tanulók. Nagyon érdekes ötleteik és érveik voltak, hogy mi kerülhetne még fel a hungarikumok listájára kezdve az Ikarus busztól, a lecsón és a mákon át, a Gázi Kászim pasa dzsámijáig.

Végezetül a gyerekek a bizonyítványosztáskor, a megszerzett jelvényeknek megfelelően, arany, ezüst és bronz oklevelet vehettek át, amit magam szerkesztettem.

4 Közzététel

A projekttel pályáztam a Tempus Közalapítvány Digitális Módszertárának 2021. évi felhívására és módszertani ötletem a szakértői bírálatok alapján bekerült a bárki számára elérhető, kereshető és megosztható Digitális Módszertár adatbázisába. A projekt teljes bemutatása az alábbi linken érhető el: <https://padlet.com/kukkibolya/poqleaj57k5ony32>

V. Összegzés

A projekt kezdetekor előbb karanténba kényszerültünk, majd kezdődött a digitális oktatás. Bár a projekt menetén ez nem változtatott, minden feladatot el tudtunk végezni, de több magyarázatra, online és írásos segítségre volt szükségük a gyerekeknek.

A megvalósítás során nagy hangsúlyt helyeztem a szókincs fejlesztésére, az információk gyűjtésére, rendszerezésére, feldolgozására, mely megalapozza az önálló tanulást. A digitális alkalmazások támogatták az ismeretek mélyítését, és jól alkalmazkodtak e generáció igényeihez. Az alkalmazásokat a gyerekek könnyen, gyorsan elsajátították, ezzel pedig digitális kompetenciájuk is fejlődött. Aktivizálták fantáziájukat, számos kreatív feladatot oldottak meg, új alkalmazásokat ismertek meg, együttműködtek társaikkal.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A gyermekek játszva tanulhattak, folyamatosan motiváltak voltak. Mind a gyerekektől, mind a szülőktől sok pozitív visszajelzést kaptam, amelyben kiemelték a projekt színességét, játékosságát, sokoldalúságát, élményszerűségét.

VI. Irodalom

Gardner, H. (1983) Frames of mind: The theory of multiple intelligences. Basic Books, New York.

Gyarmathy Éva: Az infokommunikációs társadalom generációi OFOE,2020

https://osztalyfonok.hu/konyvesbolt/konyvek/GyarmathyEva_Az_infokommunikacios_tarsadalom_generacioi.pdf Utolsó letöltés ideje: 2022. 06. 30.

Kópatakiné Mészáros Mária: Az egyéni tanulási útvonalak kiépítése (2009)

<https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/plenaris-eloadasok/kopatakinemeszaros> Utolsó letöltés ideje: 2022. 06. 30.

KURSINSZKY VIOLA

A tanulói eszköz- és hangszerhasználat lehetőségei az ének-zene órákon

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola)

„Először az együttműködést kell elsajátítani, az „egy húron pendülést”.

Élményekkel, tapasztalatokkal.”¹

Az első osztályos osztálytanító a tanév elején még óvodások kis csoportját kapja, akik nem ismerik az iskolát, mint intézményt és mint olyan helyet, ahol a napjuk jelentős részét fogják tölteni; nem ismerik azokat a felnőtteket, akik segíteni fogják őket, akikre számíthatnak majd, ha a tudásszerzés, barátszerzés, élményszerzés folyamatában nehézségeik adódnak; és nem ismerik egymást, akikből majd osztályközösség kovácsolódik ebben az új épületben ezeknek az újonnan megismert felnőtteknek a segítségével. Az elsős osztályfőnök az általa biztosított közös élmények segítségével éreztetheti meg tanulóival az együttműködés, az egymásra utaltság, az egymásra való odafigyelés közösségépítő örömét, legyen szó az egész osztályt, kisebb csoportokat vagy párokat megszólító feladatokról. Az „egy húron pendülés” gyakorlatának kialakításához kiváló terepet nyújthatnak az énekórák, de nem csak a közös éneklés, hanem a tágabb jelentésű közös zenélés, eszközös zenei tevékenységek révén is.

1. A tanulók által készített eszközök használata az ének-zene órákon (minden gyermeknek saját eszköz)

„A nehéz (s nehezen motivált) zenei írás-olvasás tanítását ezért szükséges ezen életkori sajátosságoknak megfelelő valós manipulatív tevékenységekkel elősegíteni, nem beszélve a saját készítésű hangszerrel megszólaltatott dallamokhoz alakítható érzelmi viszonyokról. Ha a gyerek maga tanulja meg hangszerének elkészítését, behatol a hangok birodalmába, a hangszerekhez, a zene lényegéhez férközik közel. Ha egy darab csőből hangokat csikar ki, végigjárja azt az utat, amelyet évezredek keresztül a gyárák, automaták nélküli emberek tettek meg, s így a zene, a dal sokkal közelebb kerül hozzá, mert azt ő teremtette meg, ő hozta létre, ő alkotta.”²

Megkérdőjelezhetetlen az ének-zene órák örömszerző hatása az alsó tagozatos gyermekek mindennapjaiban. Az óvodából érkezett kicsi gyermek szeret énekelni, szeret a zenére mozdulni, s örömmel használ különféle tárgyakat zenei, ritmikai élményének fokozására. Nem

---

¹ Uzsalyné P. R., Magyar Kurír, 2017. 07. 07.

² Csirmaz Mátyás: Saját készítésű hangszerek az általános iskola alsó tagozatos ének-zenei oktatásában. Korona Kiadó, Bp, 1993. 6. o.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

ódkodik attól, hogy olyan eszközöket alkalmazzon zenéléshez, amelyeket nem tekintünk klasszikus értelemben hangszereknek. A gyerekek eszközhasználathoz fűződő ösztönös nyitottságát érdemes kielégíteni az énekórákon. A környezetünkben beemelt, illetve némileg átalakított különféle tárgyakkal, eszközökkel fokozhatjuk a zenei hatást. Ezen eszközök használata során sokrétű élményben részesülhetnek a gyerekek: a különleges hanghatások létrehozása és befogadása, a megszólaltatásukhoz szükséges mozdulatok, a megszólaltatásuk módjának ismerete mind-mind hozzátesz a zenélés öröméhez.

Osztályomban vannak olyan kisebb eszközeink, amelyeket egy kis tarisznyában gyűjtünk, s ezek a gyerekek padjának oldalán függenek mindennap. 1. és 2. osztályban elsősorban ütős, illetve pendítéssel megszólaltatható eszközöket gyűjtöttünk be ebbe a tarisznyába. 3. és 4. évfolyamon, ahogy fejlődik a gyerekek kez ügyessége, valamint a hangzóeszköz-megszólaltatási képességeik, membranofonok és fúvós eszközök is helyet kapnak majd benne. A nagyobb méretű eszközeinket szekrényben tartjuk szintén osztálylétszámnak megfelelő mennyiségben. Ezeket a tárgyakat, hangszereket is a gyerekek készítik el, a saját maga alkotta hangszereken játszhat így mindenki. Az eszköz létrehozásának, valamint a megszólaltatásuk mikéntjének egyéni, közvetlen megismerése erősebbé teszi a kapcsolatot hangszer és használója között, s a klasszikus értelemben vett hangszerek működésének megértése felé is elvezetheti a gyerekeket.

2. A formális hangszeres képzésben résztvevő (zeneiskolás) gyermekek tudásának beemelése az ének-zene órák nevelő-oktató folyamatába

Nagy csodálattal és örömmel fogadják a kicsi gyerekek, ha „igazi” hangszer jelenik meg a közvetlen környezetükben. Iskolánkban sokan tanulnak a közeli zeneiskolában, s évente legalább két alkalommal – a zene világnapján, illetve a tanév végi hangszeres vizsgák után – meginvitálom ezeket a hangszeren játszó gyerekeket az énekórákra. Ezzel mindkét tanulói oldalon örömet szerzünk: a hallgatóság közvetlen közelről láthatja magukat a hangszereket, láthatja, milyen tokokból kerülnek elő, esetleg hogyan szereli össze a hangszerjátékos; no és persze a hangszerek megszólaltatása a szemük előtt, a fülük hallatára történik. Motiváció is lehet a kis hallgatóság számára hangszertanulásra. De örülnek a kis zenészek is, mert nem csupán a családjuk és a vizsgabizottság hallhatja őket, hanem a kortársak is, akik előtt talán kevésbé izgulnak, s akiktől a taps is másként hangzik.

Kortól, évfolyamtól függően más-más célja lehet ezeknek a bemutatóknak az élő zene varázsán túl. Ahogy fejlődnek a gyerekek, úgy lehet egyre tudatosabb a megfigyeltetés egy-egy hangszeres bemutató során, és a hangszerjáték egyre biztosabbá válásával a hangszeresek is

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

egyre összetettebb feladatokba vonhatók be egy-egy ének-zene órán a saját osztályaikban, még hozzá egyre gyakrabban.

3. Hangszeres játék elsajátítása osztályszinten (minden gyermeknek saját hangszer)

Miután láthatják, hallhatják a gyerekek hangszeres társaikat zenélni, bátran mernek maguk is hangszerhez nyúlni. Ezen hangszer kiválasztásánál azonban figyelembe kell venni azt, hogy heti két ének-zene óránk van, hogy akár 30 fő körül is lehet egy osztálylétszám, s hogy a hangszer beszerezhető legyen ennyi gyermeknek egyszerre.

A dorombjátékról az egyik legelismertebb magyarországi művelője, Szilágyi Áron írta: „A doromb megtanulásánál a legfőbb szempont az, hogy örömmel leljük benne... Ezen a hangszeren nem lehet hamisan játszani, nem lehet rosszul játszani. Az egész dorombozás arról szól, hogy felfedezzük, szájüregünk milyen akusztikai csodákra képes... „

A leírtak gyakorlati megvalósításáról, a folyamatban szerzett tapasztalataimról, valamint hallgatóink bevonhatóságáról szól majd előadásom.

Irodalom:

Uzsálné dr. Pécsi Rita, (2017): „A játék megolajozza a testet és a lelket”. Magyar Kurír, 07. 07.

Csirmaz Mátyás, (1993): Saját készítésű hangszerek az általános iskola alsó tagozatos ének-zenei oktatásában. Korona Kiadó, Bp,

Mandel Róbert, (1985): Hangszerész mesterség. Múzsák Közművelődési Kiadó, Bp.

Nagyné Árgány Brigitta, (2015): Játékos mesterkedések. Kaposvár

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

ORDASINÉ KIRÁLY CSILLA

Angol nyelvi projekthetek

*Angol nyelvi témaorientált készségalapú komplex oktatási programcsomag
(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)*

1. Bevezetés

Kezembe akadt egy újságcikk „Több gyakorlati foglalkozást várnak az angolul tanuló diákok” címmel (Forrás: Magyar Idők, 2018. április 28.), amely az Angloville Nyelviskola kutatását összegzi a közép-kelet európai fiatalok angol tanulási szokásairól. Utánanéztem ennek a kutatásnak (Forrás: www.angloville.hu „Hogyan tanulnak a fiatalok Közép-Kelet Európában”), amelynek keretében 12-18 éves magyar, lengyel, cseh és román diákokat kérdeztek arról, milyen módszerrel tanulják az angol nyelvet. A nyelviskola ügyvezetőjét idézve: „A mai Z-generáció figyelmének felkeltéséhez és lekötéséhez már nem elegendők a hagyományos frontális oktatás módszerei, egyre fontosabbá válik az élményalapú, gyakorlati nyelvtanulás”. Pontosan ez az, amit én is kiemelt fontosságúnak tartok és egész pályám során fontosnak tartottam. A nyelvoktatásnak kommunikatívnak, gyakorlatközpontúnak kell lennie.

A mai generáció esetében hatványozottabban igaz ez.

A kutatás fő célja volt, hogy kiderüljön, a diákok mely tanítási módszereket tartják a leghasznosabbnak. A válaszadók az iskolai nyelvórákat sorolták hasznosság szempontjából a sor végére. A magyar diákok mindössze 19 %-a tartotta hasznosnak az iskolai tanórákat. Ezt olvasva megfogalmazódott bennem, hogy még inkább arra kell törekednem, hogy az órák élményközpontúak, a tanulók motiváltabbak legyenek. Ehhez kell megtalálni további módszereket és eszközöket.

Lássuk a kutatás milyen eredményt hozott még. A kutatás kimutatta, hogy a tanulók a mainál jóval több interaktív, gyakorlati típusú foglalkozásra tartanak igényt. Kevésnek találták a kötetlen beszélgetések, a szituációs játékok, a csapatmunka, prezentációs, kiselőadás-gyakorlatok arányát. A nyári nyelvi táborokat, külföldi nyelvtanfolyamokat és a magántanári oktatást tartották a leghatékonyabbnak. Az is kiderült, hogy ritka a nyelvtanuló-applikáció, online alkalmazás használata, a cserediákprogramon, külföldi tanfolyamon való részvétel. A kutatás arra is rámutatott, hogy a magyar diákok kevesebb, mint fele érzi magabiztosnak magát, amikor idegen nyelven történő kommunikációra, megszólalásra kerül sor.

Több, mint két évtizede arról beszélnek az oktatáspolitikusok és nyelvtanárok a nyelvoktatással kapcsolatban, hogy jelentősen csökkenteni kellene a frontális munkaformát. Az előbb említett

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

friss kutatásban a diákok zöme még mindig arról panaszkodik, hogy túl sok ilyen jellegű órát tartanak a tanárok iskolai kereteken belül. Már pályám elején a tevékenykedtető, érzékszerveket bekapcsoló, kommunikatív módszereket sajátítottam el a főiskolai gyakorlati képzés során és a British Council anyanyelvi tanáraitól is. A kutatás egyfajta visszaigazolás számomra, hogy módszereim, törekvéseim helyesek, folytatásra, továbbfejlesztésre alkalmasak.

Végeztem egy egyszerű helyi felmérést a saját tanulóim körében feltérképezve, hogy a tanórán kívül milyen mértékben találkoznak és alkalmazzák az angol nyelvet, illetve milyen tevékenységet szeretnének végezni. Az anonim kérdőív kitöltésében 4 tanulói csoport 60 tanulója vett részt.

Mindegyik évfolyamra jellemző, hogy a tanulók nagy része számítógépes játékokban használja az angol nyelvet. A tanulók 80 %-a külföldi nyaralás során már tapasztalta az idegen nyelv használatának előnyét. Az angol nyelvű filmnézés a tanulók felére jellemző, angol dalokat azonban szinte mindenki szívesen hallgat. Olvasni kevesen olvasnak, 5-6. évfolyamon interneten sem, a 7-8. évfolyam tanulóira már sokkal jellemzőbb, hogy interneten angolul keresnek információt. Online program segítségével kevesen fejlesztik nyelvtudásukat. A 6. és 7. évfolyamról többen részt vesznek iskolai nyelvi rendezvényeken. Az 5. osztályosoknak még nem volt lehetőségük, a nyolcadikosok pedig inkább a felvételire koncentrálnak. Egyre inkább jellemző, hogy a környezetükben sokan beszélgetnek időnként angolul rokonnal, aki külföldön él, annak külföldi hozzátartozójával, szülőkkel, hiszen a mostani szülői korosztály már tanult angolul az iskolában. Az adatok egy részéből arra lehetne következtetni, hogy a mai generáció szókincse, kommunikációs készsége fejlettebb a korábbi generációétól. A tanórai tapasztalatok azonban nem ezt mutatják. Sok lehetőség áll a mai gyerekek rendelkezésére a nyelvgyakorlásra, mégsem élnek vagy nem tudnak vele elég hatékonyan élni. Úgy látom, irányítani, szervezni kell tevékenységeiket, hogy a nyelvtanulás folyamata hatékonyabban érvényesüljön.

Arra a kérdésre, hogy hogyan szeretnék tudásukat fejleszteni, a többség minden évfolyamon a következő tevékenységeket jelölte meg: angol nyelvű filmnézés órákon, tablet használata, online feladatok órán, külföldi utazás/diákcseré, külföldi beszélgetőpartner, nyelvi tábor. Az 5-6. évfolyam tanulói közül többen megjelölték az iskolai nyelvi programokat is, a 7-8. évfolyamon a külföldi utazás és a külföldivel való beszélgetés/kommunikáció lehetősége dominált.

Korábbi tapasztalataimra és az előbbieken említett kutatás és kérdőív eredményeire alapozva alakítottam ki a tanórai kereteken belül alkalmazható Angol nyelvi projekthét/projekthetek

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

ötletét és dolgoztam ki eddig az 5. és 6. évfolyam számára az általános iskolai szinthez és lehetőségekhez igazítva.

2. Projekthetek

A projekthét/hetek segítségével szeretném elérni, hogy a hagyományos nyelvoktatást kiegészítő, élményeken, motiváción alapuló, tevékenykedtető tanulási folyamat részesévé váljanak tanítványaink.

2.1 Hogyan motiválhatjuk a gyerekeket, hogy minél hatékonyabban bekapcsolódjanak a nyelvtanulás folyamatába?

Azzal például, hogy elszakadunk a tankönyvi anyagtól és valami más témával foglalkozunk, filmet nézünk, könyvet olvasunk, interaktív feladatokat oldunk meg, kreatív és mozgásos feladatokban veszünk részt, csapatban együttműködve dolgozunk, összehasonlítunk, érveket gyűjtünk, véleményt fejezünk ki. Ezeket a motiváló módszereket próbáltam beépíteni a projekthetekbe.

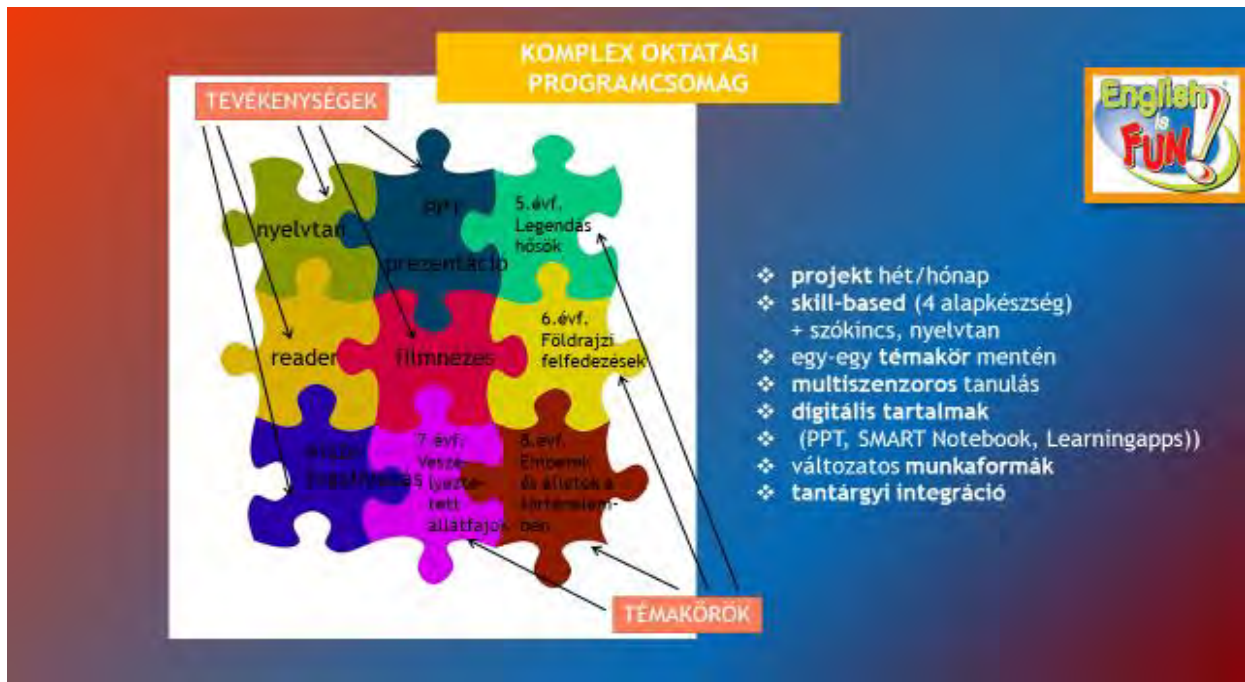
2.2 Mitől komplex?

Kiemelt szerepet kap a készségfejlesztés és a multi-szenzoros, azaz minél több érzékszerv bevonásával járó nyelvtanulás. Ehhez egy 12 -15 órát felölelő „skill-based”, azaz „kétség alapú” komplex oktatási programcsomagot dolgozok ki minden évfolyamra (5-8. évfolyam). A projekt megvalósításának nyelve: angol.

Évfolyamonként különböző témakör feldolgozása során, mind a 4 nyelvi alapkészséget bekapcsolva, szókincset bővítve és nyelvtant gyakoroltatva hatékonyan fejleszhető tanítványaink nyelvtudása. Minden témakör feldolgozása során a következő tevékenységeket végezzük el: filmnézés, könnyített olvasmány feldolgozása, nyelvtani gyakorló óra, ppt készítése és bemutatása és/vagy esszé írása. Mindegyik, az előzőekben felsorolt tevékenység az adott témakörhöz kapcsolódik.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

1.ábra: Komplex programcsomag (A puzzle formátum és az 'English is Fun' logo forrása: Google Images)

Az egyes elemek egyfajta szintetizálását próbálom elérni, és „összeépíteni” az elemeket, mint ahogy a puzzle játékban a sok különálló darabból kreatívan összerakjuk a teljes képet. Az „elemek/egységek” önmagukban is alkalmazhatók, időben egymástól eltolhatók, de leghatékonyabbak, ha egy projekt időszak (három hét) alatt valósítjuk meg őket.

2.3 Kidolgozott projekthetek

Eddig az 5. és a 6. évfolyam számára dolgoztam ki a projektheteket az alábbi tartalom szerint:

1.táblázat: Projekthetek 5-6. évfolyam

Készségek	5. évfolyam Témakör: Legendás hősök	6. évfolyam Témakör: Földrajzi felfedezések
LISTENING	Robin Hood - rajzfilm	Columbus – filmrészletek és animációs film
READING	King Arthur – reader (Starter)	The Coldest Place on Earth – reader (Stage 1)
SPEAKING and WRITING	A tale of King Matthias – PPT készítése és bemutatása (guideline)	A famous explorer – PPT készítése és bemutatása (guideline)
GRAMMAR	My hero – nyelvtani gyakorló óra és fogalmazás - Present Simple	Geographical explorers – nyelvtani gyakorló óra – Past Simple

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

2.4 Mit tartalmaz egy kidolgozott projekthét?

Készségek szerint mappákba rendezve az *óraterveket* részletes feladatleírásokkal. A *feladatlapokat* és a *megoldókulcsokat*, a feladatokhoz tartozó *szemléltető eszközöket* (szó-, mondatkártyák, játékkártyák, képek), *táblázatokat* (szószedet, Picture dictionary, szövegértési feladatok) és kidolgozott *digitális anyagokat* (ppt-k, interaktív feladatok, letöltött filmek, online reader).

2.5 Milyen módszerek jelennek meg a projektek megvalósítása során?

Különböző *csoport- és párkötési technikákat* (Colour cards, Find your partner) mutatok be, változatos munkaformákat alkalmazok, külön hangsúlyt kapott a *mozaik kooperatív technika* alkalmazása szókincs tanulásakor és szövegfeldolgozásnál. A projekt feldolgozása során megjelennek *RWCT technikák* is (Grafikai szervezők, Jóslás technikája, Kettős kör technika, Vándorló csoportok) adaptálva az idegen nyelvi óra sajátosságaihoz. Hangsúlyt kap a *kritikai gondolkodás fejlesztése* is (különbségek – hasonlóságok megtalálása, pozitív-negatív szereplők kiválogatása és indoklás, érvek gyűjtése). Változatos *digitális tartalmakkal, interaktív feladatokkal* (ppt-k, Learningapps és Smart Notebook feladatok, Wheel of Fortune) színesítem az órákat. Az óravázlatokban megjelennek *online feladatszerkesztő elérhetőségek* (wordcloud, crossword, Wheel of Fortune). *Kreatív és mozgásos feladatokkal* motiválom a tanulókat (kártyajáték, Pass the box, Running dictation, Choose the right chair, Crosses and noughts, Stand up if, comic writing, roleplay, activity).

2.6 A tanulók értékelése

A ppt prezentációk segítségével fejlődik a tanuló beszédkészsége, előadó készsége, mások előtti megnyilatkozási önbizalma. A tanulók egymás előadását egy értékelőlapon pontozzák. Az értékelőlapon alkalmazásával fejleszthető a tanulók kritikai készsége és egyben az önértékelés is. Folyamatos értékelés, visszajelzés: a film és a könnyített olvasmány feldolgozása után a szókincs fejlődését ellenőrző teszt írása, a szóbeli prezentáció és írásbeli munka jeggyel történő értékelése, valamint a megvalósítás teljes ideje alatt pontozom a tanulók munkáját. A pontokat a projekt megvalósítása után összesítjük és érdemjeggyé váltjuk.

2.7 Kipróbálása, reflexiók

Iskolánkban bemutattam a programcsomagot az angol szakos kollégáimnak és hozzáférhetővé tettem a teljes anyagot. Mindannyian az Angol nyelvi napok keretében megvalósítottuk az 5. évfolyamos programcsomag egyénileg kiválasztott egységét/egységeit a saját tanulói

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

csoporthoz/csoportokban. A 6. évfolyamos anyag kipróbálására az előbbiekhöz hasonló módon a tanév végén került sor. Negyedéves angol műveltségterületes hallgatóimmal is megosztottam a projektet

Mind a kollégáktól, mind a hallgatóktól pozitív visszajelzést kaptam a projekttel kapcsolatban. Mindannyian úgy ítélték meg, hogy kedvező hatással van a tanulók nyelvi készségeinek fejlődésére, a feladatokat motiváló hatásúaknak tartották. Kiemelték, hogy jelentős hatással lehet egy ilyen program a tanulók szociális kompetenciájának fejlődésére is. A hallgatók hangsúlyozták, hogy ők maguk is szívesen alkalmazzák majd a pedagógiai gyakorlatuk során.

A tanulók által kitöltött kérdőív alapján a tanulók döntő többsége, 88 %-a kifejezetten pozitívan ítélte meg a projektet, tetszett nekik és hasznosnak tartják az ilyen jellegű projektek, rendhagyó órák megvalósítását. Úgy értékelték, hogy fejlődtek idegen nyelvi készségeik. A téma újdonságát, a szókincsük fejlődését is a többség pozitívan értékelte. A tanulók elsöprő többsége a csoportmunkát részesíti előnyben az önálló munkával szemben, ezért érdemes a hagyományos tanórákon is minél több kooperatív munkaformát alkalmaznunk. A feladattípusok közül a tanulók kiemelték, hogy filmnézéshez kötődtek a feladatok, az újfajta szótározás technikát, a kvíz feladatokat, a szerepjátékot, a kettős kör feladatot, a jó és rossz szereplők összevetését, képregény írását.

2.8 További projekthetek kidolgozása

2023-ban és 2024-ben kerül sor a 7. és 8. évfolyam projektheteinek kidolgozására az alábbi *tervezett* tartalom szerint:

2.táblázat: Projekthetek 7-8. évfolyam

Készségek	7. évfolyam Témakör: „Endangered Species” – Veszélyeztetett állatfajok	8. évfolyam Témakör: People and Animals in History – Emberek és állatok a történelemben
LISTENING	Gorillas in the Mist – Gorillák a ködben (film)- Dian Fossey élete	War Horse – Hadak Útján (film) - Az I. világháborúban játszódó film.
READING	My Family and Other Animals (Gerrard Durrel, Oxford University Press, Stage 3)	Moby Dick or The Whale (OUP, Stage 5)

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

SPEAKING and WRITING	PPT vagy esszé: An Endangered Animal – egy veszélyeztetett állatfaj bemutatása A Famous Person Who Protected the Animals – Egy híres tudós, aki sokat tett az állatok védelméért	PPT: An animal which played an important role in people’s life – Egy állat története, amely fontos szerepet játszott az emberek életében Esszé: Választható témák: The Great War – történelmi áttekintés Poppy’s Day – az angolszász ünnep bemutatása Heroes in the War – Az Első világháború hőse/hősei
GRAMMAR	Present Perfect vs. Past Simple	The Passives – Szenvedő szerkezet

2.9 Hol lehet alkalmazni ezeket a projekteket?

- projekthét/hetek beiktatása a szorgalmi időszakban
- angol nyelvi szakkör, klubfoglalkozás anyaga
- tehetséggondozás
- digitális oktatás során kiküldhető a tanulóknak
- nyári nyelvi tábor anyaga

2.10 A projekthetek teljes anyagának elérhetősége:

www.sites.google.com/view/okcsillangol

3. Összegzés

A tanulók jelentős része elsősorban vígjátékokat és sorozatokat néz, keveset olvas. Olyan filmeket, könyveket választottam, melyeket feltételezem, maguktól nem néznének meg, olvasnának el. Az érdekes témákra és motiváló tevékenységekre épülő órákon keresztül azonban bízom benne, hogy érdeklődésüket fel tudom kelteni. Fontosnak tartom azt is, hogy mindegyik témakör hozzájárul tanítványaink általános műveltségének növeléséhez, hiszen olyan korokat, személyeket, eseményeket mutatnak be, melyek ismerete bővíti a tanulók általános tudását. Tantárgyi integráció is megvalósul, történelmi, földrajzi, biológiai témák bekapcsolásával egyrészt építünk az ezeken az órákon elsajátított korábbi ismereteikre, másrészt bővítem tudásukat.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

SZEMERÉDY-MÁLYUSZ ENIKÓ

Tanulási stílusok jellemzői

(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája

Kossuth utcai feladatellátási hely, Debrecen)

Miért jó tudni, hogy valakire milyen tanulási stílus jellemző? Ha tudja az illető, hogy mely érzékelési területet használja legtöbbször az információfeldolgozás folyamatában, akkor, amikor csak szükséges, tudatosan úgy alakítja a megtanulandó anyagot, hogy az összhangban legyen preferenciájával, érzékleti modalitásával. (Tánczos, 2006) Azt mindannyian tudjuk, hogy a tanulás a tudás elsajátításának folyamatára irányul és egy tudatosan felépített módszer. Tanulási stílusunk személyiségenként változó. A legnépszerűbb elmélet az érzékleti modalitások mentén kategorizálja a tanulási stílusokat. Így három alaptípus: vizuális, auditív, mozgásos stílust különböztetünk meg, illetve ezek kombinációja a negyedik típus. Gyakran gondoljuk, hogy azok a módszertani eljárások, tanulási stílusok, amelyeket mi alkalmaztunk, annak idején, amikor tanultunk, azok jók, s gyermekeinkben is ezeket szeretnénk viszontlátni. De vajon tudjuk-e, hogy mi melyik tanulási stílust alkalmazzuk, illetve melyik illik hozzánk. Az érzékszervi modalitáspreferencia vizsgálatára 1990-ben dolgoztak ki egy kérdőívet, melynek magyar változatát Mónos Katalin készítette el 2004-ben. A kérdőív 36 állítást tartalmaz. A tanulási stílus 36 állításából kiválasztottam kilenc állítást, ebből mindhárom érzékszervi preferenciához 3 állítás tartozik, ezek véletlenszerű sorrendben követik egymást. Az egyes állításokat 1-5-ig terjedő pontértékkel kell értékelni attól függően, hogy azok mennyire jellemzőek vagy nem ránk.

1. Soha vagy szinte soha nem jellemző rám
2. Ritkán, vagy inkább nem jellemző rám.
3. Néha jellemző rám.
4. Gyakran jellemző rám.
5. Mindig vagy szinte mindig jellemző rám.

1. Gyakran kell szünetet tartanom tanulás közben.
2. Könnyen megértek és értelmezek térképet, ábrákat, grafikonokat.
3. Jobban emlékszem arra, amit mond valaki, mint ahogy kinéz.
4. Jobban tudok úgy tanulni, ha közben zene szól.
5. Segít a tanulásban, ha felmondom magamnak az anyagot.
6. Nem emlékszem vissza viccekre elég sokáig ahhoz, hogy el is tudjam mesélni őket.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

7. Jobban emlékszem dolgokra akkor, ha leírom őket.
8. Számolásakor használom az ujjamat, olvasáskor mozgatom az ajkamat.
9. Meg kell, hogy beszéljek dolgokat valakivel ahhoz, jobban megértsem őket. (Tánczos, 2006)

Első lépésben az egyes állításokra adott pontértékeket gyűjtjük ki mindhárom típus esetében majd az érzékleti modalitások (oszlopok) szerint összegezzük a pontértékeket. 1. táblázat (Forrás: Tánczos, 2006: 55)

A tanulási stílus kérdőív kiértékelése					
Kérdés sorszáma	Adott pontszám	Kérdés sorszáma	Adott pontszám	Kérdés sorszáma	Adott pontszám
2	3	3	2	1	2
6	5	5	5	4	1
7	4	9	4	8	3
Vizuális jellemzők pontszáma	12	Auditív jellemzők pontszáma	11	Haptikus jellemzők pontszáma	6

Második lépésben összeadjuk az így kapott három összeget, majd százalékértéket számolunk az egyes típusok vonatkozásában.

2. táblázat (saját forrás)

vizuális tanulási stílusjegyek	$12:(12+11+6)=41\%$
auditív tanulási stílusjegyek	$11:(12+11+6)=37\%$
haptikus tanulási stílusjegyek	$6:(12+11+6)=20\%$

Az adatok elemzése során négy kategória alakítható ki: vizuális, auditív, haptikus és kiegyensúlyozott észlelési preferencia. (Tánczos, 2006)

Kiegyensúlyozott típusról akkor beszélünk, ha mindhárom típus százalékértéke 30-35% között van, s a különbség bármely két típus között nem lehet nagyobb 1%-nál. Ha bármelyik észlelési preferencia/tanulási stílus értéke nagyobb 35%-nál, s legalább 1%-kal felette van a másik típus/típusok értékének, akkor az a domináns észlelési területe (vizuális/auditív/haptikus). (Tánczos, 2006).

Most nézzük meg konkrét példán bemutatva. A vizsgált személy esetében a kilenc állításra adott válaszaiból megállapíthatjuk, hogy döntően a vizuális tanulási stílus jellemzi.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Nézzük a stílusjegyek jellemzőit!

Vizuális típus szereti az élénk színeket. Telefonbeszélgetések tartalmára nem vagy nehezen emlékszik, ezért inkább e-mailben vagy chat-en értekezik. Könnyen átlátja a grafikonokat, ábrákat, remekül tájékozódik térképen. Ők azok, akik pillanatképeket készítenek utazásaik során s ezeket gyakran nézegetik. Táblán, kivetítőn gyakran megnéz kulcsszavakat. (Hogyan tanuljunk hatékonyan?2.) (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

A vizuális típusú tanuló megsegítése: táblához közel ültessük, de messze az ablaktól, hogy ne kifele bámuljon. Ösztönözzük arra, hogy a hallottakat jegyezze le, illetve otthon is készítsen feljegyzéseket. Lényeg kiemelésére, nevek, számok, fogalmak megjegyzésére használjon színes szövegkiemelőket, tollakat. Az azonos területhez tartozó információkat lehetőleg azonos színnel jelölje. Ha prezentációt készítünk tanóránkhoz, akkor azokat tegyük hozzáférhetővé. Vizuális elterelő ingereket minimalizáljuk vagy megfordítva: olyan színes képekben jelenítsük meg a tanulnivalót, aminek hatására csak ránk és a tananyagra figyel. Dátumokat idővonalon ábrázoljuk, logikai ábrák, memóriakártyák készítése összetartozó fogalmakról. Ő esetükben a könyv alapú tanulás helyett hasznosabbnak bizonyulnak a képorientált vizuális tartalommal bíró multimédiás eszközök. Szemléltetés nagyon fontos a számukra. Kulcsszavakat, színekkel nagyobb vagy nyomtatott betűkkel írja, illusztrálja ez is segít a felidézésben. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.) Mozaikszavak használata is segíthet a bevésésben és felidézésben: pl. USODA=uszoda. (und, sondern, oder, denn, aber) Német nyelvben így rövidíthetjük az egyenes szórenddel járó kötőszavakat. A kezdőbetűkből a magyar nyelvben is értelmes szót kapunk.

Ösztönözzük, hogy szellősen jegyzeteljen és használjon a kiemeléshez színeket. Tanulósarok legyen távol a jövő-menéstől, s legyen mentes a rendetlenségtől. Ösztönözzük arra, hogy óra előtt fussa át az anyagot, számonkéréskor javasoljuk neki, hogy képzelje maga elé az anyagot s próbálja meg úgy felidézni. Tanuláshoz használjon kártyákat, az információkat foglalja vázlatpontokba, rajzokba, ábrákba, diagramokba. Egyik apuka gyermekének úgy segített a verstanulásban, hogy lerajzolta gyermekének a verset, minden szakaszhoz rajzolt valamit, s így sikerült bevésnie a gyermeknek a költeményt. (Tánczos, 2006.)

Auditív típus: a külső zaj számára nem zavaró, sőt ösztönző lehet. Zenét hallgatni szeret, mindig kell, hogy szóljon a háttérben valamilyen készülék. Ő az, aki inkább megkérdezi, merre kell menni, mint hogy a térképet böngéssze. Talán az sem tűnne fel neki, ha szabásmintát tennénk elé. A hallott információkat jól megjegyzi, de arra már nem emlékszik, hogy hol parkolt. Kitűnően emlékszik dalszövegekre, beszélgetésekre. Jobban emlékszik a nevekre, mint az

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

arcokra. Tanórán a tanár előadására figyel, hiszen legkönnyebben a szóbeli információkat jegyzi meg. Hangosan kell gondolkodnia, ezért gyakran sokat beszél, néha még levegőt sem vesz. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

Auditív típusú megsegítése: Ahogy a vizuális típusnál is említettem, úgy az auditív típust is a terem első soraiba, az ablaktól, ajtótól távol kell ültetni, hogy minden külső zavaró tényezőt kiiktassunk s minél jobban hallja tanára szavát. Mivel szereti a hallottakat hangosan is ismételni, ezért engedjük meg neki, hogy félhangosan, suttogva mondja el a hallott információkat. Kérjük meg rá, hogy csendben tegye. Feladatok értelmezésénél is engedjük ezt meg neki. Ha társával együtt tanul, akkor hangosan olvassák fel egymásnak, beszéljék meg. Biztosítsunk számukra nyugodt, zajmentes helyet a tanuláshoz. Könnyen tanulnak verset, rímek segítik a megjegyzésben. Tanulótárssal beszélje meg hangosan a tananyagot, magyarázza el neki. Ő az, akinek ez jót tesz. Válaszolj meg hangosan a lecke kérdéseit! Tesztkérdéseket dolgozatírás közben hagyjuk, hogy nyugodtan ismétlje meg. Tanulás közben halk klasszikus zenét hallgasson, ami a külső zajt kiküszöböli. Szedje rímekbe a megtanulandó anyagot! (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

Kinesztetikus típus: a mozgásos típust kinesztetikus, kinetikus, illetve haptikus típusnak is szokták nevezni. örökmozgó, valamelyik testrésze állandóan mozgásban van. Beszédét erős gesztusok kísérik, kezével babrál, matat, hajtogat. Nem szeret olvasni, helyette inkább akciófilmeket néz. Képtelen néhány percnél egyhelyben ülni, állni, figyelni. Beszédét erős gesztusok kísérik. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.) Az egyik felső tagozatos németes csoportomban több ilyen tanuló is volt, ezért úgy döntöttem, ahogy a videón is látszik, hogy fitneszlabdát viszek be órára, amit bizonyos idő után szépen átadnak társaiknak, így a tanóra folyamán mindenki ül a labdán. A folyamatos egyhelyben tartás miatt, mozgás miatt az idegrendszer megfelelő ingereket kap és így nyugalmi helyzetbe kerül a gyermek habitusa, s figyeli az órai eseményeket.

Tanórán folyamatosan kérdéseket tesz fel. Kisebb tárgyakat radír, gyurma szorongat a kezében, játszik vele, miközben jegyzetel, feljegyzéseket készít, reméljük a tanórai anyagról.

Mozgás segítségével tanul a kisgyermek is mondókákat, így tanul az óvodás, alsó tagozatos diákok többsége és a tanulásban akadályozott gyermekek egy része is.

Kinesztetikus típus megsegítése: Fizikai tevékenységet végeztessünk vele, fárasszuk le, mielőtt leül tanulni. Angliában van egy speciális iskola, ahol a mozgásigény levezetésére, s hogy jobban tudjon koncentrálni a gyermek. az első órákban van a testnevelésóra, ahol kellően kifárasztják

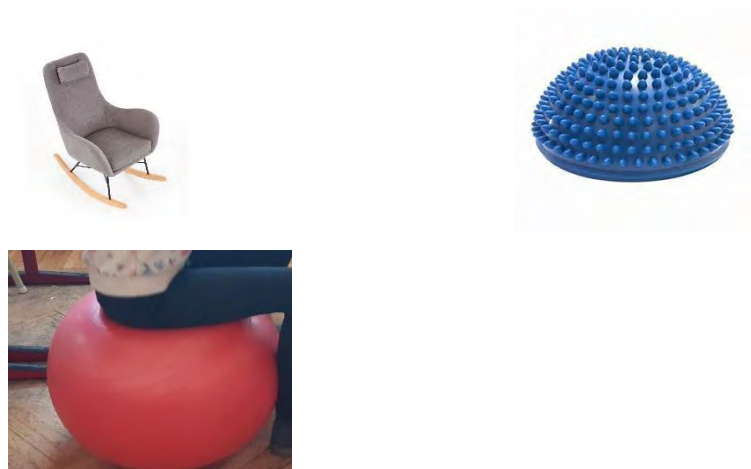
„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

őket, s már fáradt a mozgásra s tud figyelni, koncentrálni. Az egyik ilyen nagy mozgásigényű tanítványom mondta egyszer, hogy ha kifárad, akkor jobban tud figyelni.

Szorgalmazzuk, hogy a hallott információkat ültesse át a gyakorlatba. Gondolkozzon, hogyan venné hasznát a hallottaknak a mindennapi életben. Ha tanulószobán, napköziben lehetséges, akkor engedjük neki, hogy járkáljon tanulás közben, ez segíti a koncentrációban. Készíttessünk vele logikai ábrákat az összetartozó fogalmakról, ezt követően keverjük össze, majd tegye megfelelő sorrendbe. Bárhova viheti magával, autóban, tömegközlekedési eszközön előveheti nézheti vagy ha várnia kell valahol. Memóriakártyákat is készíthetünk. Használjon annyi érzékszervet tanulás során, amennyit csak bír (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás). A tanulási időt rövid szakaszokra ossza fel, tartson közöttük szünetet. Jutalmazhatja is magát, ha sikerül így tanulnia. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

A mi iskolánkban a házirend tiltja a rágógumizást, de ha otthon tanul, akkor megpróbálhatja a rágógumizást, ez segíti a koncentrációban, vagy gumilabdát szorongasson a kezében.

Hasznos eszközök tanórán: hintaszék, süni párna, fitneszlabda. Bátran használjuk ezeket az eszközöket, s majd észre vesszük, mennyire hatékonyabban tudnak figyelni diákjaink.

1. kép (Forrás: [hintaszék - Bing images](#))

2. kép (saját forrás)

3. kép (saját forrás)

A **kiegyensúlyozott vagy vegyes** tanulási típusra az jellemző, hogy két vagy mindhárom modalitást/tanulási stílust nagyjából egyforma gyakorisággal használja az információfeldolgozás során. Lehet, hogy mind a látásra, mind a hallására épülő tudásszerző kompetenciái fejlettek, de lehet, hogy megtanulta a különböző tanulási stílusokat, mert a lehető legtöbb időt ki akarja használni tanulás közben. Így utazás közben, sétálva is tanul. Tele ragasztja a lakás azon pontjait, amit gyakrabban lát hűtőszekrény, illemhely ajtajának belső felületére vagy épp

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

telefonjáról hallgatja az előadást vagy a felmondott anyagot. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

BTMN-es tanulók tanulási stílusát vizsgálva szórt eredményt kapunk. Minden tanulási stílus megtalálható közöttük. Azt hinnénk, hogy vizuális jellemzők határozzák meg őket, de ez a ritkább tanulási módjuk. Fele-fele arányban találunk közöttük auditív és kinezetikus/mozgásos tanulási stílusú tanulót. Egyik sem mondható kiegyensúlyozott tanulási stílusúnak. Hiszen valamelyik terület fejlesztésre szorul az ő esetükben. A főként auditív tanulási stílussal tanulók könnyen tanulnak nyelveket, a nyelvtanulás alapja az utánzás, a hallottak visszaadása. Ahhoz szoktunk hozzá, hogy a tanulók 70-80 százaléka vizuális, erre építjük a megtanulandó tananyagot, ahhoz viszont, hogy hatékonyabbak legyünk, figyelembe kell vennünk az érzékleti preferenciákat. Akik a mozgást részesítik előnyben, azok között sok a figyelemzavarral küzdő tanuló. Minél több érzékszerv bevonásával tudnak a leghatékonyabban tanulni, ezért az ő esetükben az úgynevezett multiszenzoros technikákat kell alkalmaznunk. A különféle feladatok végzésekor eltérő modalitásokra is támaszkodhatunk, ez a jó, hiszen, ha azt szeretnénk, hogy a tananyag a hosszú távú memóriába kerüljön, akkor az összes érzékelési területet használnunk kell.

Eddig az információ-feldolgozás lehetséges útjait az egyén érzékleti modalitásai alapján figyeltük meg, most tekintsük át, milyen egyéb tényezők befolyásolhatják a tanulási stílusunkat. Ezek a következők: társas környezet, gondolkodási stílus, környezeti ingerek befolyása és a motiváció. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

Társas környezet viszonyulása alapján egyedül, párban vagy kiscsoportban tanulnak szívesen. Eszerint két tanulási stílust különböztetünk meg: társas és csendes. A társas hatékonyan akkor tanul, ha ezt nem egyedül teszi, hanem társaságban. Ez lehet tanulópár vagy a kooperatív csoportmunka során kialakított/kialakult tanulócsoporthoz. A többféle megközelítés, nézőpontok megismerése a megtanulandó anyag feldolgozásában, megértésében segíti. A csendes típusú egyedül szeret tanulni, társaik inkább hátráltatják a tanulásban, a tanulási folyamatban. Sokszor kiemelkedően gyorsak a többiekhez képest, Időkitöltő feladatokkal köthetjük le őket.

Gondolkodási stílus alapján reflektív és impulzív típusú tanulókat különböztetünk meg. Az impulzív diák hirtelen, sokszor intuíciói alapján reagál, nem gondolja át válaszát és általában azon nyomban ki is mondja, amit gondol. A reflektív stílusú tanuló ezzel szemben megfontolt, átgondolja válaszát. A kérdés értelmezése után mondandójukat struktúrákba szedi, erősek az érvelésben, kiváló vitapartnerek, diákparlamentben végezhetnek remek munkákat.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Környezeti ingerekre való reagálás alapján is különbözhet a tanulási stílusunk, a zaj és a csend szintjére különböző módon reagálunk. A helyiség tágassága vagy zsúfoltsága is hatással van a tanulás eredményességére. Az aktuális hőmérséklet, illetve a megvilágítás is befolyásolja a tanulási együtthatókat.

Motiváció alapján is megkülönböztethetjük a tanulási stílusunkat, A tanulókat külső vagy belső ösztönző erők hatják az elsajátítandó tananyag feldolgozásában. Külső motiválás: tárgyjutalom, társas megerősítés. Az is befolyásolja, hogy milyen a tanítási környezet irányított, strukturált volt. Belső ösztönző erő lehet a kíváncsiság, az élménypedagógia. A pozitív önértékelésre való törekvés vagy egy adott cél elérése. (Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok, 3.)

A memória „felépítésének” három alapvető folyamata van: a bevézés, a tárolás és az előhívás. A különféle feladatok elvégzésekor eltérő modalitásokra is támaszkodhatunk. Ez jó, hiszen, ha azt szeretnénk, hogy a tananyag a hosszú távú memóriába kerüljön, akkor az összes érzékelési területet használnunk kell, úgynevezett multiszenzoros technikákat kell alkalmazni. A hallottak 20%-át, a látottak 30%-át, a hallottak és látottak 50%-át, a saját szavainkkal elmondottak 70%-át, a cselekedeteinkkel kipróbáltak 90%-át jegyezzük meg Edgar Dale szerint.

A különféle feladatok végzésekor eltérő modalitásokra is támaszkodhatunk, ez a jó, hiszen, ha azt szeretnénk, hogy a tananyag a hosszú távú memóriába kerüljön, akkor az összes érzékelési területet használnunk kell. Úgynevezett multiszenzoros technikákat kell alkalmaznunk.

Felhasznált irodalom:

1. Dr. Tánczos Judit (2006): Baj van a tanulással. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
2. [Hogyan tanuljunk hatékonyan?: Tanulási stílusok \(hatekonytanulas.blogspot.com\)](http://hatekonytanulas.blogspot.com)
3. Tanulási stílusok Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok
[Tanul_C3_A1si_st_C3_ADlusok_1.pdf \(neteducatio.hu\)](http://neteducatio.hu/Tanul_C3_A1si_st_C3_ADlusok_1.pdf)
4. Képek: saját forrás
5. [hintaszék - Bing images](http://bing.com)

SZILI HENRIETTA

Az alsó tagozatos gyermekek anyanyelvi kompetenciájának fejlesztése játékokkal

(SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,

Napközi Otthonos Óvodája, Szeged)

Alsó tagozaton tanító pedagógusként a játékoságot tekintem az óráim egyik legfontosabb elemének, hiszen a gyermekek képességeik zömét a játékok segítségével sajátítják el. Nemcsak örömteli közös perceket nyerhetünk, hanem könnyebben megoldható problémákat is. A gyermek a játékon keresztül megtanulja, hogyan fejlessze gondoskodó oldalát és társas viselkedését.

A gyermek természetes nyelve, tanulásának és kommunikációjának legfontosabb eszköze a játék. Ha szeretnénk megérteni őt, közel kerülni hozzá, megtanítani neki valamit, segíteni nehézségei leküzdésében, akkor mindehhez elsősorban a játékon keresztül vezet út.

Tanárként és szülőként is számos helyzetben elkeseredettnek és tanácstalannak érezzük magunkat. Fogalmunk sincs, hogy az adott problémát mi okozhatja és hogyan oldhatnánk meg, sőt, az is lehet, hogy eddigi beavatkozásaink csak tovább rontottak a helyzeten. Ám ahol már minden más próbálkozás kudarcot vallott, a jól megválasztott játék csodákat tehet.

Megerősíthetjük az önbizalmukat, megmutathatjuk nekik, mi mindenre képesek. Megtanulhatunk velük együttműködni anélkül, hogy dühvel és erőszakkal próbálnánk érvényt szerezni szándékainknak. (Cohen, 2015)

A gyermek fő tevékenysége a játék. Így a gyakorlatoknál és a tanulási technikák alkalmazásánál kulcsfontosságú szerepkör jut a játéknak. Munkámban olyan gyakorlatokat, játékokat ismertettem, melyek a következő alapkészségek fejlesztésére szolgálnak: hallás, figyelem, emlékezet, gondolkodás, képzelet, beszéd, ritmus, mozgás, kommunikáció, empátia, kreativitás.

Jelenleg 1-2. osztályos gyermekekkel foglalkozom, így ennek a korosztálynak készítettem a feladatokat, de jónéhányat lehet nehezíteni és kiterjeszteni nagyobb korosztály számára.

1. Figyelemfejlesztő gyakorlatok:

1.1. Nálam van a ....

Bármilyen órán alkalmazható, legszerencsésebb az óra elején ismétlésként és motivációként játszani. Az óra elején kiosztok mindenkinek egy kártyát, amit fel kell olvasni és az adott tananyaghoz alkalmazkodva végezzük el a gyakorlatot. Például a szorzótábla gyakorlására készítettem, mely a Föld napjához kapcsolódott.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Nálam van a kezdés.

Kinél van a 4x7?

Nálam van
a 28.

Kinél van a 4x4?

Nálam van
a 16.

Kinél van a 4x8?

Nálam van
a 32.

Kinél van a 4x5?

(1. ábra: Nálam van a ... játék)

1.2. Kézjelekkel a magánhangzók időtartamának helyes rögzítése:

Először megtanítom a versikét, majd játszunk. Mondok egy szót pl.: földgömb és szótagolva mondjuk, s közben mutatjuk a kézjelét.

(2. ábra: Kézjelek)

[Ötletek magyarórákra – Játékos tanulás és kreativitás \(sucika67.hu\)](http://sucika67.hu)

1.3. Figyelemfejlesztés mozdulatsor segítségével

A gyerekeknek hasonló ábrásokat mutatok diasor segítségével és nekik le kell utánozni a mozdulatot. (dobbant, taps, dobbant, taps, dobbant, koppant)

(3. ábra: Mozdulatsor a kivetítőn)

1.4. Figyelemfejlesztés és szókincsbővítés:

Első osztályban alkalmazom a következő játékokat. Lehetőségeket mutatok, hogyan juthatunk el Betűországba.

A jól ismert betűvonat alapján nemcsak vonattal, hanem más járművel is eljuthatunk Betűországba. Ha tanultunk egy új betűt, olyan járművel utazunk, amiben szerepel az új hangunk. Pl.: Ha az m hangot tanuljuk Macivárosba utazhatunk motoron, mozdonyal,

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

metróval.

Tovább gondolhatjuk a játékot:

Mit ehetünk Macivárosban? Mákos tésztát, muffint, almát, zsemlet.

Mit csinálhatunk Macivárosban? Mesélünk, mozizunk.

A kérdések száma végtelen, a fantáziánktól függ, hogy mit kérdezzünk, csak szerepeljen a válaszban az adott hang.

[Ötletek magyarórákra – Játékos tanulás és kreativitás \(sucika67.hu\)](http://sucika67.hu)

2. Memóriafejlesztő gyakorlatok:

2.1. Memóriafejlesztés színes pálcikák és korongok segítségével:

Főként 1. osztályban alkalmazom ezt a játékot, hiszen a matematika dobozunkban megtalálhatóak a pálcikák és a korongok. Kivetítek nekik egy képet először csak le kell utánozniuk a pálcikákkal kialakított formákat, majd amikor ez már jól megy nehezíték a feladaton. Kb. 1 percig nézhetik a kivetített képet, majd letakarom és megpróbálják emlékezetből kirakni azt.

(4. ábra: Memóriajáték pálcikákkal, korongokkal)

2.2. Memóriajáték ritmusfejlesztéssel:

A táblára felteszek vagy felírok 2/4-es ütemekbe ritmust, majd eltapsoljuk és többször mondjuk is ritmusnévvel, majd az 1. ütemet leveszem vagy letörlöm és azt már fejből mondjuk és tapsoljuk a többit még a tábláról, így haladok szépen, míg az egész ütem sor el nem tűnik és már teljesen fejből tapsoljuk. Lehet nehezíteni úgy is, hogy a végén fejből kell leírni a ritmussort.

3. Hallás- és mozgásfejlesztő játék

3.1.: Keresd meg a házikódat!

Két „házikót” jelölünk ki az osztályban, ahova kell majd mozdulniuk a gyerekeknek, különböző testhelyzetekben (pl.: törpejárás, óriásjárás). Az egyik házban a p betű lakik a másikban a b. Aztán szavakat mondok és neki a megadott házhoz kell mozdulniuk. (pl.: baba, papa, kapa, bab, apó stb.)

4. Empátia fejlesztése:

4.1. Varázs-zene

Valaki kimegy a teremből, és a körbe ülő, bent maradók megegyeznek valami egyszerű tennivalóban, hogy a társuknak mit kell majd elvégeznie, ha visszajön. Például felkapcsolni a

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

villanyt, megtalálni a szivacsot stb. Ezután behívják a társukat, és egy dal dúdolásával/éneklésével irányítják. Ha távolodik a feladat helyétől halkabban, ha közeledik hangosabban.

Fejlesztett területek, az egyén és a csoport határainak, a titok értékének megtapasztalása, és megjelenik az empátia fejlesztése is. A csoportvezető empatikus figyelmére van szükség a bizalom és az együttes öröm kialakítására. (Konta és Zsolnai, 2002)

4.2. Jóságos manó

Mindenki felírja a nevét egy cédulára. Összehajtva berakjuk a dobozba, és mindenki húz egy nevet, amelyet nem árulhat el egy hétig. Mindenki, annak a jóságos manója lesz, akinek a nevét kihúzta. Egy hétig vigyáz a „védencére”, jelét adja a törődésnek, megvédi, segíti. Különösen törődik vele. Célszerű, ha a tanítónak van egy listája, így segítsük őket, főleg, ha a legkisebbekről van szó. Egy hét múlva megbeszéljük a történeteket. Ki, hogyan érezte magát a játékban? Rájött-e ki volt a manója?

Minél kisebbeknél játszunk, általában annál több segítséget kell adni, de ügyesen bejönnek. Általában karácsony közeledtével játszunk ezt a játékot.

Javaslom, hogy aki segítséget kér, csak útmutatást kapjon, ne a teljes megoldást. A kivitelezésre a gyerekeknek kell rájönniük. Az empátia, az érzelmek és a felelősség egyeztetése, ellenérzések kezelése a cél. A segítő attitűd kialakítása.

5. Helyesírás fejlesztése

5.1. Helyesírás fejlesztése társasjáték formájában

Játékszabály: Használjunk két dobókockát és dobjunk vele, nézzük meg melyik szó tartozik hozzá, állapítsuk meg, hogy j/ly-vel kell írni és alkossunk vele egy mondatot! Ha a gyermekek párban fogják játszani, adhatunk egy segítő szójegyzéket ellenőrzésként, hogy biztos a jó megoldás rögzüljön.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

					
	sirá__ Mihá__ mé__ kirá__ Mihá__ go__ó				
	fe__ ma__om sa__t fo__ó __ég __eles				
	ra__z dí__ légha__ó te__fől Orso__a __égcsap				
	papagá__ kasté__ pehe__ __oghurt szabá__ korcso__a				
	__ég se__em __uhász karva__ gó__a ká__ha				
	só__om kristá__ hangyabo__ ibo__a __áték hópehe__				

(5. ábra Dobókockás játék)

5.2. Gémkapcsos helyesírásfejlesztő játék

j	papagá_	kirá..	j				☺
ly			ly	☺			

(6. ábra: Gémkapcsos játék)

Csoportonként kapnak egy oldalnyi hasonló kártyát, - amit itt láthatunk- és gémkapcsokat. A helyes válasz mellé kell rakni a gémkapcsot. A feladatot le is tudják majd ellenőrizni, mert a mosolygós arcok be lesznek hajtvva és a feladat végeztével megfordítják a lapot és ahol a mosolygós arc van, ott lesz a gémkapocs is.

5.3. LÜK

Készíthetünk saját készítésű LÜK feladatsort társas/páros vagy egyéni játékot is a következő módon. A képen látható szinkombinációval ellenőrizhetjük a megoldást.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Pótold a hiányzó kezdőbetűket!

1. ...ávid
2. ...áték
3. ...alaton
4. ...alámi
5. ...agyarország
6. ...ulinna
7. ...elfin
8. ...edve
9. ...ilvásvárad
10. ...edvig
11. ...olygó
12. ...óesés

M	b	h	m	d	H
B	Sz	J	j	sz	D

Munkámban igyekeztem néhány játékot bemutatni, amiket a mindennapokban használlok és a gyerekek nagyon élvezik. Végezetül egy zárógondolatot szeretnék írni:

"Az ember akkor igazán ember, amikor játszik", írta Friedrich Schiller, az Örömmóda szerzője.

Irodalomjegyzék:

Konta Ildikó-Zsolnai Anikó: A szociális készségek fejlesztése az iskolában, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

Lawrence J. Cohen: Játékos nevelés, Kulcslyuk Kiadó Kft. Budapest, 2015.

Internetes forrás:

https://sucika67.hu/2012/07/15/otletek-magyarorakra/?fbclid=IwAR0cjMGph6eM5-oXb8Xn_HpOJayTYV4neNnf2sd7ZH2a8Uc7KAvXrysTYr8

DR. ZS. SEJTES GYÖRGYI

Szövegeljünk a tanórákon! -

Feladattípusok a szövegértési képesség fejlesztésének folyamatához

*(Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló Általános és
Alapfokú Művészeti Iskolája, Napközi Otthonos Óvodája
Szeged)*

1. Bevezetés, problémafelvetés

„Az olvasás is gondolkodás s az írás is beszéd. Gondolkodni és beszélni: nem lehetne rövidebben és mégis teljesebben megjelölni egész középiskolai tanításunk célját... Nem tanítunk tudományt: a tudomány nem 10-18 éves gyermekeknek való; aki tudományt akar tanulni, annak már nagyon jól kell gondolkodni tudnia... Gondolkodni és beszélni tanítunk.” írja Babits 1910-ben. Ezek a gondolatok napjainkban is aktuálisak, mivel az olvasás célirányultsága, a gondolkodási műveletek középpontba helyezése az ezredforduló utáni rendszerszintű hazai és nemzetközi olvasás-, szövegértésmérések (Balázsi és mtsai., 2014; Ostorics és mtsai., 2016; Balázsi és mtsai., 2017; OKM; PIRSL: PISA) tartalmi kereteinek meghatározó komponensei.

Közhelyszerűen hangzik az az állítás, mely szerint a mindennapi életben való boldogulás elengedhetetlen feltétele a szóbeli és írásbeli szövegek megértése, azonban fontossága megkérdőjelezhetetlen a társadalmi elvárásokat, a munkaerőpiac igényeit figyelembe véve. Ez az irány nyomon követhető a köznevelés alapidokumentumaiban, a 2020-as Nemzeti alaptanterv (NAT, 2020) és a hozzá kidolgozott Kerettanterv (KTT, 2020) magyar nyelvi fejezeteiben is. Már az általános iskola felső tagozatán megjelennek a szövegtani ismeretek, azonban a fejlesztés folyamatának tartalmi, pedagógiai keretei kevésbé tisztázottak.

A kérdés tehát az, hogy az osztálytermi gyakorlatban hogyan támogatható a szövegértési képesség-fejlesztés folyamata. Jelen tanulmány az elméleti keret rövid bemutatásával, konkrét feladattípusok ajánlásával kívánja bővíteni nemcsak a magyartanárok, hanem a felső tagozaton tanító pedagógusok eszköztárát.

2. A fejlesztési folyamat elméleti kerete

A tanórák során a fejlesztési folyamat a szövegismérvek alapján történő szövegtípusok elkülönítésére és a speciális szövegértési gondolkodási műveletekre épülhet.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

2.1. Szövegtípusok elkülönítése

A szövegtípusok nyelvészeti, pedagógiai kategorizálása szerteágazó, de a megközelítésekben közös a célorientáltság, ezért érdemes Balázsi és mtsai. 2014-es, az OKM tartalmi keretét összefoglaló munkáját alapul venni.

A szövegtípusok, szövegfajták elkülönítése kommunikációs cél szerint az OKM-ben:

Az **elbeszélő** (élménykínáló/élményszerző) típusú szöveghez sorolják azokat a folyamatos, összefüggő szövegeket, amelyek nem tájékoztatni, informálni vagy meggyőzni akarják az olvasót, hanem érzelmileg hatni rá. Jellemzőjük a személyes hangvétel, az emberi cselekedetek, kapcsolatok leírása. Fiktív, képzeletbeli elemeket tartalmazhatnak, ezáltal az olvasót aktív befogadói részvételre készítetik. Lehetnek szubjektív és objektív jellegűek. Jellemző szövegfajtái pl. a novella, mese, útleírás, tudósítás stb.

A **magyarázó** (tudáskínáló/tanulásegítő) szövegek elsősorban tudományos, ill. ismeretterjesztő jellegűek, jelenségeket, eseményeket magyaráznak. Céljuk a tájékoztatás. Jellemző rájuk a magyarázat, vagy egy esemény megfogalmazása objektív szempontok alapján. Jellemző szövegfajtái: tudományos okfejtés, érvelés, definíció, kommentár, utasítás stb.

A **dokumentumtípusú** (elsősorban informáló) szövegek nem folyamatosak. Céljuk a grafikus megjelenített tényközlés. Nem ad magyarázatot, további értelmezési lehetőségeket, az olvasónak magának kell kiigazodni az adatok között. A szöveg alkotója általában egy vállalat, egy szervezet vagy egy közösség, nem konkrét személy. Jellemzőjük, hogy nem a műfajnak vagy a témának van meghatározó szerepe, hanem a szöveg formájának, elrendezésének. a verbális és nem verbális jelek összjátékának. Jellemző szövegfajtái: grafikon, térkép, ábra, nyomtatvány, kérdőív, szabályzat, menetrend, műsorrend stb., amelyekkel a tanuló a mindennapi élet színterein találkozik (Zsigriné, 2020).

2.2. Gondolkodási műveletek

Az OKM tartalmi kerete az alábbi gondolkodási műveletekre épül:

- a) **Az információ-visszakeresés** művelete egy vagy több tény/adat explicit (szó szerinti) vagy implicit (rejtetten jelen lévő) elemeinek felismerése, kiválasztása. A művelet szelektív olvasást, a szöveg „átfutása” stratégiát igényli. A művelet során a szövegben való tájékozódáshoz a szövegegről kialakult, aktuális olvasási élményen alapuló tudás szükséges. Az egyes adatok, tények azonosításához a szöveg felületes ismerete is elég lehet. A művelet nehézsége függ a szöveg bonyolultságától, áttekinthetőségétől, a tanulók háttértudásától, a visszakeresendő elemek számától, azok kapcsolódásának módjától, a visszakeresést meghatározó kritériumok mennyiségétől és minőségétől, a

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

félrevezető tartalmi elemek (disztraktorok) jelenlététől, valamint a keresett elem helyétől a szövegben. Az egy vagy több konkrét adat (szereplők, helyszínek, számadatok stb.) megtalálását igénylő feladatok tartoznak ehhez a művelethez.

b) **A kapcsolatok és összefüggések felismerése** művelettípus végzéséhez tartalmi és logikai összefüggések felismerése szükséges. Egy adott cselekedetnek, történésnek az okaira vagy céljaira vonatkozó következtetéseket kell levonni a tanulóknak a szöveggörnyezetből. A szöveg olvasása közben különféle, szövegen belüli és szövegek közötti kapcsolatok, összefüggések hálózatát alkotja meg az olvasó. A szöveg kohéziója fontos a szövegegész megértésében. A feladatok nehézsége függ a szöveg bonyolultságától, az elemek közti hasonlóságtól, valamint a disztraktorok jelenlététől. Ebbe a művelettípusba tartoznak a szöveg tartalmi, logikai elemeire (ok-okozati, egyéb viszonyok) és a szerkesztésbeli elemekre (bekezdések, egységek közötti kapcsolatok) vonatkozó, illetve az általánosítást, a szöveg belső összefüggésrendszerének és utalásainak felismerését igénylő, valamint a szöveg eseményeinek, történéseinek sorrendbe állítására vonatkozó feladatok.

c) **Az értelmezés** alkotótevékenység, reflektív viszonyt feltételez az olvasott és a megértett szöveggel. A művelet során reflektálni kell a szöveg egészére vagy egy-egy részletére, illetve annak a szövegegészben betöltött szerepére, megalkotottságára. A művelet kritikai elemzést igényel, ami a szöveg tartalmi vagy stiláris elemeinek értékelésére vonatkozhat. A szöveg és a szövegrészek közötti kapcsolat megértése szükséges a művelet végzése során. A jelentésalkotásban a szöveg szó szerinti és átvitt értelmének felismerése is fontos. Az értelmezés műveletéhez tartozó feladattípusok:

- általános szövegértési feladatok, amelyekben az üzenet, mondanivaló felismerése, a szövegegész értelmezése a cél;
- reflektálás a szöveg tartalmi elemeire, egy adott szövegegység értelmezése, illetve véleményalkotás egy adott tartalmi elemről;
- reflektálás a stiláris elemekre, a szöveg megfogalmazás-módjának értelmezése, illetve vélemény a megfogalmazás módjáról, stílusáról.

Az értelmezés során a tanulónak előzetes tudását, tapasztalatait kell összevetnie a szövegben olvasottakkal, a tartalmi elemekre kell reflektálni a tételmondat vagy a központi állítás azonosításával. A stiláris elemekre való reflektáláskor a szöveg hangnemének jellemzése, értékelése, a mögöttes vagy alkalmi jelentés feltárása szükséges a feladatmegoldás során (Balázsi és mtsai., 2014: 13–15., Zsigriné, 2020).

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A mérések tartalmi keretéből hiányzik a szövegek összehasonlításának gondolkodási művelete annak ellenére, hogy kutatások (Zsigriné, 2020) igazolják, hogy 13–14 éves kortól a tanulók életkori sajátosságaiknak megfelelően képesek a szövegekkel kapcsolatos absztrakt fogalmi gondolkodásra.

2.3. A szövegek összehasonlítása gondolkodási művelet és a dinamikus modell összekapcsolása

Az általam javasolt fejlesztési folyamat alapja, hogy a **szövegek összehasonlítása** gondolkodási művelet során a tanulók különböző típusú és fajtájú szövegeket hasonlítanak össze a gyakorlatban felhasznált Beaugrande és Dressler (2000) elméleti nyelvészeti modelljének ismérvei alapján. A hasonlóságok és különbségek felfedezése során a szövegismérveket (a szöveggel kapcsolatos alapfogalmakat) a tanulók eszközként használják a szövegeken szövegekkel végzett tevékenységek közben. Ennek célja, hogy a tanulók szöveggel kapcsolatos metanyelvi tudása fejlődjön, aminek segítségével egyéni szövegértési stratégiáikra vonatkozó következtetéseket tudnak levonni (pl. *A dokumentumtípusú szövegeket azért értem meg nehezen, mert... Az elbeszélő típusú szövegeket azért értem meg könnyen, mert...*). A megközelítés szerint a szöveg egy sokváltozós nyelvi és nem nyelvi közegben működik, melynek a nyelv anyagára (**kohézió, koherencia**) és a kommunikációra általában vonatkozó összetevői (**helyzetszerűség, szándékoltság, elfogadhatóság, hírérték, intertextualitás**) is vannak (Beaugrande és Dressler, 2000).

A szövegmodell ezen alapfogalmai (ismérvei) jelentik a mérés és fejlesztés metanyelvi alapjait.

a) Szövegközpontú ismérvek:

1. Kohézió: a hallott vagy látott szavak között milyen kölcsönös összefüggések vannak egy adott szószorozaton belül. A függőség grammatikai alapú. A kohézió és az egyéb ismérveknek kölcsönhatásban kell lenniük, hogy a kommunikáció hatékony legyen.
2. Koherencia: a szövegvilág összetevői: fogalmak (tudásalakzat, kognitív tartalom) és viszonyok (fogalmak közötti kapcsolat), azok kölcsönösen elérhető és releváns volta. A szöveghasználó összefüggéseket (koherenciaviszonyokat) fedez fel vagy hoz létre a szöveg eseményei és helyzetei alapján.

b) Felhasználó központú ismérvek:

3. Szándékoltság: a szöveg létrehozójának azon igyekezete, hogy a közlés kohézióval rendelkezzen és koherens legyen (pl. ismereteket tudjon közvetíteni, vagy egy tervezett

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

célt el tudjon érni). Ha a szöveg létrehozója nem venné figyelembe a kohéziót és a koherenciát, a kommunikáció lelassulna.

4. Elfogadhatóság: a befogadó hozzáállása, hogy számára a szöveg használható vagy releváns. Ha ez korlátozott, a kommunikáció kiköppenhet.
5. Hírérték: a közlés mennyire várt vagy váratlan, ill. ismert vagy ismeretlen. Az alacsony hírérték zavaró, unalmas lehet, a nagy hírértékű közlés feldolgozása több erőfeszítést követel, de érdekesebb is.
6. Helyzetszerűség: a szöveg relevánssá válása az adott helyzethez képest. A szöveg értelme és használatának módja a helyzet alapján dől el.
7. Intertextualitás: a szöveg felhasználását egy vagy több olyan szöveg ismeretétől teszik függővé, amellyel a befogadó korábban már találkozott (Beaugrande–Dressler, 2000: 19–36, Zsigriné, 2020: 80–81).

Az ismérvek meghatározzák a szöveggel való kommunikálást, viselkedésformát. A kommunikáció nem jön létre, ha a közlő vagy a befogadó valamelyik ismérvet nem követi. A szövegkommunikációt az ismérvekhez kötődően a hatékonyság, hatásosság és a helyénvalóság szabályozó elvei működtetik. A hatékonyság elve azt jelenti, hogy a szöveg a résztvevők minimális erőfeszítése ellenére mennyire használható. A szöveg hatásossága attól függ, hogy milyen benyomást tesz a befogadóra. A helyénvalóság azt a módot foglalja magába, hogy mennyire teljesülnek a szövegszerűség ismérvei egy adott helyzetben (Beaugrande és Dressler, 2000: 36; Zsigriné, 2020: 80–81).

3. Az elméleti keret működése a gyakorlatban

Az alábbiakban két azonos témájú, különböző típusú szöveghez kapcsolódó, a szövegismérvekre és a gondolkodási műveletekre épülő feladatsor bemutatása következik. A feladatok értékelési szempontjainak bemutatása a tudatos fejlesztési folyamatot kívánja erősíteni.

3.1. Mintafeladatsor

Olvasd el figyelmesen a két szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

A) Gímszarvas (*Cervus elaphus*)

Jegyei: testhossza 165-250 cm, farkhossza 12-14 cm, marmagassága 100-150 cm, tömege 100-350 kg. A tehén negyedével vagy harmadával könnyebb, mint a bika. Eltekintve a borjak pettyezésétől, a gímszarvason nincs mintázat, szőrzete télen szürkésbarna, nyáron vörhenyesbarna. A bikák koruknak és kondíciójuknak megfelelően fejlett, ágas-bogas agancsot viselnek, a bögés idején és télen nyakukon jól látható sörény van. Hosszú lába és egyenesen

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

kecses csülke alapján testét könnyebbnek gondolnánk, mint amilyen a valóságban. A félhold alakú csülköket szarutok alkotja, ez védi az utolsó ujjpercet, segíti a járást és a futást, emellett jó hőszigetelő. A bika agancsa a riválisok elleni fegyver a tehenek birtoklásáért folytatott harcban. A közeledő trónkövetelő az agancsot látva meg tudja ítélni esélyeit, ezért nagyon eltérő erejű bikák csak ritkán keverednek harcba egymással. Az agancs ágai megakadályozzák, hogy az ellenfelek komoly sérüléseket okozzanak egymásnak, mivel összeakadva felfogják a másik csapásait.

Élőhelye: a gímszarvas valódi életterét a tisztásokkal és rétekkkel tarkított lombos- és elegyes erdők jelentik. De kedveli a hegyi erdőket is, és ma Közép-Európa nyugati felén éppen itt található a legerősebb agancsosok.

Tápláléka: a szarvasok csakis növényeket esznek, nagy gyomrukban a nyers, rostokban gazdag táplálékot is megemésztik. A kérődzéshez hosszú pihenőre van szükségük. Elsősorban a lágyszárúakat legelik, tavasszal a bokrokról és fákról rügyeket is csipegetnek. Télen helyenként nagy károkat okoznak, amikor a fák kérgét lehántják, és leharapják a hajtások csúcsát. A nyár végén és ősszel, gazdag tölgy- és bükkmakktermés idején, rengeteget esznek, és bőrük alatt szalonnaréteget (zsírt) fejlesztenek a szűkös téli időszakra.

Szaporodása: a szarvasok nyáron oly nyugodtan és rejtetten zajló élete ősszel egy csapásra megváltozik. Amikor üzekedni kezdenek szeptemberben és október elején, különösen az alkonyati és esti órákban az erdőkben messzire hangzik a zengő szarvasbögés. A háremüket őrző bikákhoz riválisok érkeznek, és megpróbálják a küzdelemben kifárasztani és elűzni azokat a területről. A szarvastehén évente többnyire csak egy borjút ellik, de kivételesen ikerellés is előfordul.

Ellenségei: ma már a gímszarvasnak nincs természetes ellensége Közép-Európában. Valaha a farkas és a hiúz pusztította, különösen a fiatal állatokat.

B) Weöres Sándor: Szarvasok

Legel az uraság gulyája,

nyugtalan a gulyás kutyája.

Idegen szagot sejt, a fejét fölívágja,

szimatol a nedves szél sodrába.

Szárnya kél a fehér homoknak,

a völgyben szarvasok robognak.

Jönnek a szél-árka völgyből, egyre többen,

száz, meg még több nyargal egy-seregben.

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

A szittyós itatón megállnak,
szarvaik kék eget kuszálnak.

Egy vén bika szétnéz, beleront a porba
és nyomában dübörög a horda.

1. Az alábbiak közül karikázd be az igaz állítások betűjelét?

- a) A csülök védi az utolsó ujjpercet.
- b) A bika négyszer vagy háromszor nehezebb a tehénénél.
- c) A gímszarvas mindenevő.
- d) A szarvasbölgést ősszel lehet hallani.
- e) Mostanában a farkas és a hiúz pusztítja a szarvasokat.
- f) A szarvasok nem eszik a tölgy- és bükkmakktermést.

2. Az alábbiak közül karikázd be a hamis állítások betűjelét?

- a) A csülök jó hőszigetelő.
- b) Az agancs mérete információt szolgáltat a bikáknak.
- c) Közép-Európa északi felén él a legtöbb szarvas.
- d) Sörénye csak az oroszlának van.
- e) A bikák őrzik a háremüket.
- f) A szarvastehenek pettyesek és hosszú agancsuk fejlődik.

3. Írd le a szövegek alapján a szarvasok egy-egy jellemzőjét az évszakokhoz kötődően!

4. feladat

Képzeld el, hogy kiselőadást kell tartanod az osztálytársaidnak természetismeret-órán. Melyik szöveget használod forrásként a felkészüléshez? Miért? Válaszodat legalább egy érveléssel indokold!

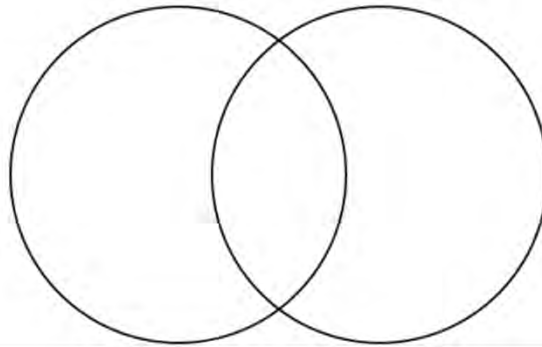
5. feladat

Most azt képzeld el, hogy össze kell állítanod a 4. feladathoz kapcsolódó kiselőadás diasorozatát! 6 diát készíthetsz. Add meg a diák címét!

6. Csoportosítsd a tulajdonságokat a belőlük következő szempont szerint! Adj nevet a halmazoknak!

- a) nagyon eltérő erejűek csak ritkán keverednek harcba egymással
- b) negyedével vagy harmadával könnyebb
- c) fejlett, ágas-bogas agancsot visel
- d) valódi élettere a tisztásokkal és rétekkel tarkított lombos- és elegyes erdő
- e) évente többnyire csak egy borjút ellik
- f) leharapják a hajtások csúcsát

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

7. feladat

Mi a hasonlóság a két szöveg között? Legalább egy hasonlóságot írj!

8. feladat

Milyen különbségeket fedezel fel a két szöveg között? Legalább hármat sorolj fel!

(Sejtes, 2009: 72-75)

3.2. A mintafeladatsor értékelési szempontjai

Szövegtípusok: A) szöveg: magyarázó, B) szöveg: élménykínáló (vers)

A szövegek formája: A) szöveg: folyamatos, B) szöveg: szakaszokra tördelt

Az 1-3. feladat gondolkodási művelete: információ-visszakeresés

Az 1-3. feladat célja:

- az információ érzékelése, felvétele
- az információ tárolása
- az információ visszakeresése
- az információ továbbítása
- a szövegben elszórt adatok azonosítása a szöveg azonnali megértése alapján a visszakeresett információk segítségével bizonyos állítások megerősítése, ill. cáfolása
- a szövegben megfogalmazott információ megértése, a segítségével valamely tevékenység végrehajtása

A 4-6. feladat gondolkodási művelete: kapcsolatok, összefüggések felismerése, értelmezés

A 4-6. feladat célja:

- következtetések levonása olyan információk révén, amelyek implicit módon jelen vannak a szövegben
- a szöveg információinak és a már meglévő ismereteinek az összekapcsolásából új információt létrehozása
- a feladatok logikai megértése

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

- a szövegben található információk feldolgozása
- reflektálás a szövegre
- a szöveg tartalmi és formai jegyeinek értékelése
- a szöveg mélyebb rétegeinek megértése
- a háttértudásra való támaszkodás (meglévő ismeretek, tapasztalatok)
- a szó szerinti jelentésen túli lehetséges jelentések megtapasztalása
- az aktív és passzív szókincs gazdagítása

A 7-8. feladat gondolkodási művelete: szövegek összehasonlítása

A 7-8. feladat célja:

- különböző típusú szövegek felismerése
- a szövegek céljának megfogalmazása (szándékolttság)
- különböző típusú szövegek összehasonlítása a szövegismérvek segítségével
- az azonosságok és különbségek megállapítása a szövegismérvek segítségével
- általánosítás, szabályalkotás az adott szövegek információinak felhasználásával (Bánfi és mtsai., 2009).

4. Összegzés

Jelen munka célja olyan feladattípusok rendszerszerű bemutatása, melyek egy dinamikus szövegtani modell komponenseit felhasználva adalékot szolgáltatnak a pedagógusoknak az osztálytermi gyakorlatban való alkalmazáshoz.

A feladattípusok rendszerbe foglalásához figyelembe vettem azokat a műveleteket, amelyek a szövegértési képesség-mérések alapjául szolgálnak (információ-visszakeresés, kapcsolatok, összefüggések felismerése, értelmezés). A feladatsor a szövegek összehasonlítása gondolkodási műveletre épül, melynek feladattípusai a nyelv anyagára és a kommunikációra általában vonatkozó szövegismérvek alkalmazását várják a tanulóktól.

Irodalomjegyzék

Babits Mihály 1910: Stiliztika és retorika a gimnáziumban – egy tantárgy filozófiája tanulók számára. *Nyugat*, 3. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00049/01290.htm> [2022.05.04.]

Balácsi Ildikó–Balkányi Péter–Ostorics László–Palincsar Ildikó–Rábainé Szabó Annamária–Szepesi Ildikó–Szipőcsné Krolopp Judit–Vadász Csaba 2014: *Az Országos kompetenciamérés tartalmi keretei*. Oktatási Hivatal, Budapest.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/orszmer2014/AzOKMtartalmikereitei.pdf [2022.03.02.]

Balácsi Ildikó–Lak Ágnes Rozina–Ostorics László–Szabó Lívía Dóra–Vadász Csaba 2015: *Országos kompetenciamérés 2014 Országos jelentés*. Oktatási Hivatal, Budapest. https://www.kir.hu/okmfit/files/OKM_2014_Orszagos_jelentes.pdf [2022.06.26.]

„Módszertani sokszínűség az oktatásban”

Balázsi Ildikó–Balkányi Péter–Vadász Csaba 2017: *Progress in International Reading Literacy Study PIRLS 2016 Összefoglaló jelentés a 4. évfolyamos tanulók eredményeiről*. Oktatási Hivatal, Budapest.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresek/pirls/PIRLS2016.pdf [2022.06.02.]

Bánfi Rita–Bácsi János–Sejtes Györgyi–Tiszai Árpád 2009: *Kompetenciaalapú munkafüzet magyar nyelv és irodalomból 2-4-6-8. osztály, Szövegértés Tanári kézikönyv*. Maxim Kiadó, Szeged. <http://docplayer.hu/7925023-Kompetencia-alapu-munkafuzet-magyar-nyelv-es-irodalombol-2-4-6-8-osztaly-tanari-kezikonyv.html> [2022.06.18.]

Beaugrande, Robert–Dressler, Wolfgang 2000: *Bevezetés a szövegnyelvészetbe*. Corvina–MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest.

KTT (2020). Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára 2. Letöltés

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8 [2022.06.28.]

NAT (2020). Nemzeti alaptanterv A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. *Magyar Közlöny*. 17. Letöltés <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b654a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes> [2022.06.28.]

Sejtes Györgyi 2009: *Kompetenciaalapú munkafüzet magyar nyelv és irodalomból 6. osztály Szövegértés*, Maxim Kiadó, Szeged.

Zsigriné Sejtes Györgyi Erzsébet 2020: *Dinamikus szövegtani modell a szövegértési képesség fejlesztésének és mérésének a szolgálatában Egy kognitív, funkcionális, pragmatikai keret alternatív alkalmazási lehetőségei az általános iskola 7–8. osztályában*. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/10398/1/zs_sejtes_disszert%C3%A1ci%C3%B3.pdf [2022.06.30.]

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

„ÚJ MÓDSZEREK A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN”

BAJINÉ TAKÁCS MARGIT

Online versenyre készülve

Tehetséggondozás a könyvtárban- Kihívások, nehézségek, lehetőségek

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

A könyvtárhasználati versenyek jellemzője, hogy bennük megvalósul a NAT-ban is kiemelt fontosságú tantárgyi integráció azáltal, hogy a megadott témát a feladatokon keresztül több szempontból, több tudomány és művészeti ág eredményeinek segítségével kell a tanulóknak problémaközpontúan feldolgozniuk, bemutatniuk.

A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny felhívása szerint cél „a tehetséggondozás és a tanulók információs műveltségének fejlesztése, különös tekintettel a könyvtárhasználati tudás, a szövegértés, a logikus gondolkodás és a kreativitás területeire. Célja továbbá az önálló tanuláshoz szükséges kompetenciák fejlesztése, az iskolai tanulási folyamat során részekre bontott ismereteket egységbe foglaló, szintetizáló, az információs műveltséget és a forráshasználati képességeket mozgósító tudás mérése, értékelése.” A verseny közel 30 éve kerül megrendezésre két korcsoportban. Az I. korcsoportot a 7-8. évfolyamos tanulók, míg a II. korcsoport: a 9-10. évfolyamos tanulók alkotják. Korábban egy központilag elkészített feladatsor megoldására került sor könyvtár használatával, majd a szóbeli fordulón egy projektszerű feladatot kellett elkészíteni. Az utóbbi 3 évben azonban nagy változások következtek be: mind az országos írásbeli forduló, mind a szóbeli forduló online fordulónak vált, átkerült a digitális térbe. Ezért a korábbi versenyfelkészítés más típusú felkészítést igényel.

A verseny lebonyolítása

Maga a verseny többfordulós: az 1. forduló: iskolai forduló, melyet minden iskola saját hatáskörben szervezi meg, a szervezők ehhez segédanyagokat biztosítanak a verseny honlapján. Ennek a megoldására 60 perc áll rendelkezésre. A 2. forduló: az országos írásbeli forduló. A tanulók ebben a fordulón egy írásbeli feladatlap kitöltésével adnak számot tudásukról, melyre 90 perc áll rendelkezésre. A feladatsor megoldásához mellékletként biztosított dokumentumok és könyvtár használata is szükséges volt korábban. A pandémiás helyzet miatt az utóbbi két tanévben az országos írásbeli fordulóra nevezett diákok a forduló online feladatlapját saját iskolájuk könyvtárában töltötték ki. Az iskolának biztosítani kellett a verseny idejére, hogy az iskolai könyvtárban más tevékenység ne legyen, minden versenyzőnek legyen interneteléréssel rendelkező számítógépe, és legyen egy nem könyvtáros versenyfelügyelő. Újdonságként jelent

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

meg, hogy a feladatlapokat online kellett kitölteni. A beküldés is online történt. A megoldáshoz lehetett használni az iskolai könyvtár állományát is, de az interneten elérhető források is használhatók voltak. Az országos versenyszervező az országos írásbeli forduló lebonyolításához egy Moodle tesztfelületet alakított ki. A verseny előtt biztosítottak lehetőséget a felület kipróbálására is. Az 1. korcsoport (7-8.osztály) feladatlapja elérhető a következő linken:

[https://www.opkm.hu/download/file/Bod/2022/A_2022_evi_7_8_evfolyam_orzagos_online_fordulo - feladatlap.pdf](https://www.opkm.hu/download/file/Bod/2022/A_2022_evi_7_8_evfolyam_orzagos_online_fordulo_-_feladatlap.pdf)

A 3. forduló maga a döntő szóbeli része. Ez korábban Budapesten került megrendezésre, ahol a tanulók komplex projektszerű (írásbeli és szóbeli) feladatokat oldottak meg, a könyvtár teljes nyomtatott és elektronikus állományát, eszköztárát használva. Korábban a diákok egymás mellett dolgoztak egy könyvtári térben, egy projektszerű feladaton pl.: társasjáték, poszter, szerepjáték-kártya, folyóiratterv, útiterv nagyjából 1 órát, majd erről beszámoltak a zsűri előtt. Az utóbbi három tanévben azonban a karanténhelyzet miatt nem lehetett a korábbi módon megrendezni a versenyt. A szóbeli döntő két napja lehetőséget adott találkozásokra, kulturális programokra és a szabadidő alatti beszélgetésekre.

A korábbi feladatok és feladattípusok

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) honlapján külön menüpontban kereshető a Bod Péter könyvtárhasználati verseny. Itt az archívumban a 2006/2007 tanévtől kezdve megtekinthetők a korábbi évek felhívásai, az országos döntő írásbeli és szóbeli fordulójának feladatai. Minden évben valamilyen tematika köré épülnek fel a feladatok, ízelítő néhányukból: Mátyás király és a reneszánsz (2007/2008.), az erdő (2008/2009.), a víz (2017/2018.), hatalom és demokrácia (2018/2019.), a világűr és az ember (2019/2020.), csodálatos Dánia (2020/2021.), a sakk világa (2021/2022.).

A honlap segíti a versenyre való felkészülést is, ezt a módszertani segítség felkészítő tanároknak menüpont alatt lehet megtalálni. Itt tájékozódhatunk arról is, hogy milyen feladattípusok fordulhatnak elő a verseny során. A honlap a következő felsorolást tartalmazza:

- adatkeresés
  - keresztrejtvény
  - Ki írta?
  - kortársak kiválasztása
  - Megtörténhetett-e?
  - Hol található?
  - vaktérkép

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

- művészeti alkotások keresése egy témában
- képfelismerés
- igaz – hamis
  - téves adatok megtalálása
- sorba rendezés
  - betűrendezés
  - időrendezés
- hivatkozás
  - forrás megadása
  - felhasznált irodalomjegyzék összeállítása
- források jellemzése
  - ismeretterjesztő műfajok jellemzőinek kiválasztása
  - katalóguscédula értelmezése
  - szövegrészlet műfaji besorolása
  - folyóirat jellemzése
- ajánló
  - könyvajánlás
  - folyóirat ajánlása
- szóértelmezés
  - szómagyarázat írása
  - szócikk írása
- szövegértelmezés
  - szöveg kiegészítése
- elektronikus katalógus használata
- raktári jelzet megállapítása

A honlap konkrét feladatokat, illetve azok értékelését is tartalmazza, melynek lelőhelye a feladatbank.

Döntő videochaten

A Bod-verseny döntőjének alapja, hogy a diák egy információs problémát oldjon meg, a zsűri pedig lássa, hogy a versenyző mi módon teszi ezt. Ennek online megoldására a videochat volt a megoldás, mert így lehetőség volt a képernyő megosztására is. Ez pedig lehetővé tette a használt oldalak végigkövetését. Ehhez a szóbeli döntőbe jutott diákokat egyesével hívták be egy előre létrehozott és velük leterjesztelt saját csevegőcsoportba. Újítás volt a hangosan gondolkodás, ami pontosabban megismerhetővé tette a versenyzők folyamatáról, forrásokról

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

való gondolkodását, könyvtárhasználati tudását, információs műveltségét. A versenyzőknek 15–20 perc állt rendelkezésére a feladatok megoldására. Ez 2-3 kérdés megválaszolásából álló, rövid feladatsort jelentett, mely többféle információs probléma elé állította a tanulókat. Így 2020-ban a 7–8. évfolyamosok egy éjjeli csevegésben segítettek egy barátjuk másnap beadandó iskolai feladatához azt kideríteni, hogy Barbicane elnök utasa volt-e a Holdra szálló Apolló-11-nek, és ki is volt ő tulajdonképpen, hiszen ő is leszállt a Holdra. 2021-ben a feladat az volt, hogy a legjobb barátodnak a következő hétvégén lesz a születésnapja. Minek is örülne? Amikor együtt készültetek a könyvtárhasználati versenyre, akkor lelkesen emlegetett Dániával kapcsolatban valami érdekes kifejezést: hygge. Mi lenne, ha a fogalomhoz kapcsolódva lepnéd meg egy meglepetéssel? Válassz neki egy könyvet a hygge szellemében!

Felkészülés, de hogyan?

Az elméleti alapokat lehet a tananyag átismétlésével, kiegészítésével, definíciókkal, tipizálásokkal végezni. Ajánlatos az adott évi téma értelmezése, annak sokféle szempontú megközelítése. Elemezzük, hogy mely tudományágak hogyan kapcsolódnak hozzájuk! (pl. a sakk témakör esetén nemcsak a sport, játék szórakozás 7. fősztályban, vagy a 9. fősztályban a történelemben és az életrajzokban érdemes gondolkodnunk, hanem akár a szépirodalomban is).

Nagy fejlesztő lehetőség rejlik a feladatok szóbeli megoldásában. A tényleges megoldás előtt gondolkodtassuk versenyzőinket hangosan! Mondják el indoklással, hogy mit és hogyan fognak tenni, majd a tényleges megoldás után, kérjük, hogy értékeljék, hasonlítsák össze terveiket és megoldásaikat. Ez a módszer nemcsak a szóbelin való szereplést segítheti, hanem segít megérteni a tanuló gondolkodását, felismerni hiányosságait. Az utóbbi három év felkészítő munkájában ez a lépés kihagyhatatlannak bizonyult, hiszen a zsűri az online térben is kérte a hangos gondolkodást.

A felkészítés módszerei között gyakori a korábbi évek feladatlapjainak megoldása. Része a készülésnek a kézikönyvtípusok és a konkrét kézikönyvek áttekintése.

A felkészülés része, hogy a tanulókkal ugyanazon a platformon oldassuk meg a feladatokat, amelyeket a döntőben is használni fognak. Fő cél a digitális információk közötti kritikus keresés.

Az online döntő tanár és diákszemmel

„Sajnálom, hogy az első Bod-döntő élményünk ilyen «röpke» volt, szeretttük volna megtapasztalni a két napos «ünneplést», az együttlétet, a tapasztalatcserét, a kulturális programokat, de a kialakult helyzet miatt nagyon jó döntésnek tartom a verseny ilyen lebonyolítását. Bevallom, az első gondolatunk az volt, hogy nem veszünk részt a szóbeli

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

fordulón. De mivel a versenyző vállalta a megmérettetést, így közös elhatározással készültünk. Sajnálom, hogy a versenyzőm nem tudta bemutatni minden kompetenciáját: hagyományos dokumentumokban keresés, irodalomjegyzék összeállítása, és főleg egy komplexebb feladat megoldása és annak prezentálása.”

„A verseny első fordulója a tanév elején, Debrecenben volt megtartva a Méliusz Juhász Péter Könyvtárban, a téma „A világúr és az ember”. Rengeteget készültünk és a sok munka meg is hozta a gyümölcsét, hiszen továbbjutottam a szóbeli fordulóra, ami az előző tanévben nem sikerült. Az első 12 helyezett jut be ugyanis a szóbelire, de tavaly 13. helyezett lettem. Az idén nagyon boldogok voltunk, hogy ez most sikerült. Az iskolák bezárása után elbizonytalanodtunk, hogy mi fog történni a szóbeli fordulóval. Mi azonban nem álltunk meg a munkában, és nap mint nap készültünk a következő fordulóra. Különböző feladatokat, versenyszituációkat gyakoroltunk a MS Teams rendszerben. Azonban kiderült, hogy a verseny a Gmail Hangouts rendszer használatával fog megvalósulni. Itt kezdetben akadtak technikai gondok, mert a lap, ahol a megmérettetés zajlott, számomra nem volt könnyen kezelhető. De mint az összes többi problémán, ezt is áthidaltuk és sikert arattunk. A verseny maga nem volt hosszú, mindössze 15 perc. A feladatok lényegében a keresési készségek és az online könyvtárkatalógus használatára épültek. A verseny után egy héttel volt egy eredményhirdetés, természetesen ez is online módon zajlott. Itt a 12. helyezettől visszafelé ismertették a helyezéseket. Már nem is tudtuk mit gondoljunk, hogy még hatodikként sem az én nevemet mondták. A torkomban dobogott a szívem, amikor kihírdették, hogy harmadik lettem. Ráadásul itt beszélnem is kellett a többi versenyző és felkészítőtanár előtt az érzéseimről. Kimondhatatlanul örültem az eredménynek. Nagyon élveztem a versenyt, és hasznosnak találtam, hiszen sok új tudásra tehettem szert.”

Irodalomjegyzék

1. Ambrus Balázs: Mire jó a képernyőmegosztás? Az OPKM új szolgáltatásai a digitális térben In.: Új Köznevelés 2020/8. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/mire-jo-a-kepernyomegosztas> Utolsó megtekintés: 2022.06.30.
2. Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny https://www.opkm.hu/?lap=dok/dtr&dtr_id=42 Utolsó megtekintés: 2022.06.30.
3. Dömsödy Andrea: Rendhagyó online döntő Beszámoló a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyről IN Új Köznevelés 2020. május, 76.évf. 5.szám: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/rendhagyó-online-donto> Utolsó megtekintés: 2022.06.30.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

4. Kolozsvári Vanda: A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny döntője
In: Lajtorja A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola
lapja 21. évfolyam 4.szám 2020. június https://kistk.hu/wp-content/uploads/2019/12/lajtorja_2019_2020_4.pdf Utolsó megtekintés: 2022.06.30.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

SÁRINÉ DR. GÁL ERZSÉBET

Az online tesztelés és elfogadottsága a diákok körében

(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája)

BEVEZETÉS

Napjainkban nélkülözhetetlenné vált az oktatásban az IKT eszközök használata. A földrajztanításban is kiemelt feladat a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése, a digitális lehetőségek sokoldalú alkalmazása.

A Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája szerencsés helyzetben van, mert pedagógusai és diákjai számára elérhető a Moodle rendszer, amely egyszerre alkalmas a tananyagok összeállítására, tárolására, a diákok tevékenységének nyomon követésére, értékelésére, online digitális együttműködésre. Ez a nagyon sokrétű rendszer hatékonyan támogatta a tantermen kívüli digitális oktatást a Covid-19 járvány idején.

A földrajztanításban a 2018/2019-es tanévtől kezdve használok ezt a rendszert, elsősorban műhelymunkára és tesztek összeállítására. Ösztönzött az alkalmazására az a tapasztalatom, hogy több nehézségbe ütközik a papír alapú tantárgytesztekkel végzett mérések fejlesztése: a tanórákon kevés idő jut a gyakorlásra, költséges a feladatlapok sokszorosítása, időigényes a feladatlapok javítása, illetve a feladatok, itemek elemzése, statisztikák készítése. Másrészt a tanulók a szummatív mérés és értékelés előtt nem kapnak elegendő egzakt visszajelzést arról, hogy milyen mértékben sajátították el a tananyagot. A tanulók felkészítését, illetve felkészülését az online mérésekre a tananyagegységekhez kapcsolódó önellenőrző tesztekkel segítem, így már a szummatív mérés és értékelés előtt megismerkednek a feladattípusokkal, továbbá megbizonyosodnak a tananyag elsajátításának szintjéről. Az otthonról is elérhető feladatok, az interaktív tanulás az etikus felhasználói magatartás kialakításához is hozzájárulnak.

A kezdeti évet követően egyre inkább beépítettem a földrajztanítás-tanulás mindennapjaiba a digitális gyakorlófeladatok és az ellenőrzése alkalmazott feladatok használatát. Ennek is köszönhető, hogy viszonylag könnyen alkalmazkodtunk a pandémia miatt megváltozott tanítási-tanulási feltételekhez.

Az elmúlt években öt alkalommal, kérdőíves kutatással is gyűjtöttem információt arról, hogy milyen az online tanulás és tesztelés elfogadottsága a tanítványaim körében. Nyomon követtem, hogy változott-e a véleményük a Covid-19 világjárvány miatt kizárólagossá vált online tanulási környezet hatására. Az utolsó mérés során töltötték ki kérdőívet a Moodle rendszert ismerő, de azt rendszeresen nem használó diákok is.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

A SZÁMÍTÓGÉP ALAPÚ TESZTELÉS ELFOGADOTTSÁGÁNAK FELMÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ KUTATÁS

A kérdőíveket a Moodle felületen tettem elérhetővé a diákok számára, biztosítva a kitöltés anonimitását. A felmérésben résztvevők zárt végű kérdésekre adtak választ: a háttér-információ mellett 14 kérdés a gyakorló tesztekkel, 8 kérdés a számítógép alapú szummatív mérésekkel volt kapcsolatos.

A kérdések összeállításánál nagymértékben támaszkodtam az ugyancsak ezt a témát feldolgozó cikkekre (*Molnár és Magyar 2015*).

Az attitűdök mérésére az 1-5-ig terjedő Likert-skálát használtam, ahol az 1-es érték az „egyáltalán nem ért egyet” és az 5 a „teljes mértékben egyetért”-et jelent.

A kérdőív kérdései nem változtak az egymást követő mérések során.

A KUTATÁS HIPOTÉZISEI

A kutatásom fő hipotézise az volt, hogy mivel a tanulók otthonosan mozognak a digitális világban, szívesen használják az online alkalmazásokat tanulási célra is, és felismerik a tantárgyi tesztek megoldásának előnyeit. El tudnak szakadni a hagyományos iskolai tanulási környezettől, a változatos feladatok megoldásával gyorsan, ugyanakkor szisztematikusan tudnak tájékozódni a saját eredményeikről, fejlődik tantárgyi tudásuk, önellenőrzési és önértékelési képességük. Támogatni fogják, hogy a témazáró dolgozatok megírása ebben a formában történjen. További hipotézisem volt, hogy növekszik a motiváltságuk a földrajz tantárgy iránt.

A KÉRDŐÍVEK TANULSÁGAI

A mérőeszköz háttérkérdései közül két kérdésre adott válaszok összegzése:

A kérdőíves felmérésben résztvevő tanítványaim aránya mindegyik évben magas volt, létszámukban tükröződik a Moodle felületét a földrajztanulásban rendszeresen használó tanítványaim létszáma (1. táblázat).

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

1. táblázat. A kérdőíves felmérésben résztvevő diákok száma és aránya

Felmérés ideje	Diákok	
	létszám	a Moodle-t rendszeresen használók %-a
2019. június	38 fő	86%
2020. február	90 fő	65%
2020. június	165 fő	78%
2021. június	186 fő	75%
2022. június	204 fő	85%
2022. június	94 fő	A Moodle-t nem rendszeresen használó diákok.

FORRÁS: saját szerkesztés

Az iskolában nagyon jó a diákok otthoni eszközellátottsága, tehát valószínűleg nem adódnak technikai nehézségek a tesztek megoldása során (2. táblázat).

2. táblázat: Otthoni eszközellátottság (a válaszadók %-ában)

	A Moodle rendszer használói					
	rendszeresen					nem rendszeresen
	2019. 06.	2020. 02.	2020. 06.	2021. 06.	2022. 06.	2022. 06.
Rendelkezik saját számítógéppel	89%	93%	93%	97%	93%	95%
Asztali gép	63%	56%	51%	59%	57%	51%
Notebook	37%	48%	46%	51%	45%	61%
Tablet	34%	32%	37%	32%	38%	29%
Okostelefon	100%	93%	98%	90%	96%	95%

FORRÁS: saját szerkesztés

A gyakorló-önellenőrző tesztekre vonatkozó kérdésekre adott válaszokat két csoportba soroltam. Az első csoportba kerültek azok, amelyekre adott válaszokban a legnagyobb az „egyetértek” és az „inkább egyetértek” aránya. A válaszok igazolják az előzetes feltételezéseim

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

többségét, a diákok pozitívan viszonyulnak a technológia alapú teszteléshez. Külön öröm számomra a tanulók környezettudatos szemlélete.

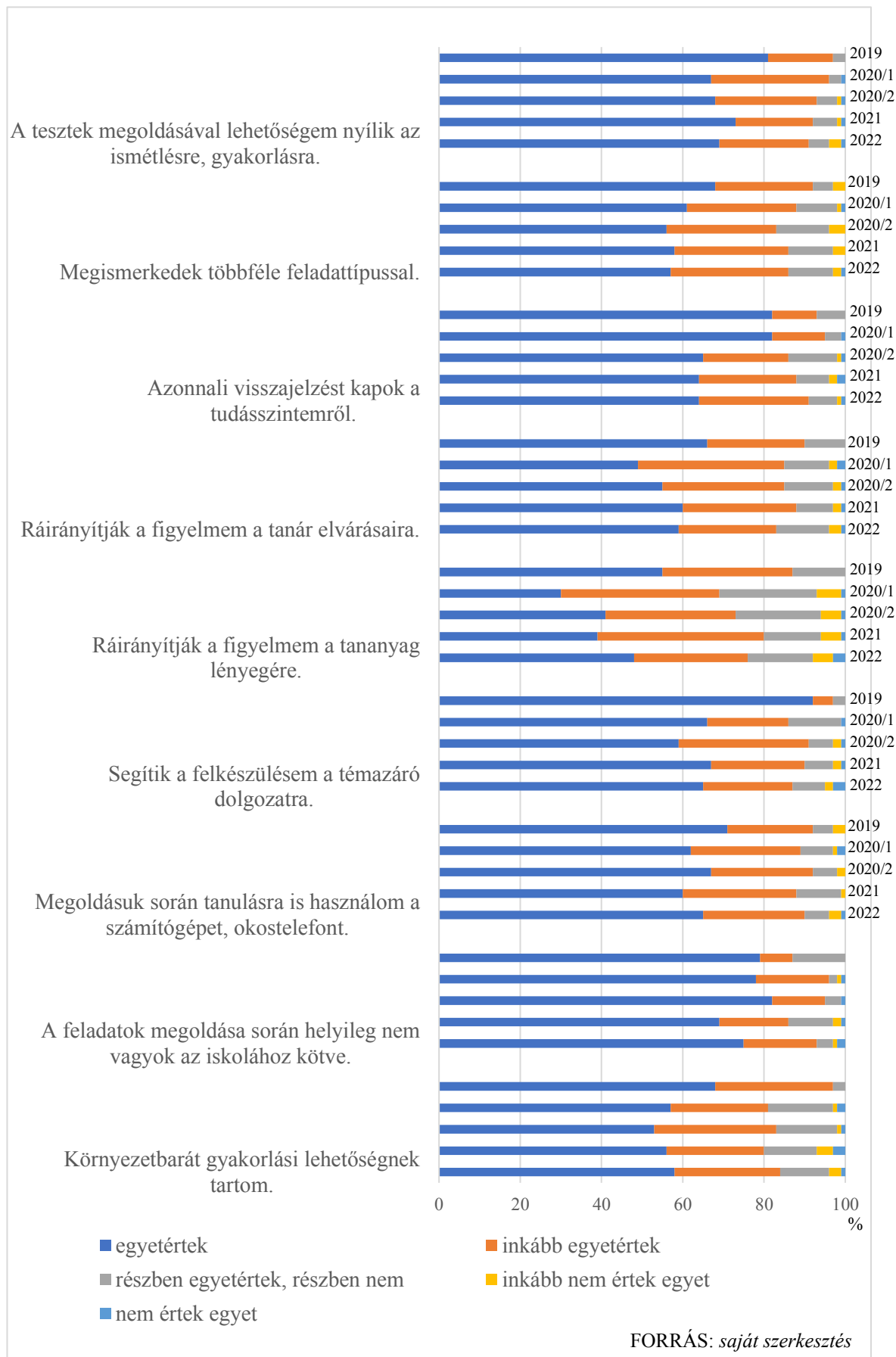
Kiemelkedik a „teljesen egyetértek” válaszok nagy aránya a 2019-es mérésben: az eredményben tükröződik, hogy a válaszadásban a földrajz tanulása iránt leginkább motivált, és a későbbi mérésekhez képest jóval kevesebb számú diák vett részt.

A pandémia miatti távolléti, majd a jelenléti tanítás-tanulás váltakozása nem eredményezett markáns különbséget a válaszok megoszlásában.

Ebben a kérdéscsoportban legkisebb a „teljesen egyetértek” válasz aránya a „Ráirányítják a figyelmem a tananyag lényegére” kérdés esetében. Ennek magyarázata lehet, hogy egy-egy tananyaghoz kapcsolódó teszt kérdései a tananyag teljes egészét lefedik, és nemcsak a leglényegesebb ismereteket. A jövőben érdemes a tananyagtesztek kérdéseinek differenciálására gondot fordítani (1. diagram).

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

1. diagram: Diákok pozitív attitűdje a földrajz tesztekkel kapcsolatosan

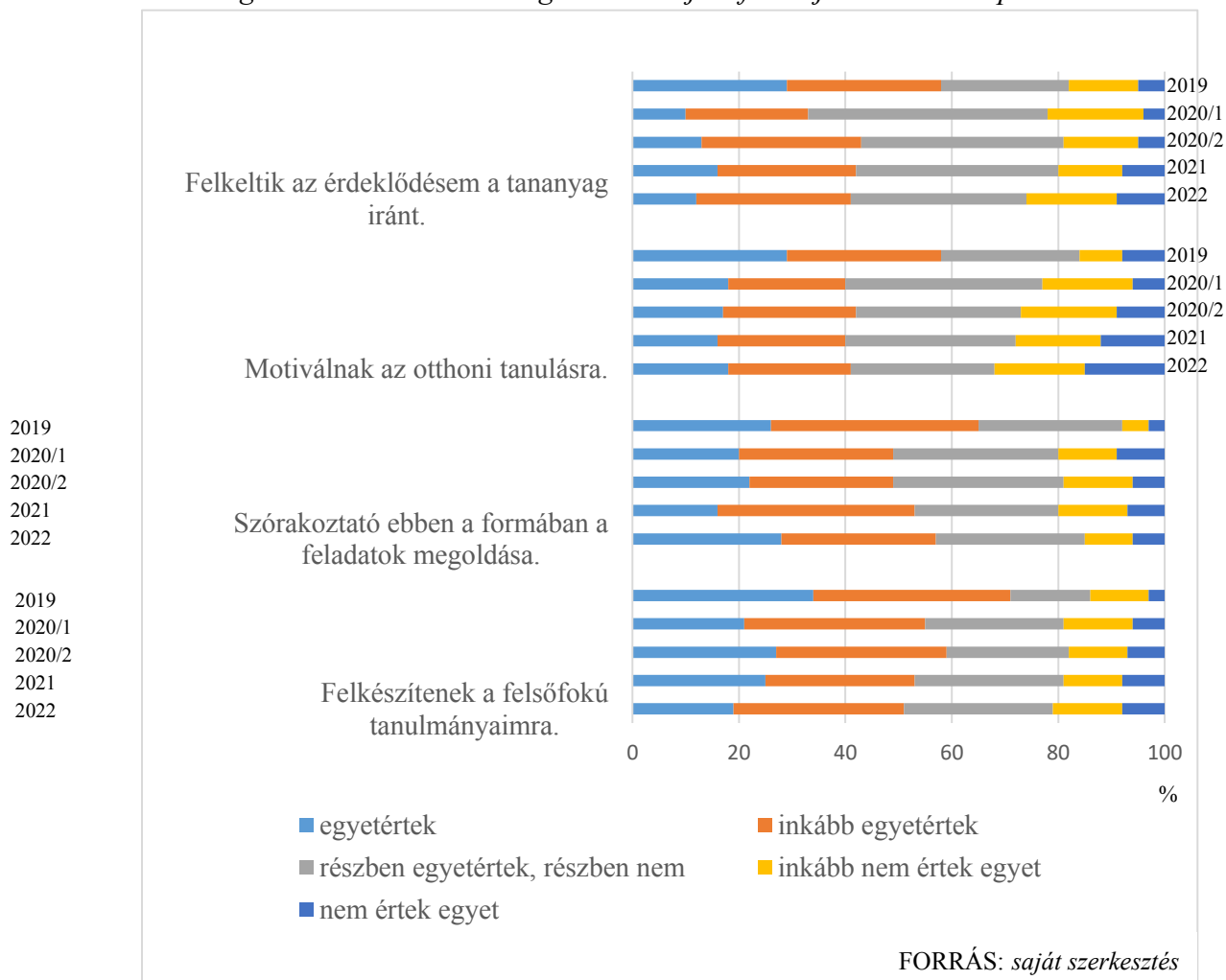

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

A gyakorló-önellenőrző tesztekre vonatkozó kérdésekre adott válaszok második csoportjába kerültek azok, melyek válaszaiban a legkisebb az „egyetértek” és az „inkább egyetértek” aránya, továbbá szembetűnő a „nem értek egyet” válaszok megjelenése.

Sajnálattal állapítom meg, hogy az előzetes várakozással ellentétben a tesztek nem növelik az általam várt mértékben a tanítványaim érdeklődését a tananyag iránt, motivációjukat sem az otthoni tanulásra, továbbá az online feladatmegoldást nem tartják szórakoztatóbbnak a hagyományos papír alapú tesztekhez képest. Bármennyire is otthonosan mozognak a tanulók a digitális világban, az online alkalmazások használata tanórán kívül nem annyira vonzó számukra tanulási célra (legalább is a földrajz tantárgy esetében). A válaszadó diákok ötöde ért csak egyet azzal az állítással, hogy az ilyen jellegű mérésben szerzett jártasságukat a felsőfokú eLearning képzésben is tudják majd hasznosítani (2. diagram).

1. diagram: Diákok inkább negatív attitűdje a földrajz tesztekkel kapcsolatosan

Elkerülhetetlen az egyes tananyagokhoz kapcsolódó gyakorló-önellenőrző tesztek alkalmazása, ha a szummatív mérés és értékelés is online formában történik.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

Tanítványaim a 2019/2020-as tanévtől kezdve írják a témazáró dolgozatot online formában. Nehezítették a megvalósítást a technikai feltételek, ugyanis a jelenléti oktatás idején az informatika szaktantermek nem mindig álltak rendelkezésre a földrajz órák idején. A távolléti oktatás során pedig nagyobb kihívást jelentett a szummatív tesztek alkalmazása és értékelése során, hogy azokat a tanulók otthoni körülmények között írták meg.

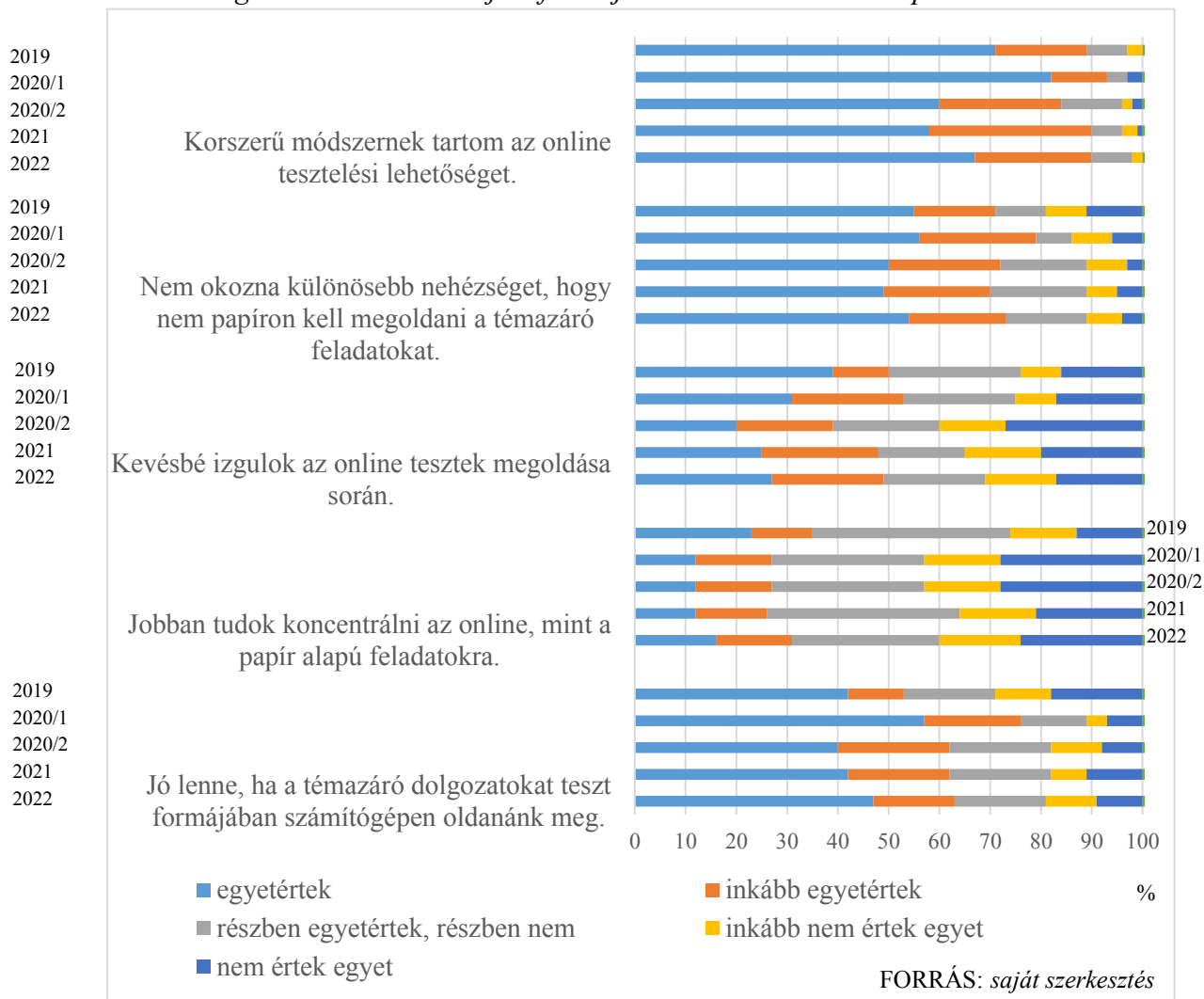
A válaszoló diákok kifejezetten korszerű módszernek tartják az online tesztelési lehetőséget, bár a távolléti oktatás első tapasztalatait követően (2020. júniusi mérés) jelentősen csökkent az „egyetértek” válaszok aránya.

A diákok 50%-a számára nem okozna különösebb nehézséget, ha a témazáró feladatokat nem papíron kellene megoldaniuk. A diákok harmada, a digitális oktatás tapasztalatai után csak ötöde gondolta úgy, hogy nem jelent plusz stresszforrást a technológiai környezet, és még kisebb hányaduk tud jobban koncentrálni a monitoron megjelenő feladatokra. Összességében a 2020. és 2021. júniusi mérésben a válaszoló diákok 40%-a, a legutolsó mérésben megközelítően fele támogatja, hogy a témazáró dolgozatokat teszt formájában számítógépen oldják meg. Ugyanakkor viszonylag kevesen utasítják el teljesen az ellenőrzésnek ezt a formáját (3. diagram).

Megvizsgáltam a válaszokban, hogy a tesztek megoldása során fellépő stressz együtt jár-e a koncentráció mértékének csökkenésével. A korrelációs együttható 0,49 lett, tehát a korreláció nem erős.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

1. diagram: Diákok attitűdje a földrajz témazáró tesztekkel kapcsolatosan

A 2021/2022-es tanév végén megkértem a kérdőív kitöltésére olyan tanulókat is, akik ismerik, de rendszeresen nem használják a Moodle-t tanulmányaik során. A mérés eredménye azt mutatja, hogy körükben valamennyi állítás esetében jóval kisebb az „egyetértek” és „részben egyetértek” válaszok aránya, és szembetűnő a „részben egyetértek, részben nem” válaszok magas aránya. Feltételezem, hogy ezek a tanulók kevesebb információval rendelkeznek a tesztek alkalmazásának lehetőségeiről, ezért választották sokan az ötfokú skála közepén a semleges értéket (4. diagram).

ZÁRÓ GONDOLATOK

A digitális megoldások alkalmazásának jelentős lehet a szerepe a szaktárgyi tartalmak tanítási-tanulási folyamatában. Az otthonról is elérhető feladatok hatékonyan kiegészíthetik a tanórai munkát a földrajz tantárgy esetében is a tanítására fordítható időkeret szűkössége miatt. A kutatás tapasztalatai alapján elmondható, hogy a tanulók ismereteik ellenőrzésére, rögzítésére

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

szívesen használják az online teszteket, és nyitottak a szummatív ellenőrzésben is a nem papíralapú formára.

Az online tesztek alkalmazása a mindennapi munkában a tanártól sok időt igényel. Időigényes a tesztek összeállítása, kipróbálása, a tesztelés során elkövetett hibák, pontatlanságok javítása, a tesztbeállítások aktualizálása, a feladatok módosítása az adott tanulócsoporthoz, kerettantervi változásokhoz. A hátrányokat az egyre bővülő feladatbank képes ellensúlyozni.

A digitális feladatlap előnye a gyors kiértékelés és visszacsatolás miatt elsősorban a zárt végű, feleletválasztó feladatok esetében mutatkozik meg, amikor a diákoknak előre kidolgozott válaszelemekkel kell dolgozniuk. Ezek a feladatok viszont nem igazán alkalmasak képességmérésre. A képességmérésre elsősorban a feleletalkotó feladatok az alkalmasak, amelyek online formája több kihívást jelent a diákoknak (a válaszokat be kell gépelni) és a tanároknak (a javítókulcs elkészítésének, illetve a javításnak az időigényessége miatt) egyaránt. A digitális megoldások alkalmazása teret hódíthat a szummatív ellenőrzésben is a megfelelő mérési eszközök elérhetőségével, illetve a tanárok iskolai terheinek csökkentésével, és a jól kiépített és megbízhatóan működő technikai háttér kiépítésével.

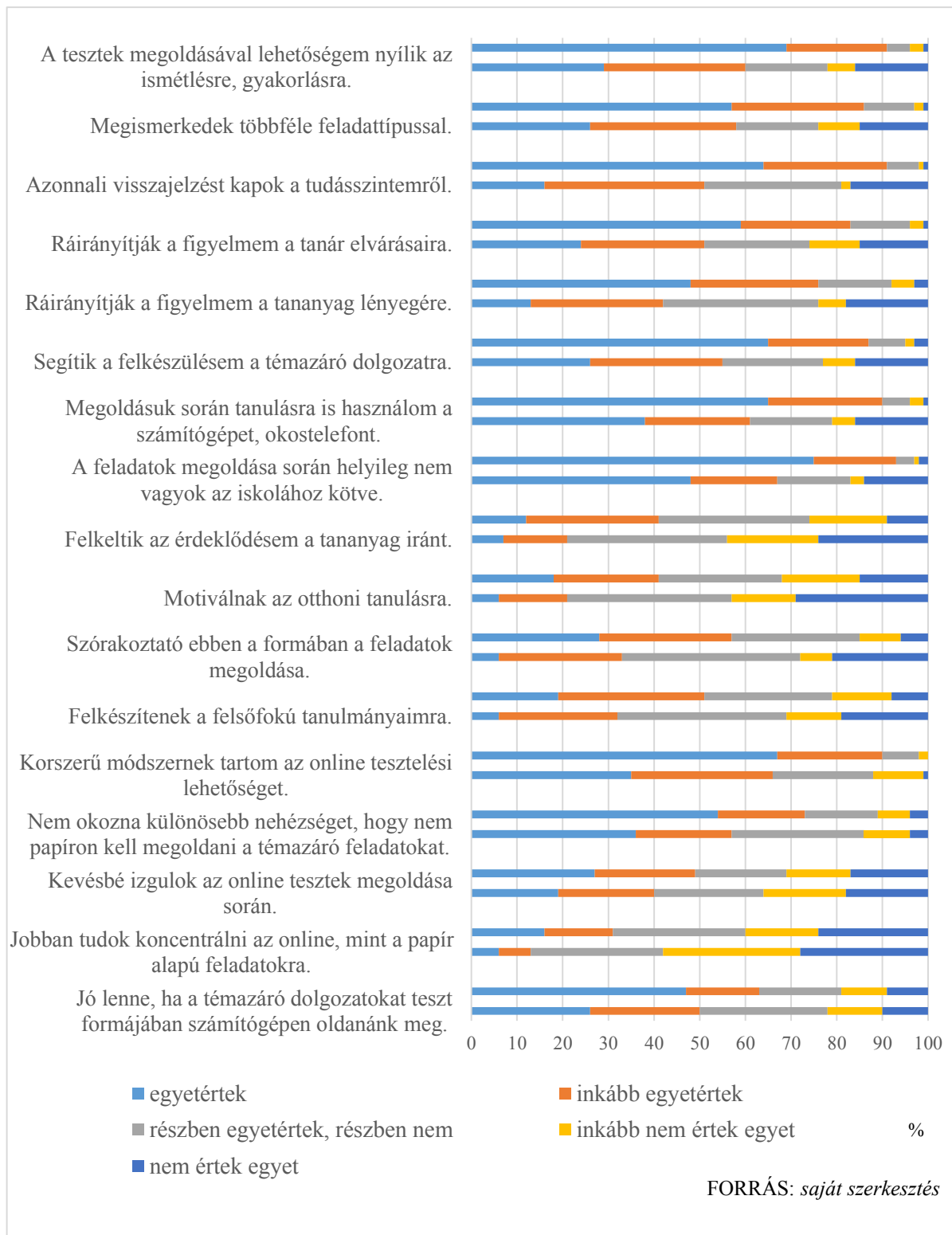
Irodalomjegyzék

Molnár Gyöngyvér–Magyar Andrea: A számítógép alapú tesztelés elfogadottsága pedagógusok és diákok körében. Magyar Pedagógia, 115. évf. 1. szám 47-64. (2015)

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

4. diagram: A Moodle-t rendszeresen (a diagramok közül a felső) és nem rendszeresen (a diagramok közül az alsó) használó diákok attitűdje a földrajz tesztekkel kapcsolatosan (2022)

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

„AZ ISKOLA SZEREPE A TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉGVÉDELEMBEN”

BONDÁR-PUSKÁS EDIT ÁGNES

3, 2, 1... Megyeeek! Stresszválasz, bántás és bántalmazás az iskolában. Avagy az érzékeny és a magabiztos gyerek is lehet boldog?

(SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája, Szeged)

A szabadabb szelleművé vált oktatás keretein belül, ahol folyamatos az interakció a tanulók között és az őket oktató-nevelő pedagógusok között is, napjainkra jelentős teret kap a közös munkálkodás, az együtt dolgozás és tevékenykedés, amely terepe lehet a különféle konfliktusok számbeli növekedésének és minőségbeli változásának. Miközben az oktatási intézmények – természetes módon – alkalmazkodást várnak el norma- és szabályrendszerükhöz, együttműködést és a beilleszkedés képességét, azt tapasztalhatjuk, hogy ez egyre nagyobb kihívást jelent mind a tanulók, mind pedagógusaik, mind pedig a szülők számára. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek alkalmazkodni, társas kapcsolataikban megfelelően működni, el kell érniük a szocializáltság egy megfelelő fokát. Egyre több gyermek reagál rendkívül érzékenyen a világ dolgaira, míg más társaik megtévesztően erősnek, magabiztosnak, erőszakosnak tűnnek. A gyerekek közötti konfliktusok egyre élesebben jelentkeznek, és nem is az a kérdés már, hogy a gyerekek társas kapcsolataikban bántják-e/bántalmazzák-e egymást, hanem az, hogy hogyan tudunk mi stabil megoldási rutinokat kialakítani bennük a problémák hatékony és erőszakmentes megoldására. A személyiségfejlesztésnek, a párbeszédnek talán még soha nem volt akkora létjogosultsága, mint napjainkban.

BEVEZETÉS

A hazai oktatásban a pedagógusok főként a tanórai fegyelmezettséghez kötik az egyes tanulók viselkedését, így az agresszió, bántás, bántalmazás megítélésében jelentősek lehetnek az eltérések. Már annak meghatározásában, hogy hol húzódik a határ fegyelmezetlenség és agresszió között, lényeges eltérések figyelhetők meg a pedagógusok között, akik egyéni nézeteik, tapasztalataik, ismereteik tükrében közelítenek a témához. A gyermekek megismerésének, társas viselkedéseik megfigyelésének központi szerepe van abban, hogy az iskolai megelőzés hatékonyvá válhasson.

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

MI A BULLYING?

Olyan szándékos, ismétlődő viselkedés, melynek célja, hogy fizikális vagy pszichés fájdalmat, kárt okozzon egy nem provokáló, magát kellőképpen megvédeni nem tudó társnak. Lehet a hatalom elérése, demonstrációja érdekében történő erőfitogtatás, a társak elismerésének kikényszerítése, de a dominanciára való törekvés szándéka is előidézheti. Számos szinonimája él a hazai gyakorlatban (például bántás, bántalmazás, zaklatás), amelyeknek jelentésbeli eltérései vannak, de a jelenség megnevezésére ugyanígy használatos maga az angol kifejezés is.

MI NEM SZÁMÍT ANNAK?

Elsőre talán nem mindig könnyű különbséget tenni, de ha egyenlő felek között támad konfliktus, veszekedés, játékos verekedés, a barátok civódnak vagy heccelik egymást, nem beszélünk bántalmazásról. Ha hirtelen felindulásból következik be a támadás, amely egyszeri, a kitörés spontán, esetleg önvédelemből cselekszik valaki, szintén nem tekintjük bullyingnek. Utóbbiakat sem kell eltérni vagy szó nélkül hagyni, hiszen háttérben akár mentális betegség, akár viselkedészavar is állhat, de lehetséges, hogy az agresszívan viselkedő gyermek pusztán rosszul reagál bizonyos szituációkra. Neki meg lehet tanítani azokat az erőszakmentes módszereket, rutinokat, amelyek begyakorlásával ezek a helyzetek jobbra orvosolhatóak, az agresszív viselkedés megszüntethető.

A BULLYING FORMÁI

A gyermekek egymás között hajlamosak másképp viselkedni, mint felnőttek társaságában. Általában akkor cikizik, piszkálják, bántják egymást, lépnek fel agresszíven, amikor felnőtt nem lát(hat)ja őket, így viselkedésük sokáig rejtve is maradhat. A bántásnak/bántalmazásnak nemcsak fizikai formája van, hanem jelentkezhet verbális vagy kapcsolati formában is. Megjelenhetnek önmagukban és együttesen is (Coloroso, 2014), nagy kárt okozva elszenvédőjükben. A fizikai forma ismerhető fel legkönnyebben, ugyanakkor iskolai közegben legelterjedtebb a verbális bántalmazás. A kapcsolati bántalmazás felismerése okozhat a legnagyobb fejtörést a kívülálló számára. Ilyenek a kiközösítések, pletykák, az egészen apró jelzések (mint például egy lenéző tekintet, gúnyos mosoly vagy fintor), amelyek egészen kisgyermekkortól jelen lehetnek, és erős hatást gyakorolnak, ám megfigyeléssel, aktív jelenléttel szembetűnővé válnak. Az 1. táblázat a zaklatás egy másik lehetséges kategorizálását mutatja:

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

A zaklatás típusai	verbális	nem-verbális	
		fizikai	nem-fizikai
Közvetlen/direkt	Csúfolás, fenyegetés	Ütés, rúgás, cibálás, lökdösés, köpés, bezárás, kényszerítés, az áldozat holmijának megrongálása, ellopása	Kinevetés, obszcén vagy bántó gesztusok, undorító tárgyak mutogatása
Közvetett/indirekt	Pletykaterjesztés, kapcsolatok rombolása	PL mások által megveretni valakit, az áldozat holmijának ellopása	Gúnyrajzok, képek terjesztése, kiközösítés, levegőnek nézés

1. táblázat A zaklatás főbb típusai (Forrás: Buda, Kőszeghy és Szirmai, 2008: 375)

PREVENCIÓ

A bullyingnek nehezebb véget vetni, mint megelőzni (Coloroso, 2014: 185), éppen ezért rendkívüli fontosságú a prevenció szerepe. Az oktatási rendszerek mindegyikében törekednek a szocializációs folyamatok szabályozására, vagyis arra, hogy milyen értékek, attitűdök alakuljanak ki a tanulóknál, illetve a társadalmi viselkedés milyen elvárt formáit sajátítsák el. Ehhez a döntéshozók tantárgyakat is rendelhetnek. Halász arról ír, hogy az iskolai oktatás lehetősége a szocializációs folyamat meghatározásában erősen korlátozott annak összetett volta miatt, továbbá kevésbé érzi ezt a tényezőt meghatározónak a többihez képest (Halász, 2001). Ezt alátámasztani látszik Kasik tanulmánya is a szociális kompetencia fejlődési modelljének bemutatásakor, amely szerint a személyiségből eredő temperamentum és az öröklött szabályozók mellett a kulturális hatások, norma- és értékrendszerek (főként ezek családi modellezése) és a közvetlen környezet (család, iskola, kortársak) meghatározóak ezen összetevők kialakulásában és működésében (Kasik, 2007). Ugyanakkor e megközelítésben már benne rejlik az a számtalan tanulási lehetőség, amelyeket megragadva az intézményeknek nyílik arra módjuk és lehetőségük, hogy a gyermekek szociális kompetenciájának fejlesztésében eredményesek legyenek.

Fülöp utal Argyle – több mint ötven éve megjelent – modelljére, a szociális készségek elsajátításáról. A modell szerint a tanulás eredménye (a motoros és a szociális készségek tanulása terén is) a viselkedésben jelentkezik, és folyamatosan megítélhető, hogy hatékony-e, adott viselkedéssel elérheti-e az egyén a célját. Ezt biztosítják a visszajelzések, amelyek főként arra vonatkoznak, hogy a külvilágban végbemenő változások mennyire felelnek meg a célkitűzéseknek (Fülöp, 1991). Argyle úgy vélte, hogy gyakorlás és a megfelelő visszacsatolások segítségével taníthatók a szociális készségek, továbbá hangsúlyozta a kora gyermekkori fejlesztés szükségességét. Összeeseng mindezzel Zsolnai azon megállapítása,

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

hogy a szociális és érzelmi fejlődés egyik legintenzívebb szakasza ez (Zsolnai, 2013), tehát kiemelkedően fontos az óvodapedagógusok szerepének hangsúlyozása.

A szocializáció folyamata valóban meglehetősen összetett, a gyermek oktatását-nevelését végző intézmény csupán egy tényező a sok közül, amely azt meghatározza. Ugyanakkor meghatározó tényező. A 4-5 éves korosztály befolyásolható leginkább ezen a téren, hiszen ez a korai tanulás neurobiológiailag legmeghatározóbb időszaka (Boyce, 2019). Egy-egy csoport szellemiségét, az ott tapasztalt rugalmasságot, az elfogadás mértékét az határozza meg, hogy milyen módszerekkel dolgozó, milyen értékeket valló, a tudatosságot milyen fokon művelő nevelő kezében vannak a gyermekek. A bizalmat és biztonságot adó légkör megteremtése kulcsfontosságú. Aki megfelelő stratégiával, jó emberismerettel, gyermekközpontúan tevékenykedik, elérheti, hogy a gyermekek ne éljenek félelemben, ne magányosodjanak el, értékesnek és egyenrangúnak érezzék magukat a közösségükben.

A hétköznapi helyzetekben rejlő lehetőségeket ki kell használni a gyakorlásra. A játékos formában, a játékon keresztül elsajátított tudás észrevétlenül válik a gyermek sajátjává. Ha következetesen – már az óvodától – olyan érzelmi és társas kompetenciákkal ruházzuk fel tanítványainkat, amelyek birtokában képessé válnak megbirkózni a legkülönbélebb szituációkkal, kamaszkorukra mindazzal a tudással rendelkezhetnek, amely képessé teszi őket a lelki egészségmegőrzésre, a boldogság, a harmónia megélésére, az asszertív kommunikációra. Gyakorlati munkánk során gyakran válhat feladatunkká a korai gyermekkorból hozott és azóta is munkáló félelem, harag, kiközösítés, mellőzés, elszigeteltség érzésének valamilyen fokú fellazítása, a gyermekek egymás iránti elfogadásának, elismerésének kivívása. Tudatosan kell törekednünk a legalacsonyabb pozíciókban elhelyezkedő, peremen lévő tanulók elismertségének erősítésére, a csoporton belüli rugalmasság fokozására, a hierarchikus rend fellazítására. Az egyéni bánásmód elvének alkalmazása sok esetben konfliktus forrása lehet, ugyanakkor hosszú távon a gyermekek javát és fejlődését szolgálja a szocializáció terén. A tolerancia, a tisztelet tanúsítása egymás iránt, az etikus viselkedés, az önzetlenség, a másokkal való törődés, a segítőkészség, tehát a társas készségek birtoklása, azok tudatos alkalmazása olyan erények, amelyek birtoklását ugyanúgy hangsúlyossá lehet tenni a nevelés területén, ahogy a kognitív fejlesztés szükségességét az oktatás területén.

Az interperszonális területek fejlesztésekor az emberi kapcsolataink minőségének fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt: a más emberekkel való kapcsolat kialakítására, a konfliktusok kezelésére, az empátiára. Alapja az önismeret, a reális önértékelés, az asszertivitás.

A szociális kompetencia részét képezi az intraperszonális intelligencia szintjének azon foka, amely az egyén birtokában van. A mindenki jó valamiben elv alkalmazása és hangsúlyozása a

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

pozitív pedagógia, a gyermekközpontú szemlélet első lépése lehet. Annak beláttatása, hogy a gyermek is felismerje az önmagában rejlő tehetséget, megismerje személyisége erős oldalait, ezáltal értékeit, képes legyen egészséges önmenedzselésre, az önismeret, az éntudatosság, a társas kapcsolatok minősége szempontjából létfontosságú. Az, hogy saját érzéseinket megmerjük élni, tudjuk azokat kezelni és kommunikálni róluk, ismerjük a motivációinkat és határainkat, jól kell ismernünk saját magunkat. Tudnunk kell, mit miért csinálunk, és mit szeretnénk elérni az életünkben, döntéseinkért felelősséget kell tudnunk vállalni. Ezek a területek éppúgy fejleszthetőek, mint a szociális kompetencia bármely más összetevője.

A szociális kompetencia fejlesztési területeit az alábbi ábra mutatja:

1. ábra Szociális kompetencia „térkép” (Forrás: Dobosné, 2016: 37)

Láthatjuk, hogy a szociális kompetencia fejlődését számtalan tényező befolyásolja. Az oktatási intézmények a folyamatos, rutinszerű, az iskolai (óvodai) nevelés egyes szakaszait átfogó módszerek, stratégiák használatával eredményesnek bizonyulhatnak ezen a téren. A hatékonyság érdekében törekedni kell arra, hogy minél több készség és képesség együttes fejlesztése valósuljon meg.

SZEREPEK ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTÉS

A bántalmazás csoportfolyamat, amelynek dinamikája van. Szereplői az áldozat, a bántalmazó(k) és a szemlélő(k). Olweus dolgozta ki a zaklatás körforgását, amelyben nyolc

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

szerepkört határoz meg aszerint, hogy a szemlélők milyen helyet foglalnak el a szituációban. A 2. ábra ennek a körforgásnak a bemutatása:

2. ábra A zaklatás körforgása Olweus nyomán (Forrás: Coloroso, 2014: 98)

A mindennapi gyakorlatban ezek a szerepkörök nem feltétlenül különülnek el ennyire élesen, így az elméletet teljes egészében komplikált lenne átültetni minden valós helyzetre, ugyanakkor modellálni azt megfelelő eszköz. Akármelyik szereppel is találkozunk, az mindig feltételezi a többi jelenlétét is a folyamatban.

Habár tekinthetjük akár az élet természetes velejáróinak ezeket a játszmákat, valójában szükségtelenek az elfogadottság megéléséhez. A felmerülő problémák együttműködve, egyszerű és hatékony módszerek alkalmazásával kezelhetők lehetnek. Azokat a készségeket szükséges fejlesztenünk, amelyek alkalmassá teszik az érintett diákokat arra, hogy elkerüljék ezeket a visszatérő játszmákat, illetve megállítsák a bántalmazást.

- Az aktív vagy passzív szemlélőkből segítők válhatnak, akiknek – megértve a bántalmazás csoportdinamikáját, az áldozat negatív érzéseit – erősödhet az empátiájuk, és felismerhetik saját felelősségüket és lehetőségeiket a beavatkozásra, a gyengébbek támogatására.

Árulkodni vagy szólni? Már kisiskolás – sőt óvodás – korban sokat tehet a pedagógus azzal, ha elkötelezett a szociális és érzelmi tanítás mellett, meghallgatja a gyermeket, nyitott a felvetésekre, jelzésekre kapcsán, továbbá kész játékos formában tanítani. Érdemes elmagyarázni a különbséget a gyermekeknek az említett két fogalom között, meg tudják érteni azt, és mernek szólni, ha

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

igazságtalanságot tapasztalnak. Nem maradnak pusztán szemlélői az eseményeknek, nem hagyják magára társukat. A segítségkérési és segítségnyújtási attitűd formálása fontos tényező. Értessük meg a tanítványainkkal a különbséget heccelés és gúnyolódás, vita és veszekedés, árulkodás és a probléma jelzése között. Ehhez konstruktív diák-diák, diák-tanár, tanár-diák kapcsolatok szükségesek.

A felnőttek, a pedagógusok iránti bizalom kialakítása feltétlenül szükséges ahhoz, hogy olyan légkör alakulhasson ki, amelyben a gyermekek megtanulnak segíteni egymásnak/egymáson a felnőttek bevonásával. Kulcsfontosságú az odafigyelés, az aktív részvétel, az, hogy a pedagógusok érzelmileg is jelentősen tudják támogatni a diákokat.

- Az áldozatok felismerhetik saját erősségeiket, javulhat megküzdési képességük, így kevésbé lesznek kiszolgáltatottak a bántalmazás negatív hatásainak.

A túlérzékeny gyerekek gyakran kerülnek ebbe a szerepkörbe, csoportjaikban alacsonyabb státuszba, peremhelyzetbe, noha ez elkerülhető lenne. Gátlásosabbak, határozatlanabbnak tűnnek, mert erősebben függenek az őket körülvevő társadalmi kontextustól, esetükben szinte minden ennek a kapcsolatnak a minőségén múlik (Boyce, 2019). Ezért is fontos, hogy védelmező, támogató, segítő attitűd vegye őket körül, hiszen ilyen légkörben tudnak kiteljesedni. Szükséges annak felismerése, hogy ezek a gyerekek a pszichológiai stresszhelyzetre is élénkebben reagálnak, épp ezért erősítésre van szükségük az intraperszonális képességeik területén. Segítségükre kell lennünk abban, hogy meg tudják tanulni szeretni és elfogadni önmagukat, bízni a saját erejükben és képességeikben, hiszen nem gyengék, hanem érzékenyek, ebben különböznek az átlagtól. Pozitív tulajdonságaik tudatos elismerésével sokat segíthetünk helyzetükön. Segítsük őket kommunikációjukban, érzelemkifejezésükben, a rutinok kialakításában az asszertív reakciók terén, hogy legyenek kialakult cselekvési terveik olyan helyzetekre, amelyek kényelmetlenek, ismeretlenek lehetnek számukra. Fontos megtanulniuk, hogy ők döntenek arról, hogyan reagálnak ezekben a helyzetekben.

- A bántalmazók képessé válhatnak felismerni saját negatív érzéseiket (ezek szerepét a bántalmazó viselkedésükben), továbbá kezelni tudják ezeket nem bántalmazás révén is.

A bántalmazást elkövető gyermek nem rossz. Erősnek szeretné érezni magát, meg akarja erősíteni a vélt pozícióját, rivalizál, elismerésre vagy figyelemre vágyik, egyszóval védekezik. Mindenképpen szükséges megértenünk azt az okot, ami miatt így cselekszik. Ha képes volt megtanulni ezt a viselkedést, azt is képes lesz megtanulni, hogy másképp viselkedjen. Fejlesztünk kell a szociális készségeit, támogatnunk kell önmaga megismerésében, az egészséges önértékelés és önbecsülés, a másokkal való egészséges kapcsolatok kialakításában. Közbelépésünk során elengedhetetlen a megfelelő fegyvelmezési eszköz alkalmazása, ugyanis a

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

gyermek hozzáállásán ezzel változtathatunk. Szükséges különbséget tennünk büntetés és fegyelmezés között, amelyek nemcsak jelentésükben különböznek, de hatásukban is. Akit büntetnek, az megtanulja újra és újra titokban, a felnőttek háta mögött intézni az ügyeit. Nem szakítjuk meg általa a folyamat körforgását. A megbüntetett gyermek nem azt fogja megsajnálni, aki ellen vétett, hanem saját magát. Az empátia érzése nem erősödik benne. Ezzel szemben akit fegyelmeznek, annak felhívják a figyelmét az egyéni felelősség vállalására; tisztességes hozzáállásra, önfegyelemre tanítják, és megoldási lehetőségeket kínálnak fel számára a probléma megoldására. Szociális megoldást adnak a nem szociális viselkedésre (Coloroso, 2014).

Valamennyi résztvevő számára fontos továbbá, hogy megértse a különbséget heccelés/ugratás és bántás/bántalmazás között. Az ugratás játékként fogható fel, amely:

- nem tudatos, nem szándékolt;
- a cél soha nem egymás bántása vagy méltóságának megsértése;
- a felek bármikor szerepet cserélhetnek, egymással egyenrangúak, bármikor megszakítható a diskurzus;
- jókedvű, szellemes, jóindulatú móka, amelyen a felek felszabadultan, együtt nevetni tudnak;
- apró eleme a társas kapcsolatnak barátok, közös érdeklődésű gyermekek között (Coloroso, 2014).

Ezzel szemben a csúfolódó, bántalmazó magatartás tudatos döntés eredménye. Aki csúfolódik, az a másikat kellemetlen helyzetbe hozza, megbántja, méltóságában megsérti. Játékosságról ebben az esetben nem beszélhetünk. Jellemzői:

- tudatosság, szándékosság;
- a cél egymás megbántása;
- egyenlőtlen viszony jellemzi, nem ér véget kérésre;
- viccnek álcázott gúnyolódás, amely során az egyik fél félelmet él át; a csúfolódó nem együtt nevet gúnya célpontjával, hanem rajta;
- a felek között nincs baráti kapcsolat vagy közös érdeklődési kör (Coloroso, 2014).

PROGRAMOK, GYAKORLATOK

Az elvek számtalan formában ültethetők át az óvodai, iskolai, osztálytermi nevelési gyakorlatba. Az alkalmazható programok, módszerek, gyakorlatok az intézmények rendelkezésére állnak ahhoz, hogy a szociális és érzelmi tanulás feltételeit, a biztonságot adó légkört meg tudják teremteni, hogy a gyermeki képességek kibontakoztatása, fejlesztése

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

minden területen a leoptimalisabban valósulhasson meg. Ehhez elkötelezett pedagógusokra, sok befektetett energiára van szükség.

Alább két olyan programot ismertetek, amelyek közül az első az intraperszonális és érzelmi intelligencia, a szociális készségek fejlesztésére adhat már 3 éves kortól elméleti útmutatást a gyakorlati alkalmazás lehetőségeinek felvonultatásával. A második az Európai Bizottság Igazságügyi Főigazgatóságának társfinanszírozásával valósult meg, bántalmazás elleni képzést és segédanyagot nyújt a programot használni kívánó iskoláknak. Mindkét program a megelőzésre, a gyermekek jóllétének elérésére, a társak közötti kapcsolatok fejlesztésére helyezi a hangsúlyt.

1.A Boldogságóra a 10-14 éves korosztály számára kínál személyiségfejlesztő foglalkozásokat a pozitív pszichológia eszközeivel. Az anyag a következő területeket öleli fel:

- A hála gyakorlása,
- Az optimizmus gyakorlása,
- Társas kapcsolatok ápolása,
- Jó cselekedetek gyakorlása,
- Célok kitűzése és elérése,
- Megküzdési stratégiák,
- Apró örömök élvezete,
- A megbocsátás gyakorlása,
- Testmozgás,
- Fenntartható boldogság.

A programot használó osztályfőnökök beszámolóai alapján a program alkalmazása eredményes, továbbá az ELTE Pozitív Pszichológiai Kutatócsoport vizsgálatai is igazolják a program gyerekekre gyakorolt jótékony hatását. A sorozat további kötetei az óvodás és kisiskolás korosztály számára is elérhetőek. A Pozitivitáskártyajátékok és társasjátékok alkalmazásával játékos formában érhető el a pozitív irányú változás. További előnye, hogy a játékokat a családok otthon is tudják használni, erősítve az összetartozás érzését, az optimista szemléletmód, rutinok kialakítását, amelyekre a gyermek egész élete során számíthat.

2. Az ENABLE iskolai program célja, hogy a szociális és érzelmi készségek fejlesztésével, valamint a kortárs segítség hangsúlyozásával megelőzze a tanulási környezetben és a szabadidőben megjelenő bántalmazást, ezzel hozzájáruljon a 11-14 éves gyermekek jóllétéhez.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

A stratégia koncepciója:

- 10 tanóra – 45 perces blokkokban;
- Osztályfőnök vagy iskolapszichológus is tarthatja a foglalkozásokat;
- Kétféle tematika érhető el:
  - Társas és érzelmi készségek fejlesztése;
  - Bullying ellenes normaképzés.
- Kooperatív munkaformák, közös aktivitás jellemzi;
- Segédanyag áll a pedagógusok rendelkezésére;
- A tanári kézikönyvben részletes óravázlatok, további gyakorlati javaslatok találhatóak;
- A foglalkozások digitális technikák használatára épülnek.

A módszer alkalmazását azért tekintik sikeresnek az intézmények, mert a prevenciós programelemek intézményi szinten valósulnak meg. Hatékonyabbnak ítélik meg esetkezeléseiket, az iskolai eljárásrend kidolgozásával egységes szemléletet tudnak közvetíteni, a szülők bevonásával a tanulók környezetének szélesebb tartományát érhetik el.

Végezetül néhány szóban a Cartoon Network bántalmazásellenes kampányának keretében készített animációs sorozatáról: azon túl, hogy az animációk képi megjelenítésükkel közelebb képesek hozni a gyermekekhez ezt a témát, tisztázzák is bennük a bullyingben megjelenő szerepeket, az egyes szerepekhez köthető viselkedésmintákat, motivációkat, továbbá ötleteket adnak a szerepekből való kilépésre is. Az animációs filmekkel való közös foglalkozások kiváló alkalmat teremthetnek az osztályokon belüli párbeszéd megindításához, az egyes esetek feldolgozásához, közös megoldások kereséséhez.

ÖSSZEGZÉS

Bár hazánkban még mindig kevésbé hangsúlyos a szociális és érzelmi nevelés, annak fontossága elvitathatatlan. A közelünkben élő és tevékenykedő, érzékenynek vagy magabiztosnak tűnő gyermekek nevelése, tanítása a mi feladatunk is. Tevékenységünk hatással van arra, hogy az egymástól nagyon is különböző gyermekek milyen felnőttekké válnak, a gyermekkorból milyen, az egész életükre kiható tapasztalatokat visznek magukkal, adnak tovább a későbbi generációknak. Biztos módszer, tudás ugyan nem létezik, ugyanakkor sok mindent tanulhatunk tanítványainkat megfigyelve, meghallgatva, ösztönösségünkre és tudatosságunkra építve. Aktív segítőként, következetes, hosszú távon alkalmazott stratégiák alkalmazásával eredményeket érhetünk el a gyermekek közösségeiben, szemléletváltást a bántásról, bántalmazásról kialakult általános vélekedés terén. A tudatosan tervezett intervenció csökkentheti az erőszak, a bántalmazások előfordulását. A szülők, a család bevonásával

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

közösen tehetünk azért, hogy erőszakmentes közegben, igazságosabb gyermekkor megéléséhez segítsük tanítványainkat.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

IRODALOMJEGYZÉK:

Boyce, W. T. (2019): Orchideák és pitypangok. Libri Könyvkiadó, Budapest.

Buda, M., Kőszeghy A. és Szirmai E. (2008): Iskolai zaklatás – az ismeretlen ismerős. A jelenség a kutatási eredmények tükrében. *Educatio*, 3, 373–386.

Coloroso, B. (2014): Zaklatók, áldozatok, szemlélők: az iskolai erőszak. Harmat Kiadó, Budapest.

Dobosné Földi Brigitta (2017): Szociális kompetencia megjelenése a pályaleírásokban valamint a felsőoktatási képzési-és kimeneti követelményekben. *EDU* 7. évfolyam, 2. 26–49.

Fülöp Márta (1991): A szociális készségek fejlesztésének elméletéről és gyakorlatáról. *Látókö*r, 3. 49–58.

Halász Gábor (2001): Az oktatási rendszer. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Kasik László (2007): A szociális kompetencia fejlesztésének elmélete és gyakorlata. *Iskolakultúra*, november-december

<https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/iskolakultura/article/download/20687/20477> Utolsó letöltés: 2022. június 24.

[Zsolnai Anikó \(2013\): Szociális tanulás – szociális viselkedés.](#)

http://pedagogus.edia.hu/sites/default/files/public/2_1/Zsolnai_2013b.pdf Utolsó letöltés: 2022. június 24.

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

DR. ENGINÉ MOLNÁR CSILLA – PODMANICZKINÉ PAPP ZSUZSANNA

Sportolj, mert mozogni és jónak lenni jó!

„Tedd a dolgod! Elemezz! De érezd a futást! Érezd a versenyt!

Érezd azt az örömet, amit a futás ad!” *(Kara Goucher)*

*(SZTE Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája, Szeged)*

Bevezetés

A mindennapi életünkben az egészséges életmódra nevelés hozzásegít a kiegyensúlyozott, harmonikus testi és lelki állapot örömteli megéléséhez. Testünk nem lehet egészséges, ha a lélek nincs megfelelő állapotban. Ép testben, ép lélek – ahogy mondanánk. Az elmúlt években a pandémia miatt kialakult helyzetek rádöbentettek bennünket arra, hogy valóban mennyire fontos az egészségünk megőrzése. Láttuk, tapasztaltuk, átéltük, hogy a többszöri ’bezárt állapot’ mennyire megviseli mind a gyermekek, mind a felnőttek testi, lelki életét.

Úgy gondoljuk, hogy ennek megváltoztatása érdekében életünk sok mozgatórugói közül az egyik legfontosabbat, a mozgást kell előtérbe helyezni, főleg a mai digitális világban, amikor már szemmel látható, hogy mennyire keveset mozognak a gyerekek. Egy fejlődő szervezet számára nagyon fontos a megfelelő, egészséges táplálkozás és a mindennapi mozgás, azonban ez nem mindig valósul meg társadalmunkban. A modern világ magával hozott olyan táplálkozási szokásokat és mozgásszegény életmódot, ami korántsem kedvez a gyermekek egészséges testi, lelki fejlődésének. Éppen ezért fontosnak tartjuk, hogy időben cselekedjünk, és akár már kisgyermekkorban nagy jelentőséget és teret adjunk a mozgásnak.

A WHO-statisztika adatai alapján az elhízás jelensége világviszonylatban megközelítőleg 125 millió gyermeket érint. Hazánk az elsők között jár az EU-tagállamok között, minden ötödik gyermek túlsúlyos vagy elhízott a 2-17 éves korosztályban.

„A kisgyermek fejlődésében, érésében a megfelelő gondoskodás mellett kiemelt szerepe van a rendszeres testmozgásnak. Nemcsak az izomzat, tüdőkapacitás és idegrendszer fejlődik a mozgás által, hanem a gyermeknek azon képessége is, hogy hatékonyan tudja magát érezni, ha sikerül egy mozdulat, egy mozgássor által elérnie azt, amit akar. Ez örömmel tölti el, és arra motiválja, hogy újabb mozgásokat, mozgási formákat kipróbáljon.

Az én-fejlődés elengedhetetlen feltétele, hogy a gyermek felfedezze a saját testét, és örömet leljen abban, hogy ezt a testet ő irányítja. A fáradhatatlan, „örökmozgó” gyerekek nemcsak az energiáikat vezetik le a mozgás által, hanem egyre ügyesebbek lesznek, és egyre inkább megtanulják, hogy mire képesek, és mire nem, így sajátítva el a biztonságos mozgásokat.”

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

(https://mitsportoljak.blog.hu/2011/08/28/a_sport_hatasa_a_tanulasra)

Testi és pszichés problémák a mindennapokban, azok hosszútávú következményei

A gyermekkori elhízás komoly egészségügyi gondokat eredményezhet, kialakulhat például: magas vérnyomás, cukorbetegség, ízületi és ortopédiai elváltozás, szív- és érrendszeri megbetegedés, későbbiekben pedig a stroke kockázata, de számos egyéb betegség kialakulásának esélye is növekszik. Azt is figyelembe kell venni, hogy az elhízás nem csak egy esztétikai probléma, de pszichés zavarokat is hozhat magával.

Ezt mutatja, hogy a túlsúlyos gyermekek pszichés egyensúlya nem egészséges, mivel önbizalmuk csökken, társaiktól elszigetelődnek, zárkózottabbakká válnak és szégyenérzetük miatt előtérbe kerül náluk az inaktivitás. Mindez tanulmányi gondokat is felvethet. Megelőzésük érdekében fontosnak tartjuk az időben elkezdett prevenciót családi és oktatási keretek között.

Tudtad, hogy a sport mennyi mindenre kihat?

Kutatások és saját tapasztalatok is bizonyítják, hogy mozgás közben az idegrendszerünk relaxál, feltöltődik. Ez az aktivitás nagyban hozzájárul testi és szellemi teljesítőképességünk növeléséhez, melyek hatására könnyebben birkózunk meg a mindennapi kihívásokkal. A tanulók körében egyaránt bizonyított, hogy a fizikai állóképesség fejlesztésével edzettebben megy a tanulás és az emlékezés, gyorsabb pozitív hatások érhetőek el, pl.: a szavak hatékony elsajátításánál idegen nyelv tanulása közben.

Mit teszünk ennek érdekében mi, tanítók? Elsősorban minőségi, rendszeres testmozgásra ösztönözzük őket már a kezdetekkor. Környezetismeret óra hiányában 1-2. évfolyamon tantárgyi integrációval oldjuk meg a fontos témakörök, információk ismertetését, védőnői és iskolai szociális munkatárs bevonásával. Támogatjuk őket sporttevékenységek kiválasztásánál, iskolaszintű, városi, egyesületi szinten, amelyben sikereket érhetnek el. Szerető családi környezettel és saját jó példánkkal erősítjük meg a bizalmukat és motivációjukat.

Pozitív személyiségfejlődés

Gyakorló szülőként tudjuk jól, hogy mennyire nehéz az edzések után még elővenni a könyveket és leülni tanulni, dolgozatra készülni. Mivel a sporttevékenységeknek nagyon sok pozitív oldala van, így megfelelő célokkal kell továbblépniük. Példát mutatva arra ösztönözzük gyermekeinket, tanítványainkat, hogy mérjük fel közösen, mi jelenthet motivációt a tanuláshoz, sporthoz, hogyan fér el egymás mellett a kötelesség és a hobbi.

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

Tanítványaink fejlesztésében fontos szerepet játszik a tanulási, játék, sport és versenyélmény. Ezek, valamint a helyes kommunikáció és motiválás jelenlétében igyekszünk elérni a megfelelő testi, lelki és optimális fejlődést.

Arra törekszünk, hogy a szociális és szabálykövető magatartásukat, a közös sikert, az örömteli teljesítést, a dicséretet pozitív gondolkodással és kellő mértékű motivációval éadjuk el. Sportolni nagyon sok lemondással jár, de azok pozitív hozadékai megkérdőjelezhetetlenek. A sportban nincs olyan, hogy utolsó, hiszen a vesztesek között is van olyan, aki önmagához képest valamit jól csinál, de a győztesek között is előfordulhat olyan, hogy valaki téved.

Hogyan lehetünk példaképek tanítványaink számára?

A rendszeres testmozgás fontos szerepet tölt be a mindennapi életünkben, úszunk, futunk, sétálunk, edzünk.

Mi, pedagógusok is tapasztaljuk, hogy egy nehéz nap után mennyire feltölt, kikapcsol, regenerál a sport és segítségével hogyan sikerül háttérbe helyezni a problémáinkat, vagy akár megoldást találni az aktuális kérdésekre.

Tapasztalataink mutatják, hogy a mozgás milyen jótékony hatással van a közösségformálásra. Rendkívül jó csapatépítő, hiszen a közös sikereink és kudarcaink által közelebb kerülünk egymáshoz, megismerjük egymás hétköznapi arcát.

2021 októberében álmotunk egy világot magunknak és ott álltunk a kapuja előtt, ugyanis épp futás közben alakult ki egy ötlet, miszerint mi lenne, ha iskolánk csapat formájában elindulna Közép-Európa legnagyobb és legnépszerűbb futóversenyén, az NN Ultrabalatonon.

Ez 2022-ben 211 km-es távot jelentett a Balatont körbefutva, akár váltásban is, maximum 27 óra szintidőn belül, Balatonfüredről indulva és oda érkezve.

„Menjünk! Csináljuk!” Érkeztek a válaszok, így a büszke és lelkes iskolai csapat összeállása után – SZTE JUGYU – 13 fő futó (pedagógusok, szülők, hallgató) és 7 kerékpáros kísérő vállalkozott a megmérettetésre.

Hatalmas izgalom, rengeteg edzés és felkészülés, kitartó és együttműködő szervezés. Ezek a gondolatok jellemezték mindennapjainkat.

A csapat tagjai között osztottuk fel a távokat, amelyre mindenki egyénileg készült fel. Komoly stratégiai tervezés előzte meg a részvételt: távok felosztása, a földrajzi tényezők és napszakok figyelembevétele, a környékbeli szállás szervezése, autós-és kerékpáros kísérők, esetleges sérülések miatti kiesések.

Csapatunk április 30-án, szombaton hajnalban, 4 óra 30 perckor Balatonfüredről indult és a rendkívül hosszú és sikeres 211 kilométeres, folyamatos futás és biciklizés után május 1-jén,

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

vasárnap 1:50 perckor értünk célba. Váltásban 21 óra 29 perc folyamatos futással és kerékpáros kísérettel kerültük körbe a Balatont.

Jónak lenni jó!

A versenyen való részvételünkkel az iskolánk lelkes csapata szeretne volna felhívni a tanulók figyelmét a sportszeretetre, környezetünk védelmére, valamint az ökotudatosságra. Nevezésünkkel, részvételünkkel jótékonyt is elindítottunk, ugyanis tanítványaink számára egy kültéri tanterem létrehozását álmodtuk meg az iskola udvarán.

Közös célunk az, hogy a környezettudatos oktatói-nevelői munkánkat nemcsak a tantermek falain belül, hanem a szabadban, zöld környezetben is gyakorolhassuk.

A verseny minden anyagi költségét a résztvevők finanszírozták, ezzel is példát mutatva a jótékonyt fontosságára.

Megálmodtuk és meg is csináltuk... magunkért, egymásért, a tanítványainkért!

(forrás: <https://www.nn.hu/nn-ultrabalaton-2022-kepgaleria/-/galeria/kepek/3155262/3/16/true>)

Hogyan építkezzünk tovább? – Új jövő, új álmok, új tervek

Az NN Ultrabalatonon való részvétel – a visszajelzések és saját tapasztalatok alapján – nagyon sikeres volt a gyermekek, szülők és kollégák körében is. Tovább gondolva a verseny alatt átélt élményeket, sikereket, esetleges kudarokat, szeretnénk az iskolánk gyermekeit is bevezetni

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

ebbe a világba, hogy ők is lássák, közösen összefogva mennyi mindent tehetünk akár önmagunkért, akár egy csapatért vagy iskolánkért.

A napfény városában, Szegeden folytatjuk kezdeményezésünket, a mozgás megszerettetését, ugyanis ősszel egy újabb jótékonysági felhívást hirdetünk városunk legnagyobb parkjában, a platánokkal, hársakkal, tölgyekkel, juharokkal teli, gyepes tisztásokkal szegélyezett, a sportszerető emberek által kedvelt Erzsébet-ligetben. Rendezvényünket egy iskolai sportnap keretein belül tervezzük megtartani. A részvétel mint minden versenyen, itt sem kötelező. A nevezési összeget teljes mértékben az iskolánk kültéri tantermére fordítjuk, közösen folytatva azt a fajta építkezést, amelyet mi már megtettünk az NN Ultrabalatonon való nevezésünkkel, részvételünkkel.

A sportnapra a gyermekek mellett szülőket, kollégákat és hallgatókat is várunk, akik több távból választhatják ki, hogy azt egyénileg, vagy váltóban szeretnék teljesíteni.

A lényeg az, hogy a verseny végén önfeledten, sikerélménnyel gazdagodva távozzanak.

A versenyt terveink szerint élőzenével, frissítópontokkal színesítjük.

Természetesen a szurkolóink sem maradhatnak el, hiszen azok a tanulók, akik nem indulnak a versenyen, a pálya szélén biztathatják társaikat.

A rendezvénnyel az a célunk, hogy mozogjunk és csapatot építsünk iskolánk tanulói, a szülők és pedagógusok körében. Ha már egy gyermekkel sikerül megszerettetni ezt a fajta mozgásformát, akkor már megérte.

Iskolánk éves mottójából adódóan indítjuk el új kezdeményezésünket, miszerint „Az iskola, olyan, amilyenné tesszük”.

Reméljük, hogy terveinkkel egy igazi, összetartó, sportszerető közösséget tudunk építeni.

A verseny rendezésével és a részvétellel hagyományt szeretnénk teremteni, hogy a gyermekek érezzék, a tradíciók őrzése, gondozása fontos szerepet tölt be az életünkben.

Internetes források

<https://www.fitness.hu/magazin/2018/08/08/edzdzd-magad-okosra-igy-segiti-a-mozgas-az-agymukodest>

https://mitsportoljak.blog.hu/2011/08/28/a_sport_hatasa_a_tanulasra

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

RÁCZ KLÁRA

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon”

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

Hitoktatóként a bibliai történetek élményszerű átadásán és feldolgozásán keresztül igyekszem a rám bízott korosztály lelki egészségét szolgálni iskolánkban. Úgy gondolom, hogy mind a bibliai történetek, mind a keresztyén énekek lehetőségeket adnak, hogy az adott korosztállyal eljuttassuk és így a játékos tanulás által jobban elmélyülnek az ismeretek a gyerekekben.

Két éve kezdtem el beépíteni a munkámba tudatosan a dramatikus elemeket az óráimba. Megmutatva és segítve a hallgatókat, hogyan lehet ez által az óráikat színesebbé, élménygazdagabbá tenni.

A mesterprogramomban is fő feladataként jelöltem meg a történetek „életre keltését”

Úgy gondolom, hogy a bibliai történetek erkölcsi mondanivalója nagyban hozzájárul a gyerekek hitéletének fejlődéséhez, viselkedésük, gondolkodásuk formálásához, vagyis a lelki egészségük megőrzéséhez. A dramatizálás során erre nagy hangsúlyt fektetek.

Bibliodráma szakkört vezetek, ebben a tanévben hetente egyszer találkoztam a negyedik osztályos gyerekeknek tanórán kívül.

„Sokat emlegetjük manapság, hogy a gyermekeink egyre inkább virtuális világban élnek. Észrevétlenül eltávolodnak a valóságtól, így egymástól is. Nehézséget okoz számukra a társakkal való együttműködés, a pedagógus számára pedig a szocializációs képesség fejlesztése. Ehhez nyújt óriási lehetőséget a drámajáték. Olyan cselekedtetés, amely a gyermekek alapvető élményközpontú tevékenységét, a játékot használja.”

A játék már a legkisebbeknél is megjelenik. Utánzással kezdődik, s az ön- és társismereten keresztül a szerepjátékig fejlődik, mely az önkifejezés hatékony eszköze. A drámajáték pedig olyan személyiségjegyek fejlődését segíti, mint az empátia, kooperáció, vitakultúra, konfliktuskezelés. Az élményszerű alkotás által fejlődik önértékelési képességük, erősödik önazonosságuk. Remélhetőleg könnyebben megtalálhatják a viselkedésük és belső világuk összhangját.

„A játék öröm által vezérelt tevékenység, amely gyermekkortól kezdve elkísér bennünket”

A játszók feloldódnak a játékban, megnyílnak, közel engedik magukhoz az érzelmeikre ható élményt.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

Gabnai Katalin is fontosnak tartja, hogy megismerjék magukat, társaikat, környező világukat egy-egy gesztus, a hanglejtés, az arckifejezés, a viselkedés tükrében.

Fontos a drámapedagógiában, hogy a játék irányításában a pedagógusnak nyitottnak, érzékenynek kell lennie és tudnia kell együttjátszania a gyerekekkel. Segíteni kell a tanulságok megfogalmazásban, a tudás felismerésében és a megértés rendszerbe ágyazásában.

Oldott légkört kell biztosítani, hogy az együttműködést elnyerjük. Mindenki azonos mértékben kapjon megnyilvánulási lehetőséget.

A jó drámapedagógus nem színészeket nevel, hanem személyiségeket, tehetségeket formál.

Összetett munka: Jó pszichológusnak, pedagógusnak és színházi szakembernek kell lenni egyszerre, hogy felfedezzük a világot és benne önmagunkat. Ehhez szükséges a kíváncsiság, a beleélő képesség, a bizalom.

Ha együtt játszunk a gyerekekkel, segíthetünk nekik önmaguk és társaik megismerésében, és így az elfogadásban is. A mintha világában próbára tehetik képességeiket és elviselhetőbbek lesznek kudarcaik. Drámajátékok alkalmazásakor a tanárszerep nagymértékben átalakul, a tanár segítő, a tanár játészó, mindenekelőtt mellérendelő szerepet tölt be, vagyis facilitátor.

Mindannyian érzékeljük, hogy a XXI. század pedagógusának új szerepet kell betöltenie. Komoly kihívást jelent az a társadalmi elvárás, hogy a munkába lépő fiatalok rendelkezzenek olyan életkompetenciákkal, melyek a jó fellépést, megfelelő kommunikációs készséget, kellő magabiztosságot, rugalmas döntésképességet biztosítják. Ezért fontos, hogy már kisiskolás korban elkezdődjön az a személyiségfejlesztés, melynek birtokában a tanulók megtanulnak mások elé kiállni, érvelni, vitatkozni, a saját igazukat megvédeni. Ez társak nélkül, együttműködés nélkül elképzelhetetlen.

A konferencián bemutatom Jónás történetének a feldolgozását, megosztva a tapasztalataimat és kedvet ébresztve másokban, hogy próbálják az óráikba beépíteni.

Jónás könyvét negyedik osztályos gyerekekkel, dolgoztam fel az élménypedagógia eszközeivel élve.

A következő algoritmussal éltem:

I. *Ismerkedés egymással* – bizalom játékkal, beszélgetéssel, közös játékokkal

II. *A történetre való ráhangolódás fejezetenként:*

- Voltál-e már viharban? Féltél-e?
- Voltál-e már engedetlen, szófogadatlan? Lett-e következménye?
- Voltál-e már szorult helyzetben? Mit tettél?
- Bántál-e meg már valami rosszaságot? Hogyan tetted?

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

- Milyenek ismerted meg az Istent?

III. Jónás történetének megismertetése

- Élményszerű bemutatása
- A történet felolvasása a Bibliából közösen
- A gyerekek véleményének meghallgatása
- Mit tettél volna, ha... Jónás / niniveiek/ a király helyébe lettél volna?
- Milyenek ismerted meg Istent ebben a történetben?
- A történet megtekintése rajzfilmen

IV. Mikro jelenetek eljátszása

- Vihar a tengeren
- Jónás a tengerben
- A niniveiek bűnbánata
- Jónás haragja
- A király parancsa
- Reflexiók megfogalmazása közösen

V. A jelenetek összeillesztése, dramatizálás, szerepek vállalása

VI. A díszletek megtervezése közösen

VII. Jelmezek kiválasztása

VIII. Próbák

Reflexióm

Sajnos meg kellett tapasztalnom, hogy nem is volt olyan könnyű feladat Jónás történetének a feldolgozása, mint ahogy reméltem. Nehézséget jelentettek a gyerekek számára a bűnbánat, kegyelmes, irgalmas szavak megértése és kifejezése, megélése a szerepekben. Hiszen ezek a fogalmak nem mindennapiak a gyerekek szóhasználatában és a megélésükben sem.

Átélni és eljátszani azt a letargikus érzést, hogy Jónásnak nincs kedve élni, meg akar halni, szintén nem volt könnyű.

Élvezték viszont, amikor viharban voltak, amikor Jónást beledobták a tengerbe és bekapta a hal, amikor ninivei lakosként táncolhattak és Isten nem pusztította el a várost. A kétoldalú kommunikációnak nagyon fontos szerepe volt a közös munkában

A gyerekek örömmel öltöztek be a jelmezekbe, a színpadi képhez is nagyszerű ötleteik voltak, ez tette játékukat élményszerűbbé.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

Öröm volt a számomra, hogy felismerték és megértették, hogy olyan Istenünk van, aki kegyelmes, irgalmas, türelme hosszú, nagy a szeretete.

A sok próba, fáradtság, monotonia legyőzése ellenére azt hiszem igényes színdarab lett belőle.

A közös munka áldásáért legyen Istené a dicsőség!

Pedagógusként pedig valóban megtapasztalhattam, amit Hermann Alice így fogalmazott:

„Minden kisgyermek magas hőfokra fűtött kazánt hordoz magában, és a nevelő feladata, hogy azt a kazánt hozzáértéssel kezelje, ha nem vigyázz rá, robban vagy kialszik, ha jól bánik vele, termékeny munkának lesz erőforrása.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

JELENET	HELYSZÍN	SZEREPLŐK TÖREKVÉSEK	CSELEKVÉSEK	PÁRBESZÉDEK
1. JELENET	A kikötő közelében	Jónás egy galambot kergetve jön a színpadra. Isten angyala megszólítja	Jónás meghallja Isten küldöttének a szavát, de nem megy Ninivébe. A hajó és a kék színű háttér díszlet elhelyezése Jónás engedetlensége (Jónás felszáll egy másik hajóra és Tarsisba meglefekszik a hajó mélyén)	Isten angyala: Jónás! Jónás! Jónás: Ki vagy Te és mit akarsz Tőlem? Isten angyala: Isten küldötté vagyok. Arra kértéged Isten, hogy menj Ninivébe a nagyvárosba és figyelmeztess őket, mert látja gonoszágaikat. Beszélj hozzájuk! Jónás: Menjek Ninivébe? Én nem akarok odamenni és nem akarok beszélni hozzájuk. Más Isteneket imádnak. Ott van egy hajó. Felszállok rá és elmegyek Tarsisba. Így el tudok menekülni Isten elől.
2. JELENET	A tengeren	- Hajósok a viharos tengeren	A hajósok imádkoznak a saját isteneikhez A hajósok félelme	1 Hajós: Segítség, mindjárt elveszünk! Imádkozzunk az isteneinkhez! 1 -2. Hajós: Segíts! Segíts! 1. Hajós: Süllyedünk! Mindjárt elveszünk! Mit tegyünk? 2. Hajós: Vajon miért történt ez velünk?

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

		<p>-Két gyerek kék színű anyaggal a tenger hullámozását utánozza.</p>	<p>A hajósok felébresztik Jónást és kikérdezik</p> <p>Jónást beledobják a tengerbe</p>	<p>1. Hajós: Dobáljunk ki mindent!</p> <p>1 Hajós: Hé, Te, ébredj!</p> <p>2 Hajós: Ki vagy Te? Miért vagy ezen a hajón? Mi a foglalkozásod, honnan jöttél??</p> <p>Hajós: Milyen népből való vagy?</p> <p>Jónás: Héber vagyok, és az Urat félem, aki a tengert és a szárazföldet teremtette. Miattam van ez a vihar, Ninivébe, kellett volna mennem.</p> <p>1 Hajós: Mit tettél? Nemet mondtál az Istenednek? Akkor tényleg miattad van ez a vihar.</p> <p>2 Hajós: Mit tegyünk veled, hogy lecsendesedjék a tenger? Különben itt fogunk elpusztulni.</p> <p>Jónás: Fogjatok meg, és dobjatok bele a tengerbe, akkor majd elmúlik</p> <p>1-2. Hajós: Ezt nem tehetjük veled.</p> <p>2 Hajós: Nem áldozhatunk fel!</p> <p>Jónás: Dobjatok be a tengerbe, mert csak így menekültök meg!</p> <p>Hajósok: 1,2,3...</p>
--	--	---	--	--

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

3. JELENET	Jónás a hal gyomrában	Debussy: A tenger (részlet) Jónás és a cet	A hajósok éneke Jónás imája a cet gyomrában (Jónás fejére ráteszi a „halat” egy gyerek majd Jónás ledobja a fejről a „halat”))	hajósok éneke: Jaj, Jónás nem szeretnék lenni, mert nagy hal szája lesne rám... (2-szer) Jónás: „Uram, Isten siess engem megsegíteni...” (3-szor elmondja)
4. JELENET	Jónás a parton	Jónás és az Úr angyala	Jónás és Isten angyalának párbeszéde	Isten angyala: Jónás! Menj Ninivébe és hirdesd a népnek, hogy még negyven nap és elpusztul Ninive. Tartsanak bűnbánatot! Forduljanak oda az Istenhez! Vallják meg rosszaságaikat! Jónás: Uram elmegyek Ninivébe és figyelmeztetem őket. Szót fogadok neked.

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

<p>5. JELENET</p>	<p>Jónás Ninivében /Drapéria jelképezi/</p>	<p>A niniveiek és Jónás</p>	<p>A niniveiek színes ruhába öltözve beszélgetnek, táncolnak</p> <p>A niniveiek aggodalma A niniveiek megölelik egymást</p>	<p>Jónás: Emberek! Még negyven nap és elpusztul Ninive! Bánjátok meg vétkeiteket!</p> <p>Niniveiek: Ugyan már! Mit beszélsz? Mi van, ha igaza van? Negyven nap múlva elpusztul Ninive? Jaj! Mit tegyünk?</p> <p>Niniveiek: Hátha megszán bennünket az Isten! Mit tegyünk? Beszélni kellene a királlyal? Hátha igaza van ennek az embernek!</p>
<p>6. JELENET</p>	<p>Királyi palota</p>	<p>Küldöttek és a király</p>	<p>A küldöttek meghajolnak, letérdelnek. A király határozottan kiadja a parancsot</p>	<p>Küldöttek: Királyunk! Egy próféta jött a városunkban. Azt mondja, hogy 40 nap múlva elpusztul Ninive. A király alattvalói: Ha,ha,ha Ninive királya: Csönd legyen! Jónás próféta? Ismerem. komolyan kell venni a szavát.</p>

„Új módszerek a tehetség gondozásban”

<p>7. JELENET</p>	<p>Ninive (Jelképezi egy drapéria)</p>	<p>Niniveiek</p>	<p>A niniveiek körben letérdelve, összekulcsolt kézzel imádkoznak - bűnbánat (Zsákruhaszerű anyaggal le vannak terítve a gyerekek)</p>	<p>Hirdessétek ki: Emberek és állatok, semmit meg ne kóstonjanak, ne legeljenek, vizet se igyanak! Öltön zsákruhát ember és állat, kiáltsanak teljes erővel Istenhez, térjen meg mindenki a maga gonosz útjáról, és hagyjon fel erőszakos tetteivel! Hátha megszán bennünket az Isten és nem veszünk el!</p> <p>Niniveiek: „Én Istenem, én Istenem irgalmazz kérlek énnekem!... „ (közös ének)</p> <p>Isten angyala: Megbánták a vétkeiket, komolyan vették Isten szavát. Isten nem fogja elpusztítani Ninivét</p>
<p>8. JELENET</p>	<p>Jónás a városon kívül egy kunyhó mellett</p>	<p>Jónás és Isten angyala</p>	<p>Jónás a kunyhó mellett ül /majd lefekszik, alszik/</p>	<p>Jónás: Innen jól fogom látni, hogy mit tesz Isten? Nem történik semmi. Pedig én azt reméltem...</p> <p>Tudtam én Uram már, amikor Tarsisba mentem, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten</p>

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

			<p>(A bokor megjelenítése: kislány zöld ruhában és kendővel a kezében, majd amikor a bokor elszárad, sárga színű anyagot tesz magára)</p>	<p>vagy, türelmed hosszú, nagy a szereteted. Vedd el Uram az életemet, mert jobb nekem meghalnom, mint élnem!</p> <p><i>Hatásszünet</i></p> <p>Jónás. De jó, hogy itt van ez a bokor. Köszönöm Uram. / Jónás alszik/</p> <p><i>Hatásszünet</i></p> <p>Jónás. Mi történt? Hova lett a bokor?</p> <p>Itt pusztulok el ebben a nagy melegben. – Miért pusztítottad el Uram?</p> <p>Isten angyala: Jónás! Vajon igazad van, hogy haragszol erre a bokorra?</p> <p>Jónás: Igen, igazam van!</p> <p>Isten angyala: Nehezen tanulsz Jónás. Te szánod ezt a bokrot, amelyért nem fáradtál, és amelyet nem te neveltél, amely egyik éjjel felnőtt, másik éjjelre pedig elpusztult. Én pedig ne szánjam meg Ninivét, akik megbánták vétkeiket?</p> <p>Jónás: Most már megtanultam: tudom és hiszem Uram, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy...</p>
--	--	--	---	---

„Új módszerek a tehetséggondozásban”

9. JELENET	Színpad	Gyerekek	Jónás lehajtja a fejét az Úr előtt. Énekelnek Mehajtják a fejüket	Közös ének: Áldjuk a mennyei Atyát.... (ifjúsági ének)
-------------------	---------	----------	--	--

„Az iskola szerepe a testi és lelki egészségvédelemben”

Irodalom

1. Biblia: Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott Kijelentése – Kálvin Kiadó: Budapest, 2020.
2. Jubileumi kommentár <http://biolka.ro/upload/Jubileumi%20Kommentar.pdf> utolsó letöltés 2022. 05. 31.
3. Vad Péter Zsigmond: Áldd, Ielkem Istened! éneklfüzet - Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, 2014.
4. Gabnai Katalin: Drámajátékok – Bevezetés a drámapedagógiába, Helikon Kiadó, 1999, Negyedik, bővített kiadás
5. Demeter Lázár Katalin: Jászótárs – Drámajátékok és kreativitás a fejlesztőpedagógiában 5-10 éveseknek, Szentendre, Geobook Hungary Kiadó, 2008, 1. kiadás

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

„NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK HELYE A NEVELÉSSEN”

FARKASNÉ PÉCSI ÉVA

Erasmus + és más külkapcsolati lehetőségek az általános iskola felső tagozatán

*(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és
Általános Iskolája Kossuth utcai feladatellátási helye, Debrecen)*

A külkapcsolatok szerepe napjainkban egyre kiemeltebbé válik az iskolai nyelvoktatásban, a tantárgyköziség lehetőségeinek kiaknázásában.

A tanórán kívüli tevékenység egyik alappillérvé vált, hogy sikerült iskolánkban számos külföldi partneriskolával különböző tematikákban együtt dolgozni, erről külön kitérek az előadásomban.

A Tempus Közalapítvány, a magyar nemzeti iroda az, aki elbírálja és koordinálja a magyarországi Erasmus+ pályázatokat.

Évtizedek óta folyamatosan új lehetőségeket keresek arra, hogy tanítványaink a tankönyvi érdekes ismeretek elsajátításán túl felismerjék azt a képességüket, hogy az idegen nyelvet milyen természetes módon tudják használni hétköznapi helyzetekben, idegen környezetben is, nem csak a tanteremben.

Mindezekhez jó motivációs és készségfejlesztő lehetőségek az uniós projektek, kiemelten az Erasmus +.

Ennek a pályázatnak a munkálataiban akik részt vesznek, együtt dolgoznak különböző nemzetek tanulóival a megadott témákon és formában többek között az e-twinning honlapon. Ez a honlap a weblapja a projekt teljes tevékenységének is.

A digitális kompetencián kívül számos más készségük is fejlődik úgy, hogy mindezt a gamifikáció eszközeivel megfűszerezve, észrevétlenül egy szereplő bőrébe bújva élményeket szereznek, és még jutalompontokat is kaphatnak a kihívások során (például irányított városnézés feladatlap megoldásával), fejlődésüket értékelve.

A tantárgyak koncentrációja kiemelt feladata a külkapcsolati lehetőségeink megszervezésében. Az Erasmus + -on kívül bemutatom eddigi sikeres csereprogramjainkat, környezetvédő projektjeinket, és nem utolsó sorban a Tavaszi Európa- napunkat.

Az Erasmus + iskolai és óvodai partnerségek pályázati típus utódja a régebbi Comenius One projekteknek. Különbség az, hogy a mobilitások alkalmával már 5 tanulót kell kötelezően utaztatni és a 3 tanári kísérő helyett 2 kötelező. Újjonnan fellépő gond, hogy csak a koordinátor adja be a pályázatot, és ha az ő nemzeti irodája nem fogadja el, akkor egyik nemzeti iroda sem.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Könnyebbség is egyúttal ez, hiszen a partnerek összedolgoznak a projekt kitalálása során, de nekik nem kell benyújtaniuk.

A mi esetünkben eddig 2 **Erasmus +** projektben vettünk részt.

Az első tematikája a **Treasurehunt** - azaz a kincskeresés - amelyben lengyel volt a koordináló partneriskola.

Ennek a projektnek a fő témája a víz élető ereje, amelyet a gamifikáció eszközével ismertek meg a tanulók, egyúttal egymás kultúráját, nemzeti kincseit. A gamifikációt a mobilitások idején alkalmaztuk. A tanuló egy saját népi figura bőrébe bújva oldotta meg a nemzetközi csoportokban a feladatait, amiért pontokat kapott a szerepkártyáján. A mobilitás végén a játékvezető összeadta a pontokat, és kiderült melyik szereplő volt a legaktívabb a feladatoknál. Egy nagy kerettörténetbe lett foglalva az egész projekt. Azaz Finnországban a Kalevalában megismert Sampó 5 darabra tört, mert az északi boszorkány széttörte azt szennyezve az élető vizet. A gyerekek feladata a világ rendjének helyreállítása volt azzal, hogy megtalálják mind az öt részt és egyesítsék újra. Itt alkották meg a projekt főcímdalát is *Vizet az életért* címmel.

A tanulóknak az volt a feladata, hogy minden országban visszaszerezzék a mobilitás végén a Sampó ottani egy darabját. Minden vendégfogadó partner egy mini kerettörténetet alkotott meg a helyi koordinátor vezetésével. Ebben a történetben volt egy-egy negatív szereplő, aki kihívásokkal „bombázta” a gyerekeket, és a mobilitás hetének végére a negatív szereplőt a tanulócsoporthoz mindig legyőzték azzal, hogy megoldották a csoportos feladatokat.

Példa a projekttalálkozóról: Gdanskban, Lengyelországban

A nemzetközi projektzáró rendezvényen rajtunk kívül spanyol, szlovén, német, finn, és a vendéglátó lengyelek képviselték iskoláikat.

A diákok az első napon megismerték a Balti-tengerhez kapcsolódó legendákat, és azok szereplőit, valamint bemutatták városukat és iskolájukat.

A hét során saját országaink egy-egy hősének bőrébe és jelmezébe bújva néztek szembe az iskolai kihívásoknak, feladatoknak (a magyar lányok Szép Ilonkák a fiúk Toldi Miklósok voltak). Ahhoz, hogy képzeletben megmentsék a tengeri állatokat, emlősöket, és megállítsák a tengerek szennyezését a fizikai erőpróbákat a tornateremben és a szellemi feladatokat a tantermekben, illetve a tengerparti sétányon oldották meg. A negatív hős, aki kihívta a gyerekeket, a Kalózkodó volt, és végül megszerezték tőle a mágikus követ, a Sampó utolsó darabját, amely biztosítja a világ vízkészletét. Erőt mindehhez a feladatok megoldása során gyűjtöttek, miközben megtanultak egy lengyel népdalt és a végső küzdelem a kalóz ellen a Polonese tánc bemutatása volt, amelyet egész héten gyakoroltak.

A projektben részt vevő tanulók a megszerzett tudásukat egy poszteren mutatták be.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Az angol nyelvű program alatt sokat fejlődött a diákok nyelvi kommunikációs készsége.

Az iskolalátogatás és a családoknál eltöltött idő során pedig alaposabban megismerhették egymás európai ország hétköznapjait, szokásait, iskolarendszerének sajátosságait. A két és fél éves projekt 2018. januárjában ért véget. ¹

Minősített projekt:

A "Water4Life" etwinning projektünk a 2018. februárjában befejezett Treasurehunt című Erasmus+ programunk "kistestvére", amelyben partnereink Lengyelország, Németország, Spanyolország, Szlovénia és Finnország voltak. A vizet ökológiai, művészeti, turisztikai és egészségügyi szempontból vizsgáltuk. A feladatokat nemzetközi csoportokra, illetve helyi diákcsoportokra osztva valósítottuk meg az e-twinning platformon, amely a legmagasabb európai szinten nyert elismerést, Európai Minősített e-Twinning Projektként. ²

Témáink a feladatok szerint:

- Ismerjük meg egymást
- Mutassuk be egymás iskoláját és országát
- Cserekapcsolatok
- Vízi legendák
- Közös Logo készítése
- A helyi vizeink bemutatása
- vízminőség vizsgálat (2016-tavaszi és őszi)
- Veszélyeztetett vízi növényeink, állataink
- Szezonális üdvözlőkártyák készítése
- Fényképverseny a vizes helyeinkről
- Ivóvízért való kampányolás
- A víz gyógyító ereje
- Az emlékeink a mi kincseink ³

A projekt a következő webcímen tekinthető meg: <https://twinspace.etwinning.net/10839/home>

Jelenleg futó Erasmus + projektünk: "Örökségünk a szivárvány színeiben"

Spanyolországban, Valenciában 2 kollégámmal jártam az Erasmus + Örökségünk a szivárvány színeiben (*Our heritage in the colours of the rainbow*) című projektünk tanári projektindító szakmódszertani megbeszélésén.

Spanyol iskolai koordinátorral Magyarország, Portugália, Olaszország és Görögország iskolái dolgoznak együtt.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

A projekt fő prioritása az, hogy fejlesszük tanulóink alap és transzverzális képességeit, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat (IKT) és az idegen nyelveket, mindezt innovatív módszerrel. Feladatai a színek keretében széleskörű tematikára fókuszálnak. Magába foglalja mind a művészeti, ökológiai, egészségügyi, történelmi, jogi, turisztikai, kulturális és egyéb szempontokat.

A projektpartnerek kiemelten tanulóközpontú módszereket alkalmazunk, amelyek közül a gamifikáció alapszerepet játszik. Ez a technika nagyon innovatív. A tanulók számára szórakoztató és egyúttal aktiválja a kreativitásukat és az önbizalmukat. A gamifikáció motivált szöveggörnyezetet teremt és gyermekközeli eszközöket alkalmaz. Erről részletesebb tanári képzést tartottam a kinti partnereknek.

A spanyol partner képzésében beszélt az APS/L&S módszerről, a tanulók hogyan vonhatóak be a közösségi életbe, hasznos szerepük megismertetéséről, például az időseknek tartandó színházi előadás előkészítéséről.⁴

Tanítványainkkal 2022. márciusában Portugáliában Guimaraesben és májusban Görögországban Thessalonikiben jártunk, ahol nemzetközi csoportokban ismerkedtünk meg a helyi nevezetességekkel, a portugál, illetve a görög kultúrával.

A diákok nemzetközi csoportokban fejlesztették a kritikus gondolkodásukat, a kezdeményezőkézségüket, a problémamegoldó képességüket.

A gyerekek elutaztak Portóba és Portugália vallási központjába, Bragaba is. Görögországban pedig kirándultak a tengerparton, Peraiába, az Olümposz- hegy környékére, Platamon kastélyába és a természetvédelmet erősítve fát is ültettek a jövő nemzedéke számára.

A görög feladatok előkészítették a novemberi magyarországi találkozót, megírták a miniszindarab vázát, amelynek szereplői az öt nemzet saját legendájának meghatározó állatai, és amelyet a magyar találkozón fognak előadni. A darabban hazánkat a fehér ló szimbolizálja.

A Tavaszi Európa-Nap szintén külkapcsolati hagyományunkká vált, hiszen a külföldi cserekapcsolati (testvériskolai) partnereink ekkor szoktak hozzánk látogatni. Május 9-én ünnepeljük ezt a napot, minden évben más módon. A legkiemelkedőbb megemlékezéseinkről kiállítást szerveztem *Tavaszi Európa-nap külkapcsolati szemmel és táncolva a Hajdú Néptáncgyűttessel* címmel.

Az utóbbi 16 évben a legtöbb esetben valamilyen külföldi partner éppen a májusi időszakban tartózkodott nálunk. Hol a Jyväskyläből érkező finnekkel ünnepeltük, akikkel kétévenként van cserelátogatási kapcsolatunk, hol az eddigi Comenius vagy Erasmus partnerek érkeztek hozzánk találkozóra.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Ezen a napon az évek során volt, amikor 24 országnak az ételeit, a nemzeti viseletét, a jellegzetes gyermekjátékait állítottuk ki, annak eredményeként, hogy az osztályok egész évben egy választott európai országgal ismerkedtek meg. A táncház is fontos eleme a mindenkori Európa-napunknak: egyszer már a Hajdú Néptáncgyűttessel táncoltunk egy eurovíziós énekesnek az „Európa” dalára.

2022-ben kiállítást készítettem, mint külkapcsolat-felelős. Ez különös élmény volt azoknak a gyerekeknek, akik már részt vettek, vagy jelenleg részt vesznek az Erasmus programban, illetve emlékeznek arra, hogy az előző években az udvaron vagy az iskola épületében hogyan ünnepeltük meg ezt a napot. ⁵

Cserekapcsolatok 2 iskola között: Dortmund és Finnország

Immáron lassan 20 éves barátság köt össze bennünket Dortmunddal.

Vendéglátóink változatos programokkal várnak bennünket. Többek között felfedezzük Dortmund és Bochum városát, stadiontúrán veszünk részt, megyünk a Német Bányászati Múzeumba, minigolfoztunk 3D-s szemüvegben a sötétben, a tudomány és a technika vívmányaival ismerkedünk a DASA-ban, megkóstoljuk Németország legfinomabb currywurstját, festünk, táncolunk stb. Ez a kapcsolat egy tanéven belüli, ősszel ők jönnek hozzánk, tavasszal mi megyünk Dortmundba. ⁶

Lassan 30 éve tartunk szoros barátságot **Jyväskylä** egyik iskolájának tanáraival és tanulóival. Ez a cserekapcsolat **két tanéven** belüli cserepartnerségből áll. Az egyik évben a finn tanulók érkeznek hozzánk egy hétre. Ekkor a szállást, ellátást, a Debrecenbe és Budapestre utaztatást, valamint a programok költségeit a fogadó magyar gyermekek családjai és a két fogadó tanár biztosítják. A második évben mi utazunk Jyväskyläba egy hétre két kísérőtanárral, akik megszervezik az odautazást és tartják a kapcsolatot a finn kollégákkal és a tanulók szüleivel. Ekkor a magyar gyerekek családjának már csak az oda-visszautazás költségeit és egy kevés költőpénzt kell biztosítaniuk. Szállásról és ellátásról az ottani fogadó diákok és családjaik gondoskodnak. A kinti egy hét alatt szervezet programokon veszünk részt, iskolalátogatással és kirándulásokkal. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek a programok tanulóinknak felejthetetlen élményeket nyújtanak, hiszen betekintést nyerhetnek egy másik kultúrába, életre szóló barátságot köthetnek, és kipróbálhatják, hogyan boldogulnak az eddig szerzett nyelvtudásukkal egy számukra új helyzetben és hogyan lesznek önállóak egy idegen környezetben. ⁷

<https://kiskossuth.unideb.hu/hu/finn-testveriskolai-csereprogram>

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Végül néhány tanulói vélemény:

Hogyan segítette az idegen nyelv tanulásához való hozzáállásodat a program?

Nagyban hozzájárult a program, hogy jobban tanuljam a nyelveket., ugyanis a más nemzetiségekkel való kommunikáció során a saját nyelvi készségünket is fejlesztettük. A többi gyerekkel csak angolul tudtuk megértetni magunkat és minden szituációt angolul kellett megoldanunk. Sokat tudtam gyakorolni az angolt és megismerhettem más országok nyelveit

Milyen volt a kapcsolatot a program során a magyar gyerekkel?

Magyar gyerekek közül nem mindenkit ismertem az utazás elején viszont a végére összerázódtunk és minden helyzetben próbáltunk egymásnak segíteni.

Milyen volt a kapcsolatot a külföldi gyerekkel?

Sok barátság alakult ki. Nagyon jó kapcsolatot tudtam kialakítani a külföldi gyerekekkel a rövid együtt töltött idő ellenére. Whatsapp-on azóta is rendszeresen beszélünk a közös Erasmus-os csoportban.

Hogyan érezted magad a kinti csoportfeladatok munkálataiban?

Jól éreztem magam, a többi gyerekkel közösen könnyen meg tudtuk oldani a csoportfeladatokat. Mindenkit meghallgattak és nagyon jól éreztük magunkat a munka közben is.

Mennyiben volt más a kinti iskola a magyartól?

Teljesen más volt. Több épületből állt, emellett a gyerekek első osztálytól tizenkettedikig minden korosztályban megtalálhatóak voltak! Kicsit másabb volt, mivel a görög iskolában egyáltalán nem volt ebédlő. A gyerekeknek 13 óra körül vége lett az utolsó órájuknak, így otthon ebédeltek. A görög iskolában a diákoknak "balkáni WC"-t kellett használniuk, ami nekem teljesen új dolog volt.

Van-e ötleted, mit kellene másképpen szervezni, megoldani?

Szerintem minden jó volt úgy ahogy volt!

Az előzetes feladatokat mennyire találtad nehéznek?

Nem találtam nehéznek őket, nekem a líciumfáról kellett prezentációt készítenem. Először furcsa volt, hogy angolul kell PPT-t készítenem, de szerintem jól megoldottam, de alapos utánaolvasást igényelt.

Mely feladatok tetszettek a legjobban a program során?

A városnézés tetszett a legjobban. Nekem az volt a kedvencem, amikor minden gyerek a saját nyelvén tanított a többieknek jellegzetes szavakat. A legjobb része az volt, hogy ezeket a szavakat a hét további részén tudtuk használni.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Mely feladatok tetszettek kevésbé a program során?

Nem volt olyan feladat, ami nem tetszett. Szerintem minden program segített abban, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz a többi gyerekekkel és jobban megismerhessük egymást.

Mindenkinek ajánlom, hogy fogjon bele nemzetközi kapcsolatokba, mert rengeteg élménnyel gyarapodunk mind a diákok, mind a tanulók.

Források / Irodalomjegyzék:

1. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/mentek-lattak-gyoztek>
2. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/magas-szintu-europai-elismeres>
3. <https://hirek.unideb.hu/node/12162>
4. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/erasmus-program-spanyolorszag>
5. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/tavaszi-europa-nap>
6. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/dortmundi-cserekapcsolatunk>
7. <https://kiskossuth.unideb.hu/hu/finn-testveriskolai-csereprogram>

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

DR. KOMÁROMI ISTVÁN

A „Határtalanul!” – programok sajátos szerepe és jelentősége az oktatásban és nevelésben, az iskolák nemzetközi kapcsolatrendszerében

(Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Nyíregyháza)

• Bevezetés

A közoktatási-köznevelési intézmények életében a kitekintés, a kapcsolatépítés és az együttműködések, a különböző közös programok szervezése, megvalósítása szempontjából fontos szerepet tölthetnek-töltenek be az iskolák nemzetközi, ún. országismereti kapcsolatai. A különböző projektek - például Socrates-, Comenius-, Lingua-, Leonardo da Vinci programok stb. - keretében megvalósult nemzetközi együttműködések jól szolgálták/szolgálják más kultúrák és nyelvek megismerését, a szakmai kapcsolatok építését és ápolását, a diákok és pedagógusaik szemléletmódjának az alakítását és nem utolsósorban a közösségi élményszerzést egyaránt.

Az általános- és a középiskolák számára az állam által támogatott formában lehetővé váló nemzetközi kapcsolatépítés egy sajátos, de szívünknek talán legkedvesebb - s nyugodtan kijelenthetjük, hogy több szempontból is az egyik legsikeresebbnek ítéelhető - formája, az a „Határtalanul!” - programsorozat, amely immár több mint tíz évvel ezelőtt indult útjára. A program alapvető célkitűzése az, hogy a magyarországi általános- és középiskolákban tanuló diákok tanulmányaik során legalább egy alkalommal eljussanak - elutazhassanak olyan, az egykor a „Történelmi Magyarország” - hoz, napjainkban pedig más-más országhoz tartozó területre, ahol - megismerve az ott élők földrajzi-táji környezetét, településeit, lakóhelyét, kulturális hagyományait, szokásait, gasztronómiáját stb. - magyarok, magyar nemzetiségű emberek, nemzettársaink élnek. A „Határtalanul!” – programsorozat keretében a Kárpát-medence környező országaiba irányuló iskolai, illetve diákutazások célja a „magyar – magyar” kapcsolatok építésén keresztül a diákok, a fiatalok, a felnövekvő korosztály külhoni magyarsággal kapcsolatos ismereteinek a bővítése, a nemzeti identitás érzésének és szellemiségnek erősítése, ápolása.

A „Határtalanul!” – program pályáztatási-pályázati rendszerét napjainkban gondozó Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. a programsorozat célját az alábbiak szerint fogalmazza meg: *„A Határtalanul! program célja a magyar-magyar kapcsolatok építése, személyes kapcsolatok kialakítása, elmélyítése. A program a nemzetpolitikai célt fordítja le konkrét tapasztalatokra, azaz a Határtalanul! a nemzeti összetartozás operatív programja. A program keretében*

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

magyarországi iskolák tanulói az állam támogatásával osztálykiránduláson vesznek részt a szomszédos országok magyarlakta területein, így személyes tapasztalásokat szereznek a külhoni magyarságról.” (Bethlen G. Alapkezelő Zrt., 2019).

A napjainkra már intézményessé vált programsorozat keretein belül mind az általános iskolában „Tanulmányi kirándulás hetedikeseeknek!”, míg a középiskolában az „Együttműködés gimnáziumok között!”, illetve napjainkban a „Tanulmányi kirándulás középiskolásoknak!” c. programok keretében van arra lehetősége az intézményeknek, hogy egy-egy évfolyamon akár több osztály, illetve tanulócsoporthoz számukra is megpályázzanak olyan – alapvetően a teljes programot finanszírozó, vagyis a diákok számára térítésmentes - támogatásokat, amelyek révén a diákok, illetve pedagógusaik utazásokat/kirándulásokat bonyolíthatnak le, szervezhetnek meg például a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben vagy éppen a Délvidéken. (A ma Ausztriához tartozó Burgenlandba jelenleg a programsorozat keretében még nem lehet utazást szervezni.) Az általános és a középiskolás korosztály számára az e programokon való részvétel egy mobilitást, utazást jelent, míg az elmúlt években a középiskolai programban való részvétel feltétele együttműködés, partneriskolai kapcsolat kialakítása volt a szomszédos országok magyarlakta területein működő középiskolák valamelyikével.

A „Határtalanul! - utazásokon és programokon való részvétel egyben az iskolai oktatás – nevelés, és a diákok szemléletformálása mellett az iskolán és tanórán kívül („out of school learning”) biztosít olyan lehetőségeket és színtereket, amely során a tanulók egyben élményt nyújtó felfedező aktivitások („experiential education”) részeseivé is válnak.

• **Egy 12 évfolyamos iskola** (Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium) **nemzetközi diák-mobilitásrendszerének alternatív modellje**

Nemzetközi mobilitási forma/kategória	Mobilitási cél és tartalom	Évfolyam / osztály / életkori szegmentáció	Speciális elem/elemek
Iskolai szervezésű csoportos országismereti program	Ausztria, Németország, Franciaország, Nagy-Britannia, Oroszország / idegen nyelv/nyelvek gyakorlása, alkalmazása és általános országismereti program.	1 – 12. évfolyam 6 – 18 éves korosztály számára differenciáltan, az életkori sajátosságokat és pedagógiai – pszichológiai – módszertani, szakmai szempontok figyelembevételével tervezhető/szervezhető program.	Az iskolában oktatott idegen nyelvekhez kapcsolódó célországot/országokat felkereső, felfedező és megismerő program (Pl. Eötvös Gyakorlóiskola / angol, német, francia, olasz és orosz nyelvterület).
Együttműködés keretében szervezett	Európa és más kontinens bármely	A 9 - 12. évfolyamon a 15 - 18 éves korosztály	Az iskolában oktatott idegen nyelvekhez

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

<p>egyéni nemzetközi mobilitás (pl. AFS Magyarország Nemzetközi Csereprogram Alapítvány)</p>	<p>ország fogadó szervezetével kialakított kapcsolat / egyéni diák-, illetve csoport-mobilitási program megvalósítására, lebonyolítására.</p>	<p>számára differenciáltan, az életkori sajátosságokat és pedagógiai – pszichológiai – módszertani, szakmai szempontok figyelembevételével tervezhető/szervezhető program.</p>	<p>kapcsolódó célországgal/országokkal, szervezeteivel kialakított kapcsolat (Pl. Eötvös Gyakorlóiskola / francia és orosz nyelvterület).</p>
<p>Iskolaközi partneriskolai együttműködés („partner-testvériskola”)</p>	<p>Európa és más kontinens bármely országa / az idegen nyelv/nyelvek gyakorlása, alkalmazása, általános országismeret és együttműködés, közös programok megvalósítása.</p>	<p>1 – 12. évfolyam 6 – 18 éves korosztály számára differenciáltan, az életkori sajátosságokat és pedagógiai – pszichológiai – módszertani, szakmai szempontok figyelembevételével tervezhető/szervezhető program.</p>	<p>Az iskolában oktatott idegen nyelvekhez kapcsolódó célországgal/országokkal, iskoláival kialakított kapcsolat (Pl. Eötvös Gyakorlóiskola / angol, német, francia, olasz és orosz nyelvterület).</p>
<p>Nemzetközi együttműködési rendszerben-formában szervezett program (pl. Tempus Közalapítvány / „Erasmus+”)</p>	<p>Európa és más kontinens bármely országa / az idegen nyelv/nyelvek tanulása, gyakorlása, alkalmazása, általános országismeret.</p>	<p>A 9 - 12. évfolyamon a 15 - 18 éves korosztály számára differenciáltan, az életkori sajátosságokat és pedagógiai – pszichológiai – módszertani, szakmai szempontok figyelembevételével tervezhető/szervezhető program.</p>	<p>A 9 – 11. évfolyamon tanuló középiskolások idegen nyelvi készségeit, gyakorlását és alkalmazását célul tűző program. (Pl. Eötvös Gyakorlóiskola / angol és német nyelvterület / Írország és Németország).</p>
<p>A „Határtalanul! - projekt keretében szervezett program (Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.)</p>	<p>Szlovákia - Felvidék, Ukrajna - Kárpátalja, Románia - Erdély, Szerbia - Vajdaság, Szlovénia és Horvátország – Délvidék /A határainkon kívül élő külföldi magyarsággal kapcsolatos földrajzi, történelmi, irodalmi, néprajzi és gasztronómiai - kulturális ismereteknek a gyarapítása, bővítése és az egészséges nemzet-és identitástudat erősítése.</p>	<p>A 7 - 12. évfolyamon a 13 - 18 éves korosztály számára differenciáltan, az életkori sajátosságokat és pedagógiai – pszichológiai – módszertani, szakmai szempontok figyelembevételével tervezhető/szervezhető program.</p>	<p>Az egykori „Történelmi Magyarország” ma más országokhoz tartozó, magyar nemzetiségűek lakta területeit felkereső, felfedező és megismerő program (Pl. Szlovákia - Felvidék, Ukrajna - Kárpátalja, Románia - Erdély, Szerbia - Vajdaság, Szlovénia és Horvátország - Délvidék).</p>

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

1. táblázat: Egy 12 évfolyamos iskola (Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium) nemzetközi diák-mobilitásrendszerének alternatív modellje (Forrás: saját szerkesztés.)

A leírt és bemutatott diákmobilitási modell egy 12 évfolyamos, általános- és középiskolát (négy- és nyolcosztályos gimnázium) is magába foglaló összetett iskola, többcélú intézmény modellje, de annak egyes elemei külön-külön és együttesen is adaptálhatók a csak általános vagy csak középiskolai képzési profillal, iskolaszervezettel rendelkező iskolákban, intézményekben is.

Az iskolai szervezésű csoportos ország-ismereti programokat valamint a nemzetközi partner- vagy testvériskolai kapcsolatok kialakítását célszerű az iskolában oktatott idegen nyelvekhez illesztve azokban az országokban, illetve országokban működő iskolával/iskolákkal tervezni és szervezni, amely során a mobilitások - az ország-ismereti, földrajzi, történelmi, művészeti-kulturális stb., - jellegű ismeretszerzés és a közösségi kapcsolatok kialakítása-fejlesztése mellett jelentősen hozzájárulnak a tanult idegen nyelv alkalmazóképes és kommunikatív gyakorlásához, műveléséhez is. (Az Eötvös Gyakorlóiskolában tanított-tanult öt idegen nyelv, az angol, a német, a francia, az olasz és az orosz nyelvekhez kapcsolódóan az elmúlt években nemzetközi mobilitás keretében az iskola diákjai eljutottak Nagy-Britanniába, Franciaországba, Ausztriába, Németországba és Olaszországba.)

Az iskolában, az iskola diákjai és osztályai/tanulócsoportjai számára és részvételével - közvetítő együttműködésével - szervezhető egyéni és csoportos nemzetközi mobilitásoknak a személyes és intézményi kapcsolatépítés mellett ugyancsak jelentős szerepe van az idegen nyelv/nyelvek hatékony és alkalmazóképes elsajátításában és művelésében. Mindemellett e kapcsolatok színesíthetik és gazdagíthatják egy-egy iskola mindennapi életét is. (Az Eötvös Gyakorlóiskolában az elmúlt években ún. nemzetközi cserediákprogram keretében diákjaink rövidebb-hosszabb időt tölthettek például Franciaországban és Oroszországban, míg az iskola Földünk különböző országaiból, így például Svédországból, Japánból, Thaiföldről, Kínából és Hong Kong –ból és Iránból is fogadott „cserediákokat”.)

Az iskolai nemzetközi mobilitások és elsősorban az idegen nyelvek hatékony tanítását és tanulását támogató program indult állami-kormányzati támogatással a 2019 – 2020-as tanévben, amely a középiskolák 9. és 11. évfolyamán tanuló diákok számára biztosít szervezett és koordinált lehetőséget a választott és tanult idegen nyelv/nyelvek idegen nyelvi környezetben történő tanulására és gyakorlására. Az iskolák ezzel a lehetőséggel professzionális szervezők (Tempus Közalapítvány) közreműködésével vehetnek részt, mely komoly előrelépést

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

(„mértőföldkő”) jelent ezen a területen. (Sajnos az elmúlt három évet tekintve különböző okok, de elsősorban a koronavírusjárvány iskolákat is érintő hatása és korlátozó volta miatt e kategóriában még nem kerültek lebonyolításra nemzetközi programok!)

A „Határtalanul!” - programsorozatban, mint nemzetközi aktivitásban való részvétel elsősorban az iskola, a diákok egészséges nemzettudatának, a nemzeti identitásnak az erősítéséhez, a „magyar - magyar” kapcsolatok ápolásához és erősítéséhez járul hozzá nagyon jelentős mértékben. Egy 12 évfolyamos iskolaszervezetrel, képzési profillal és programmal rendelkező oktatási intézményben a diákoknak lehetősége van például az általános iskola 7. évfolyamán olyan mobilitásra, amely során a „Történelmi Magyarország” ma más országokhoz tartozó területein élő magyar nemzetiségűek lakta tájakra és városokba, településekre juthatnak el, megismerkedve és megismerve az ott élő embereket és kultúrájukat. (Az általános iskolai mobilitási pályázatoknál egy – egy csoport számára szintén szerepelhet külföldi partneriskolával való kapcsolatfelvétel és annak kialakítása!) A középiskolai diákok korábban egyrészt - partneriskolai együttműködést kialakítva - olyan kölcsönös utazások, programok részesei lehetnek/lehetnek, amelyeknek a középpontjában - az előzőekben leírtak mellett - egy-egy közösen megvalósított aktivitás, program és produktum állt, míg napjainkban egy – egy külföldi, Kárpát – medencei mobilitás szerepel az utazó osztályok, diákcsoportok repertoárjában. (Az Eötvös Gyakorlóiskola az elmúlt években, mind az általános, mind pedig a középiskolai relációban rendszeres résztvevője a „Határtalanul!” - programsorozatnak.)

Olyan nagysikerű projekteket tudott lebonyolítani és megvalósítani – mint például az „1848-49 szellemi és kulturális öröksége Baróton és Nyíregyházán” (2012), „A népi étkezés hagyományai és ízei Erdővidéken és a Nyírségben” (2014), „A környezetterhelés értékei és mérése a Vajdaságban és a Nyírségben” (2014), „Híres székelyek nyomában” (2015), „A Vajdaság és a Nyírség szellemi örökségének felfedezése” (2015), „Székely népballadák és balladagyűjtők nyomában Benedek Elektől Kriza Jánosig” (2016), „Székelyföld és a Nyírség természeti- és kulturális értékeinek nyomában” (2016), „Vereckétől Szolyváig avagy a honfoglalástól a „malenkij robot”-ig Történelmi múltidézés Kárpátalján hetedik évfolyamos diákoknak (2017), „Honfoglaló őseink emlékeinek nyomában Kárpátalján és Északkelet Magyarországon” (2017), „A magyarság emlékeinek nyomában / „Dél nyugati végeken – a Mura és a Dráva vonzásában” (2019), „Híres történelmi személyek nyomában a Felvidéken” (2019), „Híres várak és kastélyok a Felvidéken és a Nyírségben” (2019), „A Rákóczi-emlékek nyomában a Felvidéken és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében” (2019), „Irodalmi és történelmi nagyjaink nyomában Erdélyben” (2021) címetek és mottókat viselő programok –

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

amelyek révén napjainkra a diákjai eljuthattak és megismerhették már a „Történelmi Magyarország” mindegyik részét, területét.)

1. ábra: A Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium „Határtalan!” – utazásai során a „Történelmi Magyarország” felkeresett és megismert területein készült fotódokumentáció (Forrás: saját szerkesztés.)

• A „Határtalanul!” – programok szerepe az iskolai pedagógiai – szakmai tevékenységrendszerében

A „Határtalanul! - program/programok pedagógiai - nevelési és szakmai - tartalmi vonatkozásai szerves részét képezik az iskolai, illetve iskolán és tanórán kívül („out of school learning”) megvalósuló oktatási-nevelési tevékenységrendszernek, a tanítás-tanulás folyamatának, a diákok pozitív szemlélet- és gondolkodásmódja alakításának.

Az oktatás, a köznevelés tartalmát, az iskolákban, az iskolákhoz kapcsolódóan végzett tevékenységet szabályozó különböző szintű jogszabályok kodifikálják és rögzítik azokat az elveket és tartalmakat, amelyek megvalósítása közvetve vagy közvetlenül összefügg a nevelő-oktató munkával és szorosan kapcsolódik a „Határtalanul! - program/programok megvalósításához is.

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

A „Nemzeti alaptanterv (NAT 2012)” I. rész II. 1. „A köznevelés feladata és értékei” c. fejezetben az alábbiak szerint fogalmaz:

- *„A NAT fontos szerepet szán az egyetemes magyar nemzeti hagyománynak, a nemzeti öntudat fejlesztésének...”.*
- *„Kiemelten kezeli az ország és tágabb környezet, a Kárpát-medence, különösen a környező országokban élő magyarság életének a megismerését...”.*

Az I.1.1. „Fejlesztési területek - nevelési célok” / „Nemzeti öntudat, hazafias nevelés” c. részben a következőket rögzíti:

- *„A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait...”,*
- *„Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését.”*
- *„Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése...!”* (A Kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.)

A közelmúltban látott napvilágot új/módosított „Nemzeti alaptanterv (NAT 2020)”, amely a köznevelési intézményekben, iskolákban az 1., 5. és 9. évfolyamon felmenő rendszerben, illetve a hat évfolyamos gimnáziumok 7. évfolyamán a 2020/2021-es iskolaévtől lép majd életbe. A köznevelés műveltségi területeinek anyagait, annak alapelveit, céljait és főbb témaköreit meghatározó új dokumentum magába foglalja, több vonatkozásban is rögzíti a hazával, a hazaszeretettel, a nemzettel, a nemzeti identitással, hagyományainkkal, történelmi múltunkkal és jelenünkkel, a Kárpát-medencével és a határainkon kívül élő magyarság életének megismerésével kapcsolatos ismereteket, valamint a feldolgozásukkal kapcsolatos gondolkodás- és szemléletmódot is. Ezek a műveltségterületek a közismereti tantárgyak, elsősorban a magyar nyelv- és irodalom, a történelem és a földrajz tantárgyak tanításának-tanulásának a folyamatában jelennek meg, de közvetve-közvetlenül az iskolán és tanórán kívül szerzett ismereteken, megélt élményeken keresztül („out of school learning”) jelentős szerepet kapnak/kaphatnak a „Határtalanul! - programsorozat utazásai során is.

Magyar nyelv- és irodalom: *„Alapvető cél a Kárpát-medencei magyarság által létrehozott nyelvi, irodalmi kultúra legkiemelkedőbb alkotásainak a megismertetésével olyan műveltségtenderd kialakítása a tanulóknak, amely biztosítja a nemzeti kultúra generációkon*

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

átívelő megmaradását és fejlődését.”, „szülőföld, táj”, „hazaszeretet”, „Kárpát-medencei irodalmunk a 20. században”, „a kulturális emlékezethez és nemzeti hagyományokhoz kapcsolódó szövegek” megismerésével a tanuló „nyitottá válik a magyarság értékeinek megismerése, megalapozódik nemzeti identitástudata, történelmi szemlélete.”, stb.

Történelem: „A történelmi ismeretek...a tanulót hozzásegíti nemzeti identitása erősödéséhez, valamint ahhoz, hogy azonosulni tudjon kultúránk alapértékeivel”, „A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.”, „a tanuló a magyar történelmi jelenségeket...a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja.” „...hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat.”, „...a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország”, „...a magyar nemzet iránti tisztelet”, „Együttélés a Kárpát-medencében: a határon túli magyarok; a magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig.”, „...a trianoni békediktátum”, stb.

Földrajz: „A földrajzoktatás során a tanuló megismerheti szűkebb és tágabb környezete természeti és társadalmi- gazdasági jellemzőit, a körülötte zajló folyamatokat és ezek összefüggéseit.”, „Magyarország földrajza”, „A Kárpát-medence térsége”, „Magyarország és Kárpát-medence a 21. században”, a tanuló „érdeklődik más országok földrajzi jellemzői, kultúrája, hagyományai iránt”, „megismeri hazánk és Európa, majd a távoli kontinensek legalapvetőbb természet- és társadalomföldrajzi jellemzőit”. (5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról.)

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről c. jogszabály vonatkozó, a „7. Az iskolai nevelés és oktatás közös szabályai” c. részben a „Határtalanul!” - programsorozatban való részvételt illetően az alábbiak szerint rendelkezik:

„(4) Az általános és középfokú iskolák az iskolai Nemzeti Összetartozás Napja bevezetéséről, a magyarországi és a külföldi magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakításáról és erősítéséről a közoktatásban, valamint a Magyarország határain kívül élő magyarság bemutatásáról szóló országgyűlési határozat alapján a hét-tizenkettedik évfolyamok valamelyikén szervezik meg a határon túli kirándulásokat. A határon túli kirándulásokat a központi költségvetés támogatja. A költségvetési támogatás elbírálásakor előnyt élveznek a külföldi iskolával dokumentált cserekapcsolatban álló hazai iskolák.” (A Nemzeti köznevelésről szóló CXCV. törvény, 2019).

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

A „Határtalanul!” - programok megvalósítása az iskola oktatási-nevelési rendszerében, mint egy összetett, komplex szakmai - pedagógiai tevékenység-együttes jelenik meg. Olyan országismereti programot/programokat is jelent, amelyek a diákok felfedező aktivitásával iskolán és tanórán kívül, pedagógiai-nevelési szempontból élménypedagógiai módszerekkel és hatással, közösségépítéssel, közösségszocializációval és természetesen rekreációs kikapcsolódással, pihenéssel, szórakozással együtt valósul meg. A „Határtalanul!” - programok az iskolában, a középiskolai programok során az anyaországi és a külföldi iskolák között, de elsősorban az iskolán, tanórán kívüli az egykor a „Történelmi Magyarország” ma más országokhoz tartozó tér- és helyszínein, tájain, városaiban és településeiben lebonyolított utazásokhoz kapcsolódnak.

Az utazások az iskolák világának hagyományos, a pedagógusok és a diákok részvételével, aktivitásával megvalósuló, s elsődlegesen felfedező, élményszerzést biztosító, ugyanakkor nem elhanyagolhatóan ismeretbővítő funkcióval is rendelkező sajátos programjai. A tanulmányi- és osztálykirándulásoknak, a különböző céllal és formában megvalósított utazásoknak a közösségépítés, a fejlesztés és formálás annak pedagógiai-nevelési funkcióját emeli ki.

A „Határtalanul!” – programok egyik meghatározó jellemzője, hogy azok általában olyan utazással, kizárólagossággal-kitekintéssel kapcsolódnak össze, amely során a programban résztvevő diákok, diákcsoportok hosszabb-rövidebb mobilitás keretében eljutnak és megismerik azokat a Magyarországgal szomszédos, Közép- és Délkelet-Európában elhelyezkedő országokat és/vagy azok egy-egy részét, tájait és városait, amely országok (Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia) az egykor a „Történelmi Magyarország” - hoz tartozó kisebb-nagyobb olyan országrészeket, területeket foglalnak magukba, s ahol eltérő számban ugyan, de magyar nyelvet beszélő nemzettársaink éltek és élnek napjainkban is. A „Határtalanul!” - programok keretében történő utazások - azok történelmi összefüggéseitől e megközelítésben némiképp elvonatkoztatva - értelmezhetők olyan földrajzi jellegű ún. országismereti mobilitásoknak is, amelyek során a résztvevő tanulók, diákok különböző országokat keresnek fel, s amelyekről mind az általános-, mind pedig a középiskolában a földrajz tantárgy ismeret- és műveltségi anyagának a feldolgozása során tanultak és/vagy tanulni fognak. A NAT 2012 – es alaptanterv és a kapcsolódó kerettantervek alapján készült földrajz tankönyvekben az általános iskola 8. évfolyamán az „I. fejezet: Helyünk Európában és a Kárpát-medencében” és „IV. fejezet: A szomszéd országok és Közép-Európa” c. témakörökben, míg a középiskolában, gimnáziumban a 10. évfolyamon az „Európa regionális földrajza” c. témakör tartalmaz olyan témákat, amelyek kapcsolhatók a „Határtalanul!” – program utazásai során felkeresett és megismert, s egykor a Kárpát – medencében a

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

„Történelmi Magyarország” – hoz, ma más országokhoz tartozó államok földrajzi műveltségi tartalmihoz. A napjainkban életbe lépett NAT – 2020 – as alaptanterv és a kapcsolódó kerettantervekkel összefüggésben készült földrajz tankönyvek vonatkozásában a fentiek az általános iskola 7 – 8. évfolyamon a „A Kárpát – medence térsége” és az „Európa földrajza” c. témakörökben, míg a középiskolában, a gimnáziumban a 10. évfolyamon „Magyarország és a Kárpát – medence” c. témakörben jelennek meg.

A „Határtalanul!” - program/programok keretében a földrajzi jellegű ismeret- és tudásszerzés, bővítés azonban több szempontból is túlmutat a hagyományos iskolai és tanórai formákon és megoldásokon, hiszen az a résztvevő diákok tevékeny felfedező aktivitásával („out of school learning”), pozitív élményeken keresztül („experiential education”), s nem elsősorban egyéni, hanem csoportos, közösséget is alakító-fejlesztő formában és tartalmas szabadidős tevékenységen keresztül valósul meg. A Pedagógiai Lexikon meghatározása szerint az „élménypedagógia” *„A reformpedagógia egyik iránya, amely az oktatás módszerében az addig követett □ formális fokozatok helyett az élményen alapuló tanítást hangsúlyozza.”* (Pedagógiai Lexikon, 1976). E szemlélet és gondolkodásmód gyakorlati megvalósítása során - amelyre a „Határtalanul!” - programok megvalósítása nagyszerű lehetőségeket nyújt -, az ismeretszerzés, a tanítás-tanulás folyamatában a tanárok „megszokott” ismeretközvetítői szerepét a tanár- diák együttműködésében felváltja a tanulók aktivitására, közvetlen tapasztalataira építő életszerű, s mindezzel együtt a diákok számára élményeket is nyújtó ismeretbefogadó - a személyes készségek fejlesztését, az önismeretet és önértékelést, az egyéni felelősségvállalást és a szociális kompetenciák fejlesztését is jelentő - attitűd és jelleg.

• Összegzés

A nemzetpolitika új alapokra helyezésével a több, mint egy évtizeddel ezelőtt életre hívott „Határtalanul!” – programsorozatot, annak a szellemiségét, céljait és jellegét, valamint programjait tekintve, - a megvalósítás és lebonyolítás tapasztalatait is figyelembe véve - sikertörténetként írhatjuk le, jellemezhetjük. A programokon részt vevő, azokban érintett általános és középiskolás tanulók, diákok számára és szempontjából a határon túli, a Kárpát-medencében a környező országokban lebonyolított „külhoni” utazások és az utazásokhoz kapcsolódó programokon való részvétel - az iskolai oktatás és nevelés, szemléletformálás, például a magyar nyelv- és irodalom, a földrajz és a történelem tantárgyak műveltségi anyagának közvetítés és feldolgozása mellett - az iskolán és tanórán kívül („out of school learning”) biztosít olyan lehetőségeket, színtereket, mobilitásokat és élményt is nyújtó felfedező aktivitásokat („experiential education”), amelyek révén és amelyeken keresztül

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

jelentős mértékben erősíthetjük a „magyar - magyar” kapcsolatokat, a diákoknak a külhoni magyarsággal kapcsolatos személyes ismereteit, s nem elhanyagolhatóan a nemzeti öntudat, az identitás, a magyar nemzethez tartozás érzésének a szellemiségét.

Az a sok színes és tartalmas kreatív program, amelyen a „Határtalanul!” - programsorozatban érintett iskolák, osztályok, diákközösségek és pedagógusok a „Határtalanul!” - utazásaik során részt vesznek és megvalósítanak, egyszerre szolgál nemzetpolitikai, nevelési és oktatási, s „a jövő turistája” pozitív attitűdjének alakítása szempontjából nem elhanyagolhatóan ifjúságturisztikai szempontú célokat egyaránt.

1. - 2. kép: A nyíregyházi középiskolások a Vereckén, a Honfoglalás - emlékmű előtt és a Szolyvai Emlékparkban (Fotó: Dr. Páter Gy.)

3. kép: „Határtalanul!” - középiskolás diákcsoport az erdélyi Vargyason (Fotó: Jenei A.)

„Nemzetközi kapcsolatok helye a nevelésben”

Irodalom

1. Komáromi I. (2019): Iskola, élmény alapú tanítás – tanulás és a turizmus. Acta Academiae Nyíregyháziensis 3, Elméleti és gyakorlati kutatások a Nyíregyházi Egyetemen kötet, pp. 117 - 144.,
2. Komáromi I. (2020): Határtalan élmények „Határtalanul!” A „Határtalanul!” – programok nemzetpolitika, iskolai pedagógiai-szakmai és ifjúságturisztikai szempontú megközelítése és értelmezése. I. rész: A „Határtalanul!” - programok nemzetpolitikai összefüggései és értelmezése. Acta Academiae Nyíregyháziensis 4 / Kutatások és látásmódok a Nyíregyházi Egyetemen (digitális) kötet / pp. 93 – 100.
3. Komáromi I. (2020): Határtalan élmények „Határtalanul!” A „Határtalanul!” – programok nemzetpolitika, iskolai pedagógiai-szakmai és ifjúságturisztikai szempontú megközelítése és értelmezése. II. rész: A „Határtalanul!” - programok és utazások („Jó gyakorlat”, példák, élmények és tapasztalatok iskolai dimenzióban). A „Határtalanul!” - programok turizmusszakmai, ifjúság - és diákturisztikai szempontú értelmezése és összefüggései. Acta Academiae Nyíregyháziensis 4 / Kutatások és látásmódok a Nyíregyházi Egyetemen (digitális) kötet, pp. 101 – 128.
4. Nagy S. (főszerkesztő) (1976): Pedagógiai Lexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest. p. 349.,

Internetes források

1. Bethlen G. Alapkezelő Zrt. (2019): Határtalanul! program. <https://bgazrt.hu/tamogatások/hatartalanul/> (A letöltés ideje: 2019. november 24., 20.25)
2. <http://www.njt.hu>: 110/2012 (VI.4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról (NAT). http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=149257.3502466 (A letöltés ideje: 2019. július 3., 10.25)
3. <http://www.njt.hu>: 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=217984.379324 (A letöltés ideje: 2020. február 18., 15.00)
4. <http://www.njt.hu>: 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről (Nkt). http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139880.3669844 (A letöltés ideje: 2019. július 3., 10.10)

„Ami kiállta az idő próbáját”

„AMI KIÁLLTA AZ IDŐ PRÓBÁJÁT”

FEHÉRNÉ SZÓRÁTH MÁRTA

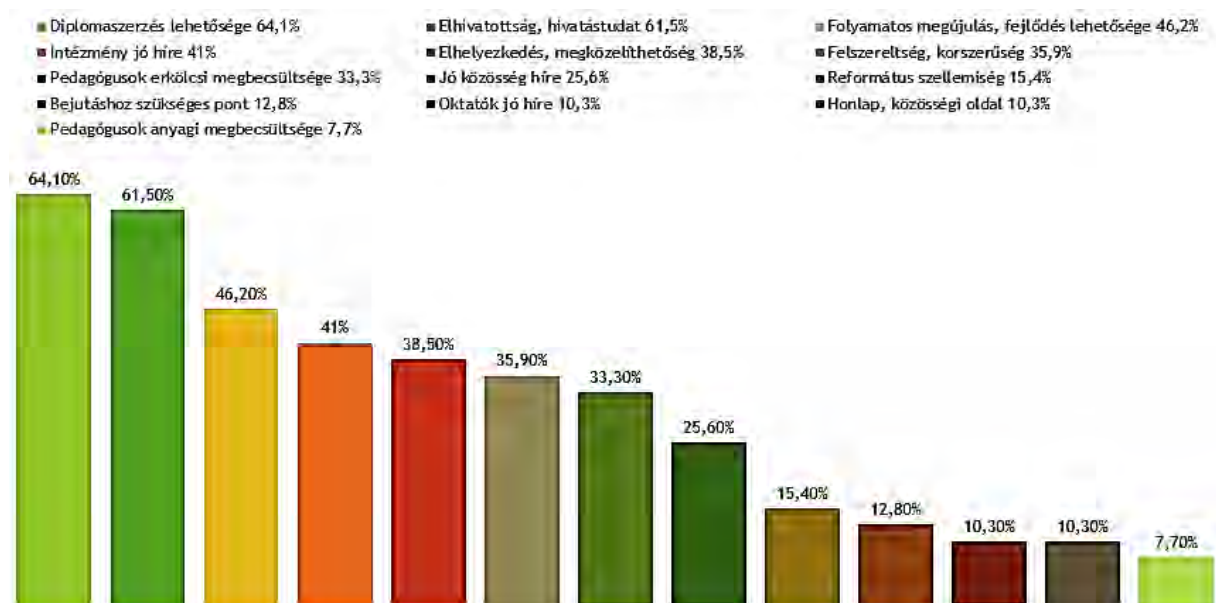
A tanítási óra motorja: a motiváció

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

Az életünk egyik mozgatórugója a motiváció, amely előrevisz, döntéseinkben segít, változásokat generál, felkelti a figyelmünket, kíváncsiságunkat. Ahányan vagyunk, annyiféle indítatásunk van az életünk különböző szegmensében, de akár a napi tevékenységünk elvégzésében is.

A motiváció gyűjtőfogalom, amelybe beletartozik minden cselekvésre, viselkedésre készítő belső tényező. Az erősségével arányosan változik az aktivitás, a tevékenység hatékonysága. Közismert Maslow motivációs elmélete, mely szerint öt csoportba sorolhatók az alapvető késztetések: fiziológiai, biztonsági, szociális szükségletek, az önbecsülés és az önmegvalósítás igénye. Akkor lép fel a következő késztetés, ha egy erősebb már kielégítést nyert.

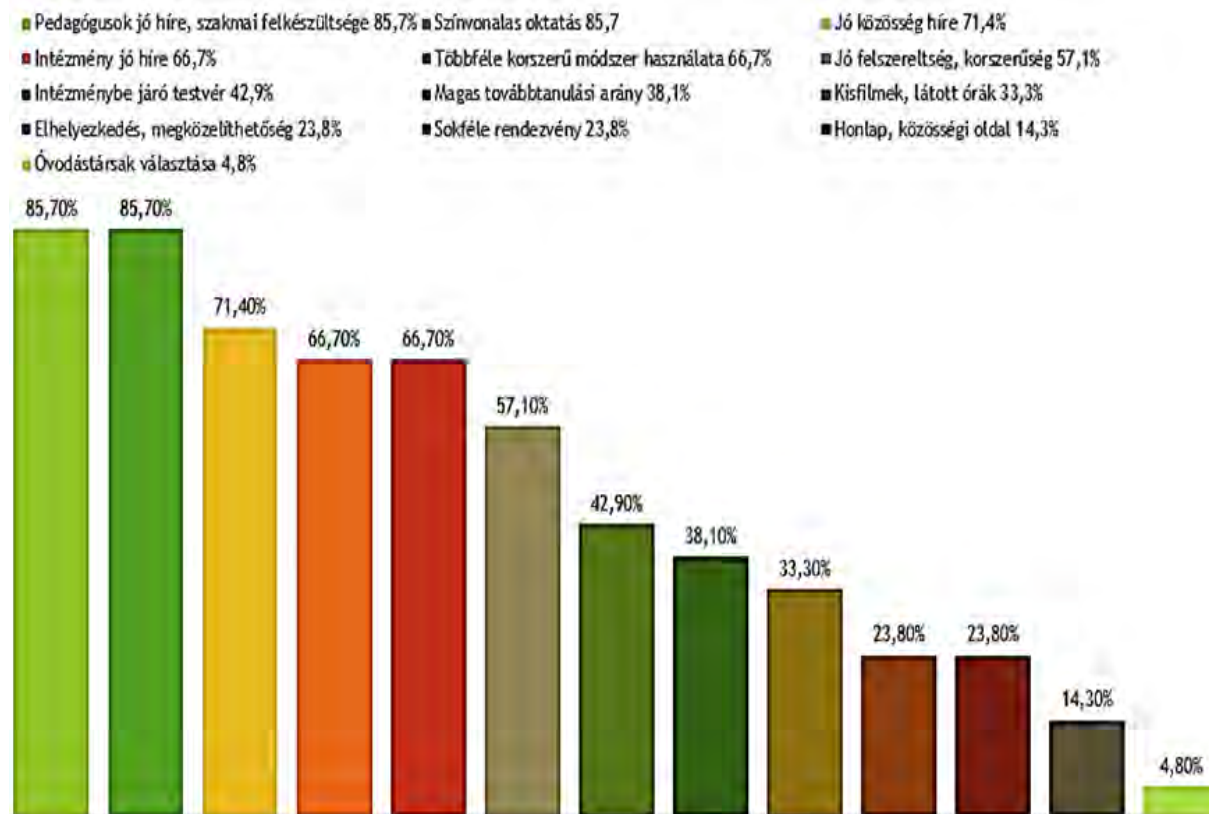
A Debreceni Református Hittudományi Egyetem tanító szakos hallgatói között végeztem egy kutatást, melyben azzal kapcsolatban tettem fel a kérdéseimet, hogy mi motiválta őket az egyetem, illetve a szak kiválasztásánál. A többség a diplomaszerezés lehetősége miatt tartotta vonzónak, de biztató, hogy a hivatástudat, az elhivatottság szorosan követi a sorban. A legkevésbé volt vonzó a pedagógusok anyagi megbecsültsége, amely a kezdő diplomások fizetésének az összehasonlításával teljesen érthetővé válik.

1. ábra: DRHE tanító szakos hallgatóinak intézményválasztási motiváló tényezői

„Ami kiállta az idő próbáját”

A Kőlcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskolába járó gyerekek szülei között is végeztem egy kutatást, amelyben arra kerestem a választ, hogy miért választották gyermeküknek az intézményünket. Elsősorban a pedagógusaink jó híre, szakmai felkészültsége és az intézményünkben folyó színvonalas oktatás volt a vonzó számukra. A legkevésbé volt fontos az óvodástársak iskolaválasztása az intézménykereséskor.

2.ábra: Kőlcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola intézményválasztási motíváló tényezői

Az iskolába járó gyermekek számára fontos motívációs tényező a mindennapokban a kötődés a társakhoz és a pedagógushoz. A másik emberrel való együttműködés élménye hozzásegít ehhez, amely olykor nehéz is lehet. Az egymás elfogadásának gyakorlása bizalommal tölt el és biztonságot nyújt számunkra. A környezet, a körülmények, a légkör, az együtt megélt élmények mind motiválhatják a gyermeket az iskolába járásra. A belső motiváltság kialakulása egy hosszú folyamat, amely erősíti a kötődést, a teljesítmény növelését.

A tanítási órák ráhangolódási szakasza sokat foglalkoztat a mindennapi felkészülésem során. Miért fontos a motiváció, milyen módszereket használunk, használhatunk, milyen ötleteink vannak?

A gyermekek motiváltsága kiemelkedően fontos abból a szempontból, hogy minél hatékonyabban átadhassuk a tananyagot. Ezt különböző módszerekkel, munkaformákkal,

„Ami kiállta az idő próbáját”

eszközökkel igyekszünk elérni. Az előadásomban bemutatott példák a verbális – nyelvi intelligencia területével vannak összefüggésben, az anyanyelvi kompetenciát fejlesztik. A feladatok elvégzése során nyelvi eszközök használatával igyekszem elérni a tanóra célját.

Az általam tanított korosztály a 3-6. évfolyamig terjed. A jó gyakorlatok leírását egy-egy konkrét példával is alátámasztom az előadásomban, illetve megnevezem a korosztályt, ahol felhasználtam. A bemutatott feladatok felhasználhatók, átalakíthatók és ezáltal bármelyik korosztálynál, tantárgynál alkalmazhatók.

Felsorolás szintjén a következő játékos feladatokat alkalmazom a tanítási óráim motivációs részében a teljesség igénye nélkül: Szógyűjtés, Szókitaláló, Activity, Könyvajánló, Kulcsszó-megfejtés, Beszélő nevek, Befejezetlen mondatok, Vita, Ki ismeri?, Mit gondolsz róla?, Ki ő?, LearningApps feladatok, Grafikai szervezők: Ötletbörze, Akrosztichon, Fent-lent találkozó vers, Kompetenciafeladat (szaladgálós), T-táblázat, Gyémánt, Fürtábra, Szélsziporka és Ötsoros.

Fontos a gyerekekben a tanulni akarás érzésének, a tudásszerzés igényének, az együttműködés vágyának kialakítása, amelyben nekünk kulcsszerepünk van. A tananyag, a módszerek, az eszközök, a tantervek folyamatosan változhatnak, de a pedagógus a személyisége által mindezen változások ellenére komoly hatással lehet a felnövekvő generációkra.

Egy idézettel szeretném zárni gondolataimat: „Elég realista vagyok ahhoz, hogy tudjam, nem érhetek el minden diákot. De elég optimista, hogy minden reggel rászánjam magam és megpróbáljam.” /Preston Morgan/

Irodalomjegyzék:

Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika (2002): *A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és a reflektív tanulás lehetőségei.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs–Budapest.

Keményné dr. Pálffy Katalin (1989): *Bevezetés a pszichológiába.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

„Ami kiállta az idő próbáját”

KISS EDIT - OROSZ MAGDOLNA

„Minden apró cselekedet számít” -

környezeti nevelés a FROOTS & SHOOTs keretein belül

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

A Fruits & Shoots, angol kifejezés azt jelenti: gyökerek és hajtások. Egy közel 100 országban kipróbált, nemzetközi modellen nyugvó környezeti nevelési program, melynek célja, hogy a fiatalokat cselekvésre ösztönözze, és így lehetőséget adjon a számukra, hogy a környezettudatos életmód alapjait tapasztalati úton sajátítsák el. Ehhez a mozgalomhoz csatlakoztunk a Kis Fűrkész csapattal, 2-4. osztályos gyerekekkel.

A fenntartható fejlődés biztosítása érdekében fontosnak tartjuk, hogy a gyerekeket minél hamarabb érzékenyvé tegyük a környezeti, természeti problémák felismerésére, és a maguk szintjén azok megváltoztatására. Hiszen „**Minden apró cselekedet számít**” - mondta a program egyik alapítója Dr. Jane Goodall, ha környezeti problémákról van szó.

Az életkori sajátosságokat figyelembe véve, olyan programot kerestünk, s választottunk, mely lehetővé tette, hogy a saját akaratukból és indíttatásukból csatlakozhassanak, illetve segíthessenek, természetesen ki-ki a lehetőségeihez mérten, egy nagyobb cél megvalósításában. A csimpánzörökbefogadás volt az első mozzanata, az előszobája a gyermekek érzékenyítésének, második osztályban. Egy projekt során, egy ismeretközlő szöveg feldolgozásából kiindulva jutottunk el a Jane Goodall Intézethez.

Itt találtuk meg azt a lehetőséget, hogy részesei lehessenek egy nagyobb ügy szolgálatának, melyet az örökbefogadás jelentett. A projekt további résztevékenységei voltak: plakátkészítés, cikkek írása, tablók készítése, a támogatók körének kibővítése.

Hisszük, ha egy gyerek, ilyen kis korban megtapasztalja az adakozás, a jótétemény, a segítség jóleső érzését, felnőtt korában is segítőkészebb, adakozóbb lesz. Mindezek után, megtapasztalva az adakozás, segítségnyújtás örömét, látva azt, hogy ők maguk is tudnak tenni azért, hogy jobb legyen a világ, lelkesen keresték a következő feladatokat.

A következő lépcsőfok ebben a munkában az volt, hogy 3-4. osztályban csatlakoztunk a magyarországi Fruits&Shoots csoportokhoz. Itt folytattuk a megkezdett környezeti nevelési programot. A környezeti nevelés egy új modelljét ismertük meg a csoportban folytatott munka során.

„Ami kiállta az idő próbáját”

A Fruits & Shoots modell lépései: elköteleződés—feltérképezés—cselekvés—ünneplés, ezeket az állomásokat járjuk végig. Indulj el! Tedd meg! Ne feledd:

„Minden apró cselekedet számít”

ELKÖTELEZŐDÉS- Inspirálódjunk!

A Föld minden táján több százezer fiatal támogatja Dr. Jane-t abban, hogy a világ egy jobb hely legyen az emberek, az állatok és a környezetünk számára. Ismerkedjünk meg Jane életével és munkásságával, hiszen ez is nagyon ösztönző lehet! Nézzük meg a többi csoport tevékenységéről szóló beszámolókat! A megismert történetek mind azt mutatják, hogy lehetséges a változtatás, és ezt Mi is el tudjuk érni. A gyerekek a példák alapján felismerik, hogy képesek önállóan, kevés tanári segítséggel, végig vinni különböző projekteket, és így megváltoztatni a világot.

FELTÉRKÉPEZÉS- Jussunk el az ötlettől a konkrét projektkig!

Nézzünk szét a saját környezetünkben és találjuk meg azokat a helyeket és problémákat, amiken változtatni szeretnénk. A tanulók új szemszögből tekintenek környezetükre, felfedezve olyan dolgokat, amelyek eddig elkerülték figyelmüket.

Egy sokoldalú áttekintő térkép kimunkálásához hasznosak lehetnek különböző módszerek:

- személyes felfedező túra a környéken
- kutatás az interneten és a nyomtatott médiában
- interjú a családdal, barátokkal és a közösség többi tagjával
- helyi természetvédelmi vagy társadalmi problémákban segítő egyesületek, szervezetek (esetleg Nemzeti Park Igazgatóságok) kikérdezése

CSELEKVÉS- Induljunk el és legyünk aktívak!

1. Gondoljuk át, hogy tényleg mire lenne szükség, és hogyan lehetne megoldani a problémát.
2. Tűzzünk ki egy célt, beszéljük meg csoporttal, hogy mit tegyünk a probléma felszámolására.
3. . Alkossunk meg egy projektet a gyerekek segítségével! Jelöljük ki a projektben, hogy ki milyen feladatért fog felelni!
4. A térkép segítségével keressünk támogatókat és lépünk kapcsolatba velük. Hívjunk szakembereket, akik ismereteik megosztásával segítenek a projekt végrehajtásában.
5. Kezdődhet is a kaland! A gyerekeken kívül mások is bekapcsolódnak a munkába.
6. Értékelés során megbeszéljük, dokumentáljuk, hogyan változott meg a környezetünk.

A jól sikerült projektet mutassuk be a Jane Goodall Intézetnek is, hátha mások inspirálódnak belőle.

„Ami kiállta az idő próbáját”

A térkép segítségével támogatókat keresnek és kapcsolatba lépnek velük.

ÜNNEPLÉS- Sikerült! Értékeljük az eredményeket!

Amikor megvalósítottuk a céljainkat, gondolkozzunk el azon, hogy milyen változásokat értünk el a környezetünkben. Gondoljuk át, hogy mi működött jól a folyamat során és mi működhetett volna jobban, hogy azt a következő alkalommal még jobban csinálhassuk. Készíthetünk kérdőíves felmérést is, amely alapján értékelhetjük a projekt hatásait.

A projekt zárásakor a csoporttagok oklevelet kapnak a teljesítményükért.

Nagyon fontos, hogy ünnepeljük meg a sikereket! Remélhetőleg a projekt pozitív változásokat hoz majd a közösség életében!

Példák a Fruits & Shoots csoportban feldolgozott/tervezett projektekre

Néhány példa az általunk végrehajtott projektekből. Ezeket a projekteket egy hetes időintervallumra terveztük. A környezetvédelmi jeles napokhoz kapcsolódó programokba más osztályok is bekapcsolódtak.

1. számú táblázat: projektek a 2021/22-es tanévben

	FELTÉRKÉPEZÉS	CSELEKVÉS	ÜNNEPLÉS
Takarítási világnap szept. 24.	túl sok papír kerül a kukába, szemetek az osztálytermek	szelektív hulladékgyűjtés a termekben, 2 kuka van a teremben	az osztályterem zöldítése cserepes virágokkal
Állatok világnapja okt. 4.	sok kóbor kutya, macska sok pénzbe kerül a menhelyek fenntartása	gyűjtés szervezése kutyamenhelynek	egy kis csapat elvitte az adományokat a menhelynek kutyát sétáltattak
Erdők hete október első hete	klímaváltozás hatása az erdőkre	erdei iskola	bekapcsolódás környezetvédelmi akciókba pl. makkgyűjtés, facsemete ültetés
Víz világnapja márc. 22	vízpazarlás a tantermekben	„vízkommandó” létrehozása, csöpögő csapok elzárása	látogatás a szennyvíztisztító telepen
Föld napja ápr. 22.	környezetszennyezés, víz, talaj, levegő	TERV: iskola zöldítés	fák, bokrok, virágok ültetése
Madarak fák napja máj. 10.	fakitermelés, élőhely csökkenés	TERV: madárbarát kert létrehozása	etetők, odúk készítése kihelyezése, madáritatók, fürdőhelyek létesítése
Környezetvédelmi világnap jún. 4.	klímaváltozás, túlfogyasztás hatása a környezetre	TERV: húsmentes hétfő	egyeztetés az élmezőnyvezetővel

„Ami kiállta az idő próbáját”

Reflektálás

A táblázatban szereplő első négy projektet sikeresen lezártuk. A projekteket a Kis Fürkész csapat tagjaival alkottuk meg, majd ezután tettük közzé. A megvalósításban sokat segítettek a tanító nénik, a külső szakemberek /pl.: AKSD munkatársa, állatorvos, Természettár vezetője, menhely vezetője, a Nyírerdő munkatársai, stb./

Az utolsó három projektet csak részben sikerült teljesíteni a 2021/22-es tanévben. A programok végeztével megbeszéltük a változtatásra váró elemeket, amelyeket a jövő évben próbálunk teljesíteni.

Későbbi terveink között szerepel, hogy a szülőket is jobban bevonjuk a programokba. Ne csak az iskolában hozzanak változásokat ezek a megvalósított projektek, hanem az otthonokban is! Váljon igényükké a családoknak a környezettudatos életmód, amely hozzájárul, elősegíti a fenntartható fejlődést.

Az egy évre visszatekintve a projektek résztvevői közül talán megtanulták néhányan

Dr. Jane Goodall legfőbb üzenetét:

"Hogyan használjuk az életünk ajándékát arra, hogy a világ egy jobb hely legyen."

Irodalomjegyzék:

<https://www.janegoodall.hu/rs/eszkoztar-a-projektek-letrehozashoz-hasznald>

„Ami kiállta az idő próbáját”

SALÁNKI FERENC

Mentsük meg a teknőcöket!

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

Bevezetés

A cím nem állatvédelmi, hanem informatikai tartalmat takar. Azt mutatom be ugyanis (és támasztom alá a jelenlegi iskolámban az elmúlt kb. 20 év alatt szerzett tapasztalataimmal), hogy az informatika (digitális kultúra) tantárgy leglényegesebb témakörének, az algoritmusoknak (pontosabban: a programozásnak) a tárgyalását a gyakorlatban először melyik programozási nyelvvel lenne célszerű tanítani. Úgy, hogy közben „a teknőcöket is megmentjük”. (Ennek a furcsa mondatnak és a címnek a jelentésére később még visszatérek.)

Az algoritmusok témaköre nem is annyira új, mert amikor felső tagozatban informatika (digitális kultúra) órán az algoritmusok tárgyalására kerül a sor, a gyermekek figyelmét felhívom arra, hogy már régóta találkoznak algoritmusokkal, csak nem így nevezték eddig azokat. Van, aki a sütést-főzést kedveli, és ismeri a recepteket. Van, aki szeret barkácsolni, és ha valamit készíteni akar, először célszerű megtervezni a szükséges lépéseket. Matematika órán pedig a szöveges feladatok megoldása előtt megkövetelik a megoldási terv készítését. A szabadidő hasznos eltöltését is célszerű előre eltervezni, hogy igazán hasznos és jó legyen. Azt is szoktam mondani a gyermekeknek, hogy mindegyik felsorolt példa esetén a megoldás közös jellemzője egy algoritmus készítése (olyan terv készítése, amely a feladatot egyértelműen meghatározott lépések, az utasítások sorozatának segítségével oldja meg).

Az informatika (digitális kultúra) órán sem csak ennél a témakörnél kerülnek elő az algoritmusok. Egy szöveges dokumentum, prezentáció, rajz, táblázat elkészítése is igényel előzetes tervezést, a megoldáshoz vezető lépések végiggondolását. A táblázatkezelésnél függvények használata pedig valójában már alapszintű funkcionális programozás (ahol a függvények által visszaadott értékek feldolgozása a lényeg).

A programozás tehát problémamegoldás: speciális eszközökkel történő algoritmuskészítés, amelynek során a gép által, a háttérben biztosított hardver és az adott programozási nyelv által biztosított szoftver eszközökkel oldjuk meg a problémát, jól meghatározott lépések segítségével.

Azt is fontos hangsúlyozni, hogy általános iskolában (és később is) nem programozási nyelvet tanítunk, hanem programozási nyelvvel (mint speciális eszközzel) oldunk meg problémákat, készítünk algoritmust.

„Ami kiállta az idő próbáját”

Egy kicsit árnyalja a helyzetet az, hogy a NAT-ban 2020-tól kiemelt szerepet kap a blokkprogramozás és robotika. Az is valószínű, hogy (technikai okok, a nagy csoportlétszámok és a kevés óraszám miatt) az iskolák többségében a robotika témakörének a tárgyalását elsősorban online szimulátorokkal oldják meg. Ezek olyan, elsősorban blokkprogramozási környezetek, amelyekben sajátos programozási nyelvvel egy adott (valódi vagy csak a képernyőn megjelenő, virtuális) robotot programozhatunk. Ezek a programozási nyelvek speciális célúak: csak egy célra (az adott robot programozására) alkalmasak.

A <https://scratch.mit.edu/> címen elérhető blokkprogramozási környezet is alkalmas bizonyos robotok programozására, de az ott használható Scratch nyelv elsősorban a képernyőn látható játéktéren elhelyezett szereplők programozására használatos.

A blokkprogramozási környezet lényege az, hogy az utasítások témakörönként csoportosítva, kis rajzocskák formájában állnak rendelkezésre, és a programot (az utasítássorozatot) ezekből a kis építőelemekből lehet lego-szerűen összeállítani (úgy, hogy egérrel a megfelelő helyre vonszoljuk azokat). Mivel az elemek alakja úgy van kialakítva, hogy általában csak a jó helyre lehet azokat beilleszteni, ezért az így elkészített programokban nincs formai (szintaktikai) hiba. Tartalmi (szemantikai) hiba viszont lehet benne: ilyenkor a program nem azt csinálja, amit elképzeltünk.

A 2020-as NAT kizárólagosan javasolja, hogy általános iskolában blokkprogramozási környezetet használjunk. Pontosabban: a NAT-2020 II.3.8.1. *Digitális kultúra* című részének A) *Alapelvek, célok* című pontjában még csak általánosságban van szó az algoritmusokról, éppúgy, mint a C) *Tanulási eredmények* című pontjában a 3-4. osztályosoknál. Ebben a pontban, az 5-8. osztályosoknál *A kódolás eszközeinek ismerete, a blokkprogramozás eszközeinek használata* című nevelési-oktatási szakaszban többek között a következő két sor olvasható:

„3. ismeri és használja a programozási környezet alapvető eszközeit;

4. ismeri és használja a blokkprogramozás alapvető építőelemeit”

A 2020-as NAT alapján készült digitális kultúra kerettanterv a 3-4. osztályosoknál a „kódolás grafikus felületen” tevékenységet említi meg fejlesztési feladatként (tehát burkoltan utal a blokkprogramozásra). Az 5-8. osztályosoknál az „Algoritmizálás és blokkprogramozás” című témakörnél 5, míg a „Robotika” című témakörnél 7 alkalommal említi konkrétan a blokkprogramozást.

A 2020-2021-es és a 2021-2022-es tanévekben szerzett tapasztalataim alapján a blokkprogramozási környezet tanítási órán történő kizárólagossá tételével az általános iskolában nem érték egyet.

„Ami kiállta az idő próbáját”

Mielőtt kifejténém azt, hogy mi a problémám a blokkprogramozással a tanítási órán, és rátérnék arra, hogy szerintem melyik programozási nyelvet lenne célszerű elsőként megismertetni az általános iskolásokkal, röviden összefoglalom azt az utat, amelyet eddigi tanári pályafutáson során ezen a területen végigjártam.

Távolabbi előzmények

1986-ban végeztem a KLTE-n, matematika-fizika szakon. Bár volt számítástechnika tantárgyunk és gyakorlatunk, de a 15-20 fős csoport számára rendelkezésre álló egyetlen ABC-80 gép nem túl sok mindenre nyújtott lehetőséget. A BASIC programozási nyelv alapjait megismertük, de ez akkor még senkit sem varázsolt el túlságosan.

Amikor kezdő tanárként egy általános iskolába kerültem, és rám bízta a számítástechnikát, az ottani Videoton TV Computerből és Commodore+4-ből álló vegyes gépparkkal próbálkoztam valamit tanulni és tanítani, több-kevesebb sikerrel.

Amikor az 1990-es években levelezőn elvégeztem az informatika szakot, valamivel jobb volt a helyzet. Az egyetemen már AT 286-os vagy 386-os PC-vel dolgozhattunk, az akkori munkahelyemen (egy gimnáziumban) pedig az első években volt 6 db Sinclair ZX Spectrum és egy XT és utána lett 6 db AT 286-os PC. A Spectrumnál a BASIC, a PC-nél pedig a Pascal 5.5-ös jelentette a programozás eszköztárát. Egyik sem volt túlságosan népszerű a diákok körében. Mostani iskolámban kezdettől (2001-től) tanítok informatikát (az első években számítástechnika néven). Néhány évig még volt fizika órám is, de mióta lecsökkent a fizika órák heti száma, a 2005-2006-os tanévtől kezdve csak informatika és (a 2020-2021-es tanévtől) digitális kultúra óráim vannak.

Amikor idekerültem, a Comenius Logo volt az a programozási nyelv, amit használtunk. Ennek kapcsán ismertem meg a gyakorlatban, közelebbről a teknőcgrafikát, amelynek az a lényege, hogy egy teknőcot (valamilyen grafikus alakzatot) kell mozgatni a képernyőn utasítások segítségével. Mivel ez az alakzat a legtöbb esetben úgy néz ki, mint felülnézetből egy teknőc, ezért ezt az alakzatot teknőcnek, a technológiát pedig teknőcgrafikának nevezték el. A teknőcnek van egy „tolla”, amelyet ha „letesz”, a mozgás közben vonalat is húz. A vonal jellemzőit (vastagság, szín) lehet szabályozni és a rajzolt alakzatokat valamilyen színnel ki is lehet tölteni.

Elég sokáig a Comenius Logo-val tanítottam az algoritmusok témakörét (még versenyen is indítottam diákokat). 2007-2008 körül kezdtem használni az Imagine Logót. Azért csak ekkor, mert nagyon megkedveltem a Comenius Logót (az informatika órákon és a Logo versenyen, vagyis az Országos Számítástechnikai Tanulmányi Versenyen is tökéletesen megfelelt), de az újabb gépeken már technikai gondok voltak vele.

„Ami kiállta az idő próbáját”

Közben a 2007-es füzesgyarmati InfoÉra konferencián hallottam a Scratch-ről, és megmutattam az ötödikeseimnek. Nagyon tetszett nekik, de a legtöbb diáknak annyiban merült ki a „programozás”, hogy készített néhány mozgató utasítást, és a zöld zászlóra kattintgatva összevissza „ugráltatta” a macskát.

Mivel pár évig elég sikeres volt a néhány érdeklődő tanítványom körében a Scratch, ezért arra gondoltam, hogy egy házi verseny keretein belül egyszerűbb játékokat készíttetek velük, de nem volt túl nagy sikere. Ezután a Scratch-et órán sem használtam tovább.

Az Imagine Logót a 2012-2013-as tanévben használtam utoljára órán (versenyre való felkészítésben még néhány évig). Próbálkoztam alsósoknak, szakkörön megmutatni és felkészíteni őket versenyre. Néhány évig nagyon sikeres volt ez a kezdeményezés. Volt olyan harmadikos kislány, aki az elsős hűgát is hozta a szakkörre, és büszkén mutatta az általa készített rajzokat. Két tanéven (2012-2013 és 2013-2014) keresztül a Logo versenyen a 3-4-es korcsoportban nagyszerűen szerepeltek a diákjaim a 2. fordulóban, de ahogy felsőbe kerültek, mintha elválták volna a lelkesedést. Csak egy fiú maradt meg ebből a csoportból, aki ötödikes és hatodikos korában is bekerült az országos döntőben az első 10 közé (hetedikos korára egy hatosztályos gimnáziumba ment az iskolánkból), de a többi lemorzsolódott

A 2012 novemberében *Linux az oktatásban (LOK)* konferencián hallottam a LibreLogóról (a LibreOffice Writer szövegszerkesztőben, a Logo eszköztár segítségével használható technógrafikai programozási nyelv, amelyet Németh László készített). Nagyon megtetszett, és a tanév további részét arra használtam, hogy megismerjem. A lelkesedésemet az sem lohasztotta le, hogy kezdetben elég sok technikai jellegű probléma volt vele, hiszen akkor még a LibreOffice Writer-be külön kiegészítőként kellett telepíteni, ami nem volt mindig problémamentes. A program készítője 2012. október 17-én a berlini LibreOffice konferencián (kb. 1 hónappal a LOK konferencia előtt) mutatta be először alkotását a nyilvánosság előtt, ami annyira megtetszett a LibreOffice fejlesztői közösségének, hogy a 2013 februárjában megjelenő LibreOffice 4.0 szerves részévé vált a LibreLogo. Így ezután nem kellett külön kiegészítőként telepíteni, hanem a LibreOffice telepítésével együtt a LibreLogo is automatikusan települ.

Abban bízva, hogy a LibreLogo jobban érdekli a diákokat, mint az Imagine, az informatika órákon a 2013-2014-es tanévtől kezdve az Imagine helyett a LibreLogót kezdtem használni, és később a versenyre való felkészítésben is erre tértem át, amikor 2016-tól ezt is lehetett használni a Logo versenyen.

Közben volt még egy programozási nyelv, ami az iskolai gyakorlatomban előfordult: a JavaScript. Az informatikát az 5-8. évfolyamon, akkor még heti 2 vagy 3 órában informatikát

„Ami kiállta az idő próbáját”

tanuló csoportjaim az 5. és 6. évfolyamon, míg a 6-8. évfolyamon, heti 1 óra informatikát tanuló csoportjaim esetén a 6. és 7. évfolyamon foglalkozunk a programozással.

A 8. évfolyamon az algoritmusokat egy kis elméleti alapozással, és nem a technógrafikára alapozva, hanem általánosabban tárgyaltuk. A gyakorlati feladatmegoldásokhoz keresnem kellett egy nyelvet. Ekkor jött a képbe a JavaScript. Ugyanis az emelt (heti 2 vagy 3) óraszámúakkal hetedikben a két nagy gyakorlati témakör a táblázatkezelés és a weblapszerkesztés (HTML és CSS alapokon) került terítékre. Ezen nyolcadikban csak annyit változtattam (mintegy folytatva a webszerkesztés témáját), hogy a gyakorlati programozási feladatokat egy olyan HTML dokumentumban oldottuk meg, amely csak egy JavaScript kódot tartalmazott. Néhány éven keresztül úgy tűnt, a webes felület tetszik a gyerekeknek. Bár tényleg csak nagyon alapvető algoritmusokat tárgyaltunk ezzel az eszközzel.

Közben éreztem, hogy ez a megoldás sem az igazi, hiszen a JavaScript igazából nem erre való. Ezért tovább kerestem az alkalmas programozási nyelvet.

2018 nyara óta úgy érzem, megtaláltam.

Közvetlen előzmények

A Logo Országos Számítástechnikai Tanulmányi Versenyen (amelynek a neve a 2020-2021-es tanévtől kezdve: Országos Grafikus Programozási Verseny, röviden: OGPV) használható nyelvek köre 2017-ben 3-ról (Comenius Logo, Imagine Logo, LibreLogo) 5-re bővült (a Python és a már korábban említett Scratch által). A Scratch-ról nem voltak jó emlékeim (éppen ezért nem is követtem a vele kapcsolatos eseményeket, így arról sem tudtam, hogy az 1.4-es verziótól a 3.x verzióig milyen fejlesztések történtek benne), viszont a Pythonról internetes forrásokból sok jót olvastam, és régóta meg szerettem volna ismerni.

2018 nyarán elhatároztam, hogy terveimet tettekre váltom, és közelebről is megismertem a Pythont, azon belül a turtle modult. Azt már az elején eldöntöttem, hogy (mivel a windowsos telepítő úgyszólván tartalmazza) az IDLE fejlesztőkörnyezetet fogom használni. A többi fejlesztőkörnyezet megismerését és használatát még az elején nem tartottam feltétlenül szükségesnek, a kezdeti céljaimnak az IDLE tökéletesen megfelelt. Az iskolai gépekre is elegendő így csak a Pythont telepíteni, külön fejlesztőkörnyezetet nem kell.

Az iskolai gépekre a Python telepítése először nem ment simán, ezért a <https://pythonidomar.wordpress.com/> oldalon segítséget kértem. Bár a megoldásra pár napon belül magamtól is rájöttem, az oldal készítője segítségként még egy oktatóvideót is készített a probléma megoldására (<https://www.youtube.com/watch?v=ya3Ghr1jq2E>).

Ezen az oldalon vettem észre egy linket egy éppen akkor elkészült Python oktató könyv (*Hogyan gondolkozz úgy, mint egy informatikus: tanulás Python3 segítségével*) magyar nyelvű

„Ami kiállta az idő próbáját”

fordításához. Ahogy beleolvastam, újabb elhatározásra jutottam: a nyolcadikosokkal a programozási gyakorlatokat a 2018-2019. tanévben nem JavaScript-tel, hanem a könyv segítségével Pythonnal végzem el.

Ez jó döntésnek bizonyult, mert teljesen meglepődtem, hogy azok a nyolcadikosok, akiket a középiskolai felvételi körüli időszakban (és utána) komolyabb szellemi erőfeszítésre korábban nem lehetett rávenni, hosszú heteken keresztül hajlandóak voltak ezekkel a feladatokkal foglalkozni. Sőt a végén még egy nagyobb lélegzetű, több órát igénybe vevő programot is el tudtam velük készíteni, logikusan, lépésről lépésre haladva: a tic-tac-toe játéknak („mini-amóba”, 3*3-as négyzetrácson) az internetről származó egyik egyszerű változatát.

Közben egy még merészebb gondolatom támadt. A Pythonnal eredetileg a turtle modul miatt kezdtem el foglalkozni. Ezért azt találtam ki, hogy az alsósoknak indítok egy Logo versenyre felkészítő szakkört. Hasonlóképpen, mint néhány évvel korábban az Imagine Logóval.

Ezért a 2018-2019. tanév elején végigjártam a 3. és 4. osztályosok szülői értekezleteit és elmondtam a tervemet. Igyekeztem minél jobban hangsúlyozni, hogy versenyre felkészítő programozási szakkörrel van szó, angol nyelvű környezetben, angol parancsokat fogunk használni, miközben sokat kell gondolkozni és gépelni. A vizuális képzelőerőnek és a térlátásnak is átlagon felülinek kell lennie. Nem sok reményt fűztem a sikerhez.

És jött a meglepetés: az első meghirdetett alkalomra 24-en, a másodikra 31-en jöttek el. Ekkor még semmit sem programoztunk, hiszen mindkét alkalom azzal telt el, hogy a gyermekek megtanulták, hogyan kell bejelentkezni az iskolai hálózatba (mindenki kapott saját felhasználónév-jelszó párost) és hogyan kell a Python IDLE indítógombját a tálcára tenni és elindítani. A gyerekek viszont nagyon lelkesek voltak közben, és nyilvánvalóvá vált, hogy több kisebb csoportban lehet csak komolyan dolgozni. Ezért három csoportot alakítottam ki. Volt két kisebb létszámú és egy nagyobb létszámú. A gyerekek többsége karácsonyig kitarzott: a hetente szakkörre járók száma 30-nál, a legnagyobb csoportba járók száma pedig 20-nál kevesebb csak januárban lett. Voltak olyanok is, akik hetente több alkalommal is jöttek, és olyanok is, akik később csatlakoztak (összesen 60 diák fordult meg legalább egyszer valamelyik foglalkozáson), mások pedig időközben lemorzsolódtak. A lelkesedésük azonban a tudásuknál nagyobb volt: a Logo verseny 1. fordulójában a 3-4. osztályosok közül 13-an vettek részt, és közülük csak hárman jutottak a második fordulóra. Ott az egyikük nem tudott részt venni, mert valami közbejött neki, a másik kettő (egy harmadikos és egy negyedikes kislány) pedig a második és harmadik helyet szerezte meg. A verseny után annyira lecsökkent a létszám, hogy újra csak egy alkalommal találkoztunk hetente, de ritka volt az olyan alkalom, amikor 10-nél kevesebben voltak jelen.

„Ami kiállta az idő próbáját”

A 2018-2019. tanévben a Python-t kezdtem el használni az órákon is.

A 2019-2020-as tanévben is hasonló módon hirdetem meg a harmadikosok között a szakkört. Most kevesebben jöttek, de kb. tízen minden alkalommal ott voltak. Közben a tavalyiakkal tovább folytattam a munkát, ez a csoport is alkalmanként 8-10 lelkes gyermekből állt. Sajnos a tanév második felét beárnyékolta a járványhelyzet miatti távoktatás. A 2020-2021-es tanévben a jelenléti oktatás alatti korlátozások (és az újabb távoktatás) miatt megpróbáltam a virtuális térben, a Teams segítségével tartani a szakkört, nem túl sok sikerrel. A 2021-2022-es tanévben is kis létszámú csoportokban folyt a munka, de így is voltak az OGPV 2. és 3. fordulójában is eredményesen szereplő diákjaim.

Melyik programozási nyelvet használják legelőször a gyerekek?

A „klasszikus korszakbeli” BASIC, Pascal és Comenius Logo fölött sajnos eljárt az idő.

Az Imagine Logo volt az a nyelv, amelyet évtizedeken keresztül az általános iskolai informatika tankönyvek az algoritmusokkal foglalkozó témakörben használtak. Nagyon jó nyelvnek tartom, sok mindenre alkalmas, a multimédiás lehetőségei is gazdagok. A Logo verseny is mutatja, hogy milyen színvonalú (és nemcsak technógrafikai) problémák oldhatók meg vele. Tehát szakköri vagy versenyzési célra mindaddig eredményesen lehet használni, amíg lehet futtatni az éppen aktuális Windows alatt. (Magát a programot nem fejlesztik már régóta, sőt a hivatalos letöltési oldala sem elérhető, ezért átmenetileg a <http://tetlabor.inf.elte.hu/Imagine/> oldalról lehet a telepítőkészletet letölteni.)

A 2020-as NAT alapján készült, a tankönyvlistában szereplő digitális kultúra tankönyvek viszont egyáltalán nem használják, meg sem említik.

Annak ellenére, hogy az Imagine sokáig egyet jelentett az általános iskolában használatos programozási nyelvvel, első programozási nyelvnek nem tartom igazán alkalmasnak. Elsősorban a gyermekek számára használhatatlan súgója miatt. Egy átlagos érdeklődő általános iskolás gyermek (még ha meg is tudja jeleníteni a súgót, ami a Windows 10 esetében már komoly nehézségekbe ütközik, ha egyáltalán sikerül) önállóan nem érti annak a nyelvezetét (csak ha van mellette valaki, aki az ő szintjén az ott olvasottakat elmagyarázza neki), így meg sem tudja ismerni az Imagine azon lehetőségeit, amelyet a tanártól vagy a tankönyvekből nem ismer meg.

Sokkal jobb a LibreLogo <https://help.libreoffice.org/latest/hu/text/swriter/librelogo/Libre-Logo.html> oldalon elérhető súgója. Ennek a nyelvnek a grafikai lehetőségei is igen sokrétűek. Külön mellette szól, hogy közvetlenül felhasználható, vektorgrafikus rajz létrehozására is alkalmas. Előnye még az is, hogy egy egyszerű szövegszerkesztő oldalra rajzol, és a készített rajzot azonnal, bármire fel lehet használni. Nagyon jó egyszerű, magyar nyelvű leírások és

„Ami kiállta az idő próbáját”

oktatóanyagok is készültek hozzá. Előnyként és hátrányként is meg lehet említeni, hogy egy robusztus programcsomaghoz, a LibreOffice-hoz van kötve. Hátrányként két tényről említek meg: A görbe vonalakat még egy gyors gépen is viszonylag lassan rajzolja. Ez a hátrány azonban újabb, gyorsabb gépeken egyre kevésbé zavaró. (Ez a hátrány igazából csak a versenyen jelent problémát, ahol számít az az idő, ami a próbálkozás közben telik el, amíg a gép elkészíti a rajzot; órán a gyermekek többségének még tetszett is, hogy a teknőc szemmel követhető sebességgel rajzol.) A másik hátrányra pedig csak azután jöttem rá, miután éveken keresztül használtam a gyermekekkel. Mivel a platform ugyanaz, a gyermekek könnyen összekeverik a programozást a szövegszerkesztéssel. Pedig a kettőnek csak annyi köze van egymáshoz, hogy mindkettő esetében karakterekből épül fel az alkotás. Csak pl. egy programkód szövegét nem kell formázni (a hagyományos szövegformázási eszközökkel), addig egy sima szövegnél az sem mindegy, hogy pl. melyik sor végén nyomunk Entert (amit egy programkódban minden sor végén megteszünk).

Nagyon sajnálom, hogy a magyar közoktatásban a magyar fejlesztésű LibreLogo nem terjedt el, sokan nem is tudnak a létezéséről.

A Scratch teljesen más terület. Már említettem, hogy a 2020-as NAT és a kerettanterv általános iskolában külön kiemeli a blokkprogramozást, mint az ebben az életkorban használandó eszközt, módszert. Nem értek teljesen egyet ezzel a felfogással. Addig nincs gond az ilyen jellegű programnyelvekkel, amíg a tanár velük szemlélteti a programszerkezetet. Akkor viszont, amikor a diák minimális erőfeszítéssel látványos sikert tud elérni a Scratch-ben, pont az ellenkezőjét érzük el annak, amit szeretnénk (kedvelje meg a programozást és legyen igénye a fejlődésre). Az eleinte nagyon jó, hogy a szintaktikára nem kell figyelni, de nem készíteti a gyermeket arra, hogy előre végiggondolja a program logikáját, az algoritmust: ha így nem működik, néhány elem arrébb rakásával és pár kattintással előbb-utóbb működni fog. Tehát a programozásnak a hibakeresés, hibajavítás része a kelletténél jobban háttérbe szorul a Scratch (és általában a blokkprogramozás) esetében.

A fentiek alapján arra a kérdésre, hogy melyik nyelvet tartom a legalkalmasabbnak első programozási nyelvként, a válaszom egyértelmű: a Pythont. Az indoklásomban elsősorban saját tapasztalatomból származó véleményemet foglalom össze.

Mindenképpen olyan nyelv kell, amely viszonylag hamar sikerélményhez juttatja a gyermeket, de csak bizonyos erőfeszítés árán (nem olyan könnyen, mint a Scratch). A Pythonnal (elsősorban a turtle moduljának köszönhetően) az IDLE elindítása után néhány percen belül képes voltam a szakkörös harmadikosaimnál sikerélményt elérni. Ennek csupán annyi volt a feltétele, hogy hibátlanul gépeljenek be pár sornyi programot. Ehhez bizony komolyan oda

„Ami kiállta az idő próbáját”

kellett figyelni, erőfeszítést kellett tenni. De ha nem láttam volna, nehezen tudnám elképzelni azokat a boldog arcokat, csillogó szemeket, amelyeket láttam, amikor az első néhány vonalat megrajzoló utasítást a Ctrl-S (mentés) után lenyomott F5 billentyűvel sikeresen lefuttatták a gyermekek. Nem zavarta őket az sem, hogy minden angolul van (talán az is közrejátszott, hogy abban a tanévben kezdték el az angolt tanulni), az sem, hogy három ablak (az IDLE indítása után megjelenő Shell ablak, a programkódot tartalmazó programablak és az elkészült rajzot tartalmazó grafikus ablak) között kellett navigálni, és az sem, hogy a többségüknél az első futtatási próbálkozás eredménye a Shell ablakban egy piros betűs, többsoros hibaüzenet volt. Ezeknek a gyermekeknek, miközben a segítséggel kijavították a gépelési hibát, a sikeres futtatás után a sikerélményük talán nagyobb volt, mint azoké, akiknek először sikerült. Az sem zavarta őket (csak nehezen szokták meg), hogy programozás közben elsősorban a billentyűzetet és nem az egeret célszerű használni.

Nemcsak az angol utasításszavak nem zavarták őket, hanem az sem, hogy néha olyasmit mutattam meg rajzolás közben, amit matematikából csak több év múlva tanulnak (pl.: azt, hogy egy 100 pixel oldalú négyzet átlóját az $\text{fd}(100*2**0.5)$ utasítással lehet megrajzolni, nem értették, de elhitték nekem, hogy úgy kell, és pontosan is használták).

Nagyon könnyen tanulták meg az alapvető utasításokat. A 2018-2019-es tanévben a parancsneveket még teljes változatukban használtam (forward, backward, right, left, penup, pendown stb.), de hamar szembesültem azzal a ténnyel, hogy a gyermekek többsége igen lassan tud gépelni. Ezért a következő tanévtől kezdve már csak a rövid alakot használom (a szakkörön és az órákon egyaránt), de ez sem zavarja őket különösebben. A turtle modult is azért a *from turtle import ** (és nem az *import turtle*) utasítással hívom meg minden program első sorában, hogy ne kelljen minden utasítás előtt a *turtle.* karaktersorozatot begépelni (vagy vágólap segítségével bemásolni).

Nem számított nekik leküzdhetetlen akadállynak az sem, hogy minden apróságra oda kell figyelni, egy vessző, pont, szóköz, zárójel alapvető fontosságú. A sorok behúzásai és azok mértéke szintén nagyon fontos a Pythonnál.

A Python mellett szól az is, hogy a számításba jövő programozási nyelvek (Logo, Scratch) közül ez az egyetlen, amelyiknek van közvetlen folytatása. Ha már megunta a teknőcgrafikát, akkor anélkül is tudja majd használni. A szintaktika változatlan.

Azok a nyolcadikosok, akikkel két tanéven keresztül a „*Hogyan gondolkozz úgy, mint egy informatikus: tanulás Python3 segítségével*” című könyv alapján dolgoztam fel az algoritmusok témakörét, negyedikes korukban (az egyik kollégámmal) az Imagine Logót, ötödikes és hatodikos korukban (velem) a LibreLogót használták (és többségük számára a teknőcgrafika

„Ami kiállta az idő próbáját”

nem bizonyult vonzó témakörnek), nyolcadikos korukban egyáltalán nem vették zokon, hogy a Pythonnal megismertettem őket, és ebben is elővettük a technógrafikát. Nem a technógrafikával kezdtük velük a Python használatát, de számomra meglepő érdeklődéssel készítették a Python technócével a rajzokat.

Egy mellékesnek látszó, de érdekes epizód is a Python mellett szól. A harmadikosaim közül az egyik gyermek kérdezte egyszer, amikor már túl voltuk az első néhány rajzon, hogy mi most a Pythonnal „hackerkedünk” (mert hallott már máshol is a Python nyelvről és hallotta valahol a hackerkedés kifejezést is, az igazi jelentésével). Azt válaszoltam, hogy nagyon kicsiben, de „hackerkedünk”. Ilyesmit korábban sohasem kérdeztek a gyermekek.

Befejezés

A címben szereplő, megmentendő technócök a technógrafikának mint programozási módszernek a „megtettesítői”.

A technógrafika már 1986-ban a Nemes Tihamér Nemzetközi Informatikai Tanulmányi Verseny első fordulójának 8. feladatában megjelent (Zsakó (szerk.), 2018). Az elmúlt évtizedekben pedig végig jelen volt, először a versenyeken, majd pedig a tanórákon is. Elévülhetetlen szerepe volt és van abban, hogy a programozás szemléletessé és gyermekközelivé vált, elsősorban az általános iskolákban. Nem lehet tudni, hogy hány későbbi profi programozó tette meg a segítségével az első lépéseit. Az 1997-1998. tanévben indult Logo verseny eleinte csak az általános iskolásokat szólította meg, de már a 2000-2001. tanévben indulhattak 9. és 10. osztályos középiskolások is, a 2015-2016. tanévtől kezdve pedig (miután előtte néhány tanévben versenyen kívül indultak 11. és 12. osztályosok is) a 3. évfolyamosoktól a 12. évfolyamosokig bárki indulhatott (természetesen, 4 különböző korcsoportban).

A technógrafika lehetővé teszi, hogy a programozási alapokat szemléletesen, rajzok segítségével sajátítsák el a gyermekek úgy, hogy parancsokat kell gépelni. Így az is sikerélményhez juthat, aki nem tud vagy nem szeret rajzolni. A programok alapvető általános szerkezeti elemeit (szekvenciák, elágazások, ciklusok, eljárások stb.) is jól lehet a rajzok elkészítésével szemléltetni. A versenyre készülők pedig többek között a rekurzió elég nehéz témakörét is képesek megérteni a megfelelő rekurzív ábrák elkészítése közben.

Nemcsak a programozás alapjainak az elsajátításához nyújt segítséget a technógrafika, hanem más tantárgyaknál is. Néhány példa: sokszögek külső és belső szögeinek meghatározása, konvex sokszög külső szögeinek összege, különböző irányok által meghatározott szögek kiszámítása, koordinátarendszer használata, RGB színek kódok, additív színkeverés stb.

Amíg Comenius Logo, Imagine Logo vagy LibreLogo segítségével tanítottam a programozást, addig az volt az általános tapasztalatom, hogy 5-6. (esetleg 7.) osztályos korukig a gyermekek

„Ami kiállta az idő próbáját”

többsége vevő volt rá, érdekelte őket, szívesen dolgoztak. Utána viszont csak azokkal lehetett ezt a témakört tovább folytatni, akiket versenyre készítettem, a többieknél más eszközzel kellett a programozást (pontosabban: a kódolást) folytatni. Ezért volt sikeres (főleg azoknál, akiknek hetente több órájuk volt) hetedikben a HTML – CSS páros (amelyek ugyan nem programozási, hanem leíró nyelvek, de a kódolás érzése hasonló), nyolcadikban pedig a JavaScript.

A Pythonnal viszont mást tapasztaltam. Mivel újabban csak heti 1 órás csoportjaim vannak, akikkel hatodikban és hetedikben használtam a Pythont (hetedikben már nemcsak technógrafikára), azok nyolcadikban hiányolták a Pythont.

Ehhez képest a 2020-ban életbe lépett NAT óta mi a helyzet? A NAT és a kerettanterv digitális kultúrával kapcsolatos tartalmát már említettem. A negyedik és a nyolcadik évfolyam kivételével az Oktatási Hivatal által kiadott tankönyvek már elérhetők (a digitális kultúrához csak ezek rendelhetők ingyenes tankönyvként).

A harmadikos tankönyvben a hat témakör közül ez az utolsó (utána már csak egy összefoglalási célú projekt szerepel). Először a korosztálynak megfelelő szintű rövid általános ismertetés olvasható a robotokról, utána pedig játékos, látványos feladatok, egy kis utalással a padlórobotokra.

Az ötödikes tankönyvben a négy témakör közül ez az első. Rövid robotikai bevezetés után az algoritmuskészítést mint robotirányítási eszközt tárgyalja, majd a Scratch segítségével (robotnak nevezve a szereplőt) érzékelős padlórobot-programozással, majd pedig a micro:bit alapszintű programozásával foglalkozik az <https://makecode.microbit.org/> oldalon található online fejlesztőkörnyezet, szimulátor segítségével.

A hatodikos tankönyv öt témaköre közül ez a harmadik. Rövid ismételés után a micro:bit programozását folytatja, majd pedig a Lego Mindstorms EV3 rövid leírását követően megemlíti az EV3 Classroom szoftvert, amely a <https://education.lego.com/en-us/downloads/mindstorms-ev3/software#downloads> oldalról tölthető le, ezt követően pedig a <https://makecode.mindstorms.com/> oldalon elérhető online fejlesztőkörnyezetről, szimulátorról ejt pár szót. Ezután megmutat néhány, micro:bitre épülő robotot, majd azt, hogy ezeket a készleteket a tavalyról már megismert <https://makecode.microbit.org/> oldalon található online fejlesztőkörnyezet, szimulátor segítségével hogyan lehet programozni. Ezután néhány oldalon keresztül hasznos tanácsokkal lát el a robotokkal végzendő munkával kapcsolatban, majd 11 db megoldandó feladatot sorol fel, végül pedig egy csoportos projektfeladattal zárja ezt a témakört. A hetedikos tankönyvben is az öt témakör közül ez a harmadik. Rövid ismételést követően tovább folytatja a micro:bit programozását magasabb szinten, már több eszköz egyszerre

„Ami kiállta az idő próbáját”

történő használatával. Ezután a <https://vr.vex.com/> oldalon található robot programozását mutatja be, végül pedig egy vonalkövető robot programozásával zárja ezt a témakört.

Felsőben tagozaton „algoritmizálás, programozás, robotika” a témakör címe, de a fentiekből az látható, hogy lényegében csak a robotika szerepel a tankönyvekben, blokkprogramozási környezetben. Középiskolában pedig (a NAT, a kerettanterv és a tankönyvek szerint is) se a robotikának, se a blokkprogramozásnak nincs folytatása. Ott mindhárom évfolyam tankönyvében Python segítségével tárgyalják a hagyományos programozási témaköröket.

A több évtizedes hagyománnyal rendelkező technógrafikának nyoma sincs.

Nem azt mondom, hogy ne legyen blokkprogramozás vagy robotika az általános iskolai digitális kultúra órákon (ha már ez a mai kor igénye), de nem feltétlenül szükséges olyan sok órát tölteni vele és olyan magas szintre eljutni vele, mint ahova pl. a hetedikes könyv segítségével el lehet jutni. Elég legyen csak annyi az órákon, amennyit az online szimulátorral is meg lehet csinálni. Mert ahhoz, hogy pl. a hetedikes tankönyvbeli gyakorlatokat igazi robotokkal, órán meg lehessen csinálni, az iskolában kell olyan terem, amit csak erre a célra lehet használni, a hagyományos számítógépterem erre alkalmatlan (legalábbis nálunk az). Ezen kívül az ilyen tevékenységhez kis csoportok kellene (nem 15-20 főből álló vagy éppen teljes osztálynyi). Szerintem az lenne a jó, hogy az órán megszerzett robotikai és blokkprogramozási alapismereteket az érdeklődőkkel szakkörön lehessen folytatni.

Órán pedig az algoritmusok témakörét a robotoktól függetlenül is lehessen tárgyalni. Ehhez viszont nem feltétlenül lenne szükség a blokkprogramozásra (hiszen a robotikánál úgyis megvan, mert ott az a célszerű). Tehát általános iskolában is lehessen a robotika mellett más, legalább annyira hasznos és előremutató.

Ez pedig az előző oldalakon elmondottak alapján a Python a turtle modullal. Ugyanis az algoritmizálás, programozás alapjait ugyanúgy (ha nem jobban) meg lehet tanítani ezzel is, nemcsak a robotikával. Akár blokkprogramozási környezetben is (<https://think.cs.vt.edu/blockpy/>). Ebben az online fejlesztőkörnyezetben lehet csak blokkprogramozási vagy csak szöveges módon programozni, de úgy is, hogy mindkét formában, egyszerre látszik az elkészült kód. Amikor ezt a gyermekeknek megmutattam, egyöntetű volt a vélemény, hogy a kód sokkal egyértelműbb, szemléletesebb, egyszerűbb és áttekinthetőbb a szöveges változatban. Ebben biztosan szerepe van a Python indentáláson (sorok behúzásán) alapuló szigorú formai előírásainak is. Meg annak is, hogy a Pythonban (a többi ismert és széles körben használt magas szintű programozási nyelvvel ellentétben) tömör, rövid és világos a kód: csak olyan utasítások szerepelnek benne, amelyek „csinálnak valamit”, és nincsenek olyan kötelezően megadandó formai elemek, amelyek a kezdő programozót csak

„Ami kiállta az idő próbáját”

megzavarják (mert csak magasabb szinten tudja igazán megérteni azt, hogy az ilyen „töltelék” elemek mire valók).

A technógrafikában évtizedek alatt felgyülemlett tudásanyag is menthető és továbbfejleszhető lenne. A Comenius Logo, Imagine Logo vagy más technógrafikai nyelven készített programokat is át lehet írni úgy, hogy a Python turtle modulja is tudja futtatni azt.

Aki szeretne a „gyerekes” technógrafikán túl lépni, a Pythonnal erre is van lehetőség (erre mutat jó példákat a három középiskolás tankönyv). Az internet ezzel kapcsolatban is valóságos kincsesbánya.

Az is fontos szempont lehet, hogy a Python már hosszú évek óta (többféle felmérés szerint is) a „profik” által használt programozási nyelvek közül az egyik legjobban elterjedt, legnépszerűbb, legtöbbet használt. A komolyan érdeklődő diákoknak pedig meg lehet említeni, hogy pl. a LibreLogo forráskódja is Pythonban készült. Mivel a LibreOffice nyílt forráskódú, ezért a forráskódját letöltve, kicsomagolva és (a jelenleg legújabb, 7.3.4.2 windowsos verzió esetén a libreoffice-7.3.4.2\librelogo\source\LibreLogo mappában található) 2176 soros LibreLogo.py fájlt szabadon tanulmányozva bepillantást lehet nyerni az igazi, profi hackerek műhelytitkaiba is.

Kell ennél nagyobb motiváló erő egy leendő programozó, „hacker-palánta” számára?

Irodalomjegyzék

- NAT 2020: 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról; ennek hatályos szövege (legutóbb megnyitva 2022. 06. 30-án): <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
- A NAT 2020 alapján készített digitális kultúra kerettantervek:
  - alsó tagozat (3-4. évfolyam): https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Digitalis_kultura_A.docx
  - felső tagozat (5-8. évfolyam): https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Digitalis_kultura_F.docx
  - középiskola (9-11. évfolyam): https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Digitalis_kultura_K.docx
- A tankönyvjegyzékben szereplő, 2022-ben elérhető digitális kultúra tankönyvek:
  - 3. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG03TA_teljes.pdf
  - 5. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG05TA_teljes.pdf
  - 6. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG06TA_teljes.pdf
  - 7. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG07TA_teljes.pdf

„Ami kiállta az idő próbáját”

- 9. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG09TA__teljes.pdf
- 10. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG10TA__teljes.pdf
- 11. évfolyam: https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-DIG11TA__teljes.pdf
- LibreLogo online súgója:
<https://help.libreoffice.org/latest/hu/text/swriter/librelogo/LibreLogo.html>
- LibreLogo oktatóanyag, leírás:
  - <https://mek.oszk.hu/12700/12781/12781.pdf>
  - <https://mek.oszk.hu/19500/19529/19529.pdf>
- Bejelentés arról, hogy a LibreOffice 4.0 részévé vált a LibreLogo:
<https://wiki.documentfoundation.org/ReleaseNotes/4.0#Writer>
- Peter Wentworth, Jeffrey Elkner, Allen B. Downey, Chris Meyers:
Hogyan gondolkozz úgy, mint egy informatikus: tanulás Python3 segítségével
<https://mtmi.unideb.hu/course/view.php?id=9>
- Zsakó László (szerk.): Programozási versenyfeladatok I.
<http://tehetseg.inf.elte.hu/nemes/peldatarak/versenypeldatar1.pdf>

DUSA ERZSÉBET DIÁNA

A Szitakötő oktatási program a tanórákon

(Debreceni Egyetem Kossuth L. Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája, Debrecen)

A Szitakötő ökológiai oktatási program rövid bemutatása:

A **Szitakötő magazinra** épülő integrált **ökológiai oktatási program** az általános iskolás korosztály és tanáraik számára kínál egy lehetőséget. Kiemelt cél a művészeti és a környezeti nevelés komplex oktatása, az olvasás népszerűsítése, a pedagógusok módszertani fejlesztése.¹

A programban részt vevők szerződésben vállalnak feladatokat. Egy tanévben 4 lapszám jelenik meg, az iskola 30 db magazint kap mindegyik számból. Havi rendszerességgel minimum 4 osztályban használni kell a Szitakötő gyereklapot. Ez biztosítja a közös munkát. Így szükség van olyan kollégákra, akik szívesen és rendszeresen együtt és önállóan is tudnak dolgozni, ők alkotják a Szitakötő munkacsoportot. Minden szám után beszámolót kell készíteni a munkáról. A tanítási órák közül bármelyik órára bevihető a magazin, ehhez a könyvtárostánár sem kell, hogy jelen legyen. Pont az a cél, hogy egy témát több szempontból, több pedagógus is meg tudja közelíteni, mindenki hozzá tudja tenni a saját tudását, módszereit.

A Szitakötő oktatási program a tanórákon:

Az iskolai könyvtárosok a könyvtárhasználati órák szervezésében az új NAT-tal várhatóan nehezebb helyzetbe kerülnek. Az eddig jól működő keretek eltűnnek pl. informatika óra könyvtári órái. Igaz, hogy az új NAT is ad némi mozgásteret, de a gyakorlatban azért várható, hogy egyre nehezebb lesz a könyvtárhasználati órák szervezése. A könyvtárostánár által tartott órák mellett nagyon fontosak és hatékonyak a könyvtári szakórák, melyet a szakos kollégával közösen tart a könyvtárostánár. Az is hatékony, és fejleszti a gyerekek komplex gondolkodását, ha a könyvtári órából kiindulva visszautalnak más órákon (például környezetismeret, magyar, technika, ének, matematika, etika stb.) ugyanarra a témára.

A Szitakötő program egy biztos kiinduló alapja a közös munkának. Szellemisége közel áll a tantárgyközi oktatáshoz és a projekt módszerhez. Az olvasás fejlesztése, mint tantárgyközi feladat összekötő kapocsként ad feladatot a különböző szakos pedagógusoknak. Szakköri foglalkozások, tehetségfejlesztés vagy akár mesterprogram is építhető a Szitakötő programjával együttműködve.

Nézzük, hogyan folyik a munka a gyakorlatban!

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

A kollégákkal így dolgoztunk az őszi számmal: amikor megérkezett a Szitakötő új száma, először csak barátkoztunk a témával, olvastuk a cikkeket, a verseket: <https://issuu.com/liget/docs/szitakoto-2021-55>.² Egy online továbbképzés is segíti a tervezést. Horgas Judit mesél a lapszám szerzőiről, a kiemelt témáról, ajánl cikkeket. Online csoportmunkában találunk ki ötleteket, feladatokat, megbeszéljük, hogy lehet az adott témát közel hozni a gyerekekhez, milyen lehetőségek vannak a cikkekből, az adott témában.

Amikor a ráhangolódás megtörtént, lehetett választani a cikkek közül. Ebbe a választásba időnként a tanulókat is bevontuk, illetve azt is néztük, hogyan lehet a tananyaghoz kapcsolni a lapszámot. Természetesen több cikket is feldolgozhatunk, sőt az a jó, ha több nézőpontból is foglalkozunk az adott témával. Az is cél, hogy minél több osztályt vonjunk be.

Az őszi szám témája a tükör, a tükröződés volt. Alsós és felsős kollégákkal dolgoztam együtt, több órát is tartottunk. Volt, hogy közösen tartottam az órát a tanítóval, de volt olyan is, hogy a termükben a saját osztályukkal dolgoztak és volt kolléga, aki lehozta az osztályát a könyvtári órára. A honlapról mások ötleteit is beépítettük a mi feldolgozásainkba.

A Majomház, A paradicsom és retek, A vándorló tükörtojás, A király tükre cikkekhez jó kiindulópont volt a honlapon található segédanyagok választéka:

<https://ligetmuhely.com/szitakoto/guti-csaba-majomhaz/>

<https://ligetmuhely.com/szitakoto/inczedy-tamas-paradicsom-es-retek/>

<https://ligetmuhely.com/szitakoto/z-karvalics-laszlo-a-vandorlo-tukortojas/>

<https://ligetmuhely.com/szitakoto/gyokeres-kinga-a-kiraly-tukre/>

Feladatlapokat, keresztrejtvényeket oldottak meg környezetismeret órán. E mellett saját ötleteink is voltak természetesen.

A gyönyörű formák varázsa cikk adta az ötletet a kaleidoszkópok elkészítésére technika órán:

<https://ligetmuhely.com/szitakoto/reszler-gabor-gyonyoru-formak-varazsa/>

A múltba nyíló ablakok cikket választottam én könyvtárhasználati órára:

<https://segedanyag.com/2021/10/22/konyvtarhasznalati-ora-23381> (feladatlap)

Ráhangolódás szakaszában játszottunk a szavakkal. A felsorolt szavak elé egy szó illet, a tükör. A témához köthetően kerestek egy szólást, ami tovább vitte a gondolkodást. A szövegből megtudtuk, hogy mit szimbolizált a tükör az idők során. Elgondolkodtunk a lélekcsapda kifejezésen, ami megértése alsó tagozaton még igényelt némi segítséget. A legnagyobb sikert Csontváry Kosztka Tivadar Az öreg halász képe aratta. Egy tükörré volt szükségünk és a kinyomtatott képre. A tükröt középre helyezve fedezhették fel a kép változásait, az öreg halász

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

két arcát. Meg is tudták fogalmazni gondolataikat a képről. A tükörhöz köthető babonákkal zártuk az órát.

E mellett beszélgettek környezetismeret órán az állatvilágban megfigyelhető utánzásról. A paradicsom és retek cikk a külső és belső tulajdonságok és értékek megbeszélését segítette etika órán. A vándorló tükörtojás a rajzóra témáját adta, aranyos rajzok születtek. A gyönyörű formák varázsa cikk elolvasása után technika órán kaleidoszkópokat készítettek, megbeszélték a működését is. Magyar órákon A paradicsom és retek, Foncsor és A csók cikket olvasták el és beszélgettek az olvasottakról. Egy osztállyal több alkalommal is együtt dolgoztunk, velük sok cikket dolgoztunk fel. Alaposan körbe tudtuk járni a tükör alaptémát. Volt olyan osztály, ahol csak egy Szitakötős óra volt, de náluk is sikert aratott a magazin, délután volt lehetőségük olvasgatni, mindenki talált az érdeklődésének megfelelő írást. Az elkészített rajzokból, feladatlapokból és kaleidoszkópokból közös kiállítást szerveztünk, ezzel zártuk az őszi számot. Ennyiből is látszódnak a lehetőségek, hogy mennyire sokféleképp lehet beépíteni a magazint a különböző órákba és tananyagokba.

A Szitakötő programmal a kiegészítés és a rutin ellen:

A Szitakötő oktatási program új lendületet és motivációt adott nekem az munkához. Könnyebben tudtam szervezni órákat, a kollégákkal közösen és több alkalommal is tudtunk dolgozni. A tantárgyközi oktatás szemlélete és a tanulás újabb lehetőségei iránti fogékonyságom és kíváncsiságom erősödött. Több órát tartottam a szokásosnál. A téma adott volt, ami köré lehetett építeni az órát, ez könnyebbséget adott. Színesítette a könyvtárhasználati tananyagot a magazin. A kollégáim saját bevallásuk szerint, szintén tudtak töltekezni a Szitakötős órákból, növelte kreativitásukat, felpezsdítette gondolkodásukat. A segédanyagok jó kiinduló pontok voltak, de e mellett ösztönzőleg hatott rám a téma, fejlesztette a kreativitásomat. A honlapra feltöltött feladatok, óravázlatok könnyen felhasználhatók, beépíthetők az órákba. A program egy másik küldetése, hogy a pedagógusok egy tágabb köre egymást segítve és motiválva dolgozzon együtt, megosztva tapasztalataikat, tudásukat, módszereiket. Egy cikket alsós és felsős osztályokban is feldolgoztunk az életkori sajátosságokhoz igazítva a feladatokat. A könyvtári kölcsönzések száma is nőtt azon osztályokban, ahol voltak Szitakötős órák, a gyerekek többet olvastak.

Ajánlom a Szitakötő oktatási programját minden nyitott gondolkodású pedagógusnak, kiemelten azoknak, akiknek szükségük van friss lendületre.

Néhány tanuló véleményével zárom előadásomat. Szeretem a Szitakötőt, mert ...

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

... nem csak prózai szövegek vannak benne, hanem versek is

... nagyon színesek a lapjai és betölti az egész oldalt

... kapcsolódik a tananyaghoz

... mindig új, érdekes témák vannak benne

Felhasznált irodalom

1. Oktatási program <https://ligetmuhely.com/oktatasi-program/> Utolsó letöltés dátuma 2022. 06. 20.
2. Liget Műhely Alapítvány Szitakötő 2021–55.[ősz]
<https://issuu.com/liget/docs/szitakoto-2021-55>. Utolsó letöltés dátuma 2022. 06. 20.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

NYIRÓ GIZELLA

Iskolakert a Mecsek lábánál

(PTE GYÁIG Deák Ferenc Általános Iskolája)

*„Ha van kerted és könyvtárad, akkor mindent birtokolsz,
amire valójában szükséged van.” (Cicero)*

Bevezető

Fenntartónk a Pécsi Tudományegyetem "Zöldegyetem", mi "Ökoiskola" vagyunk. Mindig is fontos volt a természetközeli élmény, a kertkultúra bemutatása diákjainknak. Hatalmas területeink nincsenek, ezért a 2000-es évek elején egy kis sziklakertet építettünk, tavaly pedig hatalmas virágládákkal díszítették alsósaink az udvart, melyekbe évelők, hagymások, egynyáriak egyaránt kerültek.

A kertpedagógia beépítése a pedagógusi munkámba két évvel ezelőtt kezdett foglalkoztatni, amikor a nyári táboraimba egy-egy délelőttre arborétum és kiskertlátogatásokat terveztem, mivel a Covid járvány megakadályozott minket abban, hogy tömegközlekedéssel utazhassunk nagyobb kirándulásokra. A Harry Potter Táborban Gyógynövénytan órát tartottam a fűszerkertem és a füves udvar gyógy- és fűszernövényeinek megismerésére. Ezt egészítettük ki a növények gondozásával, begyűjtésével, szárításával, vagy azonnali felhasználásával. A Mese és Kézműves Táboraimnál pedig a konyhakerttel, a vetésforgóval, növénytársításokkal, és a szőlőműveléssel foglalkoztunk. Egy csoporttal levendulát telepítettünk tavalyelőtt. Hatalmas élmény volt a városi gyerekek lelkesedését, tevékenykedését látni a kertben. A szülők visszajelzései is megerősítettek abban, hogy érdemes evvel is foglalkozni.

Szeptemberben be is került az alsós munkaközösség éves tervébe, hogy lépcsőzetesen 1. évfolyammal kezdve, évente folyamatosan bővítve érkeznek hozzám az osztályok. Előadásomban a kerti munkák mellett nagy hangsúlyt kap a fejlesztő biblioterápia, a drámajáték, a kutyaterápia, a kézműves tevékenység és természetesen könyvtáros tanárként a természetben történő megfigyelések mellett a könyvhasználat is.

Iskolakertünk adatai

A PTE GYÁIG Deák Ferenc Általános Iskola kertje Pellérdén található, egy magántulajdonú kertben, a teljes területtől elkülönített, külön bejáratú 1200 m²-es részen. A kertben már kialakításra került fűszerkert, veteményes, virágoskert, sziklakert, szőlőlugas, 24 fából és 27 bokorból álló gyümölcsös, magas ágyásban epres. Van egy kisebb méretű komposztáló, téglafalú szerszám és kerti bútortároló épület, zárt – és nyitott víztároló és kút.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Rövid története, környezete

2018 májusában költöztünk ki Pellérdre. Az első és legfontosabb feladat akkor a ház felújítása volt, valamint a ház közvetlen környezetének 480 m² (ez a park rész nem képezi az iskolakertet) rendbetétele. Itt csak virág és díszfa sétát tartunk a gyerekeknek, nem dolgoznak benne. Örökzöldek, levendulák, rózsák (25 különböző) és krizantémok (12 fajta) vannak benne. A 10 éve nem művelt hátsó kertben (ez ma az iskolakertünk) az alma és meggyfákat szabadítottuk ki a rájuk nőtt szőlő és egyéb növényekből, bozótirtást, fűkaszálást végeztünk ebben az időszakban. Ősszel telepítettük be az összes ma is meglévő gyümölcsfát és bokrot, előkészítettünk egy apró veteményest, kialakítottuk a fűszerkert helyét egy, a bozótirtáskor előbukkanó gyönyörű régi téglaszlopos kerítés mentén.

Tavasszal kezdtem el az igazi kertészkedést, pár fűszer - és konyhakerti növényvel. Magról is neveltem és a szomszédoktól kapott, vásárolt palánták is kerültek betelepítésre. Folyamatosan, évről évre bővült és alakult a kert. Mostanra érte el azt az állapotát, hogy Iskolakert rangra emelkedhetett.

Ehhez 2022 januárjában pályáztam az ORSZÁGOS ISKOLAKERT-FEJLESZTÉSI PROGRAM Iskolakerti Alapozó Alprogram IV. ütemébe, ahol a nyertesek közé jutottunk. Támogatásként kerti szerszámokat, vetőmagokat és egy remek kertészeti képzést kaptam.

SWOT analízis

Természetesen végiggondoltam, hogy milyen lehetőségeket rejt, és mennyi nehézséggel jár majd egy iskolakert létrehozása és fenntartása. Mindezt egy SWOT analízisbe rendeztem

Mi is az az iskolakert?

ISKOLAKERT bármilyen gyermekközösség (többségében óvodai, iskolai) rendszeres és értelmező tevékenységével gondozott, oktatás-nevelés és felüdülés céljával művelt kert. Elmaradhatatlan része a gyermekek által gondozott, növényekkel borított terület, de magába foglalja az ágyások közti utakat, pihenőhelyet (melynek része lehet komposztáló, játszóhely, tároló, nyári konyha, szabadtéri tanterem, tűzrakóhely, kerti tó, állatok óljai, ketrecci és kifutói, stb.)

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

SWOT	Segít	Gátol
Belső tényező	<u>Erősségek</u> Iskolán kívüli terület Magasan képzett csapat Stabil kapcsolati tőke Minőségre való törekvés Ökológiai szemlélet Rugalmasság, egyediség Gazdag fajtaválaszték Ökológiai gazdálkodás Innováció Pályázati támogatás	<u>Gyengeségek</u> Utazás Alacsony anyagi forrás
Külső tényező	<u>Lehetőségek</u> Termesztés, feldolgozás növelése Kertbolt nyitása Terméklista, szolgáltatás bővítése Időjárás szélőségekre való felkészülés, hatásának mérséklése Változatos megjelenés, híradás, reklám	<u>Veszélyek</u> Segítők elmaradása Támogatás megszűnése Időhiány

Jövőkép, küldetés és stratégiai tervezés

Jövőkép: Az iskolakertnek igazi közösségi, szabadidős és terápiás helyé kell válnia.

Küldetésnyilatkozat: Iskolakertünknek ki kell elégítenie az intézményben folyó oktató – nevelő munka során felmerülő természeti, kertgazdálkodási, munkára nevelési, közösségi szükségleteket. Diákjainkat (6 – 14 éves korig) az önálló tanulási képesség kialakulásában, az aktív munkával töltött tevékenységeknek kell segíteni a fejlesztését. A szabadidő hasznos eltöltéséhez hozzájárul változatos tevékenységeivel, szolgáltatásaival és azok igény szerinti bővítésével. A hallgatóképzés támogatása.

Az Iskolakert stratégiai céljai: A tanulóknak az ökológiai szemlélet kialakítása és az ökológiai gazdálkodás elemeinek elsajátítása a kertművelés, a közös játékok, mesehallgatás, kézműves tevékenységek, kóstolások által. Az internet egészséges mértékű használatával a kertben folyó élet bemutatása. Kapcsolat kiépítése és ápolása közvetlen környezetünkkel, támogatóinkkal.

Stratégiai tervezése

2022-2025. közti időre kaptuk meg az Iskolakerti címet, így erre az időszakra nemcsak a kötelező fejlesztéseket, vetésforgókat, tevékenységeket, témnapokat terveztünk meg, hanem a

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

jó gyakorlatainkra, naptári időszakainkra hagyományokat szeretnénk építeni és ápolni azokat a pályázati időszak lejárta után is.

A kert legyen az ökológiai gazdálkodás alapja és épüljenek rá a mesék világa, az alkotás, a kézműves tevékenységek, a minden érzékszervvel való ismeretszerzés varázsa, legyen a kísérletezések terepe, egy terápiás- és igazi közösségi tér. [Jane Goodall](#) szavaival: „A talaj és a növények tapintása, a velük való foglalatatoskodás, a föld szaga, a növények illata és megnyugtató színeik enyhítik a feszültséget, lelket öntenek az emberbe. Már fél óra kertészkedés is javíthatja a hangulatot, és segíthet szembenézni gondjainkkal, életünk nehézségeivel. S bár egy igazi kert a legjobb, néhány cserép virág gondozása is fölöttébb jótékony hatást gyakorolhat ránk.”

2022.	Szabadtéri tanterem, tűzrakóhely, kézmosó, napenergiával működő palántanevelő / szárító, aszaló építése Új virágos – és veteményes kertrész kialakítása a gyerekekkel közösen Eddig nem termesztett növények beültetése, gondozása, közös feldolgozásuk Szántóföldi részen kukorica termesztése Hagyományteremtés: Levendulaszüret, csokrok készítése a ballagó 8. évfolyamosainknak Szőlő lugasban pótlás Vizsgálatok, kísérletek „Szabadulókert” a nyári táborozóknak Nagy őszi szüreti napok Hagyományteremtés: Madárkarácsony, téli kertzárás
2023.	Őszi – tavaszi vetésforgó tervezése, meteorológiai mérőhely kialakítása A már meglévő iskolakerti kertrészek gondozása, a paprika bolgárkertészeti alapokon való termesztése, termények közös feldolgozása Újabb növények termesztésének kipróbálása Szántóföldi részen napraforgó termesztése (téli madáreleség) Tematikus olvasó táborainkba a kert aktív bevonása Hagyományteremtés: Levendulaszüret, csokrok készítése a ballagó 8. évfolyamosainknak Hagyományteremtés: Demeter nap tartása (bolgárkertészek egyik legnagyobb ünnepe) Hagyományteremtés: Madárkarácsony, téli kertzárás
2024.	Őszi – tavaszi vetésforgó tervezése, „KertBolt” nyitása

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

	<p>A már meglévő iskolakerti kertrészek gondozása, a paprika, paradicsom boltgárkertészeti alapokon való termesztése, termények közös feldolgozása</p> <p>Újabb növények termesztésének kipróbálása</p> <p>Szántóföldi részen búza termesztése (Luca búza)</p> <p>Tematikus olvasó táborainkba a kert aktív bevonása</p> <p>Hagyományteremtés: Levendulaszüret, csokrok készítése a ballagó 8. évfolyamosainknak</p> <p>Hagyományteremtés: Demeter nap tartása (boltgárkertészek egyik legnagyobb ünnepe)</p> <p>Hagyományteremtés: Madárkarácsony, téli kertzés</p>
2025.	<p>Őszi – tavaszi vetéscsörgő tervezése, Terápiás kertész kialakítása</p> <p>A már meglévő iskolakerti kertrészek gondozása, a paprika, paradicsom boltgárkertészeti alapokon való termesztése, termények közös feldolgozása</p> <p>Újabb növények termesztésének kipróbálása</p> <p>Szántóföldi részen újra kukorica termesztése</p> <p>Tematikus olvasó táborainkba a kert aktív bevonása</p> <p>Hagyományteremtés: Levendulaszüret, csokrok készítése a ballagó 8. évfolyamosainknak</p> <p>Hagyományteremtés: Az emlékezés virágai (krizantén csokrok kötése)</p> <p>Hagyományteremtés: Demeter nap tartása (boltgárkertészek egyik legnagyobb ünnepe)</p> <p>Hagyományteremtés: Madárkarácsony, téli kertzés</p>

Élet a kertben

A mi kertünkben apró manók és tündérek élnek, akik parányi szerszámaikkal gondozzák azt. Néha azonban segítségre szorulnak, ilyenkor jönnek a gyerekek, hogy besegítsenek a vetésbe és az aratásba. A manók és tündérek ezer dolgot tudnak mesélni, tanítani. Megtanítanak minket különféle alapanyagok felhasználásával újat alkotni és kaphatóak a végeérhetetlen játékokra is.

1. Az első "fecskék"

Első tavaszi csoportjaink 2022. március 26-án egy szombati tanítási napon látogattak el hozzánk. Kétszer másfél órára terveztük a foglalkozásokat, közte kis tízórai szünettel, a végén pedig gyógytea kóstolatóval.

Könyvtárostanárszagos hallgatóim (Jánosek Barbara, Róka Rebeka és Borbándi Bálint) fogadták a virágos kertben az 1.c osztályt. Tavaszhoz kapcsolódó találós kérdések megfejtése és A tulipánná változott királyfi c. mese meghallgatása után a kertben található hagymás

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

növényekkel, jellemzőikkel, részeikkel, nevükkel ismerkedtek, nagyítóval vizsgálták őket. Egyéb hagymás növényeket kerestek könyvekben (Búvár zsebkönyv, növényhatározó) majd tulipános könyvjelzőt készítettek. A tavaszi munkák közül: ültetés előtti talajelőkészítést, virágpalánták kiemelését, átültetését, esővízzel beöntözését végezték nagy odafigyeléssel. A téli hideg ellen védett rododendronok, fűgék kitakarása is az ő feladatuk volt.

Ez idő alatt a 4.a osztállyal kitettük hátsó kertünk kapujára az Iskolakerti rangunkat jelző ideiglenes táblát. Majd egy teljesen új kert rész kialakításán dolgoztak a gyerekek. A lányok az első kapavágástól az elburjánzott krizantémok töosztással történő szétültetésén, valamint a körömvirág palánták beültetésén át az esővízes öntözésig mindent elvégeztek csoportmunkában. A fiúk a kitermelt földet szitálták át, és töltötték be a kiszedett krizantémok helyére. A kicsik által kitakart növények körül az elszáradt faleveleket összegereblyézték, zsákokba gyűjtötték és a komposztba hordták. Mivel a sárgaszilva és a kajszibarack már virágzott, így a gyümölcsfák virágainak vizsgálatával, a tavaszi időjárás veszélyeivel, a beporzás formáival is foglalkoztunk a frissen elkészült hátsó kerti szabadtéri tanterünkben. A napot az előző nyáron begyűjtött gyógynövényekből készített teák kóstolgatásával zártuk.

2. Fenntarthatósági témahét

Az idei évben is regisztrált iskolánk a Fenntarthatósági témahétre, ahol kiemelt témánk a VÍZ volt. Az iskolán kívül számos vizes helyszínre mentek osztályaink. Az 1.a és b osztály tanítóik kíséretében kertpedagógiai foglalkozásra érkeztek.

A kerti ismerkedő séta közben megfigyelték a zárt és nyitott víztárolók és a kút közti különbséget, begyűjtötték a vízmintákat, majd ezeket vizsgálták mikroszkóp és nagyító alatt. Vakondtúrásból vett kertiföld összetételét elemezték. A frissen elkészült napenergiával működő, ekkor még palánta nevelőt, ma már fűszerszáritót is megnézték.

Fűszerkertem a szorgos kezek munkája által snidlinggel, sáfránnyal, citromfűvel és bazsalikkal gazdagodott. A zsáza napfényen történő előcsíráztatását is elkezdték.

Ha már a víz volt a téma, a kis kerti tó élővilágának megismerése sem maradhatott el.

A munkát finom szörpök (menta, citromfű és meggy) kóstolgatásával zártuk.

3. Levendulaszüret

2021-ben tartottunk először nagy levendulaszüretet, amikor is mi ballagtattuk az utolsó évfolyamos gimnáziumunkat és az akkori 8. évfolyamot is. Anyagi megfontolásból ajánlottam fel az illatos növényekből 600 szálát dekorálásra. Hagyományteremtő szándékkal idén már tudatosan terveztük ezt a programot. A leendő osztályunk, a 4.c lányai szedték és kötötték csokorba minden ballagónak az illatos növényeket.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

4. Nyári fenntartás

Az egyik legnehezebb feladat, a szépen kialakított iskolakert nyári fenntartása. Mindenki nyaral, az iskola zárva, de öntözni, gazolni és betakarítani akkor is kell. Egy magánkertben ez a feladat a tulajdonosokra hárul legnagyobb részben. Mi könnyebb helyzetben vagyunk, mert három tábori turnusunk is van, ahol a gyerekek boldogan besegítenek a fenntartási munkákba. Örömmel jönnek korábban, a reggeli öntözés miatt. Iskolánkba több diák jár Pellérdről. A szülőkkel egyeztetve adott napokon felváltva jönnek öntözni, gazolni, betakarítani. És természetesen vendégeink is a nagy kertmustra közben munkára foghatók.

5. Nyári Táborok

Három különböző tematikus olvasótáborunk működik a Pellérdi Mesepadlason.

A Harry Potter Táborban a Gyógynövénytan órát tartom a fűszerkertben és a füves udvarban, ahol a gyógy- és fűszernövények megismerése „varázserejük” továbbgondolása, kártyán az ismeretek feldolgozása volt a feladat. Ezt egészítettük ki a növények gondozásával, begyűjtésével, szárításával, vagy azonnali felhasználásával. Az idei nyáron a kert a legendás állatok búvóhelyeként is szolgált, ahol egy-egy állat képét kellett megtalálni, majd a nevüket, leírásukat lehetett pontrablással összegyűjteni kérdések megválaszolásával. A lényeg, hogy mindenkinél meglegyen a legendás lény képe, neve, leírása. Utána kellett feleleveníteni, hogy melyik HP részben szerepelt, mi volt a dolga, kik hogyan viszonyultak hozzá, mennyire és kire veszélyes, és mindezt a hús fák alatt vízcsobogással, madárdallal kísérve.

A Mese és Kézműves Táborban egy mindenre kiterjedő kerti séta előzte meg a foglalkozást egy nappal korábban. Így könnyebb volt a kicsiknek (5-8 évesek) a magaságyást szakszerűen megépíteni, illetve a Szabadulókert feladatait megoldani.

SEGÍTSÉG! A KERTBEN RAGADTAM! címmel Szabaduló játékot terveztem 5-99 éves korig a kicsiknek. Már a bejutáshoz is meg kellett oldani egy feladatot. A kicsiknek rövidebb, a nagyobbaknak hosszabb szavakat, a felnőtteknek rovásírású mondatot kellett visszakódolni párban a Székely – magyar rovás jelsor alapján. Párban dolgoznak végig a kerti rejtvényfejtőben, így segítve egymást. Hogy elkerüljük az egy állomáson való tömeges jelenlétet, ezért útvonaltervet kapott minden páros, így váltják egymást, illetve több feladat van, így nem is megy mindenki mindegyik helyszínre.

Helyszínek

Rejtelmes Fűszerkert

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

1. Szókereső: Gyógynövények, illetve Fűszernövények nevét kell megtalálni a számukra mellékelt táblázatokban.
2. Ültetés: Öt különböző fűszernövényt kell beültetni a kertbe úgy, hogy kétszer ugyanaz nem kerülhet egymás mellé!

3. Keresés Búvár zsebkönyvben:

Keress egy olyan fűszernövényt, ami nincs a mi kertünkben! Olvasd el a jellemzőit, gyűjtsd ki a mellékelt kártyára a legfontosabbakat! Rajzold is le a növényt!

Hús Meggyes

Keress különféle meggyfajtákat a Kádas - Regéczy: Gyümölcsök (1978) című Búvár zsebkönyvben! Írd be őket a számukra mellékelt ábrában a megfelelő sorokba!

Szóló szőlő

A kicsiknek hangosan felolvassuk, megbeszéljük, a nagyok elolvassák figyelmesen az alábbi szöveget természetesen a lugas árnyékába települve, majd válaszolnak a kérdésekre.

Magyarország területén több mint ezer éve természetnek bortermő szőlőt, a honfoglaló magyarok az akkori Dunántúlon már virágzó szőlőművelést találtak. Telepíteni elsősorban ott érdemes, ahol sok a napfény, a meleg és tápanyagban gazdag a talaj. A szőlő fásszárú növény, termései fürtökben helyezkednek el és levelük általában tenyeresen összetett. A talajban van a gyökér, talaj felett kiemelkedő vaskos, fás szár rész a szőlőtöke. A tőkéből hajtanak ki a vesszők, melyeken levél, kacs, virágzat, majd termés fejlődik. Minden szőlőfürtön több szőlőszem található. A szőlőszem vékony, borszerű héján belül lédús gyümölcshús van. Ebben ülnek a magvak. Az ilyen termés a bogyótermés. Lekvár, gyümölcslé, bor vagy szőlőmagolaj készül belőle.

A rengeteg fajtájából néhány kedvelt magyarországi fajt sorolunk fel abc rendben.

Csabagyöngye, Irsai Olivér, Izabella, Pannónia kincse, Saszla, Zala gyöngye

Neked más sorrendbe kell elültetned őket! Gondolkozz logikusan! Mit jelentenek a számok, melyikhez melyik szőlő tartozik?

6	8	11	11	12	14

Mosolygó alma

5-7 éveseknek gyümölcskereső kép

8-9 és idősebb gyerekeknek Igaz – Hamis állítások

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

A következő állítások igazságtartalmának eldöntéséhez használjátok a Kádas – Regéczy: Gyümölcsök (1978) című Búvár zsebkönyvet!

Almanemesítésre a vadalmát és a szilvalevelű almát használták

Az almafának nagy csapadék – és napfényigénye van.

Az almamoly nem támadja meg az Asztrakáni piros almát.

A Nyári fontosnak több ismert neve is van: rétesalma, tüköralma.

Szabolcs-Szatmár megyében terem a legtöbb Jonatán alma.

A Starking faj a legmagasabbra növe almafafa.

A Húsvéti rozmarin egy körteféle.

Csengő barack

Melyik mese címében található a „csengő barack” kifejezés? Ki a mese gyűjtője? Milyen gyümölcsök vannak még benne?

Keress még gyümölcs – virág - állatneveket tartalmazó meséket a Magyar népmesék (1993.) című könyvből!

Ezerízű veteményes

1. Találós kérdések (zöldségek, gyümölcsök)
2. Labirintus (nyuszi jusson el a répához, kecske a káposztához, gyerekek a különféle zöldségekhez...)
3. Párosító: Kép – Fogalom, leírás társítás (minden a kertünkben megtalálható zöldség benne van)
4. Növény jelölő készítése, kihelyezése (különböző anyagokat kapnak, nekik kell választani közülük és alkotni: kövek, kavicsok, szalvéta, decoupage ragasztó, olló, parafa dugó, pálcák, falapok, alkoholos filctoll...)
5. Kóstoló: az éppen termő zöldségekből saláta készítése uzsonnára

Szeptember - október

„Kicsit olyan a kert, mint a szép zene, amelyet a Nap, ez az égi karmester vezényel. Tavasszal int, kibújnak a korai hagymások levelei és kelyhei, a színek szimfóniájának első taktusai, aztán következnek a zöld akkordok, az ezerféle különös levél a zöld minden árnyalatában, illeszkedve az örökzöldek tartós, mély tónusaihoz. Aztán ahogyan az idő múlik, a Nap egy-egy intésére felszikkannak a bokrok, nyílnak a virágok: fehérek, sárgák, kékek, lilák. Bomlanak a szép rózsák illatos szirmai. Nyáron formálódnak a gyümölcsök, ősszel roskadnak a fák, a bokrok a gazdag terméstől.” (Csányi Vilmos)

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Az éppen aktuális munkáink a készülés az őszi betakarításra: alma - és szőlőszüret, dióverés. Szőlőlugas tápanyaggal való visszapótlása, a szellőztetésének érdekében a felásása, új tőkék bepótlása.

Késő ősszel az „emlékezés virágaiból” kötünk csokrokat és a Madárkarácsonnyal zárjuk a kerti évet. A téli pihenést a nyáron begyűjtött magbankunk osztályozásával, palántaneveléssel töltjük.

Záró gondolat

Minden pedagógus egészséges, sikeres és boldog életet élő gyerekeket és felnőtteket szeretne nevelni, és ha ennek egy kis szelete a kertépítés, kertgondozás, a szabad levegőn való élmény és ismeretszerzés, az érzékszervek aktiválása, az érzelmi intelligencia fejlesztése, akkor a mi iskolánk ebben is jól halad. Hiszen nem egy órára, nem egy napra, hanem egy egész életre szeretnénk őket boldoggá tenni, ahogy az alábbi kínai közmondás is erre buzdít.

*„Aki egy órára boldog szeretne lenni, az lakomázzon be finom ételekből,
aki egy napra boldogságban akar részesülni, az házasodjon meg,
de aki egy egész életre szóló boldogságot szeretne, az építsen kertet.”*

(kínai közmondás)

Beszámolókat a <https://deak.pte.hu/iskolakert> honlapon, illetve a facebook oldalamon találhatóak.

OSZOLI-PAP MÁRTA

Csillagokkal kódoló -

avagy a népmesék és az Alfa-generáció találkozása

(PTE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium 1. Számú Általános Iskolája, Pécs)

Bevezető gondolatok

A népmesék üzenete minden korban időtálló. Olyan világot varázsol elénk, ahol az igazság mindig győz, a jó elnyeri jutalmát. A gyermekek a mesehőssel való azonosulás során nemcsak tapasztalatot szereznek, hanem élményeket is kapnak. Segíti őket a pozitív mintakövetésben. A mesehallgatásnak szerepe van a mesét hallgató közösség formálásában is.

Az Alfa-generáció és a mesék

A mesét hallgató gyerekeknek vizuális ingerek nélkül, saját képzeletük alapján kell sorban követniük az eseményeket. A most iskolába jövő gyermekek, a digitális bábik (Pálincás-Purgel 2019) körében tapasztalható, hogy – a digitális eszközök hatására - azonnali válaszokat követelnek az információfeldolgozás során, figyelmüket sokkal nehezebben tudják egy dologra fókuszálni. A digitális eszközök előtérbe kerülése miatt egyre kevesebb élőszavas mesét hallgatnak. A korábban szülő által felolvasott esti mesét gyakran felváltják a mozgóképes mesék. Emiatt nem alakul ki a belső mozi a gyerekeknél, ez kihat a figyelmükre, az olvasási kedvükre is. Hogyan lehetne mégis felkelteni az Alfa-generáció érdeklődését a mesék iránt?

Népmese napja - másképp

A magyar népmese napját minden évben megünnepeljük. Legtöbbször Mese forgó c. projekttel, ahol a gyerekek a mesehős bőrébe bújva járják végig a mese állomásait (Oszoli-Pap, Tanító 2018. 4. szám 17-20.) Kiállják a próbákat különböző feladatokon keresztül, és a végén nagy lakomát csapunk. Ha feldolgozható a tankönyvben szereplő mese, azt használom fel, ha nem, Benedek Elek népmese gyűjteményből választok. A feladatokat mindig az életkori sajátosságokhoz igazítom.

Feldolgoztuk már a Mátyás - meséket is már, ahol a lovagi torna, reneszánsz zene, tréfás fejtörők és udvari bohóc készítése is szerepelt, a bátorságpróba mellett (Oszoli-Pap, Tanító 2018. 9 szám, 27-32.) A reneszánsz lakoma után az iskolában aludtunk.

Amikor megismerkedtünk a padlórobotokkal, akkor BeeBot- pálya segítségével szabadulósobát szerveztem a negyedikes osztályomnak (Oszoli-Pap Tanító 2019, 9-10 szám).

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Csillagokkal kódoló

Idén a Codeweek-re készülve ismét szabadulósobát szerveztem, ahol a mese szereplőit, a próbatételeket és a helyszíneket változatos, kódolós feladatok segítségével kellett megfejteniük a gyerekeknek. A másodikos olvasókönyvben (Hétszínvirág 2.) szereplő *A csillagszemű juhász* című mesét választottam.

A különféle kódolós feladatok a mesét követték, a megfejtések mind a meséhez kapcsolódtak.

Előkészületek:

Mivel négy teremben párhuzamosan játszottak a 6 fős csapatok, ezért előre sokszorosítottam a kódlapokat. Sárga lapra fénymásoltam a feladatkártyákat, kék lapra pedig a segítőkártyákat. Csillagok jelölték a teremben a feladatokat. Erre azért volt szükség, hogy más osztályok termeiben meg tudjuk őrizni a rendet. A kódlapok helyét bejelöltem a Menetlevélen 1. melléklet.

Szabadulósoba

A csapatokat a Menetlevél és a terem alaprajza segítette. Az alaprajzon csillagokkal jelöltem a kódlapok helyét, hogy könnyebben megtalálják ezeket a gyerekek. Ez nemcsak segítség volt nekik, hanem a térlátásukat is fejlesztette.

A csapatokat közösen alakítottuk ki délelőtt, csapatkapitányt is választottunk a csapatok élére. Mivel „bentalvósra” terveztük a programot, így este 6 órára érkeztek vissza a gyerekek az iskolába a hálófelszerelésükkel együtt. A hálóterem berendezése és a lakomaterem megterítése után a gyerekek újra meghallgatták a mesét, hogy ezzel is segítsem a rejtvényfejtést. A csapatok elindultak a megfelelő terem elé, majd jelzésre, egyszerre léptek be és kezdtek neki a rejtvényfejtésnek.

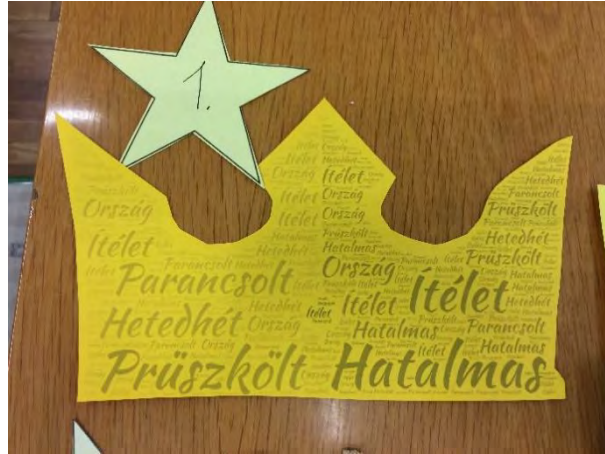
Állomások

Az állomások feladatai és megoldásuk lineárisan követték a mesét. Először a három szereplőt jelenítettem meg a kódok megfejtései által, majd a próbatételek következtek, az eszközökkel, állatokkal, helyszínekkal.

1. állomás

Első szereplő a király. Sárga korona formájú papíron 1. ábra a word.art program segítségével a meséből kiírtam a királyra jellemző szavakat. Ezekből és az alakzatból kellett kitalálniuk a gyerekeknek, hogy az első feladat megfejtése a *király* szó.

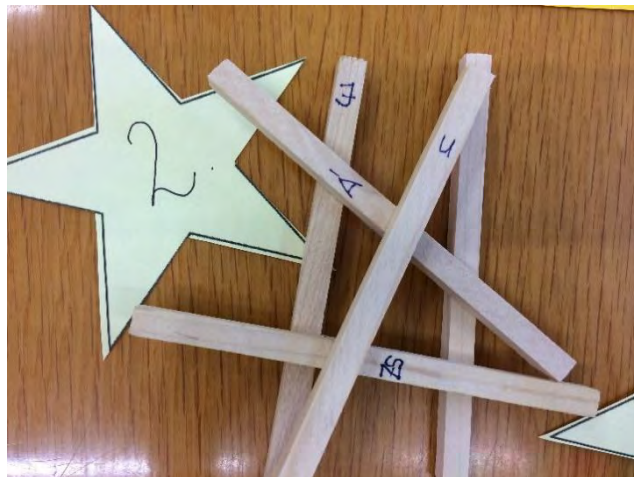
„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

1. ábra: korona

1. állomás:

Második szereplő a juhász. Technikaórán használandó farudak egyik oldalára betűket írtam. Ha helyes sorrendbe rendezték a gyerekek a fadarabkákat, megkapták a megfejtést, a *juhász* szót. A fadarabokat a természetközelség miatt választottam, a lyukak rajta pedig a juhász furulyáját szimbolizálják.

2. ábra: juhász

2. állomás:

Harmadik szereplő a királylány. Matematikaórán használt színes rudak egyik oldalára alkoholos filccel ráírtam a *királylány* szó betűit. Ha csökkenő sorrendbe tették a színes rudakat, megkapták a megfejtést. Ez a feladat azért is volt érdekes, mert matematikából a tananyagban éppen a színes rudakból való építésnél tartottunk.

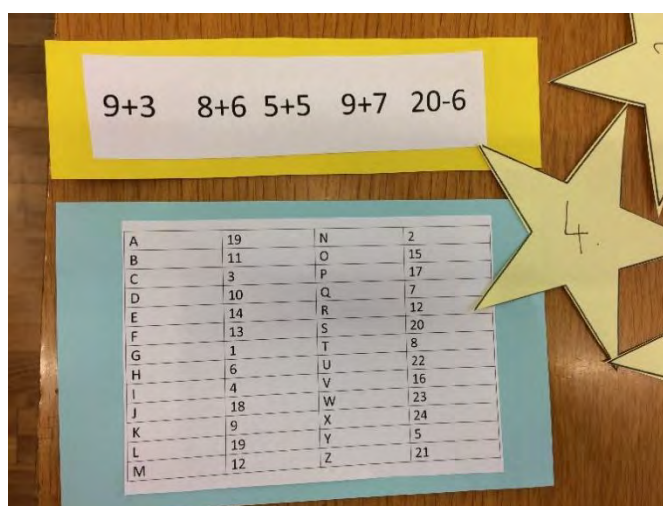
„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

3. ábra: királylány

4. állomás:

A következő feladványok a próbatételekre utáltak. A csillagszemű juhász elsőként a medve tömlőcébe vetik. A negyedik kód a matematikai műveletek eredményeihez rendelt megfelelő betűk kikeresése, majd a megfejtés a betűkből a *medve* szó összeolvasása volt.

4. ábra: medve

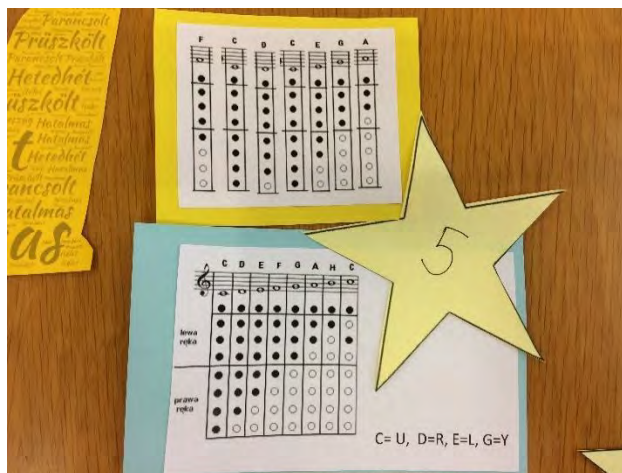
5. állomás:

A juhász csodaszép csillagszeme megszelídítette a medvét. De volt a juhásznak egy furulyája is, amivel a sündisznót tudta megtáncoltatni. Egy összetett feladatot találtam ki hozzá, ami kapcsolódott a furulyához. A különböző ábécés hangok lefogásának táblázata volt a segítő kártya. Mivel a *furulya* szó volt a megfejtés és ebből csak két ábécés hang van, az f és az a, ezért át kellett kódolnom a többi hangot, hogy megkaphassák a megfejtésben a furulya szót. Így lett a C hangból U, az E hangból R...és így tovább. Ez a feladat nehéz lehet második

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

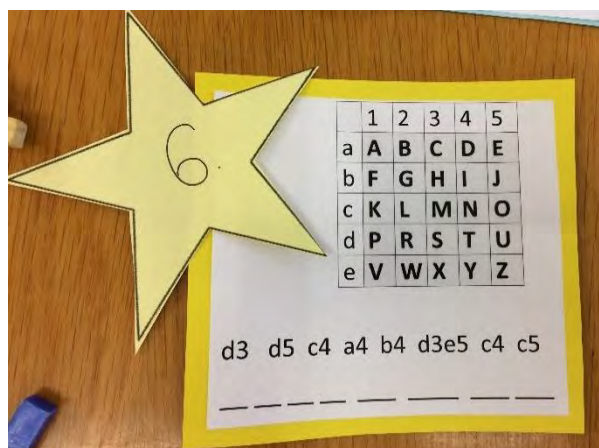
gyermeknek. A fogástáblázatot látva később az énekórán tudunk róla beszélni. Többen is furulyáznak az osztályból, én is szoktam énekórákon.

5. ábra: furulya

6. állomás:

A következő próbatétel a sündisznók vermében volt, így a megfejtés is a *sündisznó* szó volt. Ezt a sakktábla-szerű kódolással kellett megfejteni. A sor, oszlop fogalmának gyakorlása folyamatos feladat.

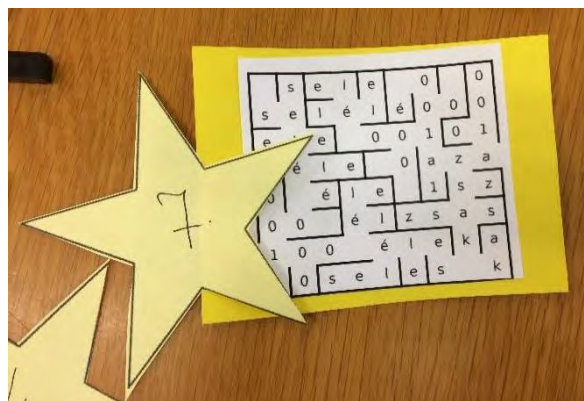

6. ábra: sündisznó

7. állomás:

A mesében a juhászt száz éles kasza közé dobják. A csillagszemének köszönhetően azonban sikerült úgy esnie, hogy nem sérült meg. Ezért ehhez az állomáshoz a festisite.com oldalon található labirintus alkalmazás segítségével alkottam feladatot. Ha helyesen mentek végig a szólabirintuson, akkor a betűk összeolvasása után a megfejtés a *100 éles kasza* volt.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

7. ábra: 100 éles kasza

8. állomás:

Amikor a király nem jut dűlőre a juhással, más úton próbálkozik. Felajánlja neki az ezüst erdőt. Ehhez a feladathoz a kódkerékot használtam. A kódkeréknél az *ezüst erdő* volt a megfejtés. A nyomtatásnál kis pontatlanság volt, de a gyerekek így is ügyesen megfejtették ezt a feladványt is.

8. ábra: ezüst erdő

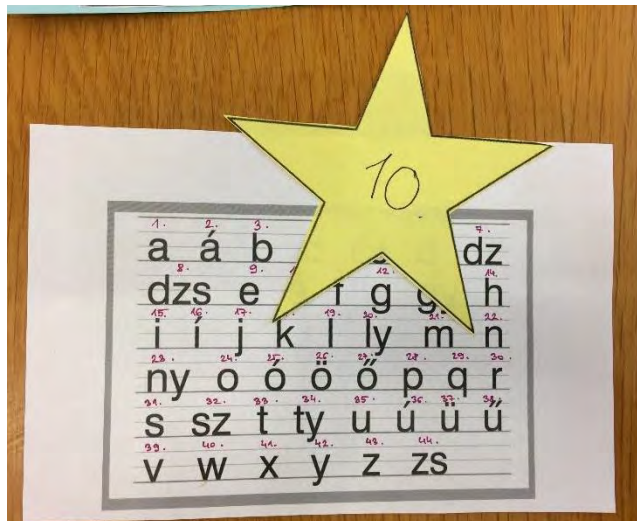
9. állomás:

A király az ezüst erdő után a gyémánt tóhoz vitte a juhászt, így a feladat megfejtése is ez volt: *gyémánt tó*. Mivel a Braille-írásnál nincs ékezet, ezért a gyerekeknek kellett rájönni, hogy a gyemantto kifejezés mi lehet. A segítőkértálya kapcsán másnap - a feladatok átbeszélése során - tudtunk beszélni a látássérültekről, s arról, hogy ők ennek az ábécének a segítségével tudnak olvasni.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

10. állomás:

Az utolsó feladatnál a sorrendben beírt megfejtések első betűit kellett megkeresniük a gyerekeknek és hozzárendelni az ábécében elfoglalt szám szerinti helyüket. Ez volt a szabadulókód, amit megmutattak nekünk.

10. ábra: ábécé-kódok

A szabadulósobák elhagyása után lakomát csaptunk az osztálytermünkben, majd a szomszédos tanteremben történt az alvás. Álomba ringató népmeséket meséltem nekik. Másnap a közös reggeli után elkészítettük a papírkoronákat, melyeket a meséhez illően csillagok díszítettek. Így két nap, s egy éjjel ünnepeltük a Népmese napját.

11. ábra: korona

Összegzés

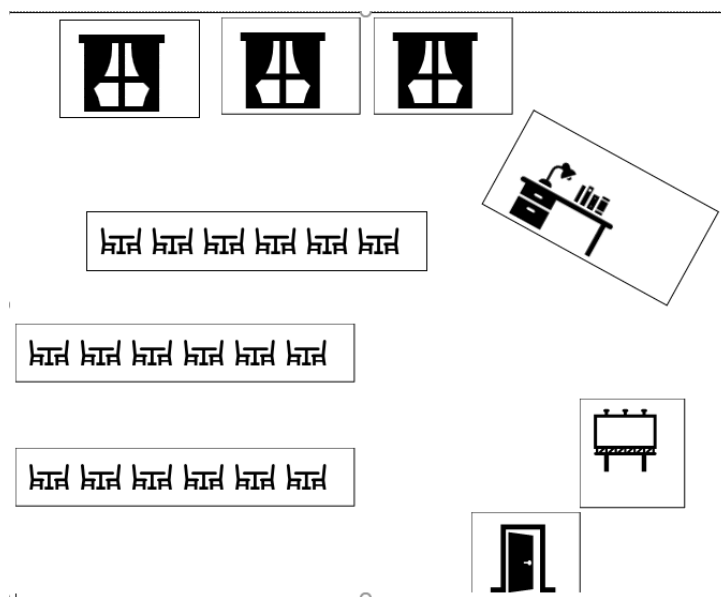
A mesét újra és újra felidéztek a gyerekek a feladatok és a megfejtések által. Átélték a próbatételeket, azonosulhattak a szereplőkkel. A hozzá kapcsolódó élmény miatt még sokáig emlékeznek rá. A kódfejtés során több képességterület bevonásával, észrevétlenül történt a fejlesztés. A lefekvés utáni felolvasott mesék pedig nemcsak az elalvást segítették, hanem a későbbi olvasásórák szövegfeldolgozásait készítették elő. A közös étkezések, a kötetlen beszélgetésekkel, a „bentalvás” erősítették a közösséget is.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

1. Melléklet

MENETLEVÉL

Keresd a csillagokat! A terem alaprajza segíthet! A megfejtéseket írd a megfelelő helyre!

Megfejtések:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____

10. KÓD:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.

A megfejtések első betűit keresd meg, hogy hányadik betű az ábécében! Azt a számot írd be a megfelelő szám alá a táblázatba! Ez lesz a szabaduló-kód! Ha készen vagy, add ki nekünk!

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Irodalomjegyzék:

Oszoli-Pap Márta: Meseforgó In: Tanító 2018. 4. szám április p.17-21.

Oszoli-Pap Márta: Egy mesés éjszaka Mátyás király udvarában In: Tanító 2018. november 9. szám p. 32-34.

Oszoli-Pap Márta: Lássuk a medvét In: Tanító 2019. 57. évf. 9-10. sz p.34-36.

https://www.tanitonline.hu/?page=archive_carousel_view&item=8&fbclid=IwAR2aQg5JTCIZBPPPfhxt3tv01wLg3ERxu2fB7zgHQVBuih7dmG4o4fp5Mxc

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevelés/alfa-generáció-a-digitalis-bebik-kora>

Hétszínvarázs Olvasókönyv 2. évfolyam OH-MIR02TB

<https://www.tankonyvkatalogus.hu/site/kiadvány/OH-MIR02TB>

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

SÁPINÉ DR. BÉNYEI RITA – DR. CSERNOCH MÁRIA–

ÖKRÖS TAMÁS- PACZNÉ IVÁN EDIT

Az akciókutatás, tanórákutatás lehetőségei

a tanárok továbbképzésében és a tanárképzésben

*(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és
Általános Iskolája Kossuth utcai feladatellátási hely Debrecen)*

Bevezetés

Az oktatás, a tanárok erőfeszítései nem lehetnek eredményesek kutatásalapú tudás nélkül. A modern oktatáskutatásnak tudományosan megalapozottnak kell lennie, és bizonyítékokon kell alapulnia. A gyakorlat problémáinak, nehézségeinek el kellene jutnia az elméleti kutatókhoz, az ő megállapításaiknak pedig le kellene szivárognia a mindennapok gyakorlatába. Jelenleg sokszor két malomba örölnék a pályán lévő tanárok és az oktatáskutatók. Előbbiek az utóbbiaktól a gyakorlat kérdéseire, felvetéseire nem feltétlenül kapnak választ, nem tudja hatékonyan segíteni a neveléstudomány a jelenlegi struktúrában a közoktatást. A konferenciák megállapításait nem olvassák a tanárok, a kívülről jött előadó elmondja kutatási eredményeit, előad, de a napi feladatokhoz - tapasztalatunk szerint - nem sok segítséget tudnak nyújtani. Ennek egyik oka, hogy a tudományos kutatás alapelve szerint a kutatásnak empirikusan vizsgálható kutatási kérdéseket kell feltennie. Ám a kutatók nagy része diákokat - rosszabb esetben még soha nem tanított-, mert az egyetemet elvégezve tudományos pályára állt, és a statisztikai módszerekkel kimutatott valid eredményeivel járja a világot. Jobb esetben az oktatáskutatónak van néhány éves tanítási tapasztalata, de ez már messze nem egyezik meg azzal, amilyeneket a mai diákok között dolgozók tapasztalnak. A tudomány tehát elbeszél a mai z, x, y generációval foglalkozó tanítóknak, tanároknak napi szükségletei mellett. Hol vannak az olyan empirikus vizsgálaton alapuló kutatások, amelyek a közoktatás tanítóinak, tanárainak nyújtanak napi munkájukban segítséget?

Példaként nézzük a Debreceni Egyetem Humán Tudományok doktori disszertációinak címét az elmúlt évben:

Hallgatói munkavállalás a felsőoktatási expanziót követő években

A hátrányos helyzetű tanulók nem-kognitív készségeinek fejlődése a tanodában

A ROT-modell: a rejtett oksági tényezők szerepének modellezése a kovariancia-alapú oksági tanulás során

A mindennapos testnevelés tapasztalatai az észak-alföldi régióban élő hallgatók egészségtudatosságának és tanulmányi eredményességének tükrében

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Karrierépítés és mobilitási döntés

Nyelvvizsga hiányában diplomát nem szerző hallgatók vizsgálata a szocioökonómiai háttér és a nyelvspecifikus kulturális tőke tükrében a kelet-magyarországi régióban

Látható, hogy a disszertációkban megfogalmazott hipotéziseket, kérdésfeltevéseket nem feltétlenül a közoktatás, inkább a kutatói vagy a kutatóhelyi vezetők ambíciói határozzák meg. Ezekben a kutatásokban összegezni kell a releváns elméleteket, majd a megfelelő kutatási módszerrel, mások által megismételhető érvrendszer bemutatása mellett a jelöltnek tanulmányban általánosítani kell, és nyilvános szakmai kritikának is alá kell vetnie a dolgozatát. A tudományos közéletben a kutatás értékelésében a közoktatásról, a pedagógiában, a nevelésben mért felhasználhatóságáról nem esik szó. Kinek írják a tudósok ezeket a munkákat, kik kapják a támogatott akadémiai pályázatokat? Mindenki maga adhatja meg rá a feleletet.

Az, hogy bevonják az oktatáskutatásba a pedagógusokat - tapasztalatunk szerint – még gyerekcipőben jár. Egy kicsit olyan ez, mintha az orvosprofesszorok nem a praktizáló orvosoknak, sebészeknek fejlesztenének és mutatnának be például új műtéti eljárásokat, vagy a gyógyszerkutatók, biológusok nem a betegeknek fejlesztenék ki a vakcinákat, hanem kinek? Megint az olvasóra, hallgatóra bízunk a választ. De térjünk vissza a pedagóguskutatásokra! A kutatások és a várható eredmények megkívnának az olyan gyakorlat alapú iskolai kutatásokat, amelyek az oktatáskutatók elméleteinek gyakorlati hasznát vizsgálnák, és a közoktatásban kézzel fogható hasznosulásukat láthatnánk. Szerencsére azonban elvétve vannak ilyenek is, például a 2021-ben Győri és munkatársai (2021) a szakképzés, szakoktatás területén végzett nemzetközi cselekvéskutatási tanulmánya. Ők a tanárok tanítási gyakorlatának változtatására, fejlesztésre és a tanítási folyamat javításra vállalkoztak.

Heron (1996), valamint Balázs és munkatársai (2015) szerint az akciókutatások mérhető eredményei lehetnek a következők:

- a résztvevő kutatócsoport tagjainak gondolkodásmódjában, attitűdjében, önismeretében
- bekövetkeznek változások, amelyek a kutatás témaköréhez vagy folyamatához köthetők
- kialakulnak, tovább fejlődnek olyan gyakorlati képességek, készségek, kompetenciák, amelyek a témakörhöz, illetve a közös munkához kötődnek a résztvevőkben
- az elméleti tudás, a hozzá kapcsolódó összefüggések, modellek, felismerések, amelyek a kutatás során jöttek létre, kristályosodtak ki a kutatótársakban
- a kutatás folyamatában létrejövő gyakorlati produktumok (pl. új eljárások, módszerek, dokumentumok, szervezeti változások, események).

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Tanórákutató az általános iskolában

Gyakorlóiskolai kutatócsoportunk a „Kiskossuth 2021-22” általános iskolai közegben tette próbára a tanórákutató (Lesson Study) LS módszerét, annak kiderítésére, vajon hogyan hasznosítható a tanórákutató a vezetőtanárok, mentorok képzése, továbbképzése és a tanárképzés terén. Nem a tanulók tanulási képességeinek növekedését mértük, hanem a tanár-tanuló-tanuló tanítási interakcióit vizsgáltuk meg az **értékelés** témához kapcsolódóan. Témaválasztásunkat az a tapasztalat indukálta, hogy az eltérő tantárgyak, munkaközösségek, szakcsoportok ugyan ismerik az iskola Pedagógia Programjában megfogalmazottakat, de eltérés van például az alsó és felső tagozat, az informatika, a testnevelés, a történelem és a magyar tantárgyak értékelési gyakorlatában, sőt az azonos tantárgyat tanító pedagógusoknak, a pályakezdőknek és a hallgatóknak is tudunk újat mondani, mutatni. Ezen van a hangsúly: a tanítók, tanárok egymásnak mondják el a problémáikat, megoldási javaslatokat, és a szakirodalom támogatásával, egymást segítve javítják, teszik jobbá a tanításukat. Az értékeléshez kapcsolódó kutatási kérdésünk az volt, hogyan valósulnak meg az órákon az **értékelés** szintjei, és az **akciókutatást** milyen módon lehet felhasználni a tanárképzésben, a tanártovábbképzésekben. Az értékeléshez kapcsolódó elméleti tudást frissítette fel, új elemekkel bővítette a kutatócsoport tagjainak tudását és feltárt, eddig nem érzékelt összefüggéseket. A kutatási folyamat jellemző nehézsége volt, hogy a kutatócsoportnak az átlagos időegyeztetésen túl a járványhelyzet nehézségeivel is meg kellett küzdeniük. Emiatt maradt ki az eredetileg tervezett alsós természetismeret tanító kollega a kooperációból. A hátrányból előnyt kovácsoltunk azzal, hogy a kutatási órát és az értékeléshez kapcsolódó órarészeket videóra vettük, így többször is megnézhattuk azokat, illetve a karanténban lévő kolléga is láthatta, reflektálhatott rá.

Tehát létrejött egy négy fős csapat, informatikát, testnevelést, történelmet és magyar irodalom tantárgyat tanítókból, akik vállalták, hogy a LS modell ciklusainak megfelelően az értékelés kritikus szempontjait az óra általános kontextusához viszonyítva rögzítettük.

A tanórákutató folyamata, lépései

Első lépésünk az volt, hogy egy **közösen meghatározott cél** érdekében **pedagógiai munkacsoportot** alakítottunk. A csoportban nemcsak tanítók, tanárok, hanem - a téma függvényében – szülők és egyéb iskolai alkalmazottak is részt vehettek volna, de a mi témánk miatt tanárok a csoporttagok. Az ideális létszámnak megfelelő 4-6 főből mi négyen alkottunk egy csoportot. Az eltérő tapasztalatok szempontjából jó, ha pályakezdők, a pályájuk elején tevékenykedők és nagy tapasztalattal rendelkezők is vannak a munkacsoportban. A mi

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

csoporthoz az egyik kollégánál nem pályakezdő ugyan, de az intézményünkbe frissen érkezett, míg a másik kolléga a hosszabb külföldi tartózkodása, edzősködése után tért vissza Magyarországra. Harmadik tagunk a Debreceni Egyetem docense, a szak módszertanosa és óraadó az iskolánkban. A negyedik tag kutatótanár, vezetőtanár, szak módszertan oktató a Debreceni Egyetemen és neveléstudományból szerzett Ph.D-t. Előre tisztáztuk, hogy nem alá-fölérendeltség van a kutatócsoport tagjai között, hanem egymással mellérendelt viszonyban dolgozunk. Ezután az előkészítés fázisa következett, amely a kijelölt téma szakirodalmának feltárásával és feldolgozásával folytatódott. A dokumentumokat egymás között felosztva dolgozták fel a csoport tagjai, majd a kutatás témájában releváns információkat, tapasztalatokat megosztottuk a csoporton belül.

Második lépésben **A kutatási óra tervezése, megtartása** következett.

A kutatási óra **megtervezése** és kivitelezése nem bemutató óra jellegű volt, mert nem a tökéletesen kivitelezett kutatási óra a jó óra, hanem az, amely a kitűzött pedagógiai cél mélyebb megértéséhez járul hozzá. Ennek megfelelően az óra megtartását sem feltétlenül a legnagyobb tapasztalatú kollégának kell vállalnia, hanem a kutatócsoport bármely tagja alkalmas erre. A csoportdinamika megkívánja azonban, hogy a kutatócsoport vezetőjének szerepét mentorként egy demokratikus irányító, kutatói tapasztalattal rendelkező, a csoportot támogatva vezető pedagógus lássa el. Erre a feladatra az iskola kutatótanára vállalkozott. A külső keretek, a kutatási óra időpontjának meghatározását és a megbeszélések gyakoriságát előre tisztáztuk. A kutatási óra témáját igyekeztünk minél konkrétabban kell meghatározni, olyat választottunk, amely megfelelően motiválta a pedagógusokat.

A kutatási óra szakmai, tartalmi előkészítése a csoportmunkában, közösen készített óravázlat volt. Ebbe a szokásos idő/tevékenység/tananyag/óracélok/munkaformák/módszerek megadása mellett a diákok várható válaszait, reakcióit is beleírtuk, hiszen a módszer lényegéhez tartozik, annak megértése, hogy a tanítási tevékenység milyen hatással van a tanulókra. Tehát nemcsak a tanárok, hanem a diákok szempontjából is végig kellett gondolni az órát, és alaposan felkészülni a váratlan helyzetekre is. Ez az egyik kiemelt szempont, amely a tanárképzés számára kiváló lehetőséget biztosít arra, hogy a tanárjelöltekkel megismertetve a folyamatot lássák, mennyire egyszeri, egyedi és megismételhetetlen egy tanítási óra, és azt is, mennyi mindenre kell figyelnie, készülnie egy tanárnak a tervezéskor. Az óraterv készítésének szerves részét képezi a táblakép, amely az óra vázlatát tartalmazza. A kutatási óra terve tehát nagyban hasonlít a klasszikus óratervhez, de a speciális kutatási célok miatt részletesebb annál, hiszen tartalmazza az egyes órarészletekhez kapcsolódó kutatási kérdéseket, megállapításokat.

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

Elnevezésében a *kutatási óra vázlata* megnevezést használtuk, hogy megkülönböztessük a hagyományos óratervtől.

A kutatási óra megtartása kapcsán beszéltünk arról, hogy az órát tartó tanáron kívül mások is jelen vannak, és videófelvétel is készül, a feladathoz kapcsolódó felelősség minden esetben stresszforrás, amelyet a kutatócsoport támogató magatartásával, megfelelő kommunikációjával kívántunk csökkenteni. A jelenlévők mindegyike megkapta a *kutatási óra vázlatát*. Mivel az órát tartó tanár eldönthette, melyik osztályban, milyen időpontban (tanítási napon, napközben/délután/nyílt napon/nem tanítási napon) tartja az órát, ez szintén segített a stressz csökkentésében. Előre tisztáztuk az óra utáni megbeszélés helyszínét, idejét és a résztvevőket, majd az órát tartó tanár a tervnek megfelelően - lehetőleg spontán megoldások nélkül -, **megtartotta a kutatási órát.**

Az óra megfigyelési szempontjai mindenki számára rögzítésre kerültek, nem a tanár munkájára, hanem a módszerre, a diákok tevékenységére, a kutatás számára fontos mozzanatok megfigyelését tartalmazták. A megfigyelési szempontok lehetnek mindenki számára azonosak, de a figyelemmegosztás érdekében fel is oszthatják a kutatócsoport tagjai egymás között a szempontokat a könnyebb rögzítés végett. Mi azonos megfigyelési szempontokkal dolgoztunk. A megfigyelők helyüket megváltoztathatják, ha a csoportmunka vagy az egyéni munkaforma megfigyelése azt kívánja, de erre a járványhelyzeti videóra rögzítés miatt nem került sor.

Harmadik lépésünk a **kutatási óra megbeszélése** volt.

1. megbeszélés

Annak a kíváncsúnak, hogy a látott óra és a megbeszélés lehetőleg ugyanazon a napon legyen, sajnos a karantén miatt nem tudtunk megfelelni, de a lehető leghamarabbi időpontban tartottuk meg. Először az elnök összefoglalta a kutatási óra célját, majd az órát tartó tanár és a kutatócsoport tagjai, beszéltek a látott óráról. A kutatócsoport eldöntötte, hogy új órartartási részleteket rögzítenek a témában, majd az elnök lezárta a megbeszélést.

2. megbeszélés

A kutatócsoport tagjai a kutatási óra és a rögzített órarészletek tapasztalatait, eredményeit, a kutatási kérdésekre adott válaszait vitatták meg. Itt döntöttünk arról, hogy lezártnak tekintjük a témában a munkát, és döntöttünk az eredmények rögzítéséről és terjesztésének módjáról is.

Írásos záró összefoglalónk kitér a tanítási folyamat új felismeréseire, a tanulói tevékenységekre, a tanítási módszerekre, a tanárok kollaborációjára, a tanári énképre. A

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

kutatócsoportunk úgy döntött, hogy szűkebb és tágabb körben ismertetjük kutatásunk eredményeit.

A kutatás érvényessége

Egy tudományos igényű kutatás sarkalatos pontja a validitás biztosítása. A tanórákutásban az érvényesség biztosításának tényezői (Csillag, 2016) a következőképpen valósulnak meg:

(1) a kritikai szubjektivitás

Kritikai szubjektivitáson az egyéni vagy közös tapasztalatokra épülő meglátások megosztását, kritikai szempontú felülvizsgálatát, ütköztetését és a gyakorlatban való validálását értjük.

(2) elmélet és a gyakorlat integrációja

Az tanórákutásokban az elmélet és a gyakorlat integrációjára épülve olyan holisztikus tudás jön létre, amelynek elemei szorosan kapcsolódnak egymáshoz, és összhangjuk biztosítja a kutatás érvényességét (Gelei 2005).

(3) a részvétel alapelve

A kutatótársaknak módjuk van a kutatási folyamat minden fázisában jelen lenni, saját értelmezéseikkel és döntéseikkel befolyásolni a kutatás eredményeit.

Itt a megbízhatóság a kutatói nézőpont (paradigma, szerep) és a kutatási folyamat koherens és világos ismertetését jelenti (Blakie 2010).

(4) az általánosíthatóság

Ebben az esetben azt jelenti, hogy a kutatási eredmények, a megszerzett tudás mennyire mutat túl a vizsgálat közvetlen kontextusán. Belső általánosíthatóság esetén a következtetések a vizsgált terepre vagy csoportra vonatkoznak.

Eredményeink

- Bevezettük a kollégákat a pedagógiai akciókutatás elméletébe és a problémahelyzetek, fejlesztendő területek azonosításának gyakorlatába, a részkutatás elvégzésének menetébe és a kutatási eredmények értékelésébe.
- A résztvevő tanárok önreflexiója és együttműködése olyan szintre került, hogy a tanítás gyakorlatában előforduló hibák vagy problémák erőforrások lehetnek, amelyek arra ösztönzik a résztvevő tanárok közösségét, hogy a hibákból, a szakirodalomból és egymás munkájának közelebbi megismeréséből társas tanulással tanuljanak. Például újdonságként hatott, hogy a testnevelés tantárgyban is készíthet a diák kiselőadást. Az egyének attitűdjének változására és az egyes képességek fejlődésére példa, hogy a

„Kihívások a XXI. századi oktatásban”

diákok ön-és párétékelését a gyakorlatban megtapasztaló kolléganő reflexiójában megfogalmazta, ő is fogja ezeket alkalmazni.

- A kutatócsoport tagjai a rész kutatás lezárulása után visszatérve szűkebb közösségükbe, szakcsoportjukba, a kutatás alatt átélt tanulással az együttműködésben elsajátított akciókutatási elméleti és gyakorlati ismereteiket meg tudják osztani kollégáikkal és a rájuk bízott egyetemi hallgatókkal is.

Zárszó

Ezen eredmények ismeretében arra biztatjuk a gyakorlóiskolák és a közoktatás pedagógusait, hogy bátran kezdeményezzenek és vegyenek részt tanórákutatói akciókban, mert ezekkel kerülhet az elmélet közel a gyakorlathoz. Ha az elmélet nem feltétlenül nyit olyan mértékben a közoktatás megoldandó problémái irányába, ahogy azt a gyakorlópedagógusok elvárhatnák, akkor segítsünk úgy magunkon, hogy a tanórákutatói csoportok által megszerzett tudást szerezzve adunk új tudományos kutatási szemléletet a tanításhoz, és tesszük eredményesebbé saját munkánkat.

Irodalomjegyzék

Balázs É. – Csillag S. – Kocsis M. – Orosz A. – Udvarhelyi T. (2015): Akciókutatás az intézményfejlesztésért. *Tudásmenedzsment*, 16 (2), 27–50.

Blakie, N. (2010): *Designing Social Research*. Cambridge: Polity Press.

Csillag S. (2016): A kooperatív akciókutatás elmélete és gyakorlata. <http://publikaciotar.repozitorium.uni-bge.hu/841/1/Csillag-Sara.pdf> utolsó letöltés: 2022. 06. 09.

Gelei A. (2005): A szervezeti tanulás interpretatív megközelítése: A „reflektív akciótanulás” irányzata. In Bakacsi G. – Balaton K. – Dobák M. (szerk.): *Változás–és–Vezetés*. Budapest: Aula, 109–135.

Győri J. (2021): LS4VET (Lesson Study for VET) – Tanárok együttműködése a szakképzés minőségének javítása érdekében a tanórákutatói módszerének segítségével. https://ippi.ppk.elte.hu/media/1f/d7/195df179971bdf9c6fa9a5f3f65b819c71db1c3be41545e9deac07f92a6c/IPPI_LS4VET.pdf Utolsó letöltés: 2022.06.09.

Heron, J. (1996): *Cooperative Inquiry. Research into the Human Condition*. London: Sage

BERNÁTH MAGDOLNA

Jó gyakorlat a házi olvasmányok feldolgozási lehetőségeiről

A digitális oktatás tapasztalatai

(SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola, Szeged)

Tartalom:

Bevezetés

1. Olvasóvá nevelés a digitális létben
2. Konkrét feladatok a házi olvasmányok feldolgozása során
3. Változások a rendkívüli helyzet következtében a megszokott munkarendben
4. Összegzés
5. Mellékletek

Bevezetés

Dewey *Pedagógiai hitvallásom*, illetve *Az iskola és a társadalom* című munkáiban kiemeli, hogy az életszerű tudás megszerzése a cél, így a tanulók problémamegoldó képessége is fejlődhet. Többek között ezt írja: „Nem tudjuk pontosan megjósolni, hogy milyen lesz a civilizáció húsz év múlva. Ezért lehetetlen a gyermeket adott helyzetekre felkészíteni. Csak úgy lehet őt a jövőre nevelni, ha megtanítjuk arra, hogy ura legyen önmagának. Vagyis olyan képzést adunk neki, hogy tehetségeit gyorsan és teljes mértékben alkalmazni tudja; szeme, füle és keze parancsra váró szerszámok legyenek; tudja megítélni a körülményeket; gazdaságos, hatékony cselekvésre legyen képes.” (Dewey: *Pedagógiai hitvallásom*. In *A nevelés jellege és folyamata*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1976. 98-99.)

Ezt a gondolatot erősíti meg a jelenleg érvényben lévő kerettantervi célkitűzés, amely a magyartanításra vonatkozóan így fogalmaz: „*Őrizték meg kíváncsiságukat, nyitottságukat, s váljanak olvasó emberekké. Olyan olvasó emberekké, akik a képzési szakasz végére már a művek elsődleges jelentése mögé látnak, azaz többféle olvasási és értelmezési stratégiával rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket.*”
(https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8)

A mai tanárszerepet befolyásolja a digitalizáció. A 21. századi technikai eszközök oktatásban betöltött szerepe elvitathatatlan, megváltoztatta a tanár-diák viszonyt is. A

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

számítógép- és az internethasználat jelentős változást hozott az olvasásban, így az olvasóvá nevelésben is. Megváltozott az olvasás módja: a folyamat gyorsabbá vált, szkimmelés, szkennelés és böngészés jellemzi, kevés az elmélyülésre fordított idő. A szépirodalom olvasása pedig ezt igényelné.

„A felhasználók egy szöveggel találkozáskor ma már jellemzően a kulcsszavakat keresik először. A tanítás és tanulás folyamatában így egyre inkább előtérbe kerülnek a rövid tartalmi egységek, illetve címszavak. Olyan változás ez, amelyet a digitális tankönyvek, e-learning tananyagok fejlesztésekor figyelembe kell venni. A didaktikai háromszög egyik elemének, a tananyagnak a jövőbeli médiumcentrikus, McLuhan-átalakulása várható. A digitális tankönyvek transzformációja után az lesz a kérdés, hogy a megváltozott olvasási szokások hatására milyen formában alakulnak majd át a nyomtatott tankönyvek is.” (Szűts Zoltán: A digitális pedagógia elmélete, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2020. MeRSZ. 4.1.)

A 21. századra kialakult a digitális bölcsészet fogalma. Egyesek szerint paradigmaváltást jelent a bölcsészettudományok területén. Mások szerint a számítógép pusztán új eszközöket biztosít a bölcsészettudományi kutatások számára. Maróthy Szilvia *Digitális bölcsészet* című munkájában a következőket írja: „Az elmúlt közel három évtized digitalizálási projektjeinek, számítógépes bölcsészeti kutatásainak, s az internet fennállásának köszönhetően mára jelentős mennyiségű adat áll rendelkezésre a bölcsészettudományok számára. Míg néhány évtizede csak álmokképként vagy igen távlati célként lebeghetett egy humán tudományi kutató előtt nagyobb szövegtörzsek, adathalmazok elemzése, jelenleg (sokak munkájának hála) ezek megléte szinte magától értetődő.” (MeRSZ: Adatminőség fejezet)

Ezen háttér segítséget biztosít nekünk, magyartanároknak a mindennapi munkában. Hiszen Dewey azt írja: „Vallom, hogy az irodalom a társadalmi tapasztalatok visszatükrözése és tolmácsolása, ezért nem szabad mellőzni. Az irodalom, ha nem is az alap, feltétlenül az összegzés eszköze.” (Dewey: *A nevelés jellege és folyamata*. 1964. Tankönyvkiadó, Budapest, *Pedagógiai hitvallásom*. 3. A nevelés tartalma. (103-105.)) Ezért kell nagy hangsúlyt fektetnünk ezeknek a céloknak a megvalósítására a magyarórákon.

1. Olvasóvá nevelés a digitális létben

Számomra magyartanárként az a kérdés, hogyan lehet ebben a digitális létben a szépirodalmat megszerettetni, hogyan lehet olvasóvá nevelni a ma diákjait. A tanulmányban arra szeretnék kitérni, hogyan tudtam megvalósítani a házi olvasmányok feldolgozását a digitális oktatás idején. Hogyan adoptáltam ebben a rendkívüli helyzetben a meglévő feldolgozási lehetőségeimet, illetve hogyan kívánta meg az új helyzet a meglévők átalakítását.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Közhely már az, hogy mindig nagy kihívás a házi olvasmányok feldolgozása, de igaz. Évek óta azt a lehetőséget keresem, hogyan lehet a hagyományos olvasási szokásokat élményszerűbbé tenni a digitális térhez szokott, abban szocializálódó diákok számára. Ötvöztem a valós és a digitális tér adta lehetőségeket az elmúlt években a cél sikeres megvalósítása érdekében. Általános iskolai magyartanárként a gyakorlatban alkalmazott, sikeresnek vélt példákat szeretnék bemutatni ezek közül a gyakorlatok közül ebben az írásban.

2. Konkrét feladatok a házi olvasmányok feldolgozása során

A következő rutint alkalmazom a diákokkal a művek feldolgozása során. A kiválasztott házi olvasmányok előkészítése megtörténik a tanév elején. A célcsoportok munkáját megfigyelési szempontok megadásával segítem. Ezek pusztán irányelvek, kiemelt részletek, események vagy szereplőkre történő koncentráció, a feldolgozási koncepció megvalósításához kapcsolódó gondolatok, amikre érdemes fókuszálni az olvasás folyamán. A figyelemkoncentrációt segítik elsősorban az olvasási folyamatban.

Az önálló olvasást követően a feldolgozást mindig heterogén kooperatív munkaformában tervezem. A 2-3 hétig tartó együttműködésben a csoportok a tanórán kívül elkészítik az általuk választott projektet a megadott lehetőségek alapján. Az órai tevékenységet a megbeszélések, vélemények átadása, érvek megfogalmazása, különböző típusfeladatok megoldása jellemzi. Dominálnak a digitális térben is működtethető játékos feladatok: a *Wordwall* a keresztrejtvények megoldására, irodalmi dominójátékok összerakására, a totók, az igaz-hamis típusú feladatok megoldására szolgál; a *Tagxedo* felhőgenerátor az összefüggések megteremtésére, a kakukk-jellegű problémalátásra; a *Jeopardylabs* a versenyzés megteremtését szolgáló táblajáték. Az írásbeli szövegszerkesztés fejlesztésére a *kreatív írás* adta lehetőségeit alkalmazom. Az adott mű általi téma, üzenet szabja meg mindig az írás típusát és műfaját. A feldolgozás legszínesebb részét a *drámajátékok* adta lehetőségek teremtik meg, amely játékokban szintén élvezettel vesznek részt a gyerekek. Az illusztrálás, a kép-tartalom egysége a tehetséges rajzkészséggel rendelkező diákok képességeit emeli ki. A könyvek feldolgozásának lezárása az egység elején kiválasztott *projektek* bemutatásával és értékelésével zárul. Tehát a cél a feldolgozás és projektkészítés során a következő:

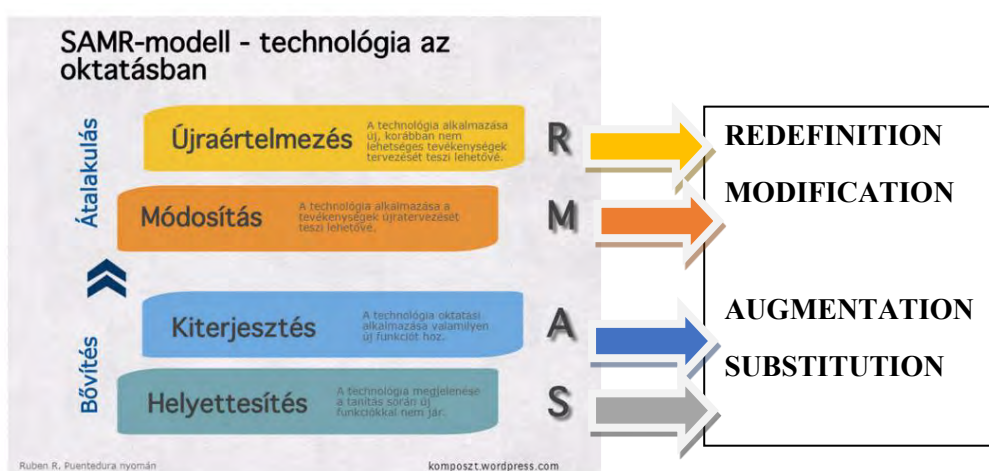
- a) A kooperáció segítségével javuljon a munkamorál, az együttműködési készség a diákok között.
- b) Mindenki a saját képességeinek megfelelően dolgozzon a csoporton belül, ez az együttműködés pozitív hatást keltsen a kevésbé kiemelkedő képességű tanulóknál.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

- c) Ne csak a tanórán gondolkodjanak együtt, terjesszék ki a közös munka megoldását a tanórán kívülre is!
- d) Alakuljon ki közöttük a csoporton belüli tisztelet egymás munkája iránt, a kérdések-válaszok megvitatása kulturált kommunikáció formájában valósuljon meg!
- e) A projekt végeredményét és a munkavégzés során befektetett munkát reálisan tudják értékelni! Legyenek önkritikusak!

3. Milyen változást hozott a rendkívüli helyzet a hagyományos munkarendben?

A rendkívüli digitális oktatást elrendelését követően a meglévő anyag átrendezésére volt szükség. Tehát a Samr-modell alapján kellett eljárni minden tanárnak.

1. ábra: SAMR-modell (<https://komposzt.wordpress.com/2016/11/22/samr-letra/>)

A legnagyobb kérdés számomra az volt, hogy milyen felületen lehetséges az osztályok, csoportok számára az információ- és feladatátadás, illetve a visszacsatolás. Mivel iskolánkban használjuk a Mozaik Kiadó által létrehozott digitális szoftvereket, azokat a diákjaink is ismerik, nem volt kétséges, ennek a felületnek a segítségével kell a megosztást elvégezni. A kiadó a rendkívüli helyzetre tekintettel ingyenessé tette a MOZABOOK használatát mindenki számára, ez a felület minősült a leghatékonyabbnak minden magyarórán. Meg lehetett osztani rajta a feladatokat külön-külön a csoportoknak, láthatóvá lehetett rajta tenni a megoldásokat az ellenőrzés céljából, elérhető volt rajta a házi feladat is. Tehát integrálni lehetett rajta az összes órai és órán kívülre tervezett információt, feladatot, majd azok eredményét is.

A tanulásszervezés új munkafüzetek, vagy a meglévők átalakításával kezdődött. A felület megosztása az egyetem által létrehozott közoktatási Coospace felületén történt meg, innen a diákok meg tudták nyitni az előre elkészített munkafüzetet. A csoportok együtt tudtak dolgozni

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

a ZOOM felületén szintén csoportba rendezési lehetőség segítségével, ahonnan hívásra beléphettek a közös virtuális osztályterembe.

Milyen házi olvasmányok kerültek be a rendkívüli digitális oktatási keretbe? Az 5. osztály kedvenc könyve *A Pál utcai fiúk*, a 6. osztályosoké az *Egri csillagok*, a 8. osztályosok az *Éhezők viadala* disztópia feldolgozásában vehettek részt.

A továbbiakban minden könyv feldolgozásából megemlítek egy-egy motiváló feladatot, felhívást, illetve sikeres megoldást. Mindezek szemléltetéséhez konkrét, a diákok által készített példákat is mellékelek.

a) Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk

A regény feldolgozásának sikerét nagymértékben segítette a társművészetekre hivatkozás: a Várkonyi Zoltán által rendezett film és a Vígszínházban bemutatott azonos című musical nagy sikert aratott a kisdíjak körében. Tehát a motiváció hatásosnak bizonyult, megérintették a diákokat érzelmileg a társművészeti alkotások, szinte végig ennek a bővületében dolgoztak. A szóbeli és írásbeli szövegszerkesztési készséget fejlesztő feladatok a véleménynyilvánítást szolgálták: a regény csoportjainak kapcsolatairól, a befejezés ránk gyakorolt katartikus hatásáról. A téma végén beadott projektek változatosak voltak: egyesek újságot szerkesztettek a kedvenc csapatuk nevéhez kapcsolódóan, mások makettet készítettek egy kedvenc regénybeli helyszínhez. A mellékletben található az írásbeli szövegszerkesztési készség fejlesztése céljából írt érvelés, egy makett fotón látható.

b) Gárdonyi Géza: Egri csillagok

Ennek a könyvek a feldolgozásában a hangsúly a történelmi regény műfaji jegyeinek bizonyításán alapult, amelynek kivitelezése referátumok segítségével valósult meg. A tantárgyi koncentráció adta lehetőségeket kihasználva a történelemórai ismereteket alkalmazva integráltuk a török hódoltság jellemzőit. A kutatómunka során a valós történelmi személyiségek könyvben betöltött szerepéről kellett bemutatót készíteni a csoportoknak. Változatos képi-zenei illusztrációk színesítették az előadók munkáját. Egyéni megoldások is születtek: az egyik csoport egy szellemes átíratát készítette el a regénynek *Jumurdzsák gyűrűje* címmel, amelyet mellékelek a munkámban. Egy másik csoport legóból összerakott végvár jellemző épületeiből egy kisfilmet állított össze és küldött át a megadott felületen *A vár védelme* címmel.

c) Suzanne Collins: Éhezők viadala

A 8. osztályos tanulók házi olvasmányát a filmes adaptációval összekötött részletek színesítették. Maga a műfaj népszerű a fiatalok körében, ez járult hozzá a téma sikeres feldolgozásához. A könyvben olvasott információkat az ókori történelmi ismeretekkel

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

hasonlítottuk össze. A párhuzamok levonása összehasonlító elemzés formájában valósult meg. A projektfeladat a következő módon került az online felületre:

Az Éhezők viadala című regény tanárórán kívüli projektmunka témái:

❖ Prim naplója

Írjatok meg Prim naplójából egy részletet! Fogalmazzátok meg benne, hogyan élte meg a viadalt ez a kislány, amikor a testvére volt a játékok egyik résztvevője!

❖ Újságcikk írása

Az Éhezők viadalának bemutatása, egy panemi „újság” szerkesztőjeként egy cikk formájában.

❖ Egy propagandaplakát készítése

Készítsetek plakátot a viadal népszerűsítése céljából! Ábrázoljátok rajta Panemre és a viadalra jellemző momentumokat és szimbólumokat!

❖ Gale egy napja

Írjatok egy elbeszélést arról, hogyan éli életét Gale Katniss távozása után!

❖ Peeta naplórészlete

Írjátok meg Peeta naplójából azt a részletet, ami azt mutatja be, hogyan dolgozza fel a viadalban történeteket, és a Katniss-sel a viadal során megváltozott kapcsolatát!

A feldolgozás során a heterogén csoportok aktívan vettek részt a különböző feladatok megoldásában. A projektek közül az újságcikket a plakátot és Prim naplóját teszem közzé a mellékletekben.

4. Összegzés

Az irodalomoktatás a művészeti nevelés része. Élményközpontú, személyre szabott, az érzelmi nevelést is szolgáló folyamat, amely összekapcsolódik a világ megismerésével, az abban történő eligazodással. Nagyobb szükség van az olvasásra, mint bármikor, mégis háttérbe szorult. Tudatosítani kell a diákokban, minden tevékenység sikerének alapja az eredményes szövegértés. Ennek az egyik leghatékonyabb segítő eleme a közös gondolkodás egy olvasott mű kapcsán. A projektek elkészítése is teret ad a kreativitásnak, a közös siker pedig a jövőre nézve segíti az élményközpontú feladatmegoldást, a munkamorál fejlesztését. Az irodalmi művek inspirálóan hatnak a gyerekekre, ebből kiindulva élményekkel gazdagodhatnak, szárnyalhat a kreativitásuk. A digitális oktatásban nagyobb szükség is van erre a különböző térben történő kommunikáció, az eredményes kapcsolattartás miatt.

Tehát a digitális oktatás nem egyenlő az internetes tevékenységgel, az internet adta lehetőség csak eszköz a távolság áthidalására. Az oktatás megszervezése a tanár feladata, aki a

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

személyes találkozás hiányában a leghatékonyabbnak vélt munkaformát, módszert választja ki a céljai eléréséhez, a tanítási folyamat sikeréhez. Sok kérdés merülhet fel a valóságos térben működő oktatás-tanítás és a virtuális lehetőségek mérlegelésére, összehasonlítására. Néhányat kiemelek ezek közül:

- a) Mennyire hatékony a virtuális térben működő oktatási tevékenység?
- b) Milyen készségeket lehet fejleszteni a digitális térben működő felületeken?
- c) Milyen veszélyeket rejt magában a digitális tanulási folyamat?

Mivel a digitális tér kevésbé tud személyes lenni, az emberi kapcsolatok háttérbe szorultak ezeken a tanórákon. Megváltozott a tanár-diák szerep: az irányításon volt a hangsúly és a tanulók aktivitása és munkavégzése hozhatta meg a célkitűzés sikerét. A heterogén munkaformához szokott tanulók az általam megosztott feladatokat a csoporttal együttműködve oldották meg, majd számoltak be az elvégzett munkáról. Az irányítással a szokott módon dolgoztak, a megbeszélések, a közös értelmezések, viták, véleménynyilvánítási technikák jól működtek. Készségeik közül a legjobban az informatikai, a kommunikációs, az együttműködési és véleménynyilvánítási készségük fejlődött. A veszélyek közül az internet adta általános felhasználói problémákat emelném ki, ami ellen szinte tehetetlenek vagyunk. Bebizonyosodott, hogy a technikai környezet folyamatosan befolyásoló hatással van az oktatás biológiai és szociális jellegére.

Michel de *Montaigne* szavaival zárom a digitális oktatási tapasztalatomról írt gondolataimat: „A tudni vágyás legbensőbb igényünk. Minden út jó, ami hozzá vezet.” Ha mi, tanárok hozzáteszük a motiváló szándékot, a céltudatos óratervezést, az életkornak megfelelő, játékos feladatok összeállítását, az empatikus, inspiráló értékelést, talán túl is mutat a mindennapi munkánk a montaigne-i gondolaton. Csak rajtunk múlik! Sok sikert kívánok hozzá mindannyiunknak!

Tisztelettel:
Bernáth Magdolna

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

5. Mellékletek

A Pál utcai fiúk

2. ábra: Makett

3. ábra: Érvelés

Volt-e értelme a
harcnak?

A harcnak volt értelme, bár
Nemecsek életebe került.
Azért gondolom így, mivel
His Terit büntudat gyötörte,
és így ha legközelebb ilyen hely-
zethe keveredne valakivel, kétszer
meggondolja majd, hogy mit
tegy. Igaz a grundot elvesz-
tették, de a csatát nem. His-
denki kitartóan küzdött, de a
leghősiesebb akkor is a kis szőke
Nemecsek volt. Ez az ami nem
volt meg a vörösingeseiben:
önfeláldozás.

Igy Nemecsek hátha megta-
nitotta az ellenségnek, mit felel
az önfeláldozás és barátság.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

4. melléklet: Egri csillagok

Jumurdzsák gyűrűje

(teleregény)

1. rész: Emberrablás

Sötét, ködös este volt. Jumurdzsák éppen álomra hajtotta fejét, mikor meghallotta a magyarok kürtjeit. Bátran küzdött, de elvesztették a csatát, legféltettebb kincse, gyűrűje pedig leesett róla. Ő is alig tudott elmenekülni. A gyűrűt Bornemissza Gergely, egy magyar vitéz találta meg. Zsebre tette, és tíz évig eszébe sem jutott. Akkor azonban sötét ruhás emberek törtek be hozzá, az egész házat felforgatták, és elrabolták őt.

Konstantinápolyig meg se álltak vele...

Mi történt ezalatt Jumurdzsákkal? Csak hazatérve vette észre, hogy gyűrűje elveszett. Tudta, hogy anélkül elhagyja a szerencse, így hát elindult visszafelé. Útja első napján rablók támadták meg, fél szemére megvakult. Második nap rátámadt egy medve, ekkor eltört a karja. Harmadik nap útonállóknak támadtak rá, és elvitték egy rabszolgapiacra. Ott arab kalózok vették meg, és keményen dolgoztatták hajójukon. Ekkor már biztosan tudta, hogy élete a gyűrű nélkül csapások sorozata. Hét év múlva szabadult a fogságból, amikor megszökött a Konstantinápolyi kikötőből. Akkor felkeresett egy csillagjóst, aki azt mondta neki: a gyűrű Budán van, egy magyar vitéznél, Bornemissza Gergelynél. Azt viszont csak akkor szerezheti meg, ha három évig naponta tízszer imádkozik Allahhoz, és nem eszik bárányhúst. A félszemű persze készséggel betartott minden utasítást. Amikor letelt a három év, felfogadott tíz harcedzett rablót, és megbízta őket azzal, hogy hozzák el neki Gergelyt és a gyűrűt. Ők voltak azok a sötét ruhás emberek, akik betörték a Bornemissza-házba, és mindent felforgattak. Arra azonban nem számítottak, hogy Gergely megházasodott, sőt a feleségének, Évának adta a drága gyűrűt.

2. rész: Nyomozás Törökországban

Jumurdzsák megparancsolta banditáinak, hogy fogják el Évát is. A derék feleség elhatározta, hogy megkeresi rég nem látott férjét. Éva, mikor hazaérkezett, először nagyon megijedt, hogy Gergely eltűnt, de utána a szomszédja, Mariska elmondta neki, hogy turbános alakok rabolták el. Ebből tudta, hogy Törökországba kell mennie. Pár nap múlva el is indult Konstantinápolyba, hogy elkezdjen nyomozni Gergely után. Az utcán azonban rablók támadták meg, akik elvezették Jumurdzsákhöz. Ő kikérdezte, hogy mit tud a gyűrűről, de mivel Éva megígérte férjének, hogy egy szót sem szól róla, azt felelte: -Semmit.

Jumurdzsák tudta, hogy Éva tud valamit a gyűrűről, ezért tömlöcbe zárta Gergely mellé. Nagyon örültek, hogy látják egymást, és egy szökési tervet is kieszeltek...

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

3. rész: A szökés

A cella Jumurdzsák háza alatt volt, oda egy keskeny lépcső vezetett le. Azt azonban három megtermett zsoldos őrizte. Gergely a falhoz dörzsölte a kötelét, és így szép lassan elvékonyította azt. Utána így szólt az egyik őrhöz:

-Tudom, hol van gazdátok gyűrűje. Ha elvezettek hozzá, el is mondom neki.

Erre az odament hozzá, és eloldotta a férj köteleit. Mikor kiértek a pincéből, Gergely széttépte elvékonyított béklyóit, és leütötte kísérőjét. Eközben Éva azt tette, hogy rosszul van. Erre a másik két zsoldos odament hozzá. Azt viszont nem tudták, hogy Gergely köteleitől és kísérőjétől megszabadulva visszalopakodott a cellába. Nesztelenül odament a neki hátat fordító őrökhöz, és őket is leütötte. Ezután eloldotta Éva köteleit. A pincének volt egy kis ablaka, azt betörték és kimásztak rajta. Elfutottak a bazárba, ott vettek két lovat, felpattantak rájuk és Budáig meg sem álltak.

5. melléklet: Éhezők viadala

Panemi Hírek

Kedves Olvasóink!

A holnapi nap két tizenéves életében újra sorsdöntő lesz. Elérkezett az aratás napja. Megtudjuk, hogy az idei évben kik lesznek a kiválasztottak, kiknek kell részt venniük az ÉHEZŐK VIADALÁN.

Panem országa és körzetei

Úgy gondolom, azt már mindenki tudja, ez mit is jelent, mégis, ha valaki nem ismerné a rendszert, röviden leírom, miről szól ez az esemény.

Észak-Amerika romjain Panem néven új ország született. 12 körzetünket vezetőink, egy távoli, fényűző városból, a Kapitólumból irányítják. A körzetek lakói folyamatos rettegésben és nagy szegénységben élnek.

Az Éhezők Viadala minden évben megrendezésre kerül. Körzetenként, egy-egy 12 és 18 év közötti fiú és lány vesz részt rajta. Ők vívnak élet-halál harcot az arénában, ami a Kapitólum városában található. A végén csak egy túlélő maradhat. A kiválasztás rendszere igazságtalan, és persze a szegények húzzák a rövidebbet. A sorsoláson mindenkinek

részt kell vennie, aki betöltötte a tizenkettedik életévét. Az első évben egyszer kerül a neve a kalapba, tizenhárom évesen kétszer, és így tovább, míg tizennyolc éves nem lesz. Ez az előírás

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Panem tizenkét körzetének minden egyes lakosára vonatkozik. Viszont van egy csavar a szegények számára: a többszöri feliratkozás lehetősége, cserébe egy–egy tesszerát kapnak, amely szűkösen, de fedezi az ember egy évnnyi gabona és olajszükségletét.

A kiválasztásra a körzetek főterén kerül sor. A lakosság ünneplő ruhába öltözve felsorakozik a pódium körül, és rettegve várja a sorsolás eredményét, vajon kinek a neve kerül felolvasásra. A polgármester beszéde után, ami minden évben ugyanaz, megtörténik a sorsolás. A kiválasztottak elköszönnek családjuktól. A nyertest leszámítva most látják egymást utoljára. Majd vonatra szállnak, és elindulnak a küzdelem helyszíné felé.

A Kapitólumban minden résztvevőnek van egy mentora. Az ő feladata, hogy felkészítse a kiválasztottat, arra, hogy mi vár rá az arénában. Ezen kívül kapnak egy stylistot, aki a megjelenésükről gondoskodik az ott eltöltött idő alatt.

A viadal kezdetének reggelén a versenyzők részt vesznek egy bemutatón, ahol meg kell mutatniuk, hogy mi az erősségük.

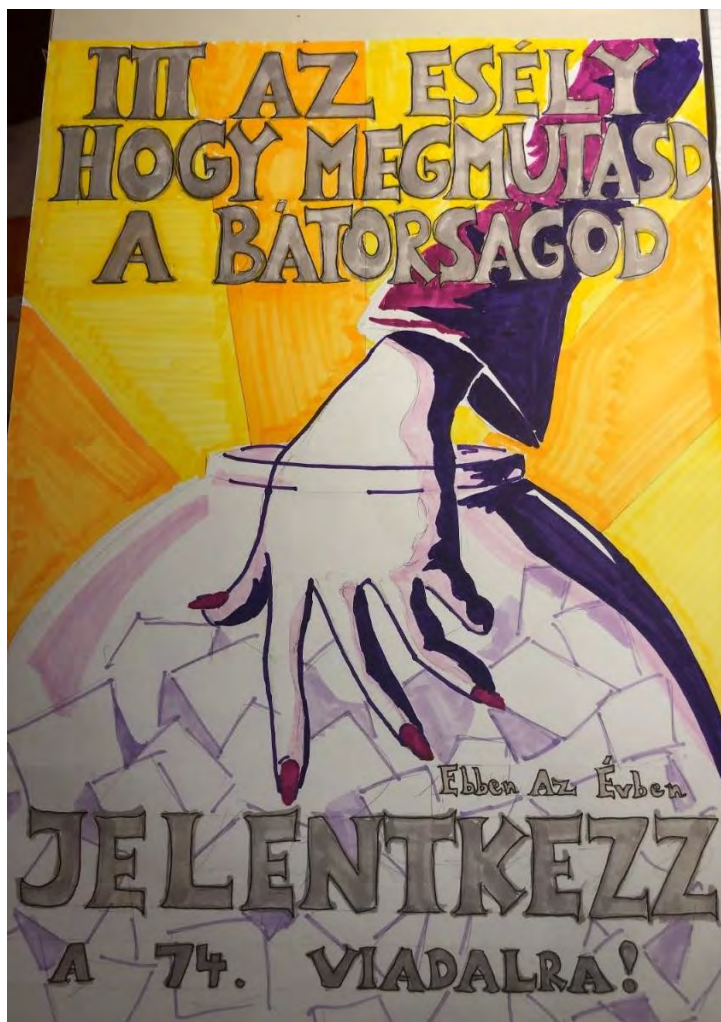
Ezután kezdetét veszi a harc az erdő közepén található arénában. Elindul a küzdelem életre-halálra, tudván, hogy a végén csak egyetlen ember maradhat talpon. A játékosok nem kímélik egymást, minden lehetséges trükköt, gonoszsgot bevetnek az életben maradásuk érdekében.

Kedves olvasóink, ezt mi mind élőben követhetjük, a tévén keresztül, szurkolhatunk körzetünk kiválasztottjának

Összefoglalva ennyi az Éhező Viadala, egy könyörtelen küzdelem a fiatalok között, akik, ha jobb körülmények között találkoznak, akár barátok is lehetnének. Most gondolkodás nélkül kergetik egymást a halálba, hogy a körzetükben egy éven keresztül az ott élő embereknek ne kelljen nélkülözni.

Az év letelte után aztán kezdődik minden előlről, és ez így ismétlődik esztendőről esztendőre, ki tudja még meddig.

Chris Edward

let: Plakát

7. melléklet: Prim naplója

Katniss már elég régóta bent van az arénában. Nagyon jószívű, egyben ostoba ötlet volt tőle, hogy átvette a helyemet. Megérttem, hogy meg akart menteni, de nem kellett volna ilyen áldozatot hoznia értem! Igaz, eddig szépen teljesített, de a játékmesterek folyamatosan összejátszanak ellene. Legutóbb ágyúkkal bombázták, ezáltal sok égési sérülést szenvedett. Bizom benne, hogy így is a legjobbat hozza majd ki magából!

Amióta jelentkezett helyettem a viadalra, teljesen felfordult az életem. Az igaz, hogy rengetegen segítenek nekem, és sok támogatást kapunk a körzettől, Peeta apjától, de semmi sem ugyanaz! Katniss nélkül nem teljes az életem! Gale-lel szinte minden este közösen nézzük a közvetítést, de egyikünknek sem egyszerű... Mindkettőnknek nagyon hiányzik a nővérem. Nagyon féltjük!

Katniss már majdnem egy napja alszik! Remélem, sikerül leküzdenie a vadászdarazsak mérget. Három is megszúrta! Vajon mi lesz vele? Miattam került ebbe a helyzetbe, nem lett volna szabad hagynom, hogy helyettem jelentkezzen! A suliban sokkal kedvesebbek velem, mint korábban. De én ezt nem akarom! Arra emlékeztet, hogy nem tudom, mi van Katniss-szel. Bármilyen történhet vele, mialatt nem nézem az adást!

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Vajon jól van most, nem találták meg? Biztosan nem! Ő a legügyesebb, legtalpraesettebb ember, akit ismerek. Ráadásul egész évben az erdőt járja. Tudja, hol kell elrejtőzni.

Iskola után beugrottam a pékhez. Hátulról kellett megközelítenem a pékséget, nehogy a felesége meglásson. Olyan gonosz az a nő! Kaptam egy nagy vechnit. Anya úgy örült neki! Éppen egy beteg volt nála, akire ráomlott a bányá, valami megfoghatatlan, rossz érzés kerített hatalmába, amikor megláttam. Azt hiszem, apára emlékeztetett. Már alig emlékszem rá, de mikor anya nem volt itthon, Katniss néha mesélt róla. Az énekéről, amit minden madár csodálattal hallgatott. Ez az egyik a megmaradt emlékeim közül, amit róla őrzök. Beteg voltam, anya gyógyteáját kortyolgattam az ágyban fekve. Ekkor megérkezett apa az erdőből, énekelve. Erre a hangra aludtam el. Varázslatos volt!

A nővérem felebredt! Annyira boldog vagyok! Ruta végig figyelte, hogy mikor tér majd magához. Nagyon hasonlít rám! Ugyanolyan apró, mint én, még a természete is hasonló, csak én nem vagyok ilyen bátor! Én nem mernék fáról fára ugrálni! Ruta viszont nagyon leleményes! Amikor Katniss rátalált, nem kételkedett benne, megbízott a nővéremben! Segített is neki a csipésekkel, adott neki egy levelet, ami gyorsítja a gyógyulás idejét. Lehet szövetségre lépnek egymással? Bizom a testvéremben, ő csak jó döntéseket szokott hozni!

Ma, amikor bekapcsoltam a televíziót, láttam, a lányok szoros kapcsolatba kerültek. Együtt feküdtek egy fán, Ruta odabújt a nővéremhez, nem éreztem úgy, hogy félne tőle. Én itthon sokszor besegítek anyának, ami azt illeti, gyógyító szeretnék lenni! Meg szeretném menteni az emberek életét. Ha lehetne, akkor bemennék az arénába, és segítenék a sebesülteknek, de tudom, hogy ezzel csak a nővérem sorsát nehezíteném meg, mivel minden egyes haláleset közelebb juttatja a győzelemhez... csak nehéz nézni, ahogy ártatlan emberek, gyerekek vesznek el azért, hogy valaki jól szórakozzon. Ez annyira szomorú!

Annyira várom már, hogy vége legyen a viadalnak! De tudom, hogy ez nagy kérdés, ami vagy jó, vagy rossz következménnyel jár majd. A nővérem vagy visszajön, vagy örökre ottmarad az arénában... De nem szabad ilyenre gondolnom! Most van valami terve Katnissnek, ami érzem, hogy be fog válni! Csak reggelig kell kitartaniuk, és akkor az ötlete (amit még egyelőre nem ismerek) megvalósulhat! Biztos, hogy sok lépéssel a többiek előtt lesznek így! Csak sikerüljön nekik!

Ma reggel Katniss és Ruta a reggeli után, kitervelt valamit. Őszintén szóval nem nagyon értem. Addig még tudtam követni, hogy farakásokat állítanak fel, azokat meggyújtják, hogy a hívatások figyelmét eltereljék. Eközben a nővérem elmegy a Bőségszaruhoz, de innen homályos minden. Nem tudom, hogy mi lehet a terve ott, de nagyon remélem, hogy beválik! Ő a legokosabb és legravasabb ember, akit ismerek.

Nagyon nehéz nézni, ahogy Katniss folyamatosan szenved valami miatt. Nekem kellene ott lennem, nem neki! Ő ezt semmivel sem érdemelte ki! Ő mindig ott volt nekem, ha szükségem volt rá. Én pedig csak

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

itt ülök, tétlenül, nem tudok segíteni neki! De tudom, hogy képes nyerni! Nála erősebb embert el sem tudok képzelni! Ha ő az arénában meghal, nekünk esélyünk sem lesz itthon élni... Nyernie kell!

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

KAKUKNÉ NAGY ERZSÉBET - ÖZVEGY JUDIT

Ők építik a jövőt – játékból ötlet, ötletből megvalósítás

Játékosan a robotika világában

(SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola Szeged)

I. Bevezetés

A robotika népszerűsége fokozatosan növekedett az elmúlt években. Az infokommunikációs eszközök fejlődésével a robotika tudománya egyre nagyobb nyilvánosságot kapott. Mára a digitális kultúra tanítása szerves részét képezi a **NAT-nak**.

Az elmúlt években mi is megismertettük tanulóinkkal a nagyfokú kreativitást, együttműködést igénylő tevékenységet, a **robotikát**.

Mindenkiben felmerül a kérdés e közben: **”Játszunk vagy tanulunk?”**

A válasz: **„Együtt, játszva, tanulunk.”**

II. Előzmények

A modern infokommunikációs eszközök használata társadalmi rétegenként és regionálisan is változó. Befolyásoló tényező lehet még pl.: az életkor is. A szokások változásának hatására a közoktatásban is megtalálható egy folyamat több évtizede, mely lépést tart korunk **digitális fejlődésével**. Ebben a fejlődési folyamatban felmenő rendszerben logikus „építkezés”, az óvodás kortól kezdődően.

Fontos, hogy e folyamatot időnként **kontrolláljuk, a fejlődés mértékét kövessük, adott esetekben beavatkozzunk** szükség szerint és mértékben. **Tapasztalatainkat** rögzítsük és később felhasználjuk megfigyeléseinket a fejlődés érdekében.

Először célszerű - akár óvodás, vagy iskolás korban az alsó tagozaton - **egy bemeneti mérést végezni**. A mérés a tanítást- tanulást, támogató online mérési-értékelési rendszer, **az eDIA**.

Az eDIA segítségével felmérhetjük **az egér-billentyű-tablet** használatát a gyerekeknél. Ez a mérés segítséget nyújthat ezen kívül a **matematika műveltségi terület gondolkodási képességének feltérképezéséhez** is évfolyamonként.

III. Az algoritmus

▪ Fogalma:

Mindenki találkozott már élete során megoldásra váró **problémákkal**, melyeket kisebb, nagyobb lépésenként kellett **megoldania**. A megoldás menete gyerekeknél, felnőtteknél szinte azonos.

Általában **átgondoljuk** a lehetőségeinket, **kiválasztjuk** a számunkra megfelelő megoldást.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Tehát **megtervezzük** a sikerhez, megoldáshoz való lépéseinket, **döntünk** a megvalósítás módjáról. Ha nem várt akadály merül fel, **újra tervezünk**.

Meghallgathatjuk mások **véleményét, érvelhetünk, vitázhatunk** közben.

Észrevétlenül a legfontosabb, **kulcskompetenciákat**

- szociális
- anyanyelvi
- matematikai
- digitális
- manuális
- környezetismereti
- művészeti
- kommunikációs

használjuk felnőttként is.

„Azt a folyamatot, amikor egy probléma megoldása érdekében meghatározott lépések sorozatát hajtjuk végre, algoritmizálásnak nevezzük.”

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/informatika/informatika/informatika-5-evfolyam/problemak-megfogalmazasa-felvetese/az-algoritmus-hetkoznap-i-fogalmanak-megismerese>

Lényege sportolói nyelven **„a starttól a célig „való eljutás.**

Fontos tulajdonsága az algoritmizálásnak a **szekvencia**, vagyis az egymásutániség.

▪ **Az algoritmus helye a mindennapokban**

Az algoritmust **felhasználják** pl.: az építkezéseknél, a fodrászatban, a tájékozódásban, a tudományokban, a sebészetben (**robotokkal való műtétek**).

Az algoritmus lehet lineáris, feltételes és ismétléses.

▪ **Az algoritmus helye az oktatásban**

A **tanítási órákon** szabályjátékoknál (matematika, testnevelés), igaz-hamis állításoknál, sorrendezésnél (vizuális kultúra, technika és tervezés), páros vagy csoportfeladatoknál, környezettel kapcsolatos feladatsorok megoldásaként, digitális feladatmegoldásoknál, Minecraft építkezésénél, **tanítási órán kívüli tevékenységeknél** stb. használhatjuk.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

1.kép

2. kép

Kép: 1-2. Tanítási órán kívüli tevékenységek

Felhasználható a robotika alapozásához a **Minecraft**.

A Minecraft célja egy **valós probléma megoldása** több szempont figyelembevételével.

Cél, pl. lego segítségével tudjon a gyerek egyre jobbat, erősebbet építeni. Ezáltal egyre több elemet használ fel. Így a **munkafolyamatokat is egymásra lehet építeni**.

A **kreatív játékmódban** nincsenek határok. **Tervezést igénylő feladat**. Térlátásuk, finommotorikus készségük, képzelőerejük, gondolkodási készségük fejlődik.

Alkotás közben **élményekben** lesz részük.

Játék közben a gyerekek **együttműködve** a társal/társakkal dolgoznak, csoportosan, párokban.

Közben egymást **motiválják**, **közös döntéshozatalra** képesek. Fejlődik a figyelmük, empátiájuk.

3. kép Minecraft a világ körül.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

IV. Az algoritmikus gondolkodás fejleszthetősége példákon keresztül az alsó tagozaton

- „A futár” című gondolkodtató digitális játékkal – optimális útvonaltervezés
- Korosztályhoz illeszkedő **képrejtvények** megfejtése
- Kocka építése **polydron** készlet elemeiből. Térszemlélet fejlesztése.
- **Algoritmusok átalakítása: Gyufaszálas feladatok** – igazzá tétel,
- **Állítások** sorba rendezése
- **Algoritmusok**- nem csak szellemi cselekvés- fizikai cselekvés sorozata
- **Algofejtörők**- fejlesztés- csoportosítása probléma természete szerint: **Titkosírás** „kulcsának” kitalálása
- **Átkeléses feladatok:** (kecske, káposzta, farkas) (3 lovag, 3 fegyverhordozó, kétszemélyes csónak)
- **Irányítási feladatok:** (közlekedési problémák- vasúti kocsik) „**Versenyfutás a büféhez**” című digitális játékkal – tájékozódás
- **Méretegetős feladatok:** (mérőedények, kancsók, vödrök, homokórák)
- **Ősi algofejtörők:** (logikai tornyok, dámajátékok, **Bee-Bot**)

V. A padlórobotok

A **Bee-Bot**, a **Blue-Bot** és a **Pro-Bot**, olyan padlórobot, amely **programozható**, és kiválóan alkalmas a motiválásra és a kompetencia, a kreativitás fejlesztésére, a problémamegoldó és az algoritmikus gondolkodás elsajátítására.

Az eszközökkel könnyen elérhetők az egyéni, páros vagy csoportmunkák, sőt a projektmunkák is.

A **gyerekek által készített** különböző méretű pályákon működtethetők a robotok. A pályák elkészítése különböző kulcskompetenciákat fejleszt a közös munka és együttműködés révén.

Tervezés szükséges a megfelelő útvonalon történő közlekedéshez. Egy-egy állítással **nehezíthető/könnyíthető**, kreativitásra serkentő feladatok adhatók. A tanulók által szervezett játékos bemutatók alkalmával a kifejezőkészség és az előadókészség is fontos szerephez jut.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

4.kép Játék a padlórobottal

VI. Tapasztalatok

Gyerekek tapasztalatokat foglalkozás közben **egymástól**, idősebb, felső osztályba járó társaiktól szereznek. Fontos, hogy különböző **versenyeken való részvételükkel** más iskolák tanulóival is tudjanak kommunikálni, így szerevezve tapasztalatokat.

Ehhez viszont nagyfokú empátiára, koncentrációra, közös munkára, megértésre, tehát a szociális kompetenciák alkalmazására van szükség. Fejlődik a véleménynyilvánító képességük, gyakorolják a vitázást, az érvelést, a helyes kommunikáció különféle módjait.

Tapasztalatokat lehet még szerezni a **pedagógusoktól, internetről, felnőttektől**.

A gyerekek **munkáján keresztül/továbbképzéseken való részvétellel/jó gyakorlatok ismertetése által** tudjuk mi is összegyűjteni a saját/iskolai/versenytapasztalatokat.

VII. Összegzés

Korunkban az informatika, az infokommunikációs eszközök használata igen gyakori, fejlődésük egyre nehezebben követhető világunkban.

Ennek a fejlődésnek fontos kritériuma, hogy **a tanulók már alsó tagozaton elsajátítsák a legalapvetőbb fogalmakat**, ezekhez fűződő **feladatokat megoldják**.

A kulcskompetenciák észrevétlenül fejleszthetők a **játékos feladatmegoldásokkal**, ezáltal nem csak élményeket/tapasztalatokat szereznek a gyerekek, hanem képessé válnak az épített robotok fejlesztésére/projektek tovább gondolására.

VIII. Jövőkép

Újszerű módszerek alkalmazásával a gondolkodásmód megváltozását, az ötletek megvalósíthatóságának különleges kivitelezését, az önálló tanulás fokozottabb térnyerését, pedagógus általi irányítás szükségszerűségét, a mérés-értékelés által pedig a pontos

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

összehasonlítást (országos, regionális, megyeszékhely szerinti) várjuk. Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók **személyiségének fejlődése erősödjön** és az alkotáson keresztül az önismeret, a pszichés egyensúly megteremtése létrejöjjön. A pedagógiai értékelés a kompozíció megtervezése, a kreatív gondolat és igényes kivitelezés szempontjai szerint történik, amely három tényező minden szakmában fontos lesz a tanulóknak, bármilyen továbbtanulási irányt is válasszanak majd maguknak.

Felhasznált irodalom jegyzéke:

https://www.google.com/search?q=%C3%A1tkel%C3%A9ses+feladatok&tbm=isch&chips=q:%C3%A1tkel%C3%A9ses+feladatok,online_chips:algoritmikus:LCoOzj-9LpE%3D&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwiq6KCL69f2AhVYVPEDHU5PCQgQ4IYoBHoECAEQJQ&biw=1470&bih=753ü

https://magyarpedagogia.hu/document/MolnarGy_MP1061.pdf

https://drive.google.com/file/d/1IUX72u3yFuwZZFHwmqMibMz0QvOL__B2/view?usp=sharing

https://drive.google.com/file/d/1IUX72u3yFuwZZFHwmqMibMz0QvOL__B2/view?usp=sharing

<https://www.youtube.com/watch?v=BivdOSsb5HE>

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

KÖRNYEINÉ HERMANN ÁGNES

Játék az elemekkel - Digitális projekt

(Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolája

Arany János téri feladatellátási helye)

Projektalapú tanulás

Már John Dewey, a projektpedagógia elindítója is úgy vélte, az iskolában tanulók jóval motiváltabbak, ha tanulás közben aktívan tevékenykednek. Ez csak úgy lehetséges, ha a diákok valós tevékenységeken dolgoznak, miközben igazi tapasztalatokat szerezhetnek. Dewey az 1890-es években hangsúlyozta, hogy az iskolának társadalmi szempontból is hasznos képességeket és készségeket kell kialakítania. (Verók - Vincze 2011).

A projektalapú tanulás jellemzői:

- a projekt választott témája összhangban van a tanulók érdeklődésével
- a projektalapú tanulás középpontjában egy valós probléma megoldása áll
- a projekt témája gyakran inter- és multidiszciplinárisan, vagyis tantárgyközi kapcsolódásokban oldható meg
- a projektalapú tanulás mindig egy projektmunkával (produktum) zárul

Témaválasztás

Iskolánkban az Arany-napok rendezvénysorozat részeként, a hagyományainkhoz híven az 2020/2021 tanévben is megrendeztük a TEVE tanulmányi versenyt, melyen az alsótagozatos osztályaink is megmérették magukat. A verseny során jártasságot szereztek a természettudományos tantárgyakban, matematikában, informatikában, ismeretközlő szövegek értő feldolgozásában, kreatív alkotások létrehozásában. A vetélkedő az Arisztotelészi őselem négy elemét: a tüzet, a vizet, a földet és a levegőt állította a középpontba.

A gyerekek online és offline játékokat készítenek a négy elem (tűz, víz, föld, levegő) témakörhöz kapcsolódóan, úgy, hogy közben próbákat kell teljesíteniük. Minden egyes próba teljesítése után egy -egy elemhez kapcsolódó jelvény lesz a jutalmuk. Terveznek, szerkesztenek és alkotnak kollaboratívan. A négy elemről meglévő tudásukra támaszkodva és bővítve, megismerkednek a különböző alkalmazások használatával, illetve egyes játékok szabályaival. A projekt során folyamatosan játszanak, terveznek, kézműveskednek, értékelnek és rövid bemutatókat tartanak. Szükségük volt találékonyságukra, teremtő ötleteikre, eredeti megközelítésre a játékok kitalálásához.

Másodikosok szerepeltek a projektben, az eddig tanultakra és tapasztalataikra volt szükség a tüzről, a vízről, a földről, a levegőről és a játékokról. Külön meghatározott fogalmakra nem volt

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

szükség. Készségek tekintetében az alapkészségekre épít a projekt, úgymint: írás-mozgás-koordináció, beszédhallás, relációszókincs, elemi számolás, tapasztalati következtetés, tapasztalati összefüggés-megértés és szocialitás. Alapszintű olvasás - írás tudás – betűismeret. Billentyűzet - és egér használata.

A projekt 14 x 45 perces órákból áll, melyet heti egy vagy két órai bontásban használtunk fel attól függően, hogy a digitális oktatás ideje alatt, mennyi és milyen lehetőségünk volt.

Célkitűzés

Projektalapú tanulás során a célkitűzés mindig kettős. A külső cél a projektmunka (produktum) elkészítésére irányul. Például kiállítás, bemutató, poszter, kisfilm stb. A belső cél a pedagógiai célkitűzések teljesülését szolgálja. Ilyen az ismeretbővítés, a kompetenciafejlesztés vagy kapcsolódás más tantárgyakkal. Ebben az esetben a tanulók társaikkal együttműködve online és offline környezetben egyaránt oldjanak meg különböző feladatokat. Ötleiteiket, véleményeiket fogalmazzák meg; részt vegyenek a közös álláspont kialakításában. Információkat keressenek, a talált adatokat felhasználják digitális produktumok létrehozására. Tevékenység során együttműködési készségek fejlődése. Elképzelt vagy hallott történeteket, szövegeket, mesebeli alakokat különböző vizuális eszközökkel egyszerűen jelenítsenek meg. A tanult dalokhoz kapcsolódó játékokban, táncokban, osztálytársaival aktívan vegyenek részt. Mozgósítsák a hallott vagy olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos ismereteiket, élményeiket, tapasztalataikat, és kapcsolják össze azokat. Digitális eszközökkel történő megjelenítésében, fogalmazzák meg a szöveg hatására bennük kialakult képet.

A játékosítás módszerét felhasználva, igyekeztem kialakítani a gyerekek körében a holisztikus látásmódot a „négy elem” tükrében. Mindeközben a feladatok kialakítása során fontos volt számomra, hogy fejlődjön szociális, interperszonális és kommunikációs készségük.

A mesehősök készítése során a gyerekek esztétikai kompetenciájuk fejlesztése volt a szempont. A különböző egyéni - és társasjátékok alkotásával fejlődött kooperativitásuk, véleményalkotásuk, szabálytudatuk. Digitális kompetenciájuk szélesítésével a tanulók legyenek képesek egyéb tudásterületeken alkalmazni megszerzett tudásukat, mely segíti a kreatív alkotó tevékenység fejlődését is. A kreatív alkotások során lehetőségük nyílt az önkifejezésre is. Az avatár tabló elkészítésével a közösség tudat megerősítése és csoportkohézió erősítése volt a célom.

A tevékenységek elősegítették az online térben való szerepvállalásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását. Főként olyan alkalmazások használata volt a célom, melyeket a tanulók a további tanulási folyamataikban is hasznosíthatnak, ezzel igyekeztem megalapozni a digitális kultúrájukat a további évekre.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Tartalmi követelmények

Magyar nyelv és irodalom: Kifejezően, érthetően, az élethelyzethez igazodva kommunikál, ismer és alkalmaz néhány digitális olvasási technikát. Népmesék jellemző jegyeinek megfigyelése: meseszámok, kezdő és záró fordulatok, szóismétlések, szereplőtípusok. Ének-zene: Gyermekdalok, gyermekjátékdalok, lehetőséget adnak játékra.

Vizuális kultúra: A vizuális fejlesztés legfontosabb célja adott iskolaszakaszokban az életkornak megfelelő szinteken játékos, kreatív szemlélet kialakítása és alkalmazása. Kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítása és fejlesztése révén lehetőség nyílik az önkifejezési tevékenységek szélesebb körben történő bemutatására.

Tanítás - tanulás folyamata: Célszerűen játékba ágyazott minta és modellkövetés, tapasztalatszerzés, felfedezés, alkotás kell, hogy jellemezze a tanórákon foglalkozáson megvalósuló aktív tanulási folyamatot.

Digitális kultúra: A digitális eszközök használata a tanulók átfogó képet kapjanak arról, milyen feladatok megoldására alkalmasak az élet minden területét behálózó digitális eszközök, és nem utolsósorban tisztában legyenek alkalmazásuk szükségességével. Kezdetben tanítói segítséggel, majd önállóan használjon néhány, életkorának megfelelő alkalmazást.

Természettudományos gondolkodás megalapozása.

(A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása alapján)

A tananyag célrendszerét kifejtő kérdések:

Alapkérdés	Tudnak -e az elemek játszani?
Projektszintű kérdés	Mi lenne, ha az elemek tudnának játszani? Hogyan játszanának az elemek?
Tartalmi kérdések	Milyen mesebeli hősként tudnád elképzelni a négy fő elemet? Miért fontos számokra, számunkra a négy elem? Mi lenné a négy elem közül? Mit hallottál a négy fő elemről? Milyen szabályok alkotják az egyes társasjátékokat?

1. táblázat: A célrendszert kifejtő kérdések

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Tervezés és szervezés

Tervezés során kell végiggondolnunk, hogy milyen eszközökre és információkra lesz szükség, minek hol kell utánanézni, kikkel lépünk kapcsolatba, kinek mi lesz a projekt során a feladata, mely szakos kollégákkal kell együttműködni stb. Csoportdinamikai szempontból érdemes úgy összeválogatni a tanulókat, hogy lehetőleg konfliktus nélkül képesek legyenek együtt dolgozni. A pandémiás helyzet miatt szükség volt a csoportok kialakításánál figyelembe venni a szimpátia kapcsolatokat is. Mindig tisztázzuk a tanulókkal, mit várunk el tőlük, és mik a legfontosabb határidők. Mindezeket részletesebben a projekt órákra lebontott tervében található.

A módszertani ötletben használt néhány IKT eszköz és választásuk pedagógiai céljának rövid bemutatása

A **Genially** egy ingyenes, online platform, amely lehetővé teszi interaktív prezentációk és infografikák létrehozását, személyre szabott tartalommal. Használata könnyű, mert sablonokat alkalmazhatunk. Nagyon igényes és látványos, ráadásul interaktív. Link segítségével beágyazható, más alkalmazásokba, honlapra sőt még önmagába is. Sajnos egyes tartalmak fizetősök.

A **Write Rider** egy olyan alkalmazás, ahol már a kisiskolás is biztonságosan tud létrehozni online könyveket vagy bármilyen mesét, történetet. Előnye, hogy ingyenes és nagyon gyorsan használatba tudják venni a picik is. A használatához regisztráció szükséges, ahol az osztályokat is létrehozhatunk.

A **Mentimeter** Online szavazó rendszer, melyen név nélkül azonnal láthatjuk az eredményt. Értékeléshez és vélemény-nyilvánításhoz jól alkalmazható. Másik lehetőség ebben a rendszerben a közös szófelhő készítése, ezt nagyon szerették a gyerekek, mert azonnal látható volt a változás, amikor beírtak valamit.

A **Linoit** online faliújság, ahol közösen lehet ötletelni színes cetlik segítségével. A post-iteket el lehet látni címkéssel, ikonokkal. A projektben a társasjátékunk feladatainak az összegyűjtésére használtuk. Véleményem szerint alkalmas a feladatok differenciálására, mivel linkeket is lehet a cetlikre helyezni.

Módszertani eljárások

Bevezető:

A beharangozó videó segítségével motiváció és projekt ismertetés történt mind a szülők, mind a gyerekek részére. Lásd.: <https://tinyurl.hu/sQ7w>

A projekt a tantermen kívüli oktatáskor valósult meg. A gyerekekkel Cisco Webex felületen tartottuk az órákat. Az intézményünk egy úgynevezett E-suli felületet biztosít az tananyagok

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

megosztásához és feltöltéséhez. Hasonlít a Moodle felülethez. Kizárólag a projekthez tartozó feladatokat és eredményeket, pedig a Padlet felületen tudták a gyerekek követni.

Értékelés:

Mint ahogy a célkitűzés is kettős, ugyanúgy az értékelésnek is több aspektusa van. Mindenképpen értékelnünk kell a produktumot, a társas együttműködést, a tanulók aktivitását, a tanulók tárgyi tudását is. Szintén megkerülhetetlen az önreflexió: értékeljük pedagógusként önmagunkat és biztassuk a tanulókat is egymás és önmaguk értékelésére.

A projektben a gamifikáció elemeit alkalmaztam az értékeléshez. „A gamification a játékélményhez szükséges játékelemek, játékmechanizmusok alkalmazását jelenti az élet – játékon kívüli – területein azzal a céllal, hogy az adott folyamatokat érdekesebbé és hatékonyabbá tegye” (Fromann -Damsa 2016).

Az értékelés időrendje		
A projektmunka megkezdése előtt	Mialatt a tanulók a projekten dolgoznak és feladatokat hajtanak végre	A projektmunka befejeztével
Szófelhő: előzetes tudás felmérése Kötetlen beszélgetés: Milyen társasjátékokat szoktatok játszani?	Online napló a próbák teljesítésével Szóbeli feedback Szavazás Ellenőrzőlisták	Próbák összesítése Oklevelek Vélemény

2. táblázat: Az értékelés időrendje

A projekt előtti értékelés:

A projektmunka előkészítő szakaszában az előzetes ismereteiket gyűjtöttük össze a gyerekeknek a négy elemmel kapcsolatban. Egyénileg és csoportban is részt vettek benne a gyerekek. A csoportok elkészítették az adott elem **szófelhőjét**. Ez alkalmat adott arra, hogy láthatóvá váljon a gyerekek a kapcsolata és tudásszintje az elemekre vonatkozóan. A szófelhőkből látszott, hogy lehet építeni meglévő tudásukra, melyek biztosnak tűntek.

A társasjátékokról **kötetlen beszélgetést** folytattunk, hogy mit ismernek és mit szeretnek játszani, melyből kitűnt, hogy ismerik a játékszabályokat, sőt egyes játékszabályok változatait is.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

11. ábra: Szófelhők

Értékelés a projekt folyamat során:

Gamification – jelvénygyűjtés: a projektet 5 próbára osztottuk fel, melynek voltak különböző feladatai. A különböző feladatok teljesítése (a teljesítést egy pipával jelöltük) után a gyerekek jelvényeket kaptak, melyet a Google Slide segítségével követhettek. A **napló** sablonját a Slide Mania-ról töltöttünk le és szabtuk testre. Az értékelőben az egyéni avatárjaikat használhatták, ha volt kedve a nevét is kitalálhatta.

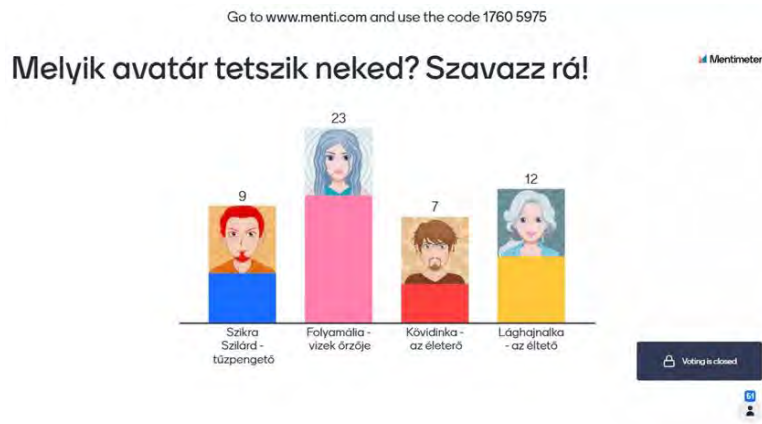

12. ábra: Értékelőnapló

Feedback – az órák elején vagy végén mindig lehetőség nyílt az adott feladatnak vagy az egymás, saját munkájuknak a véleményezésére.

Szavazás – más osztályokat is bevonva szavazásokat tartottunk, hogy kinek melyik avatár tetszett a legjobban.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

13. ábra: Szavazás

Ellenőrző lista 1. - segítette a gyerekeket a mesebeli hősök alkotásánál.

Mitől mesehős a mesehős?	
ember	állat
varázserő	varázserejű tárgy
védelmező	segítő, bátorító
név	név

14. ábra: Ellenőrzőlista

Ellenőrző lista 2. - segítette a gyerekeket a saját kiskönyv elkészítésénél

Mi lennék ha.....
Mi lennél a négy elem közül?
Miért szeretnél az lenni?
Milyen lennél?
Mit csinálnál?
Mi az amit sohasem tennél?
Helyesírás

15. ábra: Ellenőrzőlista 2.

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

Értékelés a projektmunka befejeztével:

Az online napló próbáinak összesítésével, meghatározott és különböző szintű okleveleket kaptak. Gyémánt oklevél járt az összes feladat elvégzésért, plusz a szorgalmi feladatokért. Ezen kívül volt arany, ezüst és bronz oklevél.

16. ábra: Oklevelek

A projekt végén **véleményüket** nyilvánították, hogy melyik játék tetszett nekik a legjobban A Mentimeter szavazó rendszer segítségével.

Zárásként értékeltem a projekt héten végzett munkáikat és virtuálisan átnyújtottam az okleveleket, majd levetítettem nekik a **projektzáró videót**, mely látható az iskola honlapján is.

Projekt órákra bontva:

óra	Óra célja	Tevékenységek
1.	Előzetes ismeretek felmérése a négy fő elemről. Társasjátékok ismerete és szabályaik	Csoportmunkában: Szófelhő készítése az elemekről. Kötetlen beszélgetés a társasjátékokról. Választható feladat: egyéni szófelhők készítése.
2.	Avatárok készítése a négy elemhez	Csoportmunkában: Avatár készítése az elemekhez. Feltétel: A külső tulajdonságokból felismerhető legyen, hogy melyik elem avatárja! Választható feladat: egyénileg avatárok készítése. https://tinyurl.hu/unLz
3.	Saját avatár elkészítése az értékelőnaplóba	Egyénileg saját avatár elkészítése, bemutatása. Feltétel: A külső tulajdonságokból felismerhető legyen! https://tinyurl.hu/Z6Px

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

4-5.	Mesehősök készítése, játékok a mesehősökkel	Mesehős rajzolása szabadon választott technikákkal, az ellenőrző lista szerint. https://tinyurl.hu/NOWB
6.	Társasjáték készítése	Közösen, szavazással kiválasztottuk a társasjáték alapját. Mindenki felírta az üzenőfalra, hogy milyen kérdések szerepeljenek a játékon. https://tinyurl.hu/HM33
7.	Miért fontos a víz?	Vízcseppek rajzolásával kellett megfogalmazniuk a gyerekeknek a választ. https://youtu.be/OD3mUQEFA5E
8-9.	Osztálykönyvtár	Mi lennék, ha... című könyv elkészítése sablon és ellenőrző lista 2. segítségével. A következő linken a sablont mutatom be, mert az osztálykönyvtár egy zárt csoport. https://tinyurl.hu/CiJm
10.	Az elemekről készült ppt-k bemutatása	Szabadon választható feladat volt. Nem volt semmilyen megkötés, hogy mit tartalmazzon.
11.	Énekóra titkosítva	Kódok segítségével kellett kitalálni a gyerekeknek a négy elemhez tartozó dalokat. https://tinyurl.hu/g9Pi Választható feladat: operát készíthetett a négy elem bármelyikéhez. https://tinyurl.hu/cXMf
12.	Programoztunk egy kicsit...	Megismerkedtünk az online Bee Bot-tal https://tinyurl.hu/TyGx
13.	Még egy kis játék	A szerzett és meglévő ismereteiket egy szabaduló szobán keresztül tették próbára a gyerekek. https://tinyurl.hu/SoM4 Lazításként egy kicsit mozogtunk is az elemekhez kapcsolódóan. https://tinyurl.hu/CRVW
14.	Értékelés	Oklevelek kiosztása Projekt összegzése Szavazás: Melyik játék tetszett a legjobban?

3. táblázat: Projekt óraterve

Összegzés

A projekt a tantermen kívüli oktatáskor valósult meg. A gyerekekkel Cisco Webex felületen tartottuk az órákat. Az intézményünk egy úgynevezett E-suli felületet biztosít az tananyagok megosztásához és feltöltéséhez. Hasonlít a Moodle felülethez, csak gyerek barátibb. Ez a felület

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

nagy segítség volt a számunkra, mert könnyen tudtak a tanulók csatlakozni az órákhoz és biztonságos volt. Kizárólag a projekthez tartozó feladatokat és eredményeket, pedig a Padlet felületen tudták a gyerekek követni, amit természetesen ugyanezen a felületen osztottam velük. Az egész projekt során nagy hangsúlyt fektettem a játékoságra és a gyerekek digitális kultúrájának a megalapozására. Számomra azért tűnik sikeresnek a projekt, mert minden tanuló be tudott csatlakozni az ép aktuális alkalmazásokba, mindegyiket tudták használni, a projekt végére már ppt-eket is készítettek, az online órák során saját készítésű háttérrel használtak és chatben már linkeket is meg tudtak osztani (ne felejtjük el, hogy másodikosokról van szó). A gyerekek nagyon motiváltak voltak minden játéknak nagyon örültek. A projekt lezárásakor készítettem számukra egy kisfilmet a munkáikról, az egyik kislány véleményét szeretném leírni, amely szerintem mindent elárul: „Ez volt életem egyik legjobb videója!” Lásd.: <https://tinyurl.hu/NXGs>

A projekt során olyan alkalmazásokat igyekeztünk használni, amelyek a kis gyerekek számára is könnyedén megismerhetőek, és a későbbi tanulási folyamataiban is felhasználhatóak. A gyerekek számára a legnagyobb élményt az adta, hogy a saját alkotásuk nem csak megjelentek az alkalmazásokon, de még játszhattak is vele.

Nem kötődtünk egyetlen tantárgyi témához sem, de, igyekeztünk minden tantárgyi területet lefedni, ezért vázként bármilyen téma feldolgozására adaptálható részleteiben és egészében is. A projekt a 2021-es Digitális Témahét országos 3. helyét érte el.

A projektalapú tanulással kapcsolatos olvasmányok, ötletek:

- Verók Attila – Vincze Beatrix (2011): *Projekt munka*. Eszterházy Károly Főiskola. Digitális Tankönyvtár. Elérhetőség: <http://bit.ly/2q1oaf3> Utolsó letöltés: 2018. november 04.
- Fromann Richárd – Damsa Andrei (2016): A gamifikáció (játékosítás) motivációs eszköztára az oktatásban. A gamifikáció jelentése és jelentősége. In: Új Pedagógiai Szemle. Elérhetőség: <https://bit.ly/2jMymab> Utolsó letöltés: 2019. január 13.

Saját készítésű táblázatok:

1. táblázat: A tananyag célrendszerét kifejtő kérdések	235
2. táblázat: Az értékelés időrendje	237
3. táblázat: Projekt óraterve	241

Saját készítésű munkák ábrái:

1. ábra: Szófelhők	238
2. ábra: Értékelőnapló	238

„A digitális oktatás jó gyakorlatai”

3. ábra: Szavazás	239
4. ábra: Ellenőrzőlista	239
5. ábra: Ellenőrzőlista 2.	239
6. ábra: Oklevelek	240

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

„MENTORÁLÁS A HALLGATÓI KÉPZÉSBEN”

JUHÁSZ M. TÜNDE

Mankókkal a mumusok ellen

- tanítói hatékonyság és attitűd fejlesztése a természetismeret műveltségterületi tanítási gyakorlaton

(Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola, Debrecen)

1. BEVEZETÉS

A hallgatói tanítási gyakorlat az elméleti képzési szakaszokban elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazását, kipróbálását teszik lehetővé a gyakorló iskolai keretek között. Ahogy gyakran emlegetjük: itt ízlelik meg először a leendő pedagógusok az iskolát. A gyakorlat sikeres teljesítése nemcsak a jó jegyek megszerzését jelenti, hanem fontos szerepet tölt be a jelöltek pedagógus kompetenciáinak fejlesztésében, pályaszocializációjában és döntően befolyásolhatja a friss diplomások pályán maradását is (Chrappán, 2012; Chrappán és Malmos 2016).

Iskolánkban a hallgatói gyakorlatok követelményei jól meghatározottak, hosszú évek tapasztalataira épülnek. Az oktatási-nevelési stratégiák alapjaiban megegyeznek, hiszen a hatályos felsőoktatási kimeneti követelményrendszerekkel kell harmonizálniuk. A hallgatói csoportra szabásuk azonban szakvezető függően valósulhat meg, figyelembe véve a csoportdinamikát, a sokféle pedagógiai attitűdöt, az egyéni elképzeléseket, a tanulói-tanítói kreativitást is, helyet adva az oktatás sokdimenziós jellegének.

Az elmúlt években a SWOT-analízises helyzetelemzések eredményeit figyelembe véve a hagyományos keretekre építve a nálam gyakorló természetismeret műveltségterületes tanító szakos hallgatók számára kidolgoztam egy új oktatási tervet.

Az átdolgozás során elsősorban arra a kérdésre kerestem a választ:

- Hogyan fokozható a gyakorlat hatékonysága?
- Milyen módszerekkel növelhető a hallgatók szakmai tudatossága?
- Hogyan kapcsolható jól össze az elméleti tudás a gyakorlati alkalmazásokkal?
- Hogyan szolgálja a gyakorlat leginkább a pedagógusjelöltek kompetenciáinak fejlődését, ezáltal pályaszocializációját és pályán maradását is?

2. A FEJLESZTÉS TERÜLETEI ÉS CÉLJA

A játékos címem – **mankókkal a mumusok ellen**- első olvasásra talán furcsának tűnhet, de mégis jól tükrözi fejlesztésem alapgondolatát: a gyakorlati képzés során felmerülő

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

nehézségek sokasága újból és újból legyőzhetetlen akadályként jelenik meg a gyakorlóiskolába belépő évfolyamok hallgatóinál. Szóhasználatukban a gyermekkoruk óta ismert kifejezéssel **mumus**-ként emlegetik ezeket, utalva a bennük kialakult félelmekre. A **mankó** megoldás a szorongást okozó kihívásokra és utal arra a segítségnyújtásra is, amelyet a szakvezetői támogatás eredményez az elvégzett feladatok során.

A fejlesztésemet a természetismeret műveltségterületi tanító szakos hallgatók csoportos tanítási gyakorlatára fókuszáltam. Ezen hallgatók bővített természettudományi képzésben részesülnek a tanulmányaik alatt és sikeres államvizsgát követően 6. évfolyamig taníthatják a tantárgyat. Erre a kurzusra már az alsó tagozatban megszerzett gyakorlattal érkeznek a végzős hallgatók, és heti 3 órában tanulják a tárgyat.

Előzetes tapasztalataim alapján a hallgatók fejlesztésében az alábbi területek igényelnek kiemelt figyelmet a sikeres gyakorlathoz:

- tantárgyi ismeretek bővítése,
- módszertani kultúra színesítése,
- kommunikáció fejlesztése,
- tanulói, hallgatói és önértékelés módozatainak elsajátítása,
- konfliktuskezelés eszköztárának bővítése,
- tanári attitűdök, viselkedésminták elemzése, pozitív minta adása,
- óraelemzések szempontjainak és a reflexiók felépítésének elsajátítása,
- személyes jellegek és kreativitás kibontakoztatása.

Ahogy látható, a helyzetelemzések azokat a tényeket támasztották alá, melyet bármely több évtizede hallgatói gyakorlatokat vezető kollégám tapasztal, csupán a hangsúlyok változtak hallgatói csoportonként. Ezért is tartom fontosnak hangsúlyozni, hogy munkám nem alapjaiban változtatta meg a gyakorlatot, csupán egy célirányosabb, gyakorlatorientáltabb fejlesztést tűzött ki elérendő célként.

Munkám során nem titkolt célom volt az is, hogy a tanítási gyakorlaton tapasztalható kettősség helyett, melyben a felmerülő problémák esetén az elméleti oktatást végző intézmények és a gyakorlóléhelyek-valljuk be őszintén- gyakran egymásra mutogatnak, hogy kinek is kellett volna megtanítani, inkább a képző helyek egymásra épülését szerettem volna erősíteni. Ezért a fejlesztés mottójának Bolyai János gondolatát választottam:

„Az összedolgozás képessége az egyik legnagyobb érték az életben.”

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

3. JÓ GYAKORLATOK

Tanulmányomban az általam fejlesztett képzési tematika azon elemeit mutatom csak be, amelyek jó gyakorlatként beépíthetők a hagyományos keretek rendszerébe és bizonyítottan eredményesek a hallgatók csoportos, és egyéni fejlesztésben is.

3.1. Tananyagelemzés:

Gyakran tapasztalt tény a gyakorlatvezetők munkája során, hogy a hallgatói óratervezetek javítása során a fejlécek kidolgozottsága gyenge színvonalú, cél- és feladatrendszere gyakran hiányos, vagy csak általánosságokat fogalmaz meg, nem konkretizált az adott tanítási órára. Ez mutatja leginkább, hogy a hallgatók még nem kellő tudatossággal készülnek fel egy-egy órájukra, hiszen kevésbé használják ki a tananyagban rejlő lehetőségeket.

A fenti probléma kiküszöbölésének legjobb eszköze tapasztalatom alapján a tananyagelemzés, mert az oktatási- nevelési folyamat szinte valamennyi fázisának kiindulópontja lehet. Ennek alapjául a Bloom-taxonómiát alkalmaztam (1. ábra):

BLOOM ELMÉLET
(1976-ban dolgozta ki.)

A tanulás eredményességét 3 dolog befolyásolja.

1. KOGNITIV (előzetes tudás) → a tanórán nem tudjuk befolyásolni.
2. AFFEKTIV jellegű előzetes motiváció → a tanórán nem tudjuk befolyásolni.
3. TANÍTÁS MINŐSÉGE → a tanórán befolyásolható.

A tanulás eredményessége:

1. TELJESÍTMÉNY
2. TANULÓI TELJESÍTMÉNY
3. MOTIVÁCIÓ

(Ha a második és a harmadik tényező eredményes, 20%-al nő a tanuló gyorsasága.)

A tanári hatékonyság:

1. kívánatosnak tartott viselkedésminták
2. megfelelő verbális, konkrét előbeszéd és non-verbális mimikai kommunikáció
3. helyes döntéshozatal
4. keilő vezetési stílus (osztályfőnök vagy szaktanár)
5. kreativitás
6. követelményállítási, következtetés ellenőrzés
7. megfelelő értékelés

AZ ISMERETSZERZÉS KOMPLEX FÁZISAI

Célja: az ismeretek átadása, elsajátítása, alkalmazói – tudás kialakítása. (Az elméletben elsajátított ismeretanyagot gyakorlatban tudják használni.)

Fő fázisai:

- 1. az ismeretszerzés:**
  - Tényanyaggyűjtés
  - Elemzések
  - Általánosítás (összefüggések, törvényszerűségek)
- 2. alkalmazás:**
  - Rögzítés
  - Gyakorlás
  - Alkotó alkalmazás

AZ ISMERETEK MEGJELENÉSI FORMÁI:

1. **képzet:** tudatukban megjelenő emlékek
2. **tények:** egytagu elemi igazságok (gyakorlatban csak egy oldalról világítják meg a valóságot)
3. **leírások:** több összefüggést bemutató elemi jellemzés
4. **fogalmak:** egy dolognak a legényesebb elemeit tükröző igaz állítások (tartalmi jegyek ill. bélyegek)
5. **topográfiai ismeretek**
6. **folyamatok:** a folyamatok fizisainak értelmezése
7. **összefüggések**
8. **gyakorlati ismeretek**

A TUDÁS SZINTJEI (BLOOM- FELE FELOSZTÁS)

1. **Ráismerési szint:** tények, nevek, fogalmak dátumok felidézése
2. **Megértési szint:** az egyszerű fogalmakat alkalmazza az eredetifől eltérő helyzetben is. (Pl. állítja sorrendbe, értelmezza, rendezze csoportba, mérje meg, mondjon példát stb.)
3. **Alkalmazási szint:** az ismeretek mindennapi életben használója. A gyakorlati életben lévő szabályszerűségeit ismerje fel.
4. **Elemzési szint:** (analízis) a nagy és összetett dolgokat apró részekre tudja bontani. (Pl. elemezze, állapítsa meg, írja le stb.)
5. **Szintézis szintje:** a részekből egy új egészet tud alkotni, a speciálitól tud általánosítani. (Pl. szintetizáljon, következtessen stb.)
6. **Kritikai szint:** (értékelési szint) döntéseken hozzon (pl. ítélje meg, értékeljen, érveljen stb.)

Forrás: Dámné Erdei Gabriella (2005): *A környezetismeret- természetismeret tanításának módszertana*, II. kötet, KFR TKF, Debrecen, 2-5 oldala alapján- saját szerkesztés

1. ábra: Bloom elmélet összegzése

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

Első lépésként az ismeretek rendszerét tártuk fel: színezéssel a tananyag minden elemét meghatároztuk (2. ábra).

Ezzel a folyamattal pontos képet kapunk arról, hogy MIT kell tanítanunk, tehát az oktatási tartalmak első része máris egyértelművé tehető és szinkronba hozható a tanügyi dokumentumok vonatkozó részeivel (NAT, helyi tanterv, tanmenet).

A következő lépés a MILYEN MÉLYSÉGBEN kell tanítanunk? Ehhez segítségül a kognitív taxonómia cselekvő igéket tartalmazó táblázatát használjuk. A gyakorlatban azt kérem a hallgatóktól, hogy fogalmazzák meg: Mit várnak el az adott ismerettel kapcsolatban a tanulóktól a tanítási óra végén, ill. a számonkéréskor? Itt nagyon fontos, hogy a „tudja” szó önmagában nem elegendő a megfogalmazásban, hanem törekedni kell arra, hogy mérhető, -a tanulói tevékenységre utaló- kifejezések szerepeljenek pl.: *Tudja*, milyen szintjei vannak a tölgyerdőnek? helyett: *Tudja megnevezni* a tölgyerdő szintjeit! *Tudja* milyen az őszibarack termése? helyett: *Tudja jellemezni* az őszibarack termését!

A mérhetőség azért fontos, mert a támpontot ad az

- ismeretszerzés módszereihez:
  - rajz, ábraelemzés, összehasonlítás...stb.
- ismeretszerzés munkaformáihoz:
  - egyéni, páros, csoportos...
- a kérdéskultúra fejlesztéséhez,
- a számonkérés, ellenőrzés formájához.

E mozzanat megerősítésére órai munkalapot ill. ellenőrző feladatlapot is készítenek a hallgatók. Ezzel pontosan tudatosítható, hogy mi a különbség az ismeretszerzés és az ellenőrzés cél- és feladatrendszere között az oktatás folyamatában. Az óra menetének tervezésekor pedig a módszereket és munkaformákat tudatosabb tervezés és átgondolás alapján építik be a hallgatók munkájukba: figyelembe véve a tanórai lehetőségeket, időkereteket, osztálydinamikát.

AZ ŐSZIBARACKFA, A SZILVAFÁ ROKONA 35

AZ ŐSZIBARACKFA, A SZILVAFÁ ROKONA

Míg a szilvafa igénytelenségéről, rokona, az őszibarackfa éppen igényességéről ismert.

Az Ázsia meleg vidékeiről származó gyümölcsfa hazánkban is sok napfényt és meleget kíván. A talajjal szemben is válogatós. Legjobban a laza szerkezetű, kissé meszes talajt kedveli. Gondozása is sok munkát és komoly szaktudást igényel.

MIRŐL ISMERHETŐ FEL?

Alacsony fájának kérge sűrűre színtű, sima felületű. Szétterülő koronáját a kértéknek úgy alakítják meg, mint a 36.1., hogy minden ágat érje a nap. Tavaszról őszig lándzsa alakú leveleiről könnyen felismerhető.

Rövid kocsányú, rózsaszín virágai még lombfakadás előtt nyílnak. Amikor a fa elvirágzott, a virágokból csak a termő marad meg. Ebből fejlődik ki a termés.

MI BIZONYÍTJA A SZILVAFÁ ÉS AZ ŐSZIBARACKFA ROKONSÁGÁT?

Az őszibarack magját, éppúgy, mint a szilvát, háromrétegű terméshéj burkolja. Kívül a bársónyosan szőrös (néhány fajnál sima) héj, közepén az ízes, édes gyümölcshús, belül pedig a kökemény, rücskös felületű csontbél. Szerkezete alapján mindkettő csontbéljas termés.

35.1. Az őszibarackfa télen

35.2. Monolj jellemzőket az őszibarackfa leveléről és virágjáról!

35.3. > Hasonlítsd össze a két gyümölcsfa virágának alkotóit és terméscsontbél szerkezetét!

36 ÉLET A KERTBEN · AZ ŐSZI KERT

MIKOR ÉS HOGYAN SZEDHETŐ AZ ŐSZIBARACK?

Az őszibarack folyamatosan érlel, mert a napsütötte gyümölcs előbb ér, mint az árnyékban levő. Friss fogyasztásra legalkalmasabb a tökéletesen érett gyümölcs. Vitámtartalma is ilyenkor a legnagyobb. Így azonban nebezen szállítandó, mert könnyen megnömöklik és romlani kezd.

Az eladásra szánt gyümölcsöt „piacéretten” szedik. Az őszibarack akkor piaccéret, ha tapintása tomor, alapszíne világossárga és illatos.

36.1. Az őszibarackfa metszése

FAJTÁI, FELHASZNÁLÁSA, KÁRTEVŐJE

Az őszibarackfákat több mint 500 fajtájú termesztik. Ezek júniustól októberig érnek, így a piacot hosszú időn át ellátják friss gyümölcseivel.

A legfinomabb őszibarackot hazánkban Budapest budai részén, a Balaton, Pécs és Szeged környékén termesztik.

Készítenek belőle borsót, lekvárt, szirt és tosos gyümölcsleveket.

Veszélyes gombabetegsége a monília. A megtámadott ág vagy levél elszárad. A monília gyümölcsön penészvárnások jelennek meg, majd megrohad, mumiává töpped és hasznavehetetlenül válik. A beteg területek részeként össze gyűjtésével, elégetésével és megelőző permetezéssel védekeznek ellene.

36.2. > Mondd el, mikor „piaccéret” az őszibarack?

36.3. > Sorold fel, melyek az őszibarack híres termőfajai!

36.4. Monília termések

JEGYZED MEG!

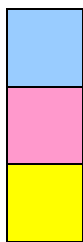
Az őszibarackfa igényes gyümölcsfa.

Jellemzői:

- alacsony, egyenes, sima kérgű törzs;
- szétágazó korona;
- lándzsa alakú levél;
- rózsaszín virág;
- csontbéljas termés.

Megtermékenyítés után a termőből termés lesz. Az őszibarack igen értékes gyümölcs. Az őszibarackfa veszélyes gombakártevője a monília.

JELMAGYARÁZAT:

tények, leírások

fogalmak

topográfiai ismeretek

folyamatok

összefüggések

gyakorlati ismeretek

Forrás: Jámbor Gyuláné, Kissné Gera Ágnes, Vízvári Albertné (2014): *Természetismeret 5. Tankönyv*, Élő és élettelen környezetünk, 35-36. oldala alapján készítette Juhász M. Tünde (2017).

2. ábra: Tananyagelemzés: Az őszibarackfa– szakvezetői munka- saját szerkesztés

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

A gondolkodás szintjei	Kérdések, amiket felteszünk	Feladatmeghatározások
Alapműveletek		
Ismeret: képes tényeket, fogalmakat, módszereket, szabályokat felismerni vagy felidézni	Ki, mi, mikor, hol, hogyan, mennyi, milyen, melyik...?	Nevezze meg... Sorolja fel... Határozza meg... Válassza ki... Jelölje meg...
Megértés: megérti, amit közöltek vele, fel tudja használni a közlés tartalmát, anélkül, hogy másfajta tartalommal hozná kapcsolatba.	Mi az alapötlete? Milyennek képzelem...? Mit gondol...? Hogyan foglalná össze...? Miért...?	Mondjon példát... Különböztesse meg... Magyarázza el... Egészítse ki... Rajzolja le...
Alkalmazás (ismeret): képes az elméleti ismereteket, szabályokat, elveket, módszereket konkrét és sajátos esetekben használni.	Hogyan példázza...? Hogyan áll kapcsolatban...?	Használja fel... Változtassa meg... Számítsa ki... Demonstrálja... Módosítsa... Találja meg...
Magasabb szintű műveletek		
Elemzés (analízis): képes az adott tartalmat összetevő elemeire, részekre bontani.	Mik a részei vagy tulajdonságai...? Hogyan csoportosítaná...? Miben hasonlít, miben különbözik...? Mik az okai, indítékai...? Mivel tudná bizonyítani...?	Illusztrálja... Bontsa elemeire... Vizsgálja meg... Hasonlítsa össze... Következtesse ki...
Egybefoglalás (szintézis): amikor képes az elemekkel, részekkel dolgozni és összerakni ezeket egy egészé, képes egy új modellt vagy struktúrát létrehozni.	Mire következtet...? Milyen gondolatokat fűzne...? Hogyan tervezne, készítené egy új...? Mi lenne, ha...? Milyen megoldást javasolna...?	Csoportosítsa... Kapcsolja össze... Tervezze meg... Alkossa meg... Javasoljon megoldást...
Értékelés: képes mennyiségi és minőségi ítéleteket alkotni arról, hogy az anyagok és a módszerek mennyiben tesznek eleget a kritériumoknak – kritikai gondolkodás.	Egyetért-e...? Mit gondol...? Mi a legfontosabb...? Hogyan rangsorolná...? Hogyan döntene...? Milyen feltételeket szabna...?	Döntse el... Ítéld meg... Értékelje... Becsülje fel... Bizonyítsa be... Rangsorolja...

Forrás: Bartha Jánosné és Szalay Mária (2012): *A tanári szemléletmód és gyakorlat megújítása: .... pedagógus továbbképzés módszertani anyaga*, Debrecen 2012.

3. ábra: A gondolkodás szintjeit összegző táblázat

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

A harmadik lépésben a fejlesztési területeket kapcsoljuk az ismeretszerzéshez (4. ábra). Itt is kiemelten fontosnak tartom, hogy a tananyagra konkretizált megfogalmazások kapjanak helyet az óratervezet fejlécében: Logikus gondolkodás fejlesztése az ok-okozati összefüggések feltárásával: időjárás-termőterület, éghajlat-alkalmazkodás. Összehasonlító képesség fejlesztése az alma és az őszibarack különböző szerveinek összevetésével. Társas kompetenciák fejlesztése a csoportmunka során. Természettudományos szemlélet formálása a szervek jellemzése segítségével. Vállalkozói kompetenciák fejlesztése és pályaaorientáció a „Jó gazda feladattal.”

VÁLTOZÁS: FEJLESZTÉSI CÉLOK „HÁLÓZATA”	
Fejlesztési területek – nevelési célok <ul style="list-style-type: none"> • Erkölcsei nevelés • Nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés • Állampolgárságra, demokráciára nevelés • Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése • A testi és lelki egészségre nevelés • A családi életre nevelés • Felelősségvállalás másokért, önkéntesség • Fenntarthatóság, környezettudatosság • Pályaaorientáció • Gazdasági és pénzügyi nevelés • Média tudatosságra nevelés • A tanulás tanítása	Kompetenciafejlesztés, műveltségközvetítés, tudásépítés Kulcskompetenciák <ul style="list-style-type: none"> • Anyanyelvi kommunikáció • Idegen nyelvi kommunikáció • Matematikai kompetencia • Természettudományos és technikai kompetencia • Digitális kompetencia • Szociális és állampolgári kompetencia • Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia • Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség • A hatékony, önálló tanulás

Forrás: Kaposi József (2012): *Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)* ISSN 2061-6260

4. ábra: Fejlesztési célok hálózata

3.2. Tantárgyi koncentrációk

Az elemzés pontosan rámutat arra is mely tantárgyakhoz kapcsolható közvetlenül az adott tananyag. A felsorolásban pontos tantárgyi megnevezések és hozzájuk kapcsolható tartalmak felsorolása fogadható el a tudatosság növelése céljából pl.:

földrajz: termőterületek, konzervgyárak

rajz: termés, levél rajza

informatika: learningapps használata

hon-és népismeret: hungaricum

technika és életvitel: lekvár készítés, tartósítási eljárások

3.3. Értékelőlapok:

A hallgatói munkák minősítéséhez értékelő lapokat állítottam össze.

Az *óratervezet* (5. ábra)- és *feladatlap értékelő lap* egységes keretbe foglalja a beadott tervezetek elbírálását, egyben pontos útmutatást ad az óratervek tartalmi és formai követelményeiről. A rövid kulcsszavakkal történő értékelés- a látszat ellenére- meggyorsítja a szakvezetői javítási munkákat, mert nem kell hosszadalmas mondatokat írni a tervezethez,

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

ugyanakkor pontos minősítést tesz lehetővé. Természetesen első látásra bonyolultnak tűnhet a sok szempontot tartalmazó táblázat kitöltése, de némi gyakorlattal valóban könnyítést jelent a vezetőtanároknak és pontos segítséget a hallgatóknak az egységes elbírálási rendszer.

ÓRATERVEZET ÉRTÉKELŐ LAP – 2/1.

A TANÍTÁSI ÓRA CÉLKITŰZÉSE ÉS TARTALMA:					
Adatok:	Pontos.		1	Hiányos.	0
	Alapírással készült.		1	Nem alapírással.	0
Oktatási feladatok:	Tartalma, terjedelme pontosan meghatározott.	2	Tartalma, terjedelme kiegészítésre szorul.	1	Nincs megfogalmazva.
	Mélysége mérhető igékkel kifejezett.	2	Nem mérhető igéket használ.	1	Nem szerepelnek igék a megfogalmazásban.
Nevelési feladatok:	Sokoldalúan kihasználja a tananyagban rejlő lehetőségeket.	2	Kiegészítésre szorul/ általánosságokat fogalmaz csak meg.	1	Kevés lehetőséget használ ki/ nincs megfogalmazva.
Képzési feladatok:	Jártasságok, készségek sokoldalú fejlesztése.	2	Általánosságokat fogalmaz csak meg, kiegészítésre szorul	1	Kevés lehetőséget használ ki/ nincs megfogalmazva a fejlődésben.
Koncentráció:	Feltárja a tárgyon belüli és tárgyak közötti kapcsolatokat	2	Kevésbé világít rá a kapcsolatokra.	1	Nincs feltárva a kapcsolatrendszer.
A TANÍTÁSI ÓRA SZERKEZETE, FELÉPÍTÉSE					
Előkészítés:	Pontosan megtervezett, vázlatban rögzített.		1	Nincs előkészítés, vagy nincs rögzítve.	0
Ellenőrzés:	Változatos, összefüggéseket feltáró.	2	Mechanikus információkat kér.	1	Nincs ellenőrzés az órán.
Motiváció:	Erdekes, újszerű.	2	Szokványos, figyelemfelkeltő.	1	Nem megfelelő, nincs.
	Szorosan kapcsolódik a tananyaghoz, asszociatív.	2	Kapcsolódik a tananyaghoz.	1	Általános jellegű, nincs kapcsolat a tananyaggal.
Célkítűzés:	Pontosan rögzített.		1	Nincs rá utalás.	0
Szerkezeti egységek:	Logikusan tagolt, arányos, jelölve van.	2	Tagoltságot mutat, de nincs feltüntetve.	1	Nincs tagolás.
	Logikai egységek pontosan jelölve.		1	Nincs tagolása az ismereteknek.	0
Időbeosztás:	Arányos, jelölve van.		1	Nincs feltüntetve.	0
Munkaszervezés:	Megtervezett, gördülékeny.		1	Hézagos utasítású, előkészítetlen:	0
Óra végi összefoglalás:	Új összefüggést feltáró, szintézist igénylő.	2	Mechanikus ismétlést kér.	1	Elmarad.
Házi feladat:	Egyértelmű.		1	Elmarad.	0
Irodalom:	Figyelemfelkeltő		1	Elmarad.	0

ÓRATERVEZET ÉRTÉKELŐ LAP – 2/2.

AZ ÓRÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK, ESZKÖZÖK:					
Módszerek:	Jól alkalmazkodnak a tananyag jellegéhez, változatosak, figyelembe vette az életkori sajátosságokat.	2	Változatosak, általában alkalmazkodnak a tananyag jellegéhez.	1	Egyhangú, a tananyag jellege nem támasztja alá, vagy nincs jelölve a megfelelő rovatban.
Munkaformák:	Jelölve a rovatban		1	Nincs jelölve	0
Fogalomalkotás:	Analízis és szintézis egységével, pontos, rögzített.	3	Részletes elemzés, hiányos rögzítés.	2	Hiányos elemzés, de pontos rögzítés.
			1	Hiányos elemzés, pontatlan megfogalmazás.	0
Rögzítés:	Megvalósul a szükséges egységeknél.		1	Hiányos.	0
Kérdéskultúra:	Tárgyi logikára rávilágító, pontos szakszóhasználat.	2	Segítő értelmezéssel érthető, kissé pontatlan	1	Nem szaktárgyi jellegű, nehezen érthető.
TK/MF. használat:	Aktív használat a feldolgozás során.		1	Nem használja a feldolgozás során.	0
IKT használat:	Aktív használat a feldolgozás során.		1	Nem használja a feldolgozás során.	0
Táblavázlat:	Igényes, áttekinthető, segíti a tananyag megértését.	2	Kiegészítésre szorul, kusza.	1	Nincs.
Szemléltetés:	Figyelemfelkeltő, igazodik a tananyaghoz	2	Egysíkú, de segíti a megértést.	1	Félrevezető, rosszul megválasztott.
	Kellő mennyiségű.	2	Kiegészítésre szorul.	1	Kevés.
	Újszerű ötletek.	2	Hagyományos eszközök.	1	Nincs.
Tanulói munka értékelése:	Tudatos, fejlesztő hatású, folyamatos az órán.	2	Fejlesztő hatású, csak a tanóra végén.	1	Elmarad /nincs értékelés.
FORMAI KÖVETELMÉNYEK:					
Külsőalak:	Mutatós, rendkívül igényes.	2	Áttekinthető, megfelelő.	1	Nem megfelelő, kusza.
Helyesírás:	Szabályoknak megfelelő.		1	Hibás helyesírású.	0
Szerkesztés	Arányos, papírral takarékos, környezetbarát.		1	Aránytalan, poccsékoló.	0
Mellékletek:	Mutatós, rendkívül igényes.	2	Áttekinthető, megfelelő.	1	Nem megfelelő, kusza.
Források:	Pontos hivatkozások.	2	Hiányos, kiegészítésre szorul.	1	Nincs hivatkozás.
ÖSSZESEN:					60

5. ábra: Óratervezet értékelő lap- saját szerkesztés

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

3.4. A főbíró

Az újítás része, hogy a hallgatók a félév során forgószínpad-szerűen végezték irányított megfigyeléseiket a kiadott szempontsor egy-egy része alapján. A bírálati órák szintén a hagyományos kereteket követték: először a kistanító önreflexiója hangzott el, majd a csoporttársak értékelték a bemutató órát. Újítás a gyakorlaton a **hallgatói főbíró** személye, aki a következő órára összegyűjti, és egységes keretbe foglalja az órán elhangzott véleményeket. A feladat végrehajtásával fel tudnak készülni a tanítási óra teljes folyamatának kritikai elemzésére és értékelésére, valamint a vizsgatanítás önreflexiójára. Ez a dokumentum bekerül a saját és az órát tartó hallgató gyűjteményébe is (6. ábra).

Lakatos Péter
Főbírálat

A tanóra hangulata remek volt. Rengeteg kreatív és figyelemfelkeltő feladattal találkozhattunk. A tanító személyisége és fellépése határozott, mégis barátságos volt, ami a gyermekek munkáján is látszódott. Az esetlegesen felmerülő problémáknál bátran fordultak segítségül hozzá.

Az óratervezetben leírtakat szinte maradéktalanul megvalósította. Voltak benne apróbb korrigációk, amik azért következtek be, mert figyelembe vette a tanulók munkatempóját, illetve igazodott a tanóra időkeretéhez. Az óra tartalma megfelelt a céloknak, a témához kapcsolódó, motiváló feladatokkal, igényesen elkészített feladatlapokkal tüzdelte tele a tanórát. A feladatokat tovább színesítette az is, hogy a tanulók egyéni, illetve csoportmunkában is dolgoztak. Mindkét munkaformában elvégzett feladatok az egyéni tanulás folyamatát segítették, illetve a helyesen megválaszolt kérdések után pontszerzésre is volt lehetőségük, valamint ellenőrzéskor igényesen elkészített PPT-t láthattunk, ami még inkább motiválta a tanulókat. A megválaszolandó kérdések teljes mértékben illeszkedtek a tanulók életkori sajátosságaikhoz, a tanító beszédkulturája is ehhez mérten alakult.

Az új anyag feldolgozásakor is változatosan használta a fentebb említett munkaformákat, ezzel kiküszöbölve azt, hogy egyhangú legyen a tanóra. Szembetűnő volt, hogy az osztálynál már konkrét kialakult szokásrend van, ami könnyítette a csoportmunkában dolgozást. A színesebb anyagfeldolgozási módszerek miatt a tanulók is motiváltabbak voltak, és ez a teljesítményükön is érezhető volt, akár a részösszefoglalásoknál, akár a reflektálásnál. Az összegzésnél lévő játékos feladat különösen inspirálta a gyerekeket, így még inkább próbáltak pozitív teljesítményt nyújtani.

Az óra megkezdése előtt körültekintően előkészítette a szükséges eszközöket. Kialakította a csoportmunkához nélkülözhetetlen pad elrendezést, illetve megtervezte a feladatlapok kiosztását, elhelyezését. A tanulók az óra elején is motiváltak voltak, a tanító gondoskodott a megfelelő figyelemfelkeltésről. Az óra további részét is átláthatóan és logikusan építette fel, a gyerekek számára is könnyedén követhető volt. A tanító figyelt a gyermekek személyiségfejlődésére, különösképpen az együttműködési készségükre, amiket a csoportmunka segített, a kommunikációs készségfejlesztés is megtörtént a megoldások beszámolásakor, illetve a csoportmunkában történő együtt dolgozás során, a tanóra végén pedig az önértékelési készségüket fejlesztette.

Összesítve kijelenthetem, hogy egy kellemes tanítói személyiséget láthattunk a tanórán. Szakmai felkészültsége a helyén volt, igényesen elkészített feladatlapok és PPT segítette a munkáját. A kommunikációja a gyerekekkel az életkori sajátosságaiknak megfelelő volt, világos és jól követhető. A hangerő megválasztásával néhol elcsúszott, ami a tanulók teljesítményére is rányomta bélyegét, hiszen nem tudták olyan mértékben követni a tanórai történéseket. Az óra időkeretével jól gazdálkodott, amikor látta, hogy idő szűkében van, akkor néhány részt mellőzött. Az óra nem maradt lezáratlan, kerek képet kaptunk az adott tananyagról.

A tanítói személyisége pozitív irányban változott, hiszen a hirtelen adódott szituációkra megfelelően és gyorsan reagált, a tanórát teljesen gördülékenyen vezette le.

Készítette: Vizi Angelika

Forrás: Vizi Angelika (2019): hospitálási naplója, Főbírálat: Lakatos Péter: A keverékek
ábra: Hallgatói főbírálat: A keverékek című óráról

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

3.5. Borítóterv- az attitűdformálás eszköze

A *hospitálási napló borítótervének* elkészítése a hallgatók első munkája a félév során. A feladattal több célt is szerettem volna elérni:

- kreativitás fejlesztése,
- tájékozódás pedagógiai attitűdről,
- bátorítás önálló és egyedi megoldások kivitelezésére,
- kezdeti feszültség csökkentése,
- partnerségi hajlandóság fokozása.

Az első években a megbeszélési órán szóban mutatták be borítótervük gondolati és érzelmi háttérét a tanítójelöltek. A magyarázatok általában egyediek voltak, a feladat általában véve elérte a kitűzött céljait, én mégis úgy éreztem, a hallgatók nem mélyülnek el kellőképpen az indoklások elkészítésében, ennél sokkal több információt lehetne kihozni ebből a feladatból. A megoldást az jelentette, hogy nem szóbeli, hanem írásos dokumentumot kértem a csoport tagjaitól (7. ábra). A borítóterv részletes hallgatói indoklása ténylegesen segítette munkámat, mert olyan információk birtokába jutottam, amelyek segítették az egyéni bánásmód megvalósulását:

- személyes kötődések,
- előzetes tapasztalatok,
- egyéni és társadalmi felelősségvállalás,
- pedagógiai hitvallás,
- világnézet.

„A mai globális problémák egyik oka az a hamis elképzelés, hogy mi emberek a természet felett állók vagyunk. Kívül helyezük magunkat, és uralni próbáljuk a környezetünket, az egész Földet. Erdőket pusztítunk, s nem csak az állat- és növényvilág diverzitását csonkítjuk meg, hanem ezzel párhuzamosan saját magunk alatt is vágjuk a fát.

Rajzommal szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy mi is a természet része vagyunk, mint a gombákból kinövő házikók. Ezt a mentalitást képviselve fordulok a világ és a természet felé. Szemem

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

előtt olyan kép van, ahol tiszta az ég, ahol nem fosztjuk meg magunkat az éjszakai égbolt ragyogó csillagainak látványától, ahol természet és mi egyek vagyunk.

Ezt az értéket szeretném átadni a diákjaimnak a későbbiekben, hogy megtapasztalják a természet szépségét és megtanulják becsülni azt a felbecsülhetetlen értéket, amit a Jó Isten ajándékozott nekünk feltétel nélküli szeretete jeléül. Hiszek abban, hogy apró tettekben nagy csodák rejlenek, s törekvésem szebbé teszi majd a Földet.”¹

¹Forrás: Kotán Beatrix (2021) hospitálási naplója (a közzétételhez a hallgató hozzájárult).

7. ábra: Hospitálási napló borítóterve

4. ÖSSZEGZÉS

A hallgatók szakmai gyakorlata és a pedagógusok gyakornoki évei is sok nehézséggel és kihívással teli időszakot jelentenek a pályakezdők életében. Nemcsak pályamotivációjukat befolyásolhatják az ekkor szerzett tapasztalatok, hanem meghatározhatják a fiatalok pedagógus pályán maradását is, ezért nagyon fontos feladat hárul a gyakorlatvezetőkre és mentortanárokra egyaránt.

Munkámmal igyekeztem rávilágítani arra, hogy a tanítóképzés utolsó szakaszának vezetőjeként arra kell törekednünk, hogy a hallgatói képzésben eddig felmerülő hibákat, hiányosságokat feltárjuk és törekedjünk kiküszöbölésükre méghozzá oly módon, hogy az az intézmények együttműködését erősítse.

A **mumusként** számon tartott hiányosságok részletes feltárásával pontosabb fejlesztést tudtam megvalósítani a gyakorlaton, mely növeli a hallgatók szakmai és módszertani tudatosságát az oktatás és nevelés komplex folyamatában, így teljesebbé tudja tenni a pedagógus kompetenciáik fejlődését. A bemutatott jó gyakorlatok nemcsak a teljes oktatási tematika részeként, hanem önállóan is alkalmasak egy-egy terület – akár komplex-fejlesztésére. A hallgatók visszajelzései alapján az általam kidolgozott oktatási tematika a természetismeret műveltségterületi tanító szakos hallgatók csoportos tanítási gyakorlatán differenciált, csoport-

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

és személyspecifikus foglalkoztatást tett lehetővé. Ennek megvalósulását bizonyítja az alábbi néhány –volt tanítványomtól származó gondolat:

"Végre megértettem azt, mit és miért kell írnom a fejlécben."

„Most már áttekinthetőbb az óratervezetem."

"Kísérletező órát most láttam és most tanítottam először. Sosem gondoltam volna, hogy 14 órát dolgoztam a megvalósításáért. Akkor nem tűnt fel, mert nagyon élveztem, de minden órára ez szinte lehetetlen."

"Az elején nehezen tudtam felvenni a munka ritmusát, de mára ez sikeredett."

"Megtapasztalhattam, hogy ugyanazt az anyagot hogyan lehet megtartani eltérő képességű osztályoknál."

Az elméleti anyagok és gyakorlati munkák összegyűjtésével létrejött új típusú hospitálási naplóval és a hozzá kapcsolódó digitális gyűjteménnyel egy olyan szakmai és módszertani segédletet adtam a pályakezdők kezébe, amely **mankóként** szolgál az önálló munkavégzés kezdetén, amikor minden kézzelfogható segítség hozzájárulhat, hogy pályakezdőként megállják helyüket a gyakorlóiskolás kereteken túl is, a közoktatás valódi színpadán.

Az oktatási tematika újragondolása és az új típusú hospitálási napló bevezetése egy kihívásokkal és örömeikkel teli lehetőség volt számomra, melyet a felsős műveltségterületi csoportos tanítási gyakorlat keretein belül valósítottam meg. A kipróbálást követő félév szakmai beszámolójában megfogalmazott gondolataim jól tükrözik az elvégzett feladat legfontosabb reflexióját:

„A csoportos tanítási gyakorlat egyfajta törekvés a hallgatók és a szakvezetők részéről is a tanári hatékonyság és tökéletesség elérésére. A munka több területen rávilágít tanári és hallgatói tökéletlenségeinkre: szakmai hiányosságok, erkölcsi normák eltérése, módszertani hibák. Míg egyeseket titokban tartunk, mások a felszínre kerülnek, véleményt kapunk róluk és talán az elkövetkezőkben javítjuk őket. Az elvégzett feladataink arra is fényt derítenek, hogy a „tökéletességre” való törekvés nagyon is fáradtságos útja- a sok élmény, nevetés, vita, az együttműködés, a javítás javításának javítása- sokszor tanulságosabb, mint maga a tökéletesség érzése.”

5. IRODALOMJEGYZÉK

Bartha Jánosné és Szalay Mária (2012): *A tanári szemléletmód és gyakorlat megújítása: a tanulás tanítása pedagógus továbbképzés módszertani anyaga*, Debrecen 2012.

„Mentorálás a hallgatói képzésben”

Chrappán Magdolna (2012): *Elégedettség és mobilitási esélyek a pedagógusképzésben végzettek körében*. In: Garai O. & Veroszta Zs. (Szerk.): *Friszdiplomások 2011*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. 267–286.

Chrappán Magdolna. és Malmos Edina (2016): *Természettudományos attitűdvizsgálat egy pilot mérés tükrében*, Educatio, 25 (4), 608-616.

Dámné Erdei Gabriella (2005): *A környezetismeret- természetismeret tanításának módszertana*, II. kötet, Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen, 2-5

Jámbor Gyuláné, Kissné Gera Ágnes, Vízvári Albertné (2014): *Természetismeret 5. Tankönyv*, Élő és élettelen környezetünk, Mozaik Kiadó, Szeged, ISBN 9789636973230

Kaposi József (2012): *Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)*

Történelemtanítás (XLVII.) Új folyam III. 2-4. szám 2012. december HU ISSN 2061-6260

<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/01/kaposi-jozsef-nemzeti-alaptanterv-kerettantervek-helyi-tantervek-2012-2013-03-02-08/>

Letöltés: 2022. 03. 14.